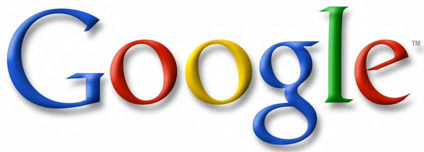
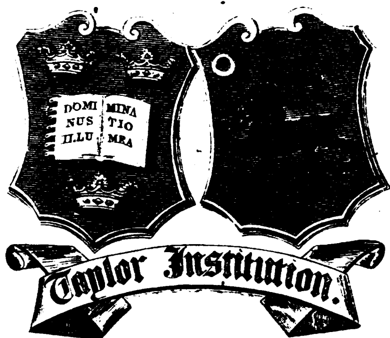
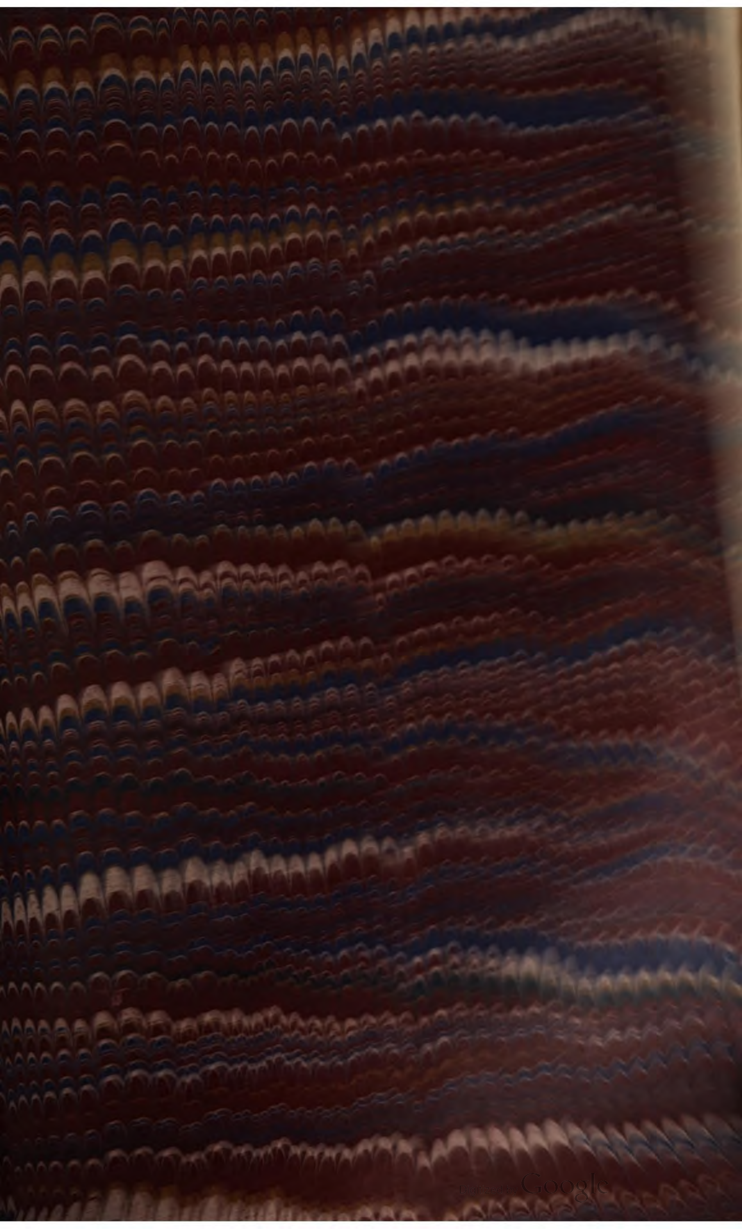

DOMINUS ILLUMINATIO MEA
Taylor Institution.

Johan Ludvig Heibergs

Prosaiske Skrifter

Tiende Bind.

Polemik med Grundtvig. Polemik med Hauch.
Symbolik.
Politiske Critiker, Afhandlinger og Bemærkninger.
Polemiske, satiriske og humoristiske Smaastykker.
Fortale til første Udgave af Prosaiske Skrifter.

Kjøbenhavn.
C. A. Reitzels Forlag.
1861.

Bianco Lunos Bogtrykkeri ved F. S. Muhle.

Indhold.

Polemik med Grundtvig.

(1817.)

1. Ny A-B-C-Bog for den unge Grundtvig.*)

2. Pegefinger mod Pegepind.**)

*) Jfr. Grundtvig: Riimbrev til Ingemann. Dannevirke, 2det Bind, S. 100 ff., jfr. S. 97 ff. og Fortalen.

**) Jfr. Grundtvig: Pegepind til den nye ABC. Nyeste Skilderie af Kjøbenhavn, 1817, Nr. 27 og 28.

Au au, den slemme Steen!
Jeg faldt og slog mit Been;
  Min Næse var i Fare.
Herefter vil jeg, naar
Jeg spøger, leger, gaaer,
  Mig bedre tage vare.

Ny
A-B-C-Bog
i en Times Underviisning

til Ære, Nytte og Fornøielse
for
den unge Grundtvig.

Et pædagogisk Forsøg
af
Johan Ludvig Heiberg.

En Gedebuk er stolt af Skjægget,
Og er til Vrede let opægget.
Den gamle ABC.

Kjøbenhavn, 1817.
Trykt i Thieles Bogtrykkerie.

Forberedelse.

Jeg Underskrevne, Johan Ludvig Heiberg, gjør herved vitterligt for alle og enhver, og i Særdeleshed for Dig, N. F. S. Grundtvig, at saasom jeg endelig har taget den Beslutning at give dig en Times høist fornødne Underviisning i Anledning af, jeg behøver ei at sige hvad, thi du veed nok selv, hvad du har gjort: saa, for at ingen medrette skal forundre sig over, at jeg skriftlig vil indlade mig med den, som skjælder mig ud, maa jeg

foreløbigen erklære, at jeg i denne min Underviisning samt deri indbegrebne faderlige Irettesættelse intet Hensyn tager paa tvende i dit Synderegisters Pag. 113, Lin. 9 f. n. og Lin. 3 f. n. anbragte pyntelige Talemaader, eftersom disse ere af den Beskaffenhed, at man i det gode Selskab lader som man ikke hører dem, og først, naar man er kommen udenfor Døren, besvarer dem, naturligviis ikke skriftlig, ja ei engang mundtlig, eller paa en for den Fornærmendes Øren alene ved Hørelsen fornemmelig Maade. Uagtet du nu rigtig nok saa meget mere har opfordret mig til at gjøre ligesaa ved dig, i det du har gjort opmærksom paa, hvad man nok med egne Øine kunde see, at du har trukket Præstekjolen af, og derved gjort dig end mere beqvem til den nysomtalte Application, saa maa jeg dog, af Respect for Kjolen, som har beklædt dig, og affagt Fiende af gemeen Haand-

gemæng, bede dig at tage Villie for Gjerning, og ansee det, som om jeg virkelig paa din Person havde efterkommet den Skyldighed, hvilken jeg herved opfylder dig in effigie; ligesom jeg ogsaa, efter denne min Erklæring, beder enhver af de ærede Herrer Pædagoger ex professo, der maatte gjøre mig den Ære at læse dette mit svar ringe, men dog velmeente Skrift (paa Dilettanternes Mening reflecterer jeg naturligviis ikke), om at betragte dig som den, der har qvitteret for en paa anførte Viis rigtig betalt Regning.

Først efter denne Erklæring kan jeg, uden Præjudits for min Ære, gjøre mig saa gemeen at undervise dig skriftlig, under mit fulde Navn. Og hermed skriver jeg altsaa til Begyndelsen af min Information, thi det Foregaaende hørte ikke med til samme, men var kuns en nødvendig Forberedelse, et Giv Agt, en Sandsekage til Vækkelse af Op-

mærksomheden; og denne kan ikke noksom skjærpes, naar man sætter sig til at lære Fibelbrettet, hvilket nu øieblikkeligen følger. At jeg begynder med dette, vil man ei finde upassende, hvor det er nødvendigt at begynde Opdragelsen saa aldeles forfra, som i dette Tilfælde.

Kjøbenhavn, den 22de Marts 1817.

J. L. Heiberg,

25 Aar gammel.

a b c d e
f g h i j k l
m n o p q r
ſ s t u v x y z æ ø

A B C D E F G H I K L
M N O P Q R S T U V
X Y Z Æ Ø

A B C D E F G H I J K L
M N O P Q R S T U V W
X Y Z Æ Ö

a b c d e f g h i j k l
m n o p q r s t u v w x
y z æ ö

1 2 3 4 5 6 7 8 9 0

I. V. X. L. C. D. M.

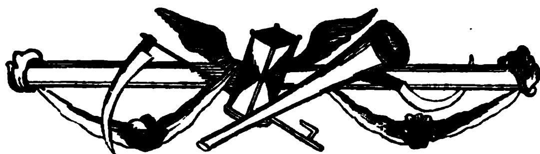
De selvlydende Bogstaver:

a e i o u y æ ø

De medlydende Bogstaver:

b c d f g h k l m n p q r s t v x z

Ab	eb	ib	ob	ub
Ba	be	bi	bo	bu
Ca	ce	ci	co	cu
Da	de	di	do	du
Fa	fe	fi	fo	fu
Ga	ge	gi	go	gu
Ha	he	hi	ho	hu
Ka	ke	ki	ko	ku
La	le	li	lo	lu
Am	em	im	om	um
Ma	me	mi	mo	mu
Na	ne	ni	no	nu
Pa	pe	pi	po	pu
Ar	er	ir	or	ur
Ra	re	ri	ro	ru
Sa	se	si	so	su
Ta	te	ti	to	tu
Va	ve	vi	vo	vu

Moralsk Læseøvelse i Prosa,

hvori alle Bogstaver forekomme:

Faderlig Irettesættelse til den unge Grundtvig,

fra Forfatteren til dette Skrift.

Unge Menneske! Hvor megen Sorg forvolder du mig ikke paa min gamle Alder! Du havde fortjent en alvorlig Revselse, men det var Synd for Riset at slaae det itu paa saa haard en Bark. Det eneste Middel til endnu at sætte Skik paa dig, vilde være at stikke dig ind under eet af Regimen-

terne, hvor du kunde lære Subordination. Jeg har intet imod, at du leger, og gjør dig Motion; din Alder har jo dog ingen anden Bestemmelse. Jeg har heller intet imod, at du i alle dine Børnelege giver dig en vis Alvorsmine. Sligt er tvertimod, ifølge mine Grundsætninger for Opdragelsen, særdeles gavnligt for Drengen, da han ved det paatagne Alvor vænner sig til det virkelige, og hurtigere dannes til Yngling og Mand. Der kan saaledes intet være at indvende mod den meget udbredte Leeg med Dukker, for hvilke Børnene forestille sig at være Forældre og Foresatte, og snart belønne dem med Sukkergodt, snart give dem af Riset. Man udvider ogsaa denne

Leeg saaledes, at man ei behøver Dukker til den. Eet Barn kan nemlig lege, at det er Hovmester for et andet, som leger, at det er uartigt, og det første kan da skjænde paa det andet, naturligviis ikke med grove Talemaader, og banke det, forstaaer sig, saa det ikke har Skade deraf. Men hvad der maa være en ubetinget Regel for alle Børnelege, er, at Børnene ei maa være de voxne Folk til Byrde, eller være impertinente imod dem; men betænk min Søn, om du ogsaa altid iagttager dette. Hovmesterlegen er din kjæreste Leeg, og deri var intet ondt, om du kun legede den med andre Drenge paa din Alder, men nu er du saa ilde opdragen, at du giver dig ikast med voxne Mennesker, som ere myndige og have bedre Forstand end du, kalder dem for Drenge, og leger Skolemester for dem. Saaledes var du forleden Dag meget uhøflig mod mig, da du i en saadan

terne, hvor du kunde lære Subordination. Jeg har intet imod, at du leger, og gjør dig Motion; din Alder har jo dog ingen anden Bestemmelse. Jeg har heller intet imod, at du i alle dine Børnelege giver dig en vis Alvorsmine. Sligt er tvertimod, ifølge mine Grundsætninger for Opdragelsen, særdeles gavnligt for Drengen, da han ved det paatagne Alvor vænner sig til det virkelige, og hurtigere dannes til Yngling og Mand. Der kan saaledes intet være at indvende mod den meget udbredte Leeg med Dukker, for hvilke Børnene forestille sig at være Forældre og Foresatte, og snart belønne dem med Sukkergodt, snart give dem af Riset. Man udvider ogsaa denne

Leeg saaledes, at man ei behøver Dukker til den. Eet Barn kan nemlig lege, at det er Hovmester for et andet, som leger, at det er uartigt, og det første kan da skjænde paa det andet, naturligviis ikke med grove Talemaader, og banke det, forstaaer sig, saa det ikke har Skade deraf. Men hvad der maa være en ubetinget Regel for alle Børnelege, er, at Bør-nene ei maa være de voxne Folk til Byrde, eller være impertinente imod dem; men betænk min Søn, om du ogsaa altid iagttager dette. Hovmesterlegen er din kjæreste Leeg, og deri var intet ondt, om du kun legede den med andre Drenge paa din Alder, men nu er du saa ilde opdragen, at du giver dig ikast med voxne Men-nesker, som ere myndige og have bedre Forstand end du, kalder dem for Drenge, og leger Skole-mester for dem. Saaledes var du forleden Dag meget uhøflig mod mig, da du i en saadan

Leeg tiltalte mig i en Tone, som du maaskee har hørt hos dine Lærere, naar de gave dig Riis i Skolen. Veed du hvad, min Søn? Sligt passer sig ikke mellem dig og mig. Uagtet jeg kuns er et ungt Menneske, er jeg dog en heel Deel ældre end du. Jeg er jo dog confirmeret, Student, indkaldt til anden Examen, uden at tale om begyndende Skribent, hvilket rigtig nok ikke vil sige meget, men dog nok fortjente at respecteres af Dig, der endnu ikke har gjort andet end Stiiløvelser, fulde af de groveste orthographiske, etymologiske og syntactiske Bommerter, for hvilke du har faaet de læsterligste Prygl. Kan du dog ikke selv høre, hvor ilde det klæder dig at tale om Sløikjolen og Faldehatten, to Ting, som faa Børn kunne have saa nødig, som du? Man leer af slige Indfald, naar et net lille Pigebarn paa fem Aar siger dem med Mine af en Matrone, men

derfor passe de sig ikke strax for enhver opløben Laps midt i Lommelaarene, med lange Arme i korte Ærmer, blaa Buler i Panden, og Gadestænk op over Ørene. Bedre tager du dig unægtelig ud ved Opløb paa Gaden, naar du stimler til mellem de andre Drenge, men selv her har jeg dog bemærket en stor Mangel paa Mod hos dig. Naar nemlig de andre spænde Krog, kaste Sneeboldte og Stene, saa staaer du med Armene over Kors, og skraaler af fuld Hals: „Evig forsoren! Jeg skal begegne jer med et Saltmadsfad og en banket Trøie: vil I stikke Piben ind, Drenge, eller jeg skal lære jer at smøre Haser.“ Men det eneste Middel, du bruger for at opnaae alt dette, er kun at vedblive med Skraalet, at du vil gjøre det. Man kan saaledes sige, at du i Feldtslaget paatager dig Trompeterens Rolle. Men derved, min Søn, gjør du dig selv latterlig; thi enhver

leer af en blot arrig Trudsel, hvor Evnen til dens Udførelse mangler. Knap en dybt bevæget Vægter stikker derfor Piben ind, og i det høieste en gammel Kjerling smører Haser. Selv Spurverne sætte sig uden Frygt paa de slet gjorte Fugleskræmmer, og du har vist ogsaa seet, at naar Drengene paa Gaden forfølge den gale Jødepræst, og han vender sig om, og løfter Stokken, saa vige de kun lidet tilbage, lade ham slaae ned i Stenene, og forfølge ham derpaa med fordobblet Hurraraab. Denne Mangel paa Mod stikker besynderlig af til dine fleste Lege, der just forestille saadanne Ting, til hvilke, naar de skulde udføres i Virkeligheden, et særdeles Mod vilde være nødvendigt, som for Exempel: en nordisk Kjæmpe, en christen Martyr, en Doctor Morten Luther, og nu allerseneſt en vandrende Ridder, som drager ud og forsvarer den forfulgte qvindelige Uskyldighed.

Denne sidste Rolle paatog du dig med slig en Iverighed, at du derover glemte din Armatur af Landse, Sværd og Skjold, og i Hastværk tog en Tærskepleiel, hvormed du stillede dig paa en Gjødningsbakke i en Bondegaard, altsammen for at haandhæve din uforlignelige Dames Berømmelse og kjæk forjage enhver, som maatte vove at antaste hendes ophøiede Skjønhed. Men see nu, hvor ubehændigt du bærer dig ad. Uden at tale om, at du jo kun blotter dig selv for ethvert Anfald, ved at tage Kjolen af, og balancere i Vesten, maa jeg gjøre dig opmærksom paa, at din Ginevra, istedenfor at antage dig for Rinaldo, ufeilbarlig, ifølge den Plads, du har valgt dig, maa troe, du er en sjællandsk Hane, tilfreds paa din egen Baggaards-Pindus, en sjællandsk Hane, saa aldeles nationaliseret, at den endog har taget Træskoe paa Fødderne, for ei at komme til at gaae i spanske Skridt;

ja en høist besynderlig Under-Hane, naar jeg ret betragter den: en Hane, der siger Sparto til Degnen selv, og svarer: jeg kan gjøre Æg, naar denne siger: jeg kan støbe Voxlys, men ogsaa kun rivaliserer med Degnen, og ei engang med en aftrukken Præstekjole, end sige med den, som har stukket i den. End videre maa jeg spørge dig, om du troer at have sagt din Dulcinea ret en smuk, ridderlig Compliment, naar du forsikkrer al Verden, at hun i Grunden er et Mandfolk, og kun for de halvvoxne Drenge at betragte som Fruentimmer? Og endelig, troer du virkelig at have gjort din Dame en Tjeneste, ved at drage tilfeldts for hende paa saa gemeen og bonde-stolt en Maade? og hvorfor? fordi hun er bleven saaret af satiriske Pile! Men skulde da hun, der, som qvindelig Troubadour, jo maa være nøie be-kjendt med Kjærlighedens Pile, være saa bange for Satirens, ligesaa fine og ikke nær saa smertelige, at hun ei heller skulde ønske disse at blive siddende i Hjertet, end behandles af en plump, uøvet Feldtskjær-næve, der selv bibringer hende det første farlige Saar, idet den vil uddrage de fine Spidser, som den er for klodset til at omgaaes med? Naar jeg tænker paa slig en Mangel paa Evne til at sætte

dig ind i en Digters Tankegang, saa kan jeg af denne Plathed og Raahed i Følelsen allerede slutte, at du ei er skabt til at være Digter, maaskee vel prosaisk Skribent, man kan ikke vide det; men dog skulde du have et Par Haandtager, fordi du tør sige, at du har brændt dit Drengeværk, da du, som bekjendt, endnu aldrig har viist, at du var istand til at levere andet. Men om det ogsaa ikke er sunget for din Bugge, at du skal blive stor i Aandens Rige, kan du jo paa andre Maader blive et gavnligt Medlem af Samfundet. Naar jeg seer paa de af dine Evner, som hidtil have udviklet sig, troer jeg, du kan blive en meget anseelig Slagter; og jeg tvivler ikke paa, at du i saa Tilfælde vil kunne faae Privilegium exclusivum paa at skalte og valte paa Uhlfeldts Plads, at sige: naar du paatager dig at forskjønne Pladsen, deels ved at pryde den med nogle af de Mindestene, som du ved egen Daad har reist dig, deels ved at dække Corfitz Uhlfeldts ikke synderlig smukke Støtte, ved at paahænge den Blade af dine egne Værker. Dog den Tid, den Sorg. Naar du bliver ældre, skal vi nærmere lægge vore Hoveder i blød, for at udfinde, hvortil du bør bestemme dig. Ak Herre Gud! Jeg gjør Regning uden Vert. Saa

lykkelig bliver jeg vist aldrig, at jeg oplever at see dig som et gammelt fornuftigt Menneske; i det mindste er jeg til den Tid en ældgammel Mand, og rimeligviis død og begraven. Nu vil jeg kun til Afskeed give dig mit sidste faderlige Raad: Det er en Skam for saa stor en Dreng, som dig, ikke endnu at kunne udtale alle Ord tydeligt og bestemt. Du taler altid, som om du havde Grød i Munden, saa at man kun forstaaer det halve. Saaledes var der i din sidste uarticulerede Tale en Mængde, som ei var til at forstaae. Denne Sluddervorenhed maa du vænne dig af med; ligeledes, naar du herefter har noget at sige mig eller andre, maa du fatte dig kort og bestemt, og ikke vrøvle i en Evighed frem og tilbage, ligesom en gammel Skolemester, der gaaer i Barndom, og ikke veed selv hvad han siger. Og lad mig ogsaa see, at du nu sætter dig smukt stille ned, og lærer denne ABC-Bog, og ikke staaer op, og leger, førend du kan den paa dine Fingre; thi ellers bliver jeg nødt til, saa nødig som jeg vilde, at hænge dig Æselbrættet paa Nakken. Nu Farvel, min Søn! Vær en anden Gang kjøn artig, og leeg ikke om Aftenen silde med Ild og Lys og Satire, som du ikke forstaaer at omgaaes. Din Amme har vist sagt dig, hvad deraf kan flyde.

Moralsk Læseøvelse i Vers,

bestaaende for største Delen i den gamle ABC=Bogs Riim, omarbeidede og forbedrede.

See her, Barnlille, vises dig,
Hvorledes Grovhed ofte spildes.
Lær nu at være skikkelig,
Og ei af Arrighed forvildes.
Saa tidt du husker Versene,
Saa vil du dig anstændig tee.

A a

En **Abekat** blandt Præsterne
Mindst findes liig Apostlene.

B b

Af gamle **Bibler** flaaes det Skind,
Hvori nyt Galskab bindes ind.

C c

Naar **Criticus** med Skjældsord truer,
Da, veed man, han paa Lappen suer.

D d

Ved Gammelstrand der findes **Drager**,
Som mangen megen Skræk indjager.

E e

Poetisk **Ebbe** sees i Landet,
Den anden finder man i Vandet.

F f

Naar **Fanden** gaaer i Præsteklæder,
Han allersnarest Folk opæder.

G g

Grundtvig er een af de Præste,
Som Satiren seer tilbedste.

H h

En **Himmelstud** *), en Kirketyr,
Er et ubændigt, voldsomt Dyr.

I i j

See Jægeren sigter og skyder,
Og **Julebukken** **) sig fryder.

*) See den unge Grundtvigs blaa Stilebog, 2det Binds 2det Hæfte Pag. 111, Linie 3.
„O hvilken Kalv, o hvilken Himmelore" ꝛc.

**) l. c. Pag. 109, Linie 4 f. o.
„See Julebukken ved det gamle Øg!"
og samme Pagina, Linie 9 f. n.
„— — — paa Fire trygt gaaer Julebukken."

K k

En **Kapellan** kan gammel blive,
Og holder sig ved Haab ilive.

L l

Stort Mod og Styrke har en **Luther**,
Men Smaadyr ei og Substituter.

M m

En arrig **Marekat** i Rænker
Er større, end du mulig tænker.

N n

Et **Nytaarsvers** paa Vandet flyder,
Og lavest Rang blandt Digte nyder.

O o

Orakler findes og hos os,
Man kalder deres Præst en Klods.

P p

Din **Poesie** har smukke Fjere;
Dens Been af Saar dog fulde ere.

Q q

Det meget **Qvæg**, du har paa Stalde,
Vi Qvæglinger og Smaaqvæg kalde*).

*) Varietas lectionis: **Qvæklinger og Smaaqvæk.**

R r

En **Recensent** saa tam kan blive,
At Folk ham styre kan og drive.

S s s

Satiren ei omsonst man haver,
Thi Bondens Vittighed den skaber.

T t

En **Tosse** skriver paa hver Side
En halv Snees Skjældsord, maa I vide.

U u

En **Ulv** paa Luur ved Kirken gaaer,
Og stjæler Troens Gjæs og Faar.

V v

Naar Musen er en **Vasserkone***),
Man Skjalden bør med Strandløg krone.

X x

At skrive Folk et X for U,
Mit Barn, forgjæves stræber du.

Y y

Paa **Ydmyghed** du dig beflitte;
Du er ei stor, men lillebitte.

*) Og derpaa kan vel ingen tvivle, som har læst den unge Grundtvigs prosaiske Stiiløvelse foran hans **versus fracti, in ordinem redacti.**

Z z

Zeloten er af Hundeart,
Er glubsk, og løber med en Fart.

Æ æ

Een **Ære** er den anden værd.
Som du har redt, du ligger her.

Ø ø

Med **Øgenavne** skal du kneise,
Og ud i Verden langt omreise.

Efterskrift.

Jeg haaber, den unge Grundtvig vil finde, at jeg er en yderst billig Informator, siden denne Time ei engang har kostet ham 3 Mark Sølvværdie, men kun 4 Mark N. V., hvilket er Prisen paa mit pædagogiske Forsøg. Jeg havde næsten tænkt at gjøre det aldeles gratis, og sende ham et Fri-Exemplar; men Frygt for at gjøre ham alt for skamfuld, har afholdt mig derfra. Siden jeg imidlertid er saa meget wohlfeil, haaber jeg, at Mængden af Kjøbere vil holde min Forlægger skadesløs for Bekostningen ved dette Værk; ja jeg nærer endog

det underdanige Haab, at denne ABC=Bog lidt efter lidt skal istedenfor den ellers brugelige blive indført i alle offentlige og private Skoler og Institutter i Byen og paa Landet. At den egenlig og nærmest er skreven til Ære, Nytte og Fornøielse for den unge Grundtvig, kan ei mere hindre dens almeen brugbare Popularitet, end Ordene in usum Delphini paa Titelen af gamle Klassikere gjøre slige Udgaver mindre brugbare for hele den øvrige Verden. At jeg i min ABC ikke har indført de ti Bud, Bordbønner og de øvrige i de andre ABC=Bøger befindtlige religiøse Læseøvelser, behøver vel i vore oplyste Tider ingen Undskyldning. Enhver indseer, at sligt ei er den Føde, som tilkommer Børn. Naar den unge Grundtvig bliver ældre, og kan tilstædes Confirmation, skal jeg, hvis ingen andre vil, gjøre mig en Fornøielse af at skrive ham en Catechismus, og deri supplere hvad der i min ABC=Bog kunde mangle.

Naar Hanen glad og munter galer
 I Dagningen hver Morgenstund,
Til Børn han ligesom da taler;
 Op! tidlig Flid har Guld i Mund.

2.

Pegefinger mod Pegepind.

(Nyeste Skilderie af Kjøbenhavn, 1817, Nr. 29.)

Mangen Læser vil, og det med et Skin af Ret, bebreide mig, at jeg, som dog i min ABC-Bog saa temmelig har udtømt min Gjenstand, atter vil indlade mig i denne allerede gamle Krig, hvori nu hverken er Ære eller Penge at fortjene, spildende det skjønne Papiir, og overspændende mine Læseres Taalmodighed. Til disse og andre Grunde, hvis Sandhed er indlysende, føier man endnu følgende, hvilke jeg ligesaalidt kan benægte, og man fremsætter dem omtrent paa følgende Maade:

Hin store Goliath blandt Drenge, mod hvis Knippel, Du, en lille David, stod med Satirens Slynge, har jo virkelig allerede stukket Riimbrevets Knippel ind, og, for dog at have Noget i Hænderne, ligesom pro forma taget en lille Pind, hvormed han nu kun peger, og ikke længer truer med Prygl: han har jo begyndt med at bukke for dig og Publicum, og gjøre begge en meget smuk og anstændig Undskyld-

ning for sin foregaaende Opførsel: han troer jo paa Rygtet, at du har ret gode Anlæg: han skriver jo allerede næsten som andre honnette Folk, og skikkelige Mænds Børn, falder selv hist og her ind i den elegiske Tone, ja har endog gjort dig den fuldkomneste Æreserklæring, ved den næsten miraculøse Forsikkring, at han ikke har meent dig i Særdeleshed med Dukkemanden i Aabenraa samt de øvrige end smukkere Øgenavne i Riimbrevet; at der tvertimod ikke gives et eneste Træk i samme, der specielt kan anvendes paa Dig. Nu vel, hvad vil Du da mere? Fienden er paa Flugten; hvad Du attraaede, har Du opnaaet; lad den Sag nu være glemt!

Ja, mine Venner! Fienden er paa Flugten, men just derfor maa jeg følge ham. Slaget har jeg vundet, men just derfor bør jeg og benytte Seiren. Hiin Æreserklæring, hvorom I tale, er rigtig nok, formedelst sin mageløse Usandsynlighed, den herligste Triumf, jeg kunde ønske mig; men husker tillige, at det kun var i Begyndelsen af sin Retraite, da han endnu stod i Nærheden af mit hele Artillerie, at han gjorde saa høflig en Undskyldning! Derpaa, efter et svagt Angreb paa den forreste Fløi, vendte han Ryggen, og flygtede med sine lette Tropper tilbage mod sine Grændser. For Hurtighedens Skyld maatte han lade sit svære Artillerie, sin Bagage, og Alt hvad han ikke gesvindt kunde føre med sig, i Stikken. Kun fire

smaa lette Feltkanoner fik han med sig, navnlig: den indkaldte Student, den anseelige Slagter, Grøden i Munden, og Legen med Ild og Lys. Alle de øvrige, ti Gange saa talrige, og ti Gange saa svære, Hundredpundiger og Mørsere maatte han, formedelst Transportens Vanskelighed, lade staae tilbage. Da han nu endelig var kommen indenfor sine egne Grændser, da først gjorde han Holdt, vendte sig om mod den tilbageblevne Fiende, som han skimtede langt borte, og raabte nu af fuld Hals: Bæ!, ligesom hans Laugsbroder, den forvovne Sjællandsfar, hvorom Wessel taler, og siger om hele Familien:

„. . . Sjællands Bønder ere Mænd,
Og blive umaneerlig vrede,
Naar man dem lader andet hede."

Saasom jeg nu ikke er Skildvagt, men har den hele vide Verden til min Post, saa vil jeg ufortøvet følge efter ham. Vil han have Krig, skal han faae den indenfor sine egne Grændser, og jeg har da den Fordeel, at have forandret min Andeel i Krigen fra defensiv til offensiv, og at have forflyttet Krigsskuepladsen fra mine Enemærker til hans. Vil han derimod have Fred, skal han ogsaa faae den, men da skal han i det mindste holde op med at bebæe mig, thi ellers kan jeg ikke hjelpe ham. Har han tabt Slaget, skal han ogsaa føre sig op som en Slagen, det er: skamme

sig, og tie stille. Dette Vilkaar kan han rolig gaae ind paa, thi jeg skal ikke misbruge Seiren; hvis jeg holder noget Triumftog, skal jeg i det mindste skaane den overvundne Konge for at være med; men trodse skal han nu eengang ikke, var det ogsaa kun for at gjøre hans egne Ord sande, hvilke jeg først havde tænkt at bruge til Motto, men som jeg nu her vil udskrive. Med Forandring af det eneste Ord Riim-brevet til det Ord ABC-Bogen, lyde de, som følger: „Seer jeg imidlertid, at de endnu behøve nogle Timers Underviisning, som den ABC-Bogen gav dem, skal jeg tjene dem, thi jeg har fuldt og fast besluttet, ikke at standse deres Optugtelse paa Halv-veien, men blive ved saalænge, til de lære, de ere Drenge, som skal læse bedre over, førend de vil snakke med, eller til de lære mig, at jeg er Drengen, som jeg umulig kan troe paa deres Ord, om de end be-seigle det med deres høieste Trumf, ja om de saa viiste mig, at de kan skjælde, bande og banke alle Gammelstrands Matroner baade sønder og sammen, thi det beviser i mine Øine hverken meer eller min-dre, end hvad jeg veed: at de ere store Bengler." (Kjøbenhavns Skilderi, Nr. 27, P. 439.)

Jeg har da nu indhentet ham, og staaer atter ligeover for ham. Min Slynge vil jeg lægge ned, siden han har stukket Krippelen tilside, og da jeg seer, at han blot har bevæbnet sig med en Pind, saa

vil jeg kun sætte min Finger mod hans Pind, Pegefinger mod Pegepind, Fingerpeg mod Pindepeg, og pege Fingre ad Pegene med hans Pind.

Den alvorlige, tilsyneladende grundige, Indledning vil jeg ikke svare paa, thi da han først nu kommer med Grunde, saa kommer han virkelig for silde. Kun over een Ting kan jeg ikke undlade at yttre min Forundring, og det er den Idee han har, at jeg i min Comedie skulde have meent ham med Reisers Gjenfærd. Det er ubegribeligt, hvorledes han et Øieblik har kunnet være i saa grov en Vildfarelse. I Sandhed, dersom han har forstaaet hele Bogen saa godt som den enkelte Scene, da har han rigtig nok læst min Comedie, som Fanden læser Bibelen, og da forundrer jeg mig ikke længer over hans Riimbrev.

Hans Conjectural-Critik er en Under-al-Critik, thi Hypothesen springer det Meeste over, fordi den ikke kan forklare det; og det Lidt, den forklarer, forklarer den bagvendt.

General-Qvitteringen er saa overmaade slet skrevet, saa utydelig og utilstrækkelig, at vist ingen Procurator vil antage den for gyldig. Det er derfor et Beviis paa min store Tro til hans Ærlighed, at jeg ikke forlanger en anden, den almindelige Forsigtighedsregel for ei at blive krævet og maatte betale to Gange.

Den bedrøvelige Udsigt for Dem, der i Slagterens

Dine ere Kalve, indrømmer jeg, men skal den ikke blive end mere bedrøvelig for Slagteren selv, er det nødvendigt, at denne lukker Dinene vel op. Thi om det hændte sig, at een af de Kalve, han har slagtet, i hele den øvrige Verdens Dine tog sig ud som et Menneske, da turde vel Sligt paadrage ham ubehagelige Følger.

Abekat kan man egenlig ikke kalde Den, der efterligner Calderoni, en Mand, der ligesaalidt har existeret, som Dobre Podolski; heller ikke den Præst, der holder sig til sin Bibel, og efterligner Ingen; men vel Den, som copierer ei blot Morten Luther og Tyge Rothe, men selv Mester Ole Vind*) og enhver Huuspostil.

Rimet: En Kapellan kan gammel blive,
Og holder sig ved Haab ilive,

---

*) Om denne Mand see den skjønne Romance i Roeskilde Riim, Pag 90 ꝛc., hvori blandt andre, følgende udmærkede Strophe forekommer:

„Hr. Ole holder sin Præken om,
Saa brændende i Aanden,
Og der han hardt ved Amen kom,
Han slog til Lyd med Haanden:
Det var, Guds Død! de samme Ord
Om Løgn og Leflen, Drik og Hoer,
Som i Vor Frue Kirke.“

synes at have gjort sin Virkning paa Kapellanen, thi han opholder sig længe derved; hans Prosa gaaer tilsidst over til Vers, der endog i sidste Linie hæve sig paa Cothurnen, men derpaa standses ved et pludseligt Stop, der slaaer for Flasken Prop, at ikke mere skal rende ud. Imidlertid er det dog ingen ny eller forunderlig Tanke, at man heller vil see en Kapellan end en Sognepræst trække Præstekjolen af, og balancere i Vesten, for at kunne spille en ugeneert Skorsteen og Nærmest-til-Væg.

I Anledning af mit Riim om Ulven siger han: „Om Ulven, der siges at gaae paa Luur ved Kirken, „og stjæle Troens Gjæs og Faar, vil jeg kun sige „Saameget, at dersom nogen af de Smaa har Lyst „og Mod til at kalde mig en saadan Ulv, skal jeg „vise ham, at jeg ikke sparer et vantro Faar." Hvorfor han har givet denne Sætning en conditional Form, indseer jeg ikke. Der kan jo ingen Tvivl være om, at det virkelig er ham, som virkelig af mig er bleven kaldt en saadan Ulv. Nu vel saa viis da, at du ikke sparer et vantro Faar, men viis det i Gjerningen, og pral ikke med hvad du endnu ikke har gjort.

Beviset for, at de, jeg kalder Troens Gjæs, egenlig ere Svaner, er splinternyt. I det mindste har jeg aldrig hørt, at Gaaseøine see lutter Gjæs. Deraf vilde ved en analog Slutning følge, at Menneskeøine saae lutter Mennesker, og at den, der over-

alt seer Kalve, maa, hvis han er kommen til Skjels-Aar og Alder, have Oxeøine, hvilke tillige ere eet af den homeriske Junos Prædikater. Muligviis see da saadanne Øine Alting med Skinsygens og Misundelsens Farve.

Med disse faa Ord har jeg for denne Gang udtalt. Det beroer paa min Modstander, om jeg skal have det for stedse i denne Sag; men dette er kun i to Tilfælde muligt. Det ene er, at han tier stille (og det er det korteste); det andet er, at han, i hvad han maatte behage at svare mig, ikke bruger Ord, der ere større end han selv, det være nu med eller uden undskyldende Indledning, med eller uden indflettede Klagevers, med eller uden Iagttagelse af Moralen til Wessels Fabel:

„Hør, Læser! paa sin Post om En bedæer dig,
Saa skal du frisk, om du vil lyde mig,
Bedæe ham igjen, men paa en lang Distance
Fra Posten hans."

Polemik med Hauch.

(Flyvende Post 1830. Prosaiske Skrifter I, 1841.)

1. Krigs-Præliminarier.
2. Gjensvar paa Hr. Professor Hauchs Svar.
3. Freds-Præliminarier.

1.

Krigs-Præliminarier.

(Flyvende Post 1830, Nr. 29.)

Herr Professor Hauch vil absolut have Krig med mig. Da jeg ikke har været hastig nok med at besvare hans „babyloniske Taarnbygning i Mignature" (sic) *), og det især fordi den Art af Vittigheds-værker, som Prof. Hauch skriver, henhører til det gode Selskab, hvorom Göthe siger:

man nennt sie die gute,
Wenn sie zum kleinsten Gedicht keine Gelegenheit giebt:

saa har han endydermere i Kjøbenhavns-Posten Nr. 48 ladet indrykke en „Erklæring", hvori han vælter en saadan Mængde af Beskyldninger over mig, at

---

*) Ordet skrives: Miniature, thi det kommer af miniatus, der klinger i Enden som hiatus. O Nemesis! allerede paa Titelbladet! Vel er Orthographien ikke Hovedsagen ved et Skrift, men for en Professor klæder det dog ikke saa ilde at have lært den.

ligerviis, som der i et gammelt Feltslag, ifølge Krønikens Beretning, fløi saa mange Pile, at Himmelen formørkedes derved, saa vilde det her paa samme Maade have fortnet for mine Øine, dersom jeg ikke allerede tilforn havde været vant til at stride med ligesaa drabelige Karle. Men selv denne hans Erklæring har jeg tøvet noget med at besvare, fordi jeg først vilde see, om Prof. Hauch og hans Venner nu havde udtalt, eller om der maaskee endnu var Mere ivente, thi jeg veed, at naar man rører ved disse gode Folk, saa ere de ligesom Tønder, hvoraf man tager Tappen bort; de blive da ved at løbe, indtil de ere tomme *). To af dem havde jo expectoreret sig i det nærmest foregaaende Nummer af samme Blad; den Ene var, som man let kan vide, den skrivesalige (sit venia verbo) Professor Hjort, som ved alle Leiligheder er tilrede med Meninger, hvorom Ingen spørger, med gode Raad, som Ingen begjærer, og med Bemærkninger, som Ingen lægger paa Hjerte, og som ligeledes her (hvor det endogsaa gjaldt en Plagiatstrid, den eneste Gjenstand, jeg troede, han ikke mere vilde berøre) ikke har kunnet overvinde

*) Ingen blev hurtigere tom end Prof. Wilster; den lille Dryp, som endnu var tilovers, var et nyt Tegn derpaa.

„Den slemme Last,
Paa Prent kjedsommelig at være.“

Under slige Omstændigheder kunde jeg, som sagt, ikke vide, om Forhandlingerne vare sluttede fra mine Modstanderes Side, eller om en af de næstfølgende „Kjøbenhavns-Poster“ vilde, ifølge hine Herrers Skik, tage Noget tilbage af hvad der var sagt for meget, eller føie Noget til hvad der endnu var for lidt, eller endelig levere en Trykfeils-Liste over Forfatternes Skrive- og Tænke-Feil, thi ogsaa dette Middel anvendes med Held af vore slette Stilister; man erindre, hvorledes Professor Hauch nylig i en Vise i Anledning af Hans Majestæts Fødselsdag maatte lade et Udtryk corrigere mellem Trykfeil, og det er intet Under, thi hvorsomhelst man, i denne Forfatters Skrifter, vil udtage et Sted, af Størrelse som en lille Vise, vil man altid finde eet eller flere Udtryk, der trænge til at henføres under Trykfeil. Hvorom Alting er, da der nu er indtruffet en Pause i Modpartiets Angreb, saa mener jeg, at Touren nu kan være til mig, uden at jeg behøver at frygte for at falde Nogen i Talen.

Som sagt, Prof. Hauch vil endelig have Krig med mig. Ellers vilde han vel ikke saaledes vælte sig ind paa mig; ellers vilde han vel ikke gjøre saa afmægtige „Forsøg i den aristophaniske Comedie,“ thi

til at være en Aristophanes, er det ikke Nok at anbringe Dennes Navn paa den uorthographiske Titel af en ikke comisk Comedie. Der udfordres visse andre Betingelser. Men hvad er ikke muligt? Et Jordskjælv kan faae Dragkister til at dandse, og et Couplet af mig *) kan faae Prof. Hauch til at gjøre aristophaniske Forsøg. Imidlertid var dette Couplet, som blot indeholdt en lille Satire over hans Don Juan, ikke noget Angreb, men kun en ringe diplomatisk Chicane, som bedst kunde besvares med en lignende; dog, da den shakspearske og aristophaniske Prof. Hauch har meget for meget Genie til at skrive blot taalelige Viser, saa har han fundet for godt at rykke i Felten med grovt Skyts, uden at betænke, hvor vanskeligt det er, at skyde Lærker med Kanonkugler. Saa Meget vil imidlertid Enhver indsee, at det er ham, og ikke mig, som er den Angribende.

Jeg gjentager det altsaa endnu engang: Hr. Prof. Hauch vil endelig og absolut have Krig med mig. Han er allerede gaaet saa vidt, at det vilde være for silde at erindre ham om Alt hvad Digtere og Talere have sagt angaaende Fredens Velsignelser og Krigens Ødelæggelser. Uden at betænke, hvor meget hans slet dyrkede Marker trænge til den

*) Flyvende Post 1830, Nr. 1. Lanterna magica, 9de Billede.

ombyggelige Cultur, som ene trives i Fredens Skjød, ruster han sig til Krig, og indbilder sig, at han, ved at føre den paa fiendtlig Grund, skal sikkre sit Territorium; men det vil vise sig, om han ikke vil nødes til at kæmpe indenfor sine egne Enemærker, og om da ikke disse, ved en betydelig Brandskat, ville reduceres til Armod. Som en ny Don Quixote vil han, i sin vanvittige Begeistring for en svunden Tids Ideer, fægte disses Sag mod den levende Nutid, som han ikke forstaaer, og som, til Gjengjæld, ikke forstaaer ham. Han har allerede en Sancho Panza; han behøver heller ikke at søge længe, for at finde en Hest og et Asen; hans ridderlige Landse er den Skriverpen, som han aldrig har lært at bruge; der mangler ham nu kun Mambrins Hjelm; dog, denne vil han nok vide at erobre, naar Rogen nærmer sig med den critiske Ragekniv, for at tage Skjægget af hans nyeste dramatiske Helte; og saaledes er da Ridderen fix og færdig, og maa nu takke sin Gud, om han ikke støder paa Biscayere og grove galiciske Vognmænd, men paa civiliserede Personer, der finde Behag i at sætte sig ind i hans Galskab, og behandle ham med al den Delicatesse, hvormed man i vore Tider udøver Krigens Haandværk.

Da han altsaa vil have Krig, saa lad ham faae sin Villie; han er jo stor nok til at raade sig selv. Men lader os da føre denne Strid saaledes, at den,

om muligt, tilveiebringer et Resultat; lader os først og fornemmelig fatte Stridspunctet rigtig i Øie; lader os ikke indbilde os, at vi stride om, hvorvidt „Prindsesse Isabella" er et Plagiat, eller hvorvidt mine Vaudeviller have Værdi, eller lignende Spørgsmaal, som deels allerede ere bragte paa det Rene, deels ikke tjene til Andet end Prætext for den sande Quæstion, som udentvivl lader sig reducere til det Spørgsmaal: „Skal Critik eller skal Fanatisme være Dommer i vor Litteratur?" — Det er ligefrem, at naar det fremsættes saaledes, saa ville vi Begge snart blive enige, thi Enhver af os vil stemme for Critiken, og banlyse Fanatismen; men det gjælder altsaa netop at faae Spørgsmaalet reduceret til denne Form, fordi Striden saa vil ophøre. Men derfor maae vi tillige være enige om, at den Overbeviste lydelig erkjender sig for overvunden, eller idetmindste tier, og ikke oftere kommer tilbage til de samme Angreb, thi Tausheden maa have sin Grund først i Vildfarelsens Erkjendelse, dernæst i den Undseelse eller Anstændighedsfølelse, som forbyder os, paany at fremføre den gjendrevne Vildfarelse for det store Publicum, der er Vidne til Kampen og dens Udfald.

Men, foruden disse Præliminarier, gives der andre, som ikke ere mindre vigtige. De bestaae, fra min Side, i nogle Spørgsmaal, som jeg maa forelægge Prof. Hauch i Anledning af hans „Erklæring"

(Kjøbenhavns-Posten Nr. 48). Den begynder nemlig saaledes:

„Mange Bevægelser kunne finde Sted i en Litteratur, Meget kan opstaae og forgaae, hvorpaa man ei behøver at tage Hensyn, da Tiden almindelig haandhæver en streng Ret, og da hvad der ei er baseret paa noget Uforgængeligt, hvad der bærer Spiren til Undergang i sit eget Indre, nok vil forsvinde af sig selv. Men der gives en fordærvelig Virksomhed, der ei bør forbigaaes med Taushed; hvo der angriber det Udmærkede og Sjeldne, bør vel finde sig i at hans Rettighed hertil, samt at hans egne Frembringelser underkastes en streng Prøve. Hr. H..s Vaudeviller vilde, da jeg, som de fleste andre, i dem, trods deres overfladiske Tone, erkjendte Talent, vanskelig have bragt mig til at gribe til Satirens Vaaben. Men Hr. H..s hovmodige Selvros, hans Bestræbelser for at stemple det Ephemere til noget Evigt og Stort, hans pralerisske directe og indirecte Forsikringer om, at hans Værker vare af en uforgængelig Natur, hans Paastand, at Critiken med hans Blad skulde begynde i Danmark, og især hans Angreb paa Holberg, Ewald, Schulz, Oehlenschläger fortjente vel en alvorlig Revselse, de fortjente vel, at man lidt nøiere blottede Manglerne, i det han vil sætte sig i hine Digteres Sted."

Og den ender saaledes:

„At det ei er personlige Grunde, der have bragt mig til at angribe mine Modstandere, men kun alvorlig

Harme mod Enhver, der trodser det Sande, og spotter det Skjønne, troer jeg og let at kunne godtgjøre. De faa Angreb, der vare stilede mod mig i Flyvepoften, vare af den Art, hvilken man ei behøver at tage til Gjenmæle mod. Tvertimod begyndte Vedkommende, ved min Hjemkomst til mit Fædreland, høit at berømme mine Værker, saa at jeg blot havde behøvet upaatalt at finde mig i de Angreb, der gjordes paa udmærkede Mænd, for selv at undgaae Misfornøielse fra den Kant, men dette vilde jeg ikke, og derfor anseer jeg Vedkommendes Angreb som en Ære, til hvilken jeg bestandig skal stræbe at gjøre mig værdig."

I Anledning af disse Yttringer vil jeg, for ikke at gjøre flere Vanskeligheder end høist nødvendigt, blot forelægge Prof. Hauch følgende Spørgsmaal:

1) Hvor findes min „hovmodige Selvroes?"
2) Hvor findes mine „Bestræbelser for at stemple det Ephemere til noget Evigt og Stort?"
3) Hvor findes mine „praleriske, directe (med de indirecte kan det endda være det Samme) Forsikkringer om, at mine Værker ere af en uforgængelig Natur?"
4) Hvor findes mine „Angreb paa Holberg?"
5) Hvor findes mine „Angreb paa Schulz?" Og hvem er denne „Digter", hvis Navn jeg aldrig har hørt nævne, og „i hvis Sted jeg (endda) har villet sætte mig?"

6) Hvoraf sees, at jeg har villet sætte mig i de andre tre „Digteres: Holbergs, Ewalds og Oehlenschlägers Sted?"
7) Hvor findes min „høie Berømmelse" over de trykte Sager, som Prof. Hauch kalder sine „Værker?"
8) Hvoraf vides, at Prof. Hauch vilde have „undgaaet Misfornøielse" fra min Side, dersom han „upaatalt havde fundet sig i de Angreb, der gjordes paa udmærkede Mænd?"

Med Hensyn paa den „babyloniske Taarnbygning," der giver Leilighed til en Mængde Spørgsmaal af lignende Art, betræffende ikke Forfatterens eiendommelige Synsmaader eller endog hans Slutninger, men kun umiddelbare, af ham anførte Facta, vil jeg indskrænke mig til følgende:

9) I Anledning af Pag. 11:
„Og hilser Calderone (sic), mens han plyndrer ham."
Ved hvilken Leilighed har jeg plyndret Calderon? Og selv om saa var, hvorledes kunde Prof. Hauch vide det, da han kjender saa lidt til Calderon, at han, som Figura udviser, ikke engang veed hans Navn?

10) I Anledning af Pag. 27:
„Jeg snildt udspeider Mængdens Smag, og roser den,
Beviser dem, at deres Hys og Bifaldsraab
Bestemmer ufravigelig et Kunstværks Værd."

Er Dette sagt med Hensyn paa den lille Afhandling: „Hvad man seer og hvad man hører“ (i den flyvende Post for i Aar Nr. 3—5) *), hvori jeg netop har yttret det Modsatte?

Og endelig maa jeg endnu spørge:

11) Er „Den babyloniske Taarnbygning Nr. 2“ af samme Forfatter, som Nr. 1, da jeg isaafald ogsaa vil tage Hensyn paa den i de følgende Stridigheder? Seer man paa Gehalt og Form, da kunde begge „Værker“ gjerne have samme Forfatter, men det maadelige Udstyr af Nr. 2, som desuden er udkommet paa et andet Forlag end Nr. 1, vækker nogen Tvivl derom.

Naar nu Prof. Hauch har besvaret disse Spørgsmaal, idetmindste de ti første (thi det sidste er egenlig kun et Nysgjerrigheds-Spørgsmaal), saa skal jeg ufortøvet være til hans Tjeneste.

---

*) Prof. Skrifter, VIII Bind, S. 461 ff.

2.

Gjensvar

paa

Hr. Professor Hauchs Svar.

(Flyvende Post 1830, Nr. 37—39, 41, 43, 47, 49—52.)

Hr. Prof. Hauch har givet et saakaldet „Svar paa mine saakaldte Krigs-Præliminarier." Præliminarierne bleve medrette kaldte saaledes, thi de gik ud paa at faae visse nødvendige Puncter regulerede, inden Striden selv tog sin Begyndelse. Mindre forklarligt er det derimod, hvorledes Prof. Hauch kan kalde sin Afhandling et „Svar"; thi af de elleve Spørgsmaal, som vare ham forelagte i Præliminarierne, har han virkelig kun besvaret det 11te, hvilket jeg selv havde erklæret for et Nysgjerrigheds-Spørgsmaal, hvorpaa der følgelig allermindst laae Vægt; men hvad de foregaaende 10 væsenlige Spørgsmaal angaaer, da er der ikke et eneste af disse, som i Virkeligheden er blevet besvaret, uagtet Forf. vel har givet sin Afhandling Form af 11 Svar paa mine

11 Spørgsmaal. Men ikke Alt hvad man svarer, er et Svar. Hvis Nogen spørger: „Hvad er Klokken?" og en Anden svarer: „Vinden er vestlig," — saa har den Anden rigtignok svaret den Første, men ikke besvaret den Førstes Spørgsmaal. Hr. Prof. Hauch befinder sig omtrent i dette Tilfælde, hvilket jeg nu skal vise, ved at gjennemgaae alle mine Spørgsmaal, og hans saakaldte Svar derpaa.

1ste Spørgsmaal: „Hvor findes min hovmodige Selvros?"

Prof. Hauch svarer, at Beviserne herfor ikke ligge saa meget i enkelte Steder af mine Skrifter, som i den Aand, der gaaer igjennem dem. Da han imidlertid selv har indseet, at Aanden, der kan opfattes saa forskjelligt, ikke er noget Beviis, og at man uden Beviis ikke kan forsvare slige Beskyldninger, saa har han citeret to Steder af mine Skrifter:

a) „Om Vaudevillen" S. 63 (skal være 98 *), hvor jeg siger, at dersom mit Genie var saa stort, som min Smag er correct, saa turde jeg maale mig med hvilkensomhelst af vore Digtere. Da jeg nu ved dette Udtryk sætter mit Genie, som er en positiv Egenskab, under min Smags Correcthed, som er en negativ Egenskab, saa maa det anførte Sted snarere

*) Prosaiske Skrifter, VI Bind, Side 111.

kaldes beskedent, end hovmodigt. Correcthed er en Egenskab, som Enhver kan erhverve sig, og det er ganske Prof. Hauchs egen Skyld, at han er længere fra at besidde den, end de Fleste. Efter mit System er Correcthed en væsenlig, skjøndt underordnet Fordring, efter Prof. Hauchs er den aldeles ligegyldig. Jeg har bestandig kæmpet for min Menings Rigtighed, og har følgelig selv bestræbt mig for at være correct. At jeg derved ogsaa har opnaaet denne Egenskab i høiere Grad end de af vore samtidige Digtere, som foragte den, følger af Tingens Natur, da det jo er rimeligt, at Den, som bestræber sig for en Gjenstand, der ikke er Lykkens Gave, men ene kan opnaaes ved Umage, snarere maa komme i Besiddelse deraf, end Den, som ikke bestræber sig derfor. Overalt er der kun Lidet sagt dermed, at jeg i Smagens Correcthed tør maale mig med hvilkensomhelst af vore Digtere, thi det er bekjendt, at netop Smag og Correcthed ere Egenskaber, hvorpaa det meget skorter i vor nyeste Litteratur.

b) Sammesteds S. 63 *), hvor jeg omtaler den overordenlige Sensation, som den første danske Vaudeville gjorde paa vor Skueplads. Men Dette er jo kun et simpelt Factum, som er almindelig bekjendt og udisputeerligt. Hvad hovmodig Selvroes ligger

*) Prosaiske Skrifter, VI Bind, Side 71—72.

der i at citere et saadant Factum, og det endog i en Afhandling, som er skreven for at vise Vaudevillens „Betydning paa den danske Skueplads“ og dens Vigtighed for Theatret? Men selv ethvert Skin af „hovmodig Selvroes“ maa jo forsvinde ved Yttringen paa samme Sted: „Jeg anfører alt Dette, uden at skamme mig derved, thi denne overordenlige Popularitet, som jeg vel stræbte efter, men som dog langt overgik min Forventning, tilskriver jeg ingenlunde mine Vaudevillers indvortes Fortræffelighed — da Ingen bedre, end jeg selv, kjender deres Mangler — men kun den heldige Idee, at indføre et localt Skuespil, thi at Dette var det Rigtige, viste Udfaldet.“ — Ogsaa dette Sted, skjøndt ikke in extenso, anfører Prof. Hauch; men da han tilføier: „Dog, hvo seer ikke, at han, trods dette Tillæg, høit og gjerne omtaler sin egen Berømmelse?“ saa beviser han jo med den Sætning, der skulde bevises, og han siger med andre Ord: „Rigtignok har Vaudevillernes Forf. omtalt den Sensation, Vaudevillen factisk har gjort, paa en saadan Maade, at han ikke tilskriver den sine egne Fortjenester, men især de gunstige Omstændigheder, saavelsom den heldige Idee at udfinde, hvad der for Øieblikket var den populæreste Digtart; men jeg vil med alt Det have, at han høit og gjerne skal have omtalt sin egen Berømmelse; og uagtet jeg ikke kan finde et eneste Sted i hans Skrifter, som kan

tjene til Beviis derpaa, saa vil jeg dog, at det skal være saa, og erklærer herved, at jeg vedbliver at beskylde ham for hovmodig Selvroes." Men Prof. Hauch maa tillade, at jeg ikke antager denne Slutning, men anseer min egen for rigtigere:

Spørgsmaalet Nr. 1 er til Dato ubesvaret.

Det gamle Valgsprog: „Kjend dig selv", er i høi Grad anvendeligt paa Digtere. En Digter bør stræbe at opnaae en rigtig Kundskab om sine Fortrin og sine Mangler, thi uden den kan han ikke gaae frem paa sin Bane, men arbeider kun iblinde. Føre nu Omstændighederne det med sig, at han nødvendigt maa tale om sig selv, saa skal han ligesaalidt skjule sine Fortrin, som sine Feil, men ærligt tilstaae begge Dele, thi heri viser sig den sande Beskedenhed, der er grundet i Erkjendelsen af eget Værd og Uværd, medens derimod Praleriet paa den ene Side, og Fornægtelsen af eget Værd paa den anden, begge ere Forfængelighedens og Hovmodens Kjendetegn. Praleren lægger disse Egenskaber direct for Dagen, den paatagne Beskedne indirect, i Overbeviisningen om, at hans Nedværdigelse af sig selv allevegne vil finde en i det mindste taus Modsigelse. Den sande Digter er ærlig, thi han trænger ikke til denne Maske; han fortier ikke hvad Godt han har virket, og skjuler heller ikke sine Feil, thi han betragter sig selv critisk,

ganske objectivt, som et Led i Litteraturens Udvikling. Dersom jeg selv vilde skrive en Critik over mine Skrifter, da skulde jeg vide at ramme mig paa ømmere Steder, end dem Prof. Hauch og mine andre Antagonister have truffet, thi disses Critik er selv under al Critik; de have aldrig forstaaet at opfatte enten mine Fortrin eller mine Mangler, og jeg maa, paa Critikens egne Vegne, klage over Usselheden i deres Fremgangsmaade. At jeg ikke selv uden Nødvendighed underholder Publicum med en Analyse af mine Feil, men hellere stiltiende retter dem, dertil har jeg allerede, ved et ligesaa latterligt Angreb, som Prof. Hauchs, angivet Grunden, nemlig i den flyvende Post for 1828, Nr. 16, hvor det hedder: „Jeg troer ikke, jeg behøver at undskylde, at jeg i en Critik over Hr. Prof. Oehlenschläger ikke har criticeret mig selv. Enhver Anden — — — staaer det jo frit for, — — — at betragte mine egne poetiske Arbeider ved Critikens Lys, men jeg selv vil visselig mindst af Alle opfordre dertil, eftersom jeg ikke er forfængelig nok til allerede at ansee mine egne Værker for saa indgribende i Litteraturen, at en udførlig Critik over dem kunde have nogen stor Interesse" *). Det er forunderligt, at Prof. Hauch, som er saa heldig i at bevise, ikke ifølge sin særegne Slutnings-

*) Prosaiske Skrifter, 1861, III Bind, Side 282.

maade, ogsaa har citeret dette Sted som Beviis paa min „hovmodige Selvroes."

2det Spørgsmaal: „Hvor findes mine Bestræbelser for at stemple det Ephemere til noget Evigt og Stort?"

Prof. Hauch svarer: idet jeg sætter Vaudevillen, tilligemed Calderons Lystspil, som det høieste Punct af Comedien, ja af Poesien selv, hvorved han citerer den flyvende Post for 1828, Nr. 13*). I dette saakaldte Svar ligger en heel Masse af uforsætlige Misforstaaelser og forsætlige Fordreielser.

For det Første har jeg ikke sat Vaudevillen og det lyriske (calderonske) Drama i samme Linie; dernæst har jeg, paa den Plads, jeg har indrømmet Vaudevillen, ikke sat denne alene. Jeg har fastsat en saakaldet universel Comedie, der har den umiddelbare og den høiere Comedie til sine Forudsætninger; og under denne Digtart har jeg blandt Andet indbefattet, skjøndt paa forskjellige Udviklingstrin, det calderonske Drama og den musikalske Comedie (hvorunder Vaudevillen). Saaledes har Prof. Hauch forsætlig fordreiet Meningen.

Men hans uforsætlige Misforstaaelser frembringe ligesaa stor Forvirring. Dersom han ikke i Fortalen til sin Hamadryade havde viist sin Uformuenhed til

*) Prosaiske Skrifter, 1861, III Bind, Side 244 ff.

at følge Traaden i en philosophisk Tankegang *), saa maatte man undre sig over den latterlige Feiltagelse,

*) Idet han heri gaaer ud fra den rigtige Forudsætning, at et Kunstværk har absolut Værdi, gjør han derfra den fortvivlede Slutning, at Kunstværket ikke behøver at svare til sin Tidsalder. Hvad forstaaer han da ved det Absolute? Udentvivl hvad alle uphilosophiske Hoveder forstaae derved: det Abstracte. En Skjønhed, som paa den Maade var absolut, at den var uafhængig af Tidens Betingelser, vilde være et Abstractum uden Realitet. De Værker, som ere evig skjønne, ere netop de, som allerbedst have passet til deres Tidsalder; thi Veien til Evigheden gaaer igjennem Tiden. Intet Kunstværk bliver universelt, uden ved at være nationalt, og under Bestemmelsen af det Nationale falder tillige Tidsbestemmelsen, fordi den samme Nation er forskjellig i de forskjellige Tider. Schiller siger:

wer den Besten seiner Zeit genug
Gethan, der hat gelebt für alle Zeiten; —

og anden litterær Udødelighed gives ikke. — Men Prof. Hauch, som i dette korte Raisonnement allerede har tabt sin Traad, og optager en ny, taber i sin Confusion atter denne, idet han siger, at et Digt, som Hamadryaden, der fremstiller en al Tid ophævende, dristig Fabelverden, eo ipso ikke kan

at ansee de forskjellige Udviklingstrin, hvorpaa Digtarterne fremtræde i et æsthetisk System, som Udtryk for disses **Rangfølge**. En Digtart har en anden til Forudsætning; saaledes kan Ingen betvivle, at jo Vaudevillen først opstaaer under Forudsætningen af de foregaaende dramatiske Digtarter, især deleshed under Forudsætning af Lystspillet og Operaen; men der hører en sjelden philosophisk Ukyndighed til at troe, at det Nummer, som en Digtart faaer i Systemet, skal gjælde for dens Nummer i en poetisk Rangforordning. Ved flere Leiligheder har jeg bemærket, at en Digtarts høiere eller lavere Standpunct

---

svare til vor Tids Fordringer. At Hamadryaden ikke svarer til disse, derom vil jeg være ligesaa enig med Forf., som Publicum er det; men naar han troer, det kommer deraf, at Digtet ophæver al Tid, saa er Dette en ny Forvexling af Begreberne; thi Et er den Tidsalder, hvori Digtet fremstaaer, og til hvis Fordringer det maa svare, for at have poetisk Værd; et Andet er den Tidsalder, eller den Negation af al Tid, hvori Digteren har hensat sine Figurer. Ellers kunde man jo aldrig anvende historiske Sujets; men selv i Skildringen af de forbigangne Tider, og ligesaavel i Skildringen af en Tids-Negation, maa Digteren arbeide for **sin** Tid, og i Overeensstemmelse med dens Fordringer.

i Systemet ikke betegner dens høiere eller lavere Værd, da de alle ere lige gode, men kun dens forskjellige Stilling i den æsthetiske Idees Udvikling, og dens forskjellige Forhold til de andre Digtarter. Hvis Prof. Hauch blot havde læst Halvparten af den Side, han citerer, saa vilde han have fundet, at jeg siger om den speculative Comedie (og det Samme gjælder om den lyriske) at den, ved at vende tilbage til Poesiens lyriske Begyndelse, gaaer udenfor den dramatiske Digtekunsts Begreb, saa at den, just fordi den staaer paa den dramatiske Digtekunsts høieste Punct, hvor den har alle andre Digtarter til Forudsætning, ikke længere svarer til Dramets Begreb, og følgelig i dramatisk Henseende maa ansees for ringere, end de midterste dramatiske Digtarter. Der har følgelig hos mig aldrig været Tale om, at give Vaudevillen eller det calderonske Drama et høiere Værd end alle andre Digtarter, men kun at vise, at de, skjøndt i forskjellig Grad, have deels Lystspillet og Sørgespillet, deels Operaen o. s. v. til deres Forudsætning og til Betingelsen for deres Tilværelse. Hvad Prof. Hauch, i Henhold til den flyvende Post Nr. 13, kalder mine „egne Talemaader", nemlig at „det Umiddelbare og Reflecteerte, det Subjective og Objective i Vaudevillen er sammensmeltet i den høieste og sidste Eenhed," er et falsk Citat; noget Lignende har jeg sagt om den universelle Comedie i

Almindelighed, men ikke om den musikalske Comedie, og endnu mindre om Vaudevillen i Særdeleshed, da jeg tvertimod paa samme Sted gjør den speculative Comedie til en høiere Eenhed *). Da Ideen (om man saa bør kalde den) med den babyloniske Taarnbygning ganske grunder sig paa de samme Misforstaaelser, saa kunde Prof. Hauch, dersom han havde forstaaet at læse, have sparet sig at skrive.

Vil altsaa Prof. Hauch bevise, at jeg har stemplet det Ephemere til noget Evigt og Stort, saa maa han ikke beraabe sig paa den Plads, jeg har indrømmet det calderonske Drama og Vaudevillen (thi derved blotter han kun sin egen Svaghed i Begreb), men i Almindelighed klage over, at de ere blevne optagne i Systemet; og derpaa maa han, for at faae Ret i denne Anke, selv bevise, ikke at enkelte calderonske Dramer eller enkelte Vaudeviller ere noget Ephemert, men at det calderonske Drama som Digtart og Vaudevillen som Digtart ere ephemere i en anden Betydning end den, hvori det kan siges om alle Digtarter, eftersom nemlig enhver har sin Periode, og fortrænges af andre. Men da han aldeles ikke har indladt sig derpaa, og desuden, for at føre dette Beviis, maatte gjendrive deels hvad A. W. Schlegel, jeg selv og Andre have skrevet om Calderon, deels

*) Prosaiske Skrifter, 1861, III Bind, Side 245.

min Afhandling om Vaudevillen, saa maa jeg endvidere gjøre den uimodsigelige Slutning:

Spørgsmaalet Nr. 2 er til Dato ubesvaret.

3die Spørgsmaal: „Hvor findes mine praleriske, directe — — — Forsikkringer om at mine Værker ere af en uforgængelig Natur?“

Prof. Hauch svarer:

a) at jeg, ved at hæve Vaudevillen, naturligviis hæver mig selv, som dens fornemste Forfatter hos os. Men deels har jeg ikke hævet Vaudevillen i den Betydning, som Prof. Hauch indbilder sig, nemlig at jeg skulde have sat den i Værd over de andre Digtarter; deels er hans „Naturligviis“ et aldeles feilagtigt »Ergo«; thi i min Afhandling om Vaudevillen har jeg paa det Bestemteste adskilt Undersøgelsen om Vaudevillen som Digtart fra de Bemærkninger, jeg har gjort om mine egne Vaudeviller. Man maa være meget skjørhovedet, for ikke at kunne fatte en saa simpel Distinction. Eller forbi jeg selv har skrevet Vaudeviller, skulde det maaskee ikke være mig tilladt at skrive en Afhandling om Vaudevillen? Og naar jeg skrev en saadan, skulde jeg da ikke have Lov til at bestemme denne Digtarts Plads i Systemet? Altsaa hvo som vil skrive en Afhandling om Tragedien, maa selv ikke have skrevet nogen Tragedie? — Naar saa er, da gratulerer jeg hjertelig Prof. Hauch, thi Ingen kan, endog efter

hans egne Principer, nægte ham Adkomst til at skrive en Afhandling om den aristophaniske Comedie.

b) anfører han, som yderligere Beviis paa, hvor høit jeg sætter mine Værker, den Paastand, at de have en bestandig Rod i Litteraturen, hvilket jo er det Samme som at paastaae, at de ere uforgængelige. Hertil citeres den flyvende Post for 1828, Nr. 27. Atter et falsk Citat, en fordreiet Mening. Paa det anførte Sted har jeg, i et Svar til Hr. Prof. T. Baden*), sagt: „Danske, nationale Arbeider have en ganske anden Rod i Litteraturen, end Lexica og Grammatiker," og i den Anledning anført det bekjendte Sted af Holbergs 3die Satire. Dette er, som Enhver seer, sagt i Almindelighed om vor skjønne Litteraturs Frembringelser, ikke i Særdeleshed om mine Vaudeviller. Thi selv naar jeg kort iforveien siger: „See Dem i Speil, og betragt den latterlige Figur, De gjør, naar De siger, at en Vaudevilleskriver vil være glemt, naar Jacob Baden endnu lever," saa er Dette jo sagt i Almindelighed, og med Hensyn paa Prof. Badens egne Udtryk, der ikke gjorde Angreb paa mine Vaudeviller, men omtalte en Vaudevilleskriver i Almindelighed, som en Person der qua talis var underordnet Jacob Baden. Og naar jeg længere hen siger: „Af os, som arbeide paa at

*) Nærv. Bind, Side 420 ff.

uddanne og forskjønne vort Lands Sprog og Litteratur, skal Philologerne lære hvad der er danskt og hvad der er skjønt," saa er det jo ikke min individuelle, men vore Digteres fælleds Rettighed, som jeg har paatalt.

Spørgsmaalet Nr. 3 er altsaa til Dato heller ikke besvaret.

4de Spørgsmaal: „Hvor findes mine Angreb paa Holberg?"

Denne Nød har været haard at knække, thi det er vel bekjendt, hvor høit jeg skatter og beundrer Holberg; mangfoldige Steder i mine Skrifter bære det lydeligste Vidnesbyrd derom. Men Prof. Hauch er ikke saa let at forbløffe. Hans Valgsprog er: „Har jeg sagt det, at jeg stak ham ihjel, saa stak jeg ham ogsaa ihjel." Han citerer altsaa dristig den flyvende Post for 1828, Nr. 22*), hvor der er sagt, at „Den politiske Kandestøber" ikke er, hvad Critici sædvanlig antage, Holbergs bedste Stykke, at den f. Ex. ikke kan maale sig med „Erasmus Montanus" eller „Jacob von Tyboe"; (men Dette er altsaa snarere et Angreb paa Critici, som have fældet en urigtig Dom, end paa Holberg, som tvertimod vinder ved, at han i sit første Stykke ei har udtømt sin Kraft, men siden er kommen Fuldkommenheden nærmere);

*) Pros. Skrifter, VII Bind, Side 148.

fremdeles, at Stoffet til dette Stykke er saa rigt og betydningsfuldt, at det fordrede en mere detailleret Udførelse: endelig, at Aarsagen, hvorfor det gjorde næsten større Lykke end Holbergs følgende Stykker, vel især maa søges deri, at det var den første danske Comedie, og at Fordringerne til den dramatiske Kunst dengang vare ringere (især deles hed inden Holberg selv havde vant Publicum til at gjøre dem større). Og, vel at mærke, alt Dette er sagt, for at vise, hvorledes Forfatteren til „Den dramatiske Skræbder", da han havde taget „Den politiske Kandestøber" til sit Stykkes Forbillede, var nødt til en mere detailleret Udførelse og en yderligere Udvikling af Motiverne.

„Dette," udraaber Prof. Hauch, „er dog vel et Angreb." — „Dette Udraab," svarer jeg, „er snarere Nonsens." Thi at bestemme Rangfølgen mellem de holbergske Stykker anderledes end hidtil er skeet, kan ikke kaldes et Angreb paa Holberg, undtagen efter den fanatiske Synsmaade, ifølge hvilken det er Helligbrøde, naar man ikke finder Alt, hvad en Digter har skrevet, lige godt. Det er af samme Grund, at mine med roligt Overlæg skrevne og paa en bestandig Argumentation støttede Domme over Oehlenschläger have forbittret vore Fanatikere, thi da jeg ikke har fundet alle Oehlenschlägers Værker lige gode, saa er Dette allerede en utilgivelig Synd, thi Alt skal være lige godt; hvert Ord, hvert Bogstav hos Shakspeare,

Holberg, Oehlenschläger og hvem Fanatikerne forresten drive Afgudsdyrkelse med, skal være en guddommelig Inspiration, et helligt Evangelium. Det vil da sige med andre Ord, at ingen Critik maa anvendes paa disse Digtere, thi Critik bestaaer netop, som Ordet udviser, i at sondre det Gode fra det Slette, medens Fanatismen helder Alting i een Mask, til Næring for sine Sviin. Critiken maa altsaa ikke anvendes paa de udmærkede Digtere, men kun paa de ringere; det vil sige: den maa ikke vælge andre Gjenstande, end dem, hvoraf den ingen Nytte kan have; og Dette vil atter sige: den maa slet ikke existere. Jeg har altsaa taget feil, da jeg i den flyvende Post for 1828 Nr. 16 *) yttrede: „Hidtil har man nemlig troet, at man ikke bedre kunde lægge sin Ærefrygt for en stor Digter for Dagen, end ved at gjøre hans Værker til Gjenstand for en dybt indtrængende og detailleret Critik. Med de almindelige Poeter pleier man ikke at tage sig Tingen saa nær. Men at en Digter, som Oehlenschläger, der hører til Nationens største, endnu ikke har været underkastet en grundig critisk Vurdering, er ikke alene et forunderligt Hul i vor Litteratur, men endog en Mangel paa Agtelse for Digteren, en Mangel paa Erkjendelse af hans kraftige Indflydelse paa Litteraturen."

*) Prosaiske Skrifter, 1861, III Bd., Side 282—283.

Men Prof. Hauch mener, at mit Angreb (som han kalder det) paa Holberg ikke er beviist. Deri tager han feil. Hvad der skulde bevises, var Den politiske Kandestøbers Inferioritet i Sammenligning med andre af Forfatterens Comedier; og Dette er beviist derved, at jeg har gjort opmærksom paa det Misforhold, som finder Sted mellem Stoffet og Udførelsen. Anderledes kunne slige Ting ikke bevises, uagtet Beviset vel endnu kunde detailleres; men Dette var dengang ikke min Hensigt. Hvis den sundttænkende Holberg, Fanatismens ivrigste Fiende, kunde høre Prof. Hauchs Raisonnement, saa vilde han vende sig i sin Grav, af Ærgrelse eller af Latter over et Forsvar, som føres med saa jammerlige Vaaben.

Antager nu Prof. Hauch for ramme Alvor, at vi her i Landet ei engang kunne taale saa megen Critik, som den, der paa det anførte Sted er bleven anvendt paa Holberg; anseer han det virkelig for et „Angreb" paa denne Digter, naar man yttrer, og med Grunde søger at godtgjøre, at hans politiske Kandestøber ikke er saa fuldkommen som hans Erasmus Montanus eller hans Jacob von Tyboe, at hans første Comedie ikke er saa fuldendt et Mesterstykke, som nogle af hans sildigere Skuespil; — da have vi naaet det bebudede Punct, hvor hele Striden kan reduceres til det Spørgsmaal: „Skal Critik eller skal Fanatisme være Dommer i vor Litteratur?" Vel

nægter Prof. Hauch, at det er dette Spørgsmaal, hvorom Striden dreier sig; men hans Benægtelse nytter ham ikke; Sagen ligger nu soleklar for Publicums Øine, og han vil aldrig, dersom han sætter mindste Priis paa det forstandige Publicums Agtelse, kunne undgaae at acceptere det saaledes fremsatte Spørgsmaal, og at svare derpaa. Thi naar han selv, for at redde sig, og næsten i et Slags critisk Livsfare, stræber at faae Striden reduceret til et Par andre Spørgsmaal, nemlig: „Skal Critik eller Sophisterie være Dommer i vor Litteratur?" eller: „Skal alvorlig, ærlig Undersøgelse, eller diplomatisk Chicane gjøre Udslaget?" saa skal denne Fremgangsmaade ikke lykkes ham, med mindre han kan bevise, at der i min Yttring om Den politiske Kandestøber findes enten Sophisterie eller diplomatisk Chicane. Indtil da trøster jeg mig til at have godtgjort, saa klart som at To og To ere Fire:

Spørgsmaalet Nr. 4 er til Dato ubesvaret.

Men uagtet dette Puncts Forhandlinger hermed ere sluttede, kan jeg dog ikke forlade det, uden at gjøre mig selv og Læserne den Fornøielse, at bringe Prof. Hauch i en pudseerlig Forlegenhed; thi her er virkelig Leilighed til en diplomatisk Chicane, et Ord, som synes at have gjort et dybt Indtryk baade i hans og hans Staldbroders Phantasie. Naar Prof.

Hauch kalder det et „Angreb" (det vil sige et utilladeligt Angreb) paa Holberg, at finde hans Kandestøber ringere end visse andre af hans Stykker, hvad Navn har han da for følgende Yttring: „Im Hohen „muß ein humoristischer Zug oft dem gar zu Schwarz„grauen ein wärmeres Colorit geben, und wo der „Comiker gar keinen Sinn für das Erhabne hat, „merken wir es ihm auch gleich als einen Mangel „ab, und können uns, aller Bewunderung ungeachtet, „nicht eines Lächelns über die naive Beschränktheit „eines Holbergs und Moliere enthalten, während „wir staunend Aristophanes von seinen Possen und „Carikaturen in die Wolken folgen, und Shakspeare „aus dem Stalle in den Rittersaal." — Dersom Prof. Hauch vil have mindste Skin af Consequens, dersom han, der fordrer, at en Undersøgelse skal være „alvorlig og ærlig," vil give sin egen Undersøgelse ringeste Mine heraf, saa maa han svare: „Det Angreb, hvorpaa jeg har anket, er for Intet at regne imod dette, thi hvad Sammenligning kan der være imellem den Yttring, at alle Holbergs Comedier ikke ere lige gode, og den Paastand, at Holberg havde aldeles ingen Sands for det Ophøiede, at han besad en naiv Borneertheb (Beschränktheit), saa stor, at den endog tvinger til et (medlidende) Smiil?" — Saaledes maatte Prof. Hauch svare, for at være consequent, „alvorlig og ærlig." Men nu kommer

det Ubehagelige: han kan ikke svare saaledes, thi det citerede Sted er af Prof. Oehlenschläger (det staaer i hans Selvbiographie, i det 1ste Bind af hans nylig udkomne tydske Skrifter, Pag. 50), og Prof. Hauch kan ikke være af anden Mening end Prof. Oehlenschläger, eftersom han ellers i en anden Henseende maatte opgive sin Consequens, sin Alvorlighed og sin Ærlighed, thi det er jo hans faste Mening, at heller ikke Prof. Oehlenschläger maa angribes, det vil sige criticeres; men hvis han modsagde det citerede Sted, saa criticerede han jo Prof. Oehlenschlägers Yttring, og angreb følgelig Prof. Oehlenschläger. I hvilken af disse to Retninger vil nu Prof. Hauch opgive sin Consequens, sin Alvorlighed og sin Ærlighed? Fra hvilken Side vil han lade sig Halvparten af hver af disse Egenskaber fratage, for derved at redde en halv Consequens, en halv Alvorlighed og en halv Ærlighed?

Jeg for min Part dadler ingenlunde Prof. Oehlenschläger for at have fremsat sin Dom over Holberg. Har han gjort ham Uret, saa lad Den, som føler Evne dertil, gjendrive hans Mening; men det vilde see galt ud med den saa meget anpriste Frihed i Videnskabernes Republik, dersom det ikke var tilladt at fremføre selv en skarp Dom. Vore store Forfattere maatte staae paa uendelig svage Fødder, for at behøve et Censur-Tribunal, der banlyser Cri-

tiken, stempler den som Angreb, og forfatter en Index librorum prohibitorum, det vil sige: en Fortegnelse over de af deres Bøger, som det er Critiken forbudt at røre ved. Holberg maatte være inderlig at beklage, dersom han trængte til at forsvares af en Mand, der strider saa elendigt for ham, og som i Henseende til Naturanlæg og Aandsretning er hans fuldstændige Antipode.

I den „Erklæring", som fremkaldte mine Krigs-Præliminarier, havde Prof. Hauch ogsaa beskyldt mig for „Angreb paa Ewald." Imidlertid forelagde jeg ham ikke noget Spørgsmaal i denne Anledning, da jeg nok kunde vide, at han vilde beraabe sig paa Begyndelsen af min Recension over Oehlenschlägers Rolf Krage (Maanedsskrift for Litteratur 1ste Bind S. 433), hvor jeg har sagt om Ewalds Sørgespil*) af samme Navn, at dets „Hovedpartier fortjene al Roes for det Dramatiske i Planen, medens derimod Udførelsen deraf i en affecteret, udtværet og med tydsk Sentimentalitet udspækket Dialog forbunkler Skjønheden, og gjør Digtet kjedsommeligt, ofte endog frastødende." Dette anseer jeg for at være den nøgne Sandhed, og jeg veed ikke, hvorfor jeg skulde have tilhyllet eller udsmykket denne. Er min Yttring urigtig, saa kan den jo modbevises; og ved modsatte

*) Pros. Skrifter, 1861, III Bind, Side 291.

Undersøgelser vil Sandheden vinde, medens den kraftesløse Doleren over „Angreb", istedenfor en Critik imod Critiken, kun er et Tegn paa en høi Grad af Skribent-Impotens. Men i dette Tilfælde maa jeg bringe Prof. Hauch i en ny Forlegenhed, ved at citere endnu et Sted af Prof. Oehlenschlägers Selvbiographie (1ste Deel S. 31). Efterat have omtalt Ewalds „Brutale Klappere", siger Forf.: „Dagegen habe ich nie recht an einer größeren Co- „mödie: Harlekin dem Patrioten, aller witzigen „Einfälle und einzelner Schönheiten ungeachtet, Ge- „schmack finden können; weil der Dialog gar zu „manierirt und unnatürlich in ewigen Unterbrechun- „gen und Fragmenten fortgeht, und sich dadurch sehr „unvortheilhaft von Wessels Liebe ohne Strümpfe „unterscheidet, in welchem Stücke die Rede sich leicht „und naturlich mit witziger Laune in den Idiotismen „der Volkssprache bewegt." — Jeg veed nu ikke, om Prof. Hauch vil gjøre følgende Slutning: „Hvo som laster Dialogen i Ewalds Rolf Krage, han angriber Ewald; men hvo som laster Dialogen i Ewalds Harlekin Patriot, han angriber ikke Ewald." Denne Slutning er uundgaaelig nødvendig, for at Prof. Hauch skal rede sig fra sin Beskyldning for „Angreb paa Ewald."

I det Hele er det en temmelig limiteret Roes, som Oehlenschläger, i det anførte Skrift, tildeler Ewald. I Anledning af „Balders Død" siger han

(1ste Deel S. 43), at Dictionen i dette Stykke kan maale sig med den i Göthes Iphigenia og Tasso, men føier til: „Nicht als ob ich damit sagen wollte, „daß in Ewalds Balder die feinen Bemerkungen, die „tiefe Kenntniß des menschlichen Herzens, die reife „Dichterbildung wären, wie in Göthes Werken; ich „meine es nur in Rücksicht auf die schöne Dichter„sprache. — — — Gegen den dramatischen Stoff „wäre aber vieles einzuwenden, wenn hier der Ort „wäre, eine Recension der Ewaldschen Werke zu lie„fern. Ich will nur bloß anmerken, daß das Mytho„logische und Menschliche sich noch fremdartiger in „Ewalds Balder vereinigen, als französische und spa„nische Sitten in Beaumarchais' Figaro." — Hvad siger Prof. Hauch om denne Dom? Balders Død, Ewalds fornemste Værk, der sædvanlig ansees for hans fuldendteste og modneste, har ikke „moden Digterdannelse", Stoffet deri er forfeilet, og der bliver næsten ikke Andet tilbage at rose, end Sproget, som Prof. Hauch foragter (det har han baade theoretisk og practisk tilkjendegivet). — Om „Fiskerne" hedder det sammesteds: „Allein die Fischer haben „keine fortgehende Handlung, keinen Knoten, keine „Auflösung." (En slem Omstændighed ved et Drama). „Es ist eine Situation voll lyrischer Schönheiten, „macht aber keine Wirkung auf der Bühne." — Ogsaa om vore andre Digtere taler Prof. Oehlen-

schläger ganske uforbeholden, og siger ligefrem sin Mening, idet han snart roser, snart dadler, uden andet Hensyn end sin Overbeviisning. Saaledes hedder det i Anledning af „Dyveke" (sammesteds S. 54): „Das Stück hat in den Haupt-Situationen „einige Aehnlichkeit mit Göthens Egmont. Wie „unterscheidet sich aber das kräftige Clärchen mit „dem lebendigen Colorit ihrer Zeit, ihrer Umgebung, „von Dyweke, die gar zu viel an Lafontainens Ro- „mane erinnert." — Jeg veed nu ikke, om Samsøe hører til de af vore Digtere, for hvilke Hr. Prof. Hauch ingen Amnestie fordrer, og som man følgelig tør „angribe", uden at frygte for, at han skal slaae dem ihjel med sit Forsvar.

I alle Lande, som besidde en Litteratur, er det almindeligt, at Forfattere, deels i Critiker, deels i Biographier, deels i Brevvexling, deels paa andre Maader, fremsætte deres Anskuelser af Litteraturens Tilstand og af de enkelte Forfatteres Værd. Det var Prof. Hauch forbeholdt at ville afskaffe denne Skik. Han befinder sig nu i samme Stilling, som et vist ulykkeligt Dyr, der staaer mellem to velbekjendte haarde Betingelser; eller for at vælge et finere Billede:

Incidit in Scyllam, qui vult vitare Charybdin.

5te Spørgsmaal: „Hvor findes mine Angreb paa Schulz? Og hvem er denne Digter?" &c.

Dette Spørgsmaal bestaaer, som man seer, af to Dele. Prof. Hauch har, i sit Svar derpaa, be-

tjent sig af en ret net lille Taskenspillerkunst; kun er det at beklage, at han ikke har gjort den behændigere. Han begynder nemlig med den anden Deel af Spørgsmaalet, og efter at have snakket noget om den, haaber han, at Læserne nu have glemt den første; og een, to, tre er denne virkelig forsvunden, uden at Prof. Hauch har rørt ved den. Dog, den lader sig vel igjen tilveiebringe. Indtil videre kunne vi jo undersøge, hvorledes Prof. Hauch ,reder sig fra den anden Deel.

Han udraaber: „Af mine Ord at udlede, at Schulz var en Digter, er et Kunstgreb, der ei er ham (det vil sige: Angriberen af Schulz) aldeles uværdigt." Jeg svarer herpaa: „At skrive en sjusket Stiil, derpaa har Prof. Hauch et naturligt Greb, der ei er ham aldeles uværdigt." Forresten tilstaaer jeg gjerne, at det ikke er mig uværdigt at udlede af en Skribents Ord hvad som ligger i dem; hvorimod jeg vilde ansee det Modsatte for at være mig uværdigt. Ifald jeg nu virkelig nogensinde havde angrebet en Mand, der hed Schulz, eller endogsaa blot omtalt en saadan (thi det kunde jo maaskee allerede være et Angreb), saa skulde det Digternavn, Prof. Hauch tildeler ham, ikke have hindret mig fra at gjette mig til, hvem han meente. Men saavidt det er mig muligt at erindre, er ingen anden Schulz nogensinde nævnet i mine Skrifter, end Hr. Directeur Schultz,

hvis Navn rigtignok forekommer desoftere, thi det staaer paa Titelen af de fleste af mine Bøger, og findes desuden under hvert Nummer af den flyvende Post. Men uagtet nu Prof. Hauch tager Ordet „Angreb" i en meget vidtløftig Forstand, og synes tilbøielig til at antage, at jeg angriber Enhver, hvis Navn hyppigt forekommer i mine Skrifter, saa var det mig dog altfor utroligt, at jeg skulde have „angrebet" Hr. Directeur Schultz, ja endog „villet sætte mig i hans Sted." I min Uvished maatte det altsaa være mig kjært, at see den af mig angrebne Schulz, i hvis Sted jeg har villet sætte mig, benævnes „Digter", thi derved kom jeg nærmere paa Sporet; men da nu ingen Digter af dette Navn var mig bekjendt, saa var det jo naturligt, at jeg spurgte: „Hvem er denne Digter?" Ved Prof. Hauchs Svar, at denne Digter ingen Digter er, fornyes min forrige Uvished, thi, selv efter Emendationen i Hempels Avis, hedder det jo endnu, at jeg har „angrebet Schulz, og villet sætte mig i hans Sted." Forresten er det en besynderlig Fordring, at jeg skal læse Hempels Avis, for at forstaae hvad Prof. Hauch skriver i Kjøbenhavns-Posten. At han præker sit nye Evangelium for de Fyenboere, derimod kan vi Kjøbenhavnere Intet have at indvende; kun maae vi udbede os, at han for Fremtiden, naar han skriver sine Stiil-Øvelser i et kjøbenhavnsk Blad, da ikke vil lade dem rette

i et skjenst, men i det samme, hvori de have staaet, saaledes som han pleier at gjøre. Desuden har denne Rettelse jo endog forøget Uvisheden, da man nu aldeles ikke veed, til hvilken Classe af Mennesker den meget omtalte Schulz hører; thi paa den anden Deel af mit Spørgsmaal: „Hvem er denne Digter?" har Prof. Hauch blot svaret, at han ingen Digter er, men ikke, hvem han er, som var Det, der skulde svares paa.

Havde nu Prof. Hauch besvaret den første Deel af Spørgsmaalet: „Hvor findes mine Angreb paa Schulz?" saa havde man, ved at eftersee det citerede Sted, tillige faaet Svar paa den anden Deel: „Hvem er Schulz?" Men ligesom Prof. Hauch har svaret slet paa den anden Deel af Spørgsmaalet, og ligesaa paa alle de foregaaende Qvæstioner, saa har han her svaret slet Intet. Da imidlertid Slet og slet Intet kunne komme ud paa Eet, saa vil jeg ikke gjøre flere Ophævelser over dette Punct, end over de foregaaende, men lade mig nøies med at bemærke:

Spørgsmaalet Nr. 5 er til Dato ubesvaret.

6te Spørgsmaal: „Hvoraf sees, at jeg har villet sætte mig i de andre tre Digteres: Holbergs, Ewalds og Oehlenschlägers Sted?"

Svaret paa dette Spørgsmaal er saa curiøst, at jeg ikke kan nægte mig den Morskab at fremsætte det in extenso:

„Dette Spørgsmaal synes kun at være en anden Form, hvorunder den i Nr. 2 og 3 afhandlede Gjenstand fremtræder paany. Vaudevillen har Hr. Prof. Heiberg sat øverst, og erklæret for meest skikket for Nutiden. Han stræber paa den anden Side (s. Rec. over Kjøbmanden i Venedig*) at bevise, at den ældre Tids Mesterværker ei passe for os. Ja han paastaaer jo nu endog, at jeg, fordi jeg har vovet at misbillige hans Angreb paa udmærkede Digtere, kæmper med den forsvundne Tid mod Nutiden; det er da atter heraf aabenbart, at han anseer sin Critik, sine Værker og Vaudevillerne, mod hvilke jeg jo alene har kæmpet, som meest passende for Nutiden, hvilken har Ret til ei at finde Smag selv i ældre Mesterværker (cfr. hans egne Udtryk i den omtalte Rec., Flp. 1828 Nr. 25), hvilken naturligviis ogsaa har Ret, naar den beærer hans Vaudeviller med det meest støiende Bifald, hvilken altsaa med andre Ord har fuldkommen Ret til at sætte hans Vaudeviller i ældre Mesterværkers Sted."

En forunderligere Gang i et Beviis er ikke lettelig forekommet mig. Prof. Hauch gaaer ud paa at bevise: at jeg har villet sætte mig i de tre Digteres, Holbergs, Ewalds og Oehlenschlägers Sted; men faaer ud ved sin Slutning: at jeg indrømmer Nutiden Ret til at sætte mine Vau-

*) Pros. Skrifter, VII Bind, 1861, S. 157 ff.

deviller i Stedet for Kjøbmanden i Venedig, og i det Hele taget i Stedet for de ældre Mesterværker, under hvilke han dog neppe kan henregne Ewalds, end sige Oehlenschlägers Værker, som deels staae Nutiden saa nær, deels, fuldt saa vel, som mine Vaudeviller, tilhøre denne. Prof. Hauch styrer altsaa i Øster, men havner i Vester. Under Gangen af sit Beviis glemmer han hvad der skulde bevises, og kommer af Vanvare til at bevise en anden Ting; og endelig er denne Ting, som han, uden at mærke det, faaer ud, beviist paa samme Maade, som at Degnen er en Hane. Hvis derfor jeg, ifølge Hr. Prof. Hauchs Mening, bestræber mig for at være en Erasmus Montanus, saa viser Prof. Hauchs og mit Exempel, hvor langt enhver Bestræbelse maa staae tilbage for det naturlige Genie, for det medfødte, udevidste Anlæg. Det vilde blive meget for vidtløftigt at gjennemgaae det hele Virvar af falske Mellemsætninger og forkeerte Slutninger, paa hvilke Prof. Hauch har støttet en Sætning, som desuden er en anden end den, der skulde bevises. Denne tredobbelte Urigtighed i hans Argumentation er tydelig nok for Enhver, som veed, hvad der udfordres, jeg vil ei engang sige, til et Beviis, men kun til et Svar med sund Menneskeforstand i. Jeg vil derfor, indtil han har bragt dette sit Svar i en mindre umenneskelig Form, lade min Confusionarius

blive staaende i sin Labyrinth, hvoraf han neppe paa egen Haand hitter ud, og i dets Sted indskrænke mig til at betragte det Resultat, han har udbragt, ubekymret om, hvorledes han er kommen til det, og ligesaa ubekymret om,

„qu' il a bien changé en route;"

det vil sige: at det har forandret sig meget paa sin Reise fra Præmisserne til Conclusionen.

Dette Resultat er, at jeg indrømmer Nutiden Ret til at sætte mine Vaudeviller i ældre Mesterværkers Sted. Dersom Prof. Hauch ved denne „Ret" forstaaer den positive, factiske Ret, som Nutiden, det vil da sige, Publicum, og i dette Tilfælde Theatrets Publicum har til at foretrække hvad som behager det, til at vælge hvad det vil see, og følgelig til at sætte det Nyere — ja selv om det var Vaudeviller — i det Ældres Sted, saa er Dette en Ret, som Publicum unægtelig er i Besiddelse af, som jeg følgelig ikke behøver at indrømme, og som det udøver, uden at begjære mit eller nogen Andens Samtykke. Et andet Spørgsmaal er, hvorvidt Publicum har gjort denne Ret gjældende, med Hensyn paa mine Vaudeviller; og Dette maa jeg benægte; thi vel har vort Publicum udmærket mine Vaudeviller, som Skuespil, der i en vis Retning svare til Nutidens Fordringer; men der

gives andre Skuespil, som i andre Henseender ligeledes svare til dens Fordringer, og i hvis Sted den altsaa ikke har sat mine Vaudeviller, men som den vil beholde tilligemed disse. Hvad kan jeg gjøre for, at Professor Hauchs Tiberius ikke henhører under denne Categorie, men kom som en Nyssen og gik som en Nyssen? Hvorfor vil desuden han, som troer sig saa høit hævet over sin Tidsalder, bringe noget Stykke paa Theatret, da just Theatret er og stedse har været en Institution, hvorved Tidsalderen gjør sine Fordringer gjældende, og har Ret til at gjøre det? Det er en stor Inconsequens at skrive for Theatret paa samme Tid, som man paastaaer, at et Digterværk ikke skal svare til sin Tidsalder, thi paa Theatret lader Tiden sig paa ingen Maade skrue tilbage; selv den forsvundne Tids Kunstformer maae her benyttes med den digteriske Selvstændighed, der giver det Forbigangne ny Realitet, ved at indblæse det Nutidens levende Aande.

Herfra er Overgangen til den anden Betydning, hvori Prof. Hauch kan have taget Ordet „Ret", ganske simpel. Han kan have meent, at jeg indrømmer Publicum ikke blot positiv, men moralsk eller æsthetisk Ret til at foretrække — ikke mine Vaudeviller, thi i denne Indskrænkning har jeg aldrig afhandlet Spørgsmaalet — men i Almindelighed det Nye for det Gamle, eller at sætte de til Tidsalderens

Fordringer svarende Digterværker i Stedet for de ældre Mesterværker. Ja sandelig, om jeg end aldrig havde fremsat nogen saadan Yttring, saa skulde jeg dog med Fornøielse vedkjende mig den. Men det gaaer med denne Sandhed, som med enhver anden: Uphilosophiske Hoveder kunne ikke begribe, at enhver Sandhed kun gjælder i sin naturlige Indskrænkning; istedenfor at forene dens modsatte Retninger til en bestemt Form, udvide de enhver af disse over Grændsen, og finde saaledes Modsigelse i den al Sandhed begrundende Modsætning. Fordi jeg ikke har villet antage, at Publicum bestaaer af lutter Faarehoveder, og at Digterne alene ere de Fornuftige; fordi jeg har forsvaret den gamle Sætning: vox populi, vox dei; saa skal det nu hedde, at Publicums øieblikkelige Bifalds- og Mishags-Yttringer bestemme ethvert Kunstværks Værdi, uagtet jeg dog selv har gjort opmærksom paa, at det ikke saa meget ere disse, som den sig lidt efter lidt og i længere Intervaller udbredende offentlige Dom, der i en vis Henseende kan betragtes som en Rettesnor. Publicum kan mangen Gang, ved at bifalde noget Slet, eller ved at forkaste noget Godt, overtræde den æsthetiske Ret; men i sine permanente Domme gjør Tidsalderen det aldrig. Hvorvidt den offentlige Dom om mine Vaudeviller allerede kan ansees for at være grundet i Tidsalderens Smag, og følgelig for at være perma-

nent, er jo et Spørgsmaal, som jeg aldrig har 'indladt mig paa. Prof. Hauch siger, at da han har angrebet mine Vaudeviller, saa maa det være derfor, at jeg siger, at han kæmper mod Nutiden. O ja! Han vilde jo neppe have ærgret sig over Vaudevillerne, dersom ikke Nutiden havde skjænket dem Bifald: Dette er Motivet til hans Angreb; og det er følgelig ikke saa meget mod mig, han kæmper, som imod Nutidens Ret til selv at producere sin Kunst, istedenfor at blive ved Fortidens Traditioner. Fornemmelig gaaer hans Anke ud paa, at Publicum har sat Vaudevillerne i Stedet for „Kjøbmanden i Venedig" *), og i det Hele taget i Stedet for „de ældre Mesterværker." Men enhver Tidsalder

*) Den flyvende Posts Critik over dette Stykke gik vel ud paa at fremsætte de samme Ideer, som her ere blevne afhandlede; men først i Slutningen traadte de direct frem; thi at det foregaaende Forslag til en Omarbeidelse af Stykket endog var en Ironie over Publicums Utilbøielighed til at sætte sig ind i en forbigangen Tids Kunstformer (og her kan nu Prof. Hauch gjøre sig fortjent ved at finde en ny Modsigelse), og at Ironien var af den Beskaffenhed som ikke behøver Ordet „Contemplation" til Overskrift, derom kan vel ikke være to Meninger mellem Folk, som forstaae at læse.

har ikke blot æsthetisk Ret til at give Kunsten, og især den dramatiske (der allermeest er afhængig af Tidens Betingelser), sit eget Præg; det er endogsaa dens æsthetiske Pligt at gjøre det; thi ellers gjør den Afkald paa egen Productivitet; men hvorfor skulde den gjøre det? Det var ikke Uranus, der berøvede Saturnus hans Manddom; det var tvertimod Saturnus, Tidens Gud, som satte den evige, den „absolute“ Uranus ud af Stand til at producere. For denne Forbrydelse vil nu Prof. Hauch anvende jus talionis paa Tiden, men han maa tage sig i Agt for, at ikke Tiden kommer ham iforkjøbet, og lader den intenderede Straf gaae ud over ham selv. — Hvad Shakspeares Stykker angaaer, da ere de i deres oprindelige Form kun lidet skikkede for vort nuværende Theater. Deels ere de digtede paa en Tid, da intet Theater (i Ordets nuværende Betydning) existerede, og heraf lade mange af deres Eiendommeligheder sig forklare; deels ere de, som alle sande Digterværker, saaledes rodfæstede i deres Nation og deres Tidsalder, at mange af deres Skjønheder ingen Betydning have for vort Publicum, men kun for Den, som kjender Kunstens Historie; endelig er Shakspeare ikke fri for sin Tidsalders Feil: han forfalder hyppig i det Pathetiske til Svulst, i det Comiske til en tung og trættende Jagen efter Vittighed. Lad ogsaa de nyere Værker bære Præget af

deres Tids Feil; disse Feil ere dog, just fordi de tilhøre vor egen Tid, mindre forstyrrende for det store Publicum, end de, der tilhøre en længst forsvunden Tid, hvorom Publicum ingen Kundskab har; men man bør tillige betænke, at ligesom Civilisationen udvikler sig, saa aftager ogsaa det Skjærende i Nationernes og Tidsalbrenes Former; og i vor Tid vil selv en Digter, som i Genie ingenlunde kan maale sig med Shakspeare, begaae langt færre Feil end han. Alt Dette ligger ganske i Tingenes Natur, og kan umuligen være anderledes. Vort Theater-Publicum har derfor fuldkommen Ret til ikke at bekymre sig stort om Shakspeares Stykker, men at fordre Noget, der svarer til vor Tid, ligesom hine svarede til deres. Ligesom Shakspeares Publicum havde Ret til at finde Behag i hans Stykker, saa har vor Tids Publicum Ret til at fordre en nyere Kunst produceret, og til at finde Behag i den. Andet har jeg aldrig paastaaet, og det skal Prof. Hauch nok lade være at gjendrive. Vaudevillen, der kun i en enkelt Retning svarer til vor Tidsalders Fordringer, har jeg aldrig fremstillet som det fuldstændige Udtryk for vor Tids dramatiske Kunst, men jeg har yttret det Haab, at den nye Impuls, mine Vaudeviller havde givet det nationale Drama, skulde bidrage til at vække det i andre Retninger (see „Om Vaudevillen" S. 64*);

*) Prosaiske Skrifter, III Bind, S. 72.

den flyvende Post for 1828, Nr. 43*), og dette Haab er jo, idetmindste med Hensyn paa vort nationale Lystspil, virkelig allerede gaaet i Opfyldelse.

Hvorledes Prof. Hauch nu heraf vil bevise, at „jeg har villet sætte mig i Stedet for Holberg, Ewald og Oehlenschläger" (uden at tale om det mystiske Væsen: Schulz), det overlader jeg til ham. Hidindtil har han ikke gjort det. Oehlenschlägers Værker kunne paa ingen Maade henregnes til „den ældre Tids;" ikke engang paa Ewalds passer dette Udtryk, og desuden vare denne Digters Dramer fortrængte fra Scenen, inden jeg blev født. Der bliver altsaa kun Holberg tilbage; men mine Vaudeviller kunne ikke mere have fortrængt ham, end saa mange tidligere Digterværker, f. Ex. Oehlenschlägers første Tragedier, have fortrængt ham i tidligere Perioder; tvertimod ville mine Vaudeviller snarere bidrage til at nære Sandsen for Holberg, end til at fortrænge ham. Hvad vil det i det Hele sige, at en Digter sætter sig i en andens Sted? I en vis Betydning sætter enhver Tidsalder sig i den foregaaendes Sted (dette Sted er Virkeligheden), og dens Digtere bør netop i denne Forstand stræbe efter at sætte sig i de foregaaendes Sted. I en anden Betydning kan ingen Tidsalder og ingen Digter

*) I Critiken over „Tre Maaneder efter Brylluppet" og „Flyttedagen." Pros. Skr. IV, S. 137.

sætte sig i det Forbigangnes Sted, da det tvertimod hører til Betingelserne for deres Existens, at de maae staae paa det Forbigangnes Skuldre. Prof. Hauch, der arbeider i en antipodisk Retning af Holbergs, tager sig det nok heller ikke saa nær for denne Digter, som han vil faae os til at troe. Han har vist snarere meent, at jeg satte mig i Shakspeares og i hans eget Sted; men ingen af Delene er Tilfældet, skjøndt jeg vel endda lettere kunde sætte mig i Shakspeares end i Professor Hauchs Sted, thi jeg veed sandelig ikke, hvor jeg skulde søge dette, for at finde det. Hvorom Alting er, saa bliver Resultatet, at:

Spørgsmaalet Nr. 6 er til Dato ubesvaret.

7de Spørgsmaal: „Hvor findes min høie Berømmelse over de trykte Sager, som Prof. Hauch kalder sine Værker? og

8de Spørgsmaal: „Hvoraf vides, at Prof. Hauch vilde have undgaaet Misfornøielse fra min Side, dersom han upaatalt havde fundet sig i de Angreb, der gjordes paa udmærkede Mænd?"

I sin „Erklæring" havde Prof. Hauch sagt, at jeg, ved hans Hjemkomst til Fædrelandet, havde begyndt „høit at berømme hans Værker." Jeg maatte heraf troe, at han ved denne „høie Berømmelse" forstod en udmærket, en overordenlig Berømmelse. Dog nei; Prof. Hauchs Stiil kan ikke forstaaes, uden ved Hjælp enten af Rettelser eller af oplysende Noter. Ved en høi Berømmelse har han

meent en „lydelig“ Berømmelse. Det vil da sige, at jeg mundtlig har berømmet hans Skrifter; i hans selvgjorte Dansk kaldes det en høi Berømmelse.

Man maa være meget naiv, eller besidde en vis modsat Qualitet, for at turde byde Publicum et saadant Svar. Hvo som i en litterær Strid, hvor Argumenterne skal hentes fra offentlige Facta, det vil her sige, fra Modstanderens trykte Skrifter, beraaber sig paa private Meddelelser, ja endog paa mundtlige Yttringer, han nedbryder derved Grændsen mellem Polemik og personligt Angreb; han gjør den første Begyndelse til Gemeenhed i Tonen; han gjør det første Skridt paa den Vei, der fører ind i Litteraturens utallige Cloaker. Prof. Hauch gjør mig her, uden at vide det, en stor Compliment; thi han antager stiltiende, at min Polemik ikke er saa magtesløs, at den skulde behøve Repressailler af samme Art. Var han ikke overbeviist herom, saa vilde han nok vogte sig for at rykke Striden over paa den private Personligheds Enemærker; thi hvo kan være tjent med, at enhver af hans mundtlige, mangen Gang uoverlagte og følgelig Intet bevisende Yttringer, selv om litterære Gjenstande, trykkes i offentlige Blade, og bruges som et Retorsions-Beviis imod hans overlagte offentlige Domme? Allermindst skulde Den, som lever i litterært Livegenskab, og maa forrette polemisk Hoveri-Tjeneste, gjøre Begyndelsen til en saadan Fremgangs-

maade, thi da der vel ogsaa maa være undsluppet ham mangen mundtlig Yttring, som han ikke ønsker offentliggjort, saa kunde jo en Modstander, som vilde nedværdige sig til hans Tone, og som havde Lyst til at høste paa denne futile Mark, berede ham mange, mange Skjænd, og en lang, lang Staaen i Skammekrogen. Men jeg tænker, med min egen „Prindsesse Isabella“:

Mangt et flygtigt Ord
Undslipper let en ubevogtet Læbe;
Vee Den, som skal alvorligt staae til Ansvar
For hver en løselig henkastet Yttring!
Hvad jeg kan have sagt til en Veninde, (læs her: en Ven)
Det være sig i Alvor eller Spøg,
Vedkommer ingen Tredie.

Men allermindst vedkommer det Publicum. Man viser en stor Ringeagt for dette, ved at turde underholde det med sine private Forhold, og man viser samme Ringeagt for sig selv, ved at sætte disse i den offentlige Gabestok. Men alt Dette kommer deraf, at Folk, som ikke forstaae at skrive, ville give sig af med Polemik, der ogsaa er en Kunst, som ikke Enhver er kaldet til at udøve. Ikke uden Grund har jeg selv tilraabt den lille Stads Satyricus, hvis Villie var god, men hvis Evne var svag:

Hold Dig smukt til Facta, Kjære!
Lad Motiverne gaae frie!
Du bør ikke Plathed lære
I de Andres Compagnie; —

thi allerede idet man rykker en litterær Strid over paa de moralske Motivers, paa Hjertets og Sindelagets Mark, tilkjendegiver man derved, at man har været udygtig til at benytte de i litterær Forstand lovlige Facta, og følgelig maa tage sin Tilflugt til Midler, som i samme Forstand ere ulovlige. Et politisk Analogon hertil seer man i revolutionnære Tider, naar man f. Ex., for at komme en Mand tillivs, i hvis offentlige Vandel man ingen Beviser kan finde, sætter Spioner ud paa ham, bemægtiger sig hans Papirer, og bryder hans Breve. I Litteraturen er denne Fremgangsmaade en Plathed, og et Tegn paa at man føler sin Svaghed i at bruge de retmæssige Vaaben. Kun den Lidenskabelighed, som har sin Grund i Erkjendelsen af egen Udygtighed i Polemikens Kunst, kan forlede til at miskjende de Midler, som denne frembyder, og til, i Følelsen heraf, at forskandse sig i en Region, der falder udenfor dens Enemærker. Det er derfor ganske i sin Orden, at de tre Professorer i Fægtekunsten ved Lidenskabernes Academie i Sorø bestandig argumentere med de moralske Motiver, da de ikke forstaae at benytte de cri-

tiske. Selv de fleste af Prof. Hauchs Beskyldninger imod mig, f. Ex. for „hovmodig Selvroes," for „praleriske Forsikkringer," for „Angreb" i den Betydning, hvori han tager Ordet, for „Villie til at sætte mig i andre Digteres Sted," ere Beskyldninger, som streife betydeligt ind i den moralske Region, og som derfor, selv om de vare sande, aldrig i denne raae, plumpe og crasse Form kunde fremsættes af Nogen, der forstod at føre en Pen. Men i nærværende Tilfælde er han gaaet et stort Skridt videre, idet han ikke blot har fremført sine sædvanlige ubestemte moralske Beskyldninger, om hvilke det dog endnu bliver tvivlsomt, hvorvidt de skulle gjælde Skribentens eller Menneskets moralske Characteer, men endog har beraabt sig paa mundtlige Yttringer, og derved aabnet Veien for den hele litterære Theevands-Passiar og Kaffe-Bagtalelse.

At jeg har opholdt mig saa længe ved at belyse denne Art af litterær Pøbelagtighed, er skeet paa Grund af Gjenstandens Vigtighed i Almindelighed, ingenlunde med Hensyn paa de af mine mundtlige Yttringer, hvorpaa Prof. Hauch beraaber sig, thi disse ere af den Beskaffenhed, at jeg meget vel kan være dem bekjendt for det hele Publicum, siden dettes Opmærksomhed nu engang er bleven henledet paa en saa ubetydelig Gjenstand, som det var høist upassende at bringe til offentlig Omtale. Da det imidlertid ikke

er mig, men Prof. Hauch, som har gjort dette Salto-mortale ud af den litterære Region, saa maa det Usømmelige heri ikke tilregnes mig, uagtet jeg er nødsaget til at følge ham et Øieblik paa hans forvildede Vandring. Jeg har takket ham, fordi han havde forelæst mig sin Bajazet og sin Tiberius; jeg har ogsaa roest disse to Stykker for deres grundige Characteertegning, men tillige gjort ham den Bemærkning, at intet af dem, ei engang Tiberius, forekom mig skikket for Theatret, og at der i Versene og Stilen var Adskilligt, som trængte til at corrigeres, inden disse to Arbeider overleveredes Publicum. Men hvad beviser alt Dette? Jeg har jo aldrig i mine Skrifter modsagt hine mundtlige Yttringer; jeg har jo aldrig offentlig dadlet noget af disse Stykker; hvad betyder da hans Uqvems-Floskel: „at det maaskee ei er første Gang, jeg fragaaer eller idetmindste fordreier mine Ord?“ — Og fordi jeg har paaskjønnet disse Fortjenester i hans Bajazet og i hans Tiberius, følger saa deraf, at jeg har roest eller villet rose hans maadelige Gregorius, hans elendige Don Juan, og hans to Daarekiste-Productioner: Hamadryaden og Den babyloniske Taarnbygning? — Naar man saa hurtig skriver sig færdig, som Prof. Hauch, der, efter at have foresat sig den Opgave, at skildre dybt opfattede og skarpt tegnede Characterer, overdriver denne Fordring i den Grad, at han istedenfor Characterer kommer

til at fremstille væmmelige og umulige Caricaturer, saa er det intet Under, at den samme Mands Dom kommer til at lyde forskjelligt angaaende de første Arbeider, hvori den rigtige Bestræbelse endnu er synlig, og de derpaa følgende, i hvilke den ved Forfatterens blinde Iver er bleven udstrakt til sin egen Negation. Naar derfor Prof. Hauch siger, i sit Svar paa det 8de Spørgsmaal: „At jeg vilde have undgaaet Misfornøielse fra hans Side, hvis jeg rolig „havde fundet mig i hans Angreb paa Oehlenschläger &c., troer jeg at kunne slutte" (men det er meget overilet at fremsætte slige Beskyldninger, naar man kun troer at kunne slutte sig til dem) „deraf, „at han, før jeg havde yttret mig imod denne Frem„gangsmaade, først, som sagt, syntes at rose mig," (nu skal det blot synes saa), „siden gik over til „Taushed, og endelig begyndte at dadle og angribe „mig med sine af ham selv saakaldte diplomatiske „Chicaner:" — naar Prof. Hauch taler saaledes, saa maa det være hans Forfatter-Forblindelse, der hindrer ham i at see Tingens rigtige Sammenhæng, thi at jeg roste hans to første Arbeider, taug stille til det tredie, og dadlede det fjerde, kan vel bedre forklares af disse fire Arbeiders forskjellige Beskaffenhed, end ved Hr. Prof. Hauchs ubeviiste og ubeviislige Beskyldning.

De eneste Citater, hvormed denne matte Pole-

miker har kunnet komme sit Privat-Brøvl tilhjelp, exe tagne af den flyvende Post for 1827, Nr. 82 og Nr. 59. Paa det første Sted*) har jeg sagt, at der i Slutningen af Tiberius fandtes en sand poetisk Allusion paa Christendommen. Er Dette „en høi Berømmelse (selv om høi skal betyde lydelig) af Prof. Hauchs Værker?" — Paa det andet Sted**) har jeg kaldet ham „vor geniale Landsmand." Er dette en høi Berømmelse over hans Værker, det vil sige hans saakaldte „dramatiske Værker," som jeg dengang ikke kjendte? Eller har jeg ikke, selv i disse Stridigheder, ladet hans Genie vederfares Ret? Man efterſee mine Krigs-Præliminarier, hvori der staaer: „at Prof. Hauch har meget for meget Genie til at skrive blot taalelige Viser." Hvor findes da her nogen Modsigelse? Eller, hvis det er Ordet Landsmand, hvorpaa der ligger Vægt, saa vil jeg føie til: „Hør, Landsmand! du har meget for meget Genie til at kunne skrive for dit Land."

Spørgsmaalet Nr. 7 er til Dato ubesvaret.

Spørgsmaalet Nr. 8 er til Dato ubesvaret.

9de Spørgsmaal: „Ved hvilken Leilighed har jeg plyndret Calderon?" &c.

---

*) I Recensionen over Tegnérs Frithiof. Prof. Skrifter V Bind, S. 17.

**) I en Nyheds-Artikel. (Anm. i Udg. 1841.)

Prof. Hauch svarer, „at han vil i Korthed sige mig det;" og Svaret lyder ogsaa i sin Korthed saaledes: „Jeg meente dermed, at han, uden at underrette sine Læsere derom, har benyttet flere Steder i Calderons omtalte Stykke, og dette troer jeg endnu, med hans Tilladelse, at hans anonyme Modstander saa temmelig har beviist." — Men med Prof. Hauchs egen Tilladelse, da finder jeg, at han i dette Svar virkelig altfor meget har beflittet sig paa „Korthed"; thi saalænge han ikke anfører, hvilke de „Steder" ere, som jeg har benyttet, saa ere vi ikke komne Gjenstanden et eneste Skridt nærmere. Prof. Hauch har nemlig beskyldt mig for at have plyndret Calderon. Derpaa har jeg spurgt om nærmere Underretning desangaaende, eller om Beviser for hans Paastand. Herpaa svarer nu han, at jeg har benyttet flere Steder hos Calderon. Men ved at „plyndre" en Forfatter, forstaaer vel Prof. Hauch: at „benytte flere Steder hos ham," thi hvis han gjorde Forskjel mellem disse to Beskyldninger, kunde han ikke bruge den sidste som Hjemmel for den første. Men altsaa beviser han idem per idem; det vil sige: Sin Paastand, at jeg har plyndret Calderon, beviser han, ved at gjentage den samme Paastand med andre Ord. Det er ganske det samme Tilfælde, som i følgende Dialog, der ogsaa er affattet i al Korthed: A. (til B.) Du er en Tyv. — B. Beviis det. — A. Jo, thi

du har stjaalet paa „flere Steder." — B. Naar, hvor og hvad har jeg stjaalet? — A. Det veed jeg ikke; men hvo som stjæler er en Tyv. — Prof. Hauch vil let indsee, at saalænge han ikke anfører de „Steder", som jeg har benyttet,*) saa er hans Svar intet Svar;

*) Naar Prof. Hauch engang faaer Tid til at angive disse „Steder", saa ville vi deraf erfare, om de virkelig ere meer end blot „Steder", thi disse forslaae ikke til at bedømme et Digt, hverken i denne eller andre Henseender. Prof. Hauch synes her at antage samme Philosophie, som hans Hamadryades Deleau, der i Alting seer „des molécules." — Her kan man sige:

In diesem Buch sprach's, wie sich's traf,
Die Ziege bald, und bald das Schaf;
Der Esel nur (Deleau) kann nicht zu Worte kommen;
(Det seer man af hans Jargon).
Doch dessen Rolle hat der Autor übernommen.

Dette Epigram blev gjort over Raffs Naturhistorie, og bringes her saa meget lettere i Erindring, som Hamadryaden virkelig kun fra eet Synspunct kan betragtes til sin mulige Fordeel, nemlig ikke fra det poetiske, men fra det naturhistoriske. Det er en populær Naturhistorie indklædt i Poesiens Form, og derved tillempet vore poetiske Tider, ligesom Raffs Naturhistorie ved en anden Form passede for sin Tid, der havde en mere pædagogisk end poetisk Ret-

thi at han „troer", at min saakaldte anonyme Modstander „saa temmelig" har beviist Sagen, det forslaaer virkelig ikke; thi deels er her ikke Spørgsmaal

ning. Ligesom Brause i Sovedrikken skriver en Bog om Philosophiens og Chirurgiens Forening, saaledes har Prof. Hauch, i Qualitet af Lector i Naturhistorien, og Digter, søgt at forene sine tvende Fag. Derfor er Botaniken, idetmindste i sine Details, udeladt, thi denne Green af Naturhistorien ligger ikke under Forfatterens Departement; derfor lader han den i Hamadryaden blot i Almindelighed representeres paa en grandiøs, for den botaniske Lector smigrende Maade, nemlig ved det majestætiske Egetræ, som er Centralfiguren i Digtet. Det er utroligt, hvor meget Hamadryaden vinder ved at betragtes fra dette Synspunct. Det Mangelfulde i Compositionen, i Sproget og i Versificationen gaaer paa denne Maade Ram forbi, da Sligt jo hører til den uvæsenlige Side af et Skrift, som har ovennævnte Tendens. Det Eneste, man savner, ere de linneiske og nyere systematiske Navne, hvilke, uden Skade for Verset, kunde have været anbragte i de Hexametre, hvor de forskjellige zoologiske Classer gjennemgaaes. Især vilde Dette være hensigtsmæssigt i de mindre bekjendte Classer: Fiske, Mollusker, Zoophyter, hvilke Forf. har afhandlet med al den Fuldstændighed, man kan vente i et Værk af denne Natur (see Pag. 95 o. følg.). I Betragtning af den vigtige Rolle, som Kjønsdriften

om hvad Prof. Hauch „troer"; deels er det ikke Nok, at Sagen er „saa temmelig" beviist; og endelig var den Anonymes Temmeligheds-Beviis udkommet længe førend jeg forelagde Prof. Hauch mit Spørgsmaal, hvoraf han da kunde slutte, at jeg forlangte et nyt Beviis, da hiint gamle ikke duer meer, efter at Y. Z. har gjendrevet det.*) Jeg behøver altsaa ikke at gaae videre, for at komme til det Resultat, at

Spørgsmaalet Nr. 9 er til Dato ubesvaret.

---

spiller i den dyriske Organisme, har Forf. indrømmet samme et Par temmelig indgribende Capitler, S. 125 o. følg., hvor det mandlige og qvindelige Princip, paa en for populære Læsere fattelig Maade, personificeres under Navnene „Franz og Agnes." — Dog herom Mere en anden Gang. For at komme tilbage til de omtalte „Steder", ved hvilke Prof. Hauch, der er saa bange for local Poesie, viser sin Forkjærlighed for local Critik, da erindrer hans Deleau'ske Molécule-Anskuelse om den Mand, der vilde laane en Morskabsbog, men fik ved en Feiltagelse en Samling af Logarithme-Tabeller; adspurgt, om hvorledes Bogen havde moret ham, troede han, at han ogsaa her kunde anbringe den sædvanlige Terminus, og svarede: „Saamænd, der ere mange smukke Steder deri."

*) I Artiklen: Om det foregivne Plagiat af Prindsesse Isabella. (Flyvende Post 1830, Nr. 21, 22 og 24.) (Anm. i Udg. 1841.)

Men denne hele Plagiat-Beskyldning, som jeg fra først af fandt saa latterlig, at jeg ikke engang vilde indlade mig paa den, og som siden, ved R. J.'s Afhandling er saaledes gjendreven, at Ingen, uden Den, som Lidenskaben har forblindet, kan ville opkoge den paany, giver Anledning til nogle Betragtninger, som det kan være Stedet, her at fremsætte. Der gives i vor Smuds-Litteratur visse obscure Skriblere, som man ikke bedre kan betegne, end med Udtrykket: litterære Tremarks-Mænd, det vil sige: Folk, som fremsætte forfalskede, ja endog aldeles løgnagtige Facta, i det Haab, at Publicum ikke saa nøie undersøger Gjenstanden, at deres Løgnagtighed derved vil blive aabenbar. En saadan litterær Tremarks-Mand, skjult under Mærket β, har den flyvende Post allerede i Nr. 5 af indeværende Aargang*) grebet paa ferst Gjerning, og denonceret for Publicum**). En anden

*) I en Artikel under Titel: „Opfordring og Spørgsmaal", skreven i Anledning af den samme Gjenstand, som omtales i den følgende Note.

(Anm. i Udg. 1841.)

**) Om denne β forresten er den Samme, der for et Par Dage siden erklærede i Kjøbenhavns-Posten, at han ikke kunde skrive en Theater-Critik, uden at være „indviet i Theatrets Mysterier," og som klagede over, at Hr. Winsløw jun. spiller altfor godt, og derved

af samme Kaliber var den anonyme Beskylder for Plagiat af „Prindsesse Isabella.“ *) Prof. Hauch og hans Parti, hvilke det naturligviis ikke var om at

skader Ensemblet, — det tør jeg ikke afgjøre. — Men hvad jeg i en anden Henseende maa bemærke, er, at da den flyvende Post i det anførte Nr. 5 stemplede hiin β, undlod den af Skaansomhed mod Hr. Prof. Hjort, at bemærke, at ogsaa han har fremsat det samme usande Factum, som β, nemlig i Kjøbenhavns-Posten Nr. 8 for i Aar, hvor han, ved at omtale de æsthetiske Bidrag til første Aargang af Maanedsskrift for Litteratur, siger:

„Da disse Bidrag ere saamange, er det naturligt, at de ere forskjelligst i Værdie. Selskabet har endogsaa været sat i den ubehagelige Nødvendighed at maatte selv modarbeide de to vigtigste Recensioner over betydelige Digterværker, hvis Optagelse i dets Samlinger det af flere Grunde ikke troede at burde afslaae. Een Gang har det endogsaa forudskikket en udførlig Retfærdiggjørelse for sit

*) En saakaldet „ung Digter“ havde i samme Blad ønsket sig nogle Oplysninger angaaende Versemaalet i „Prindsesse Isabella.“ Dette var reent gaaet mig iglemme, indtil han for et Par Dage siden (i Kjøbenhavnsposten Nr. 87) erindrede mig om sin Tilværelse og tillige om sit tidligere yttrede Ønske. At han er „Digter“, derpaa er jeg vel ikke saa vis, som paa at han er „ung“; men hvis han kun ikke er saa ung, at han

gjøre at undersøge Beskyldningen, men kun at forøge deres Liste med en ny, reproduceerte den strax, som raae Skjændegjæster pleie at gjøre, uagtet den for

Sindelag mod den bedømte Digter — hvilket dog, i dette Tilfælde, allerbedst kunde have yttret sig ved ikke at optage en Critik, hvor Skarpsindighed og Vittighed forgjæves søge at udrive sig af de Lænker, som Bornerthed har paalagt dem, en saa stor Bornerthed, at Recensenten alvorlig finder „mangfoldige Steder i Digtet Hrolf Krake, baade i „Indhold og Tone at være som om de vare laante fra „Peder Paars."!"

Her maa man billigt spørge den ubesindige Forfatter, hvoraf han veed, at „Selskabet har modarbeidet" Artiklen Nr. 2 over Rolf Krage; thi selv om hans overfladiske Blik ei er istand til at fatte nogen Overeensstemmelse mellem begge Artikler, saa maa han jo dog kunne indsee, at den første Artikel ikke mere modarbeider den anden, end den anden modarbeider den første; og hvoraf veed han, at den første er Udtryk

endnu er Embryo (den „litterære Castrat" maa jo allerede være glad ved at faae en saadan for Intet), saa vil jeg henvise ham til hvad jeg paa flere Steder i den flyvende Post har skrevet angaaende Behandlingen af den femfoddede, urimede Jambe. Især i Afhandlingen om Versemaalet i Oehlenschlägers Rolf Krage, vil han finde Oplysning angaaende alle de Ting i min Versification, der endnu maatte være hans Ungdom uforstaaelige.

ethvert opmærksomt og forstandigt Øie gjendrev sig selv. Vel har Anonymen, da han begyndte at komme i Klemme (thi han fandt det raadeligt, ikke at vente,

---

for „Selskabets" Mening, den anden for et enkelt Medlems? Med samme Grund kunde han paastaae det Modsatte. Der hører ikke blot en høi Grad af Dristighed til (for en Redactionen uvedkommende Person) at ville bestemme „Selskabets" Mening, hvor det ikke solidarisk har yttret sig; men i dette Tilfælde maa Hr. Prof. Hjorts Paastand endog qualificeres som usandfærdigt Opspind. Jeg anfører Dette, for at give ham Leilighed til nu at fylde nogle Blade med enten at forsvare, eller undskylde eller forbedre sine uforsvarlige, uundskyldelige og uforbedrelige Yttringer. Han vil derved godtgjøre Sandheden af den Paastand, hvorover han klager i sin „Anke over Redacteuren af den flyvende Post" (Kjøbenhavns-Posten Nr. 68), idet han siger, at jeg har „plettet hans Forfatternavn." Selv om saa var, veed jeg ikke, hvorfor han vil klage derover; thi en ny Plet paa en allerede plettet Kjole pleier man ikke at tage sig saa nær. Men de Udtryk i mine Krigs-Præliminarier, hvorpaa han anker, staae ikke i en saadan Context, at han behøver at applicere dem paa sit eget Individ; de ere sagte i Almindelighed om hans og Prof. Hauchs Parti, om man saa tør kalde det, og behøve ikke at forstaaes om hver Enkelt især,

til N. J. havde udtalt), villet modificere sin Beskyldning saaledes, at han just ikke vilde give den Brug, jeg havde gjort af Calderon, Navn af Plagiat, og det Samme erklærede jo Prof. Hjort paa sine Collegers, Prof. Hauchs og Prof. Wilsters, Vegne. Men dersom Striden skal være meer end Ordstrid, saa bliver kun Spørgsmaalet, om jeg har gjort en tilladelig eller en utilladelig Brug af Calderon. I første Tilfælde er der jo Intet at anke paa, Intet at skrive om, Intet at gjøre Beskyldninger for; i andet Tilfælde er det jo aldeles ligegyldigt, hvad Navn man vil give den utilladelige Handling, der ikke bliver mindre utilladelig, fordi Beskylderen finder for godt, ikke at kalde den Plagiat. Skulde jeg for-

---

uagtet dog Prof. Hjort, i sit Svar paa det første Stykke af N. J.'s Afhandling om „Prindsesse Isabella" (thi han kunde ikke vente, til det Hele var sluttet) har føiet Rettelser og Retractationer til hvad hans Colleger, Prof. Hauch og Prof. Wilster, havde sagt. Jeg har desuden bestræbt mig for at føre denne hele Strid, ikke som en Kamp mellem visse Individer, men som en Kamp mellem to modsatte Anskuelser, og mellem de Partier, som bekjende sig til den ene eller den anden. Maaskee har jeg derved gjort Modpartiet større Ære, end det fortjener; men Prof. Hjort bør ikke klage derover.

resten selv tilføie Noget til den Gjenstand, som N. T. næsten har udtømt, saa vilde det være Følgende: Ligesom jeg i mit Skuespil „Dristig vovet halv er vundet" forsøgte at skrive et calderonsk Drama i den strengere calderonske Form (hvorfor dette Stykke heller ikke er indrettet for Theatret, men især at betragte som et Kunst-Studium; see Afh. om Vaudevillen S. 22)*): saaledes vilde jeg i „Prindsesse Isabella" forsøge, hvorvidt det kunde lykkes, at skrive et calderonsk Lystspil for Theatret, det vil sige: et Lystspil i den calderonske Skoles Maneer, men modificeret efter vort nuværende Theaters Fordringer. Folk, som ikke kjende Calderon, uden af de faa af hans Stykker, som ere oversatte paa Tydsk, og maaskee kun af nogle enkelte af disse, indbilde sig, at den Lighed i disse Manerer, som de opdage mellem mit Stykke og et enkelt af Calderons, som de tilfældigviis have gjort Bekjendtskab med, er en væsenlig Lighed just mellem disse to Stykker, istedenfor at Ligheden finder Sted mellem mit Stykke paa den ene Side, og paa den anden hele den Digtart, hvortil det, ifølge Opgaven, skulde henhøre. Ikke et enkelt af Calderons Stykker, men den hele talrige Classe af de calderonske Comedier, i hvilke Scenen foregaaer ved en lille italiensk Fyrstes

*) Pros. Skr., VI, S. 24.

eller Fyrstindes Hof,*) har foresvævet mig, da jeg digtede min Isabella. Kun af Uvidenhed i den spanske dramatiske Litteratur, kan Nogen troe, at Prindsesse Isabella er tagen af El secreto á voces, thi der findes ligesaa stor, om ikke større Overeensstemmelse mellem mit Stykke og 30 til 40 andre af Calderons Comedier, blandt hvilke jeg f. Ex. vil nævne Nadie fie su secreto, der i Intriguen dog endnu mere ligner El secreto á voces end min Isabella. Det undrer mig, at Anonymus ikke har beskyldt mig for at have plagieret Moretos „Donna Diana", der haves i tydsk Bearbeidelse, og er opført paa tydske Theatre, thi dette Stykke ligner Isabella idetmindste ligesaa meget, som det, hvoraf det skal være taget. Tingen er, at Folk, som ere uden Kundskab til de forskjellige Kunst-Arter, og som desuden besidde en raa Smag, ikke forstaae at skjelne mellem det Enkelte og det Almindelige. Ligesom den holbergske Comedie har sine vel bekjendte Eiendommeligheder, der tilhøre ikke det enkelte Stykke, men den hele Art, saaledes har det calderonske Intriguestykke sine. Fordi jeg nu har

*) Hvorledes Dette har kunnet blive en almindelig Typus for en heel Digtart, er let at indsee, da Nærheden af de mange smaa Fyrstehoffer begunstiger en Mængde Hof-Intriguer, som ikke kunde finde Sted i en stor monarchisk Stat.

holdt mig til Det, som er Typus for denne Digtart, derfor at beskylde mig for at have plagieret eet Stykke af Calderon, er ligesaa latterligt, som om man vilde beskylde Calderon eller Holberg for idelig at have plagieret, eller i det mindste gjentaget, dem selv. En Indbygger fra Nova Zembla vilde formodenlig, naar man viste ham et Skuespil, og derpaa endnu et, sige, at det sidste var taget af det første, eftersom de begge have den store Overeensstemmelse, at være Skuespil. Ikke mindre Uvidenhed og Raahed (forholdsmæssig taget) ligger til Grund for Anonymens Beskyldning. En Mand, som havde Lyst til at anbringe en Løgn, kunde ikke lettelig finde en mindre passende Leilighed, end just ved Prindsesse Isabella. Dersom han havde vidst, at Stoffet til „De Uadskillelige" er ganske taget af Scribe's L'ami intime, saa havde han vist hellere valgt dette Stykke til Prøveklud for sin Løgnagtighed, saa meget mere, som jeg ikke her, saaledes som ved Prindsesse Isabella, har angivet Kilden til mit Stof, en Omstændighed hvorpaa Prof. Hauch lægger stor Vægt (see hans ovenanførte Svar paa nærværende Spørgsmaal, hvor han forresten tager feil, thi ved Prindsesse Isabella har jeg netop angivet hvad der var at angive), endskjøndt Holberg ved sine Stykker dog heller ikke pleiede at angive, hvormeget han har taget fra Plautus, Moliere og Andre, og endskjøndt Prof. Hauch selv ikke har angivet, hvor

mange Repliker han i sin Tiberius har skrevet næsten ordret ud af Tacitus. Men da jeg i min Polemik hidindtil har undgaaet en til Galskab grændsende Lidenskabelighed, saa har jeg aldrig beskyldt Prof. Hauch for at have plagieret Tacitus; men derimod vil jeg nu bede ham om, at han, for at vise sin „Consequens, sin Alvorlighed og Ærlighed," vil skrive os en Afhandling om Holberg som Plagiator, thi hos Holberg vil han finde langt mere Stof til Plagiat-Beskyldninger, end i mine ringe Arbeider. Et mærkeligt Bidrag vil han finde i Hr. Etatsraad Rahbeks Betænkning over „Jacob von Tyboe", (i Holbergs Udv. Skrifter, 2den Deel, S. 385), hvor det hedder: „Undertegnede tilstaaer, at han ikke er istand til at „forklare sig, hvorfor Holberg her" (nemlig i sit Liv og Levnet), „og efter ham Philalethus Suhm have „angivet dette Stykke for en Efterligning af Plautus, „da dog ikke blot Hovedpersonerne, Jacob von Tyboe „og Oldfux, ere vel saa nær beslægtede med den „Terentsiske Thraso og Gnatho, som med Plauti „Pyrgopolinices og Artotrogus; men og Stykkets „Indhold har uendelig mere Lighed med det Terent-„siske, af hvilket f. Ex. den latterlige Beleiring, Svaret „til Monsieur Christophersen, o. m. umiskjendelig er „taget. Dobbelt mærkeligt er dette, da Holberg end „ydermere i sin 195de Epistel, hvor han — vel ikke „saa ganske upartisk — sammenligner Plautus og

„Terents, udtrykkelig erklærer, at han af alle Terentii „Comedier ikke har kunnet benytte sig af nogen, ja „endog umiddelbar derpaa nævner Terentses Eunu= „chus, som det eneste Stykke, der, skjøndt ikke uden „megen Forandring, kunde gjøre nogen Effect paa „Theatret; og det uden i mindste Maade at berøre „hvad han i sin Tyboe havde dette Stykke at takke." — Holberg er her i samme Tilfælde som jeg: Han angiver at have taget Ideen til sit Stykke af Plautus; man siger, han har taget den af Terentius; — jeg angiver at have taget Ideen til mit af Lope de Vega; man siger, jeg har taget den af Calderon. Ja Prof. Hauch er selv i samme Forlegenhed: Han kalder sin „babyloniske Taarnbygning" en aristophanisk Comedie, men det er indlysende for enhver Sagkyndig, at han kjender v. Platen bedre end Aristophanes, og at ikke Denne, men Hiin har givet ham Ideen til hans Taarnbygning.

Til Forsvar — ikke for min Prindsesse Isabella, thi den trænger i denne Henseende mindre end de fleste Digterværker til Forsvar — men for Holberg og for Digtere i Almindelighed, hvilke, efter Prof. Hauchs Mening, alle tilhobe maae være Plagiatorer, vil jeg bemærke, at enhver Digter plagierer (i denne Betydning) fra sin Læsning, fra sine Erfaringer, fra Naturen og fra Menneskelivet. Det eneste Middel til at forskaffe os originale Digtere (i Prof. Hauchs

Betydning af Ordet), vil være at give dem, fra Smaa af, en Opdragelse, ganske som den, Caspar Hauser nød i sin Jordhytte.

10de Spørgsmaal: „I Anledning af den babyloniske Taarnbygning Pag. 27:

Jeg snildt udspeider Mængdens Smag, og roser den, 2c.

Er Dette sagt med Hensyn paa den lille Afhandling — — — (Fl. Post for i Aar Nr. 3—5*)), hvori jeg netop har yttret det Modsatte?"

Prof. Hauch svarer, at det ikke var sagt med Hensyn paa denne Afhandling, som han dengang ikke havde læst; og formaliter har han altsaa besvaret dette Spørgsmaal. Men da Meningen naturligviis var, at han isaafald maatte citere andre Steder af mine Skrifter, til Hjemmel for sin Paastand, saa har han ogsaa gjort det, skjøndt ikke med større Held end ved de foregaaende Spørgsmaal. Hans Svar bestaaer af tre Dele:

a) Han siger først: „Det er jo netop Mængdens Dom, hvoraf han selv er saa stolt, s. hans „Bog om Vaudevillen S. 63,**) hvor han hoverer over, „at man paa Gadehjørnerne sang hans Sange 2c." — Hvad denne „Stolthed" og „Hoveren" vil sige, der

*) Hvad man seer og hvad man hører. Pros. Skrifter VIII Bd., S. 480. ff.

**) Pros. Skr., 1861, VI Bd., S. 71.

vel i Grunden falder sammen med „min hovmodige Selvroes“, det har jeg allerede oplyst i nærværende Gjensvar under Spørgsmaalet Nr. 1 lit. b. Men selv det Factum, at mine Vaudeville-Sange have vundet en ualmindelig Popularitet, beviser jo ikke mere, at jeg har rettet mig efter Mængdens Dom, end at Mængdens Dom har rettet sig efter mig.

b) Prof. Hauch siger dernæst: „Det er jo Mæng-„den, som han siger ei har Uret i at forkaste et ældre „Mesterværk (s. ovenfor).“ — Ogsaa jeg kan herpaa svare: „See ovenfor“, nemlig under Spørgsmaalet Nr. 6, hvor denne Paastand tilstrækkelig er drøftet. Og selv naar jeg indrømmer — ikke Mængden — men det fornuftige Publicum, eller, for at bruge Prof. Hauchs eget Udtryk, Nutiden, Ret til at forkaste et ældre Mesterværk (hvilket da vil sige: at nægte dets Brugbarhed for vort Theater), saa følger jo endnu ikke heraf, at jeg retter mig efter Mængdens Dom, meer end enhver Forfatter bør rette sig efter den. Men at Dette er urigtigt, er just hvad der skulde bevises. At fyldestgjøre sin egen individuelle, tilfældige Smag, er ikke nogen Opgave, men at forstaae Samtiden, og vide at opfatte og tilfredsstille dens retmæssige Fordringer, det er netop Maalet, man bør have for Øie, og det er selve Kunsten.

c) Endelig siger Prof. Hauch: „Forresten er det „en egen Sag at fordre Beviis for, at min Satire

„netop træffer ham; træffer den ham ikke, saa er det „jo desto bedre, og han behøver da ei at bekymre sig „derom." — Men jeg bekymrer mig sandelig heller ikke derom, thi den træffer mig ikke, men Dette er ikke „desto bedre", det er tvertimod desto værre, nemlig for Prof. Hauch. At baade Satire og Critik ere ham saa fremmede, at han endnu aldrig har kunnet træffe mig, der dog ikke er mere invulnerabel end saa mange Andre (og selv om jeg var en Achilles, maatte jeg dog idetmindste kunne saares i Hælen, men denne vil Prof. Hauch under sin nuværende Fremgangsmaade aldrig faae at see), Dette er det jo netop, hvad jeg har bebreidet ham. Just fordi Det, som han kalder „sin Satire", ikke er Satire for os andre Mennesker (den gik jo ogsaa strax over til en „Erklæring" i Raadstuestiil, hvori jeg rigtignok characteriseredes under ganske andre Benævnelser end „den Søde, den Bløde, den Line, den Fine")*), just derfor er det den rette Fremgangsmaade mod et saadant Product, at behandle det som et andet prosaisk Document, og forlange Beviis for dets enkelte Paastande, en Ting, jeg forresten ikke har isinde at fortsætte ved et Skrift, som fra det Øieblik, da man ikke skriver mere imod det, indslumrer til den evige For-

*) En Benævnelse, hvorunder en undvegen Arrestantinde efterlystes i Aviserne. (Anm. i Udg. 1841.)

glemmelse*). Prof. Hauch undrer sig rigtignok over, at jeg har kunnet kalde hans Digt afmægtigt, og dog har sammenlignet det med et Kanonskud, men han

*) Hr. Prof. Wilster, min stadige Efterligner, har nu ogsaa digtet en poetisk Epistel (see Kbhavns-Posten Nr. 91), hvis Contentum i faa Ord er, at han hos mig ikke har faaet Svar, som han har raabt i Skoven. Da imidlertid dette sidste Raab viser, at han har Sviin paa Skoven, saa lad ham længe nok raabe til dem; jeg har ikke isinde at svare i deres Navn, eller saaledes, at deres Hyrde kan forstaae mig. Han mener, at man bør besvare Epigrammer med Epigrammer, og at Dette ikke kan skee, med mindre man affatter dem i Vers, thi ellers giver man „Skoser" istedenfor Epigrammer. Mig synes dog, at mine Prosa-Linier om den lille Dryp vare et ligesaa godt Epigram, som hans Vers-Linier om Oldenborrer og Knappenaale. Men da jeg nu seer, at han lider af Metromanie, saa skal jeg øieblikkelig stille hans Krampe, ved at forandre Skosen til et Epigram:

Naar man en Tap af Tønden bort vil tage,
Da tømmer den sig ud; saa gik det Dig:
Til Tegn paa Tomhed gav du mig
Den lille Dryp, som var tilbage.

Nu troer jeg, Hr. Prof. Wilster, selv midt i sin Paroxysme, har Intet at klage over. Jeg skal for

maa betænke, i hvad Forbindelse det var sagt; thi naar Talen er om at skyde Lærker, saa er et Kanonskud afmægtigt. — Kort og godt:

Spørgsmaalet Nr. 10 er til Dato ligesaa ubesvaret som alle de andre.

Fremtiden erindre, at bringe Alt, hvad jeg kan have at sige ham, i Verseform, med mindre det skulde være et eneste Ord, thi saa kan Fanden ikke opveie det med Penge. Kun eet Sted i hans Epistel beder jeg ham undskylde, at jeg ved denne Leilighed besvarer i Prosa, da det netop angaaer et delirium metricum, et quidem trochaeicum, hos vor Metroman. I den flyvende Posts Epistel (i Nr. 8) †), forekom følgende Strophe:

„Men da sagtens Alt i Livet
„Og en comisk Side har,
„Og det mig især blev givet,
„Den i Alt at blive vaer;" —

hvilket Metromanen har forstaaet saaledes, som om jeg derved havde meent, at det blev givet mig fremfor Andre, at blive den comiske Side vaer; istedenfor at Meningen er, at det blev givet mig at blive den comiske Side vaer, fremfor Tingenes andre Sider. Misforstaaelsen reiser sig deraf at han ikke kjender

†) Til Lanterna-magica-Doublanten i Sorø.

Nr. 11 er, som sagt, det eneste Spørgsmaal, Prof. Hauch virkelig har besvaret, og over dette vil jeg derfor slaae en Streg, hvorimod de andre 10 Poster indtil videre maae blive staaende i vort Mellemværende.

At skrive en blytung Satire over en Forfatter, uden at forstaae at udfinde de væsenlige Puncter i hans Forfatterliv, hvortil Satiren kunde knyttes, og derfor, lig en Blindebuk med et Kosteskaft i Haanden, udtømme sine Kræfter ved at hugge til alle Sider, ubekymret om man rammer eller ikke, det er allerede slemt nok, dobbelt slemt, naar man ei engang ved en Smule Vittighed kan dække det Overfladiske i Compositionen, det Forkeerte i hele Anlægget. Men at

---

det trochæiske Metrums Natur, thi han har ved Læsningen ladet Accenten falde paa Ordet „mig", istedenfor paa Ordet „især". Han har læst:

Og det | míg især blev | gívet,

istedenfor:

| Óg det mig i- | sǽr blev givet. |

Jeg tager mig derfor den Frihed at henvise ham til samme Belæring, som den anden „unge Digter." See Nr. 47). †)

(†) Ovenfor S. 100—101, Anm.

skrive en prosaisk „Erklæring", udstede et formeligt Document, undertegnet med Udstederens Navn, fremsætte i samme en Masse af Beskyldninger, som deels grunde sig paa Mangel i det simpleste Begreb, deels paa forsætlige Fordreielser, deels paa private Meddelelser, deels paa en poppegøieagtig Gjentagelse af pøbelagtige Smøreres Skjældsord, deels ei engang paa Noget af alt Dette, men paa slet Intet (som Beskyldningen for Angreb paa Schulz), og som alle tilhobe ere udsprungne af en mat Bestræbelse efter at komme Modstanderen tillivs, ligemeget paa hvad Maade, om med Ret eller med Uret, om med Forstand eller med Dumhed; og endelig, naar man af Modstanderen opfordres til at angive de Facta, hvorpaa de mange Beskyldninger grunde sig, da at staae som en Stymper, der ikke kan gjøre Rede for en eneste af dem — Dette er endnu meget værre end det Første; thi hvis Hiint characteriserer Ophavsmanden som en usel Satiriker, saa er Dette Tegnet paa en gal Mand, der i sin Arrighed ikke selv veed hvad han gjør, og som derfor, med Hensyn paa sin Anvendelse af Pen og Blæk, burde sættes under Magistratens Formynderskab. Kanskee har Hr. Prof. Hauch isinde endnu engang at svare paa dette Gjensvar, og da at levere de ti Beviser, som han er bleven skyldig; men deels troer jeg, at enhver Mulighed til Beviis er bleven ham afskaaren, deels vilde han,

endog i modsat Fald, sætte sig paany i et uforbeelagtigt Lys, ved at bevise bag efter, hvad han skyldte sig selv og Publicum at have beviist strax, da han første Gang opfordredes dertil. Han vil da maaskee snarere, ifølge en Yttring i hans „Svar", „henvende sig til Publicum, og een Gang for alle med Korthed fremsætte hvad han har at sige." Men hvorledes vil han kunne fatte sig „med Korthed", her hvor det gjælder, paany at gjennemgaae mine ti Spørgsmaal, og gjøre alle Beviserne om, eller idetmindste modbevise mine Beviser for at Spørgsmaalene ikke ere besvarede? — Dersom han ikke gjør Dette, og paa denne eneste Maade redder sin egen Ære, og godtgjør, at han ikke har baaret sig ad som en Affindig, da kan han vel endnu gaae udenom Sagen, og sige meget Andet; men hvad kan han sige, som han tør vente, at Publicum vil høre, saalænge han ikke har fralagt sig den Mundkurv, hvormed den offentlige Mening har belagt ham? Min Paastand, at den Overvundne skulde tie, antager Prof. Hauch ikke. „Den Klogeste," siger han, „tier ofte først". Unægtelig, thi naar man er overvunden, og Intet har at svare, gjør man „klogest" i at tie; men saalænge man endnu er overbeviist om sin Ret, skylder man Sandheden, Publicum, sin Modstander og sig selv, at vedblive; thi alle Disse vente paa Stridens Resultat; og vil man ikke udbringe dette, saa har man gjort

ilde i at begynde den; thi her er ikke Talen om personlige Kjævlerier, der aldrig kunne bringe noget Udbytte, men om en videnskabelig Polemik, der, for Sandhedens egen Skyld, maa føres til Ende, og siden henlægges ad acta. Min Paastand var følgelig vel grundet, og vil jo ogsaa af sig selv gaae i Opfyldelse; thi er Prof. Hauch virkelig ikke gjendreven, saa maa han paany indlade sig paa Argumenterne, og gjendrive mig. Hvis han derimod, uden at befatte sig med disse, „med Korthed fremsætter hvad han har at sige", saa siger han i Virkeligheden Intet; thi hvad der siges udenfor Sagen, er at ansee som usagt; det betyder ikke meer end naar en Hund gjøer; altsaa tier han jo, i Betragtning af at han er overvunden; og altsaa vil min Paastand gaae i Opfyldelse, uagtet han „ikke antager den." Prof. Hauch maa vel betænke, at dersom han ikke beviser sine Beskyldninger, saa er Alt, hvad han ellers kan frembringe, ikke blot overflødigt, men uanstændigt; han gjør sig da uværdig til al videnskabelig Polemik, og det langt vissere, end jeg, ifølge Prof. Wilsters Epistel, bør degraderes, fordi jeg har besvaret Vers med Prosa . . . . Dog, det er sandt, jeg havde nær glemt Metromanien, og mit Løfte, at omtale Metromanen paa Vers, for derved at gjøre mine Skoser til Epigrammer. Velan da:

Han holder sig for god dertil,
Med mig at øve Ridderspil;

Nei! vil man høre, hvor han snakker!
Han bryde vil, med Pokkers Vold,
Min Spore, samt mit gode Skiold;
Nei! see mig til den lille Rakker!

Men uagtet nu Prof. Hauchs Yttring, „at han vil henvende sig til Publicum, og fremsætte hvad han har at sige," synes at vise en vis tilbagebleven Agtelse for den offentlige Dom, saa er det med alt Det indlysende saavel af hans hele Færd og Væsen, som af mangfoldige af hans andre Yttringer, hvor høit han troer sig hævet over den, og hvor dybt han, som en tilgavns genial Digter, troer at burde foragte den. Ellers kunde han ikke sige, i Slutningen af sit Svar: at hvis jeg taber Øieblikkets Bifald, saa taber jeg Alt; hvis jeg derimod skulde berøve ham det, da taber han kun hvad han ikke gjør Regning paa. Isald saa er, da er hans Stilling høist fordeelagtig imod min, og endnu mere, naar man betænker, hvor umuligt det er mig at berøve Prof. Hauch hvad han aldrig har været i Besiddelse af. Vor Strid bliver da endnu uligere, end Duellen mellem den Magre og den Fede, af hvilke den Første, for at gjøre Partiet lige, slog en Kridtstreg paa den Anden, og forsikkrede, at de Stik, som traf udenfor Stregen, skulde ikke regnes med; hvorimod min Modstander agter at gjøre dem gjældende. Men Sagen forholder sig vel heller ikke saaledes.

Hvis nemlig Prof. Hauch tager „Øieblikket" i den snævrere Betydning, saa indseer jeg ikke, at jeg skulde tabe Alt, ved at tabe dets Bifald, som jeg allerede flere Gange har tabt, og flere Gange har gjenvundet. Men dersom han ved „Øieblikket" forstaaer Tidsalderen, saa er det ikke at nægte, at den Digter, som taber dets Bifald, taber paa en vis Maade Alt; thi har han ikke virket paa sin Tidsalder, saa har han aldeles ikke virket, og hans Tilværelse er uden Spor. Det maa da kun forundre, at Prof. Hauch saa ganske kan miskjende sin egen Stilling, at han frivillig vil gjøre Afkald paa et saa nødvendigt Moment i sin poetiske Tilværelse. Men Dette leder til at betragte et andet Sted i hans Svar, hvor han siger: „De Critiker, Noveller og Vaudeviller, han „eller hans Efterlignere have skrevet, ere dog vel ei „det Eneste, der rører sig i vor Tid" (det kan jeg saa meget mindre nægte, som jeg selv har skrevet andre Ting, der hverken ere Critiker eller Noveller eller Vaudeviller, og som dog ikke have vundet ringere Bifald); „selv i Danmark er der endnu Et og Andet, „der virker i vor Tid foruden dem; i det hele øvrige „Europa kjender man dem ei engang. Det er altsaa „langt fra, at han selv, eller hans Parti, ere Re„præsentanter for vor Tid." — Mener Prof. Hauch hermed, at man bør oversætte sine Skrifter paa Tydsk (selv om man ei engang kan skrive Dansk), eller at

man bør skrive dem paa Tydsk, og siden oversætte dem paa germanisk Dansk, saa tager han meget feil. En Skribent skal ikke stræbe efter at gjøre sig selv berømt, 'men efter at gjøre sit Fædrelands Litteratur berømt; men Dette opnaaer han ikke ved at skrive i fremmede Sprog, men kun ved at bidrage til den Grad af den nationale Litteraturs Fuldkommenhed, at de fremmede Nationer blive opmærksomme paa den, og begynde at lære dens Sprog. Den blot individuelle, isolerede og egoistiske Berømmelse, man erhverver ved at løsrive sig fra sine naturlige Forhold, er snarere til Vanære end til Hæder; idetmindste er den til Skade for den nationale Litteratur, og følgelig, rigtig beseet, til Skade for Skribenten selv, thi hans Forfatter-Ære er et Intet, naar den skilles fra det Sprog og den Litteratur, hvori den ene og alene har Existens og Gyldighed.

Hvis hiin Lanterna-magica-Doublant
Maaskee har Tingen seet fra denne Kant,
Da havde han i Sandhed Grund til Klage,
Fordi mit Navn kun naaer til Kiel omtrent;
Thi hvorsomhelst han vorde skal bekjendt,
Maa jeg ham vist paa Slæbetouget tage.

Saavel vore egne, som andre Nationers meest udmærkede Digtere og Forfattere ere blevne berømte ved den Plads, de beklædte i den nationale Litteratur;

og man vil ikke kunne anføre et eneste Exempel paa en Celebritet af første Rang, der skulde være erhvervet ved Renegatflugt til et fremmed Sprog. Tvertimod, denne Art af Apostasie hævner sig paa tusinde Maader, og Dette ligger ganske i Tingens Natur. I disse Tider, da næsten ethvert Individ er Forfatter, kan det kun lidet interessere nogen Nation at gjøre Bekjendtskab med en ny isoleret Individualitet, saa meget mere som Isoleringen er et Tegn paa, at Individet ikke har kunnet tilstrækkelig objectivere sig under sine naturlige Forhold, og følgelig vel endnu mindre vil kunne gjøre det under de unaturlige. Men hvad som interesserer den hele cultiverede Verden, det er at blive bekjendt med en ny Nationalitet, thi det Nationale er uadskilleligt fra det Poetiske, og kun igjennem hiint bemægtiger man sig dette; kun igjennem Nationalitetens Almindelighed kommer den Enkeltes Individualitet til Betydning, Værdi, Interesse og Ære.

Hr. Prof. Hauch vil, saavel af Ovenstaaende, som af hvad der endnu er tilbage, see, med hvormegen militair Civilisation jeg, tiltrods for min Persiflage og mine Bitterheder, dog behandler ham; han vil see, at jeg, tiltrods for mine diplomatiske Chicaner, dog ogsaa veed at træffe Hovedet paa Sømmet. En stridigere Polemiker, end jeg, vilde, naar Fordelen saa ganske var paa hans Side, have holdt sig mere

haardnakket til de strenge, her ikke uvæsenlige, Formaliteter; thi sandelig, for min egen Skyld var det nok at have viist Prof. Hauchs Udygtighed i at godtgjøre sine ti Beskyldninger; jeg behøvede ikke at indlade mig paa den øvrige Deel af hans Svar, førend han havde afvasket den Plet, som nu sidder paa hans Characteer, som Forfatter. Men jeg vil ikke betragte ham fra den strengeste Side; jeg vil endog bede Læserne om det Samme. Lidenskabens Ruus kan undskylde Meget, ihvor fordømmelig den end er i sig selv; ja endog ifølge hiin Lov, at „ædru Mand skal undgjælde for hvad drukken Mand har forskyldt," er det jo uvist, om Prof. Hauch fortjener en ret alvorlig Revselse, thi det er jo uvist om han nogensinde bliver ædru. I Betragtning heraf vil jeg vedblive at tage Tingen fra den lemfældigere Side, og give Gjensvar paa et Par endnu resterende Allotria, som findes i Begyndelsen af hans Svar.

Saa nær var jeg ved at forlade den allerede næsten øde Valplads, og begive mig ganske stille til mit Hovedqvarteer, da i det Samme en uventet Begivenhed indtraf, som jeg nu nødes til quasi parenthetisk at berette. Et Par af mine Jægere gave mig Underretning om, at de, ikke langt fra Krebshuset, havde hørt en Stemme, som sang klart og tydeligt den bekjendte Landeværns-Vise:

Vi stode som Fæ, vi stode som Fæ,
Vi stode som Fædrene stode.

Og efter hvert Vers hørtes ligesom et Efterspil paa Trompet. Ved at gaae efter Lyden, fandt de snart, at det var en academisk Trompeter, der morede sig med at synge og blæse, medens han gik fra Sorø til Kjøbenhavn, for at overbringe en hemmelig Depeche. Denne fratoge de ham strax, og bragte den til mig, som naturligviis aabnede den, og læste dens Indhold. Den var adresseret til den fiendtlige Armees General-Copist i Kjøbenhavn, hvilken høie Embedsmand kort og fyndigt og i en bydende Tone beordredes til ufortøvet at besørge det Indlagte, om hvis Hensigt og Bestemmelse der forresten ikke meddeeltes ham nogen Underretning, en Omstændighed, hvoraf jeg sluttede, at General-Copisten er aldeles uindviet i Felttogets Plan. Det Indlagte var imidlertid et forseglet Brev, med Udskrift: „Til Hr. Q junior, Secund-Lieutenant ved den kjøbenhavnske Division af den forøiske Landstorm." Ved at aabne dette Brev, fandt jeg inden i samme et mindre Brev, med samme Udskrift, og vedlagt en Note fra Hovedqvarteret i Sorø. Uagtet denne Note var skreven med Prof. Hauchs vanskelige Chiffres (hvoraf jeg imidlertid ikke tør slutte, at han selv har skrevet den), saa udfandt jeg dog, formedelst min Øvelse i at læse denne forblommede Skrift,

Notens Mening, som var, at medfølgende Brev oversendtes Hr. Q junior, fra hans Broder, den ældre Q (om i Sorø eller Slagelse, det kunde jeg ikke udbringe); og i Noten fra Hovedqvarteret anmodedes med det Samme den unge Q om, ret levende at lægge Broderens Ord paa Hjerte. Min Nysgjerrighed var nu spændt paa det Høieste; jeg aabnede det inderste Brev, og læste Følgende:

„Kjære Broder! Du vil, som jeg haaber, ikke tage det ilde op, at Din ældre og erfarnere Broder siger Dig reent ud sin Mening angaaende de nyeste Bedrifter, som Du og nogle af Dine Kammerater ved Divisionen have udført, og hvorom Aviserne have givet mig Efterretning. At I Alle føle varmt for den hellige Sag, til hvis Forherligelse vi kæmpe, derom er jeg overbeviist; men, kjære Broder! Begeistringen er vel skjøn og ædel, men den forslaaer ikke. Tro Du mig, som har staaet ved Kjøges Landeværn, inden Du endnu stod ved Sorøes; tro Du mig, naar jeg siger Dig, at Begeistringens høie Flamme maa næres med Sindighed og Indsigt, hvis den ikke skal slukkes. Ingen kan, ivrigere end jeg, ønske, at den alvorlige og ærlige Undersøgelse, hvorpaa vor store General har givet saa sjeldne Beviser, maa seire over Sophisteriet og det slette Hjerte; men ikke ethvert Middel fører til Seiren. Du og Dine Kammerater følge altformeget Eders Inspirationer; dersom

I tænkte jer lidt om, vilde I mangen Gang finde paa bedre Ideer. Saaledes maa jeg tilstaae, at jeg ikke er tilfreds med Dit Udfald mod „Claus Skade“, hvorom jeg læste i Eders officielle Blad Nr. 94. Jeg vil ikke tale om, at dette Udfald var en tvivlsom Blanding af „Skose“ og „Epigram“, eftersom Linierne ikke rimede, og dog syntes at være Vers. Men naar Du vilde lade den forthjertede Sophist høre, at han, som har sammenlignet vore Generaler og vor Adjudant med Tønder, der vedblive at løbe, til de ere tomme, at han selv ikke kan komme til Ende med sit evige Gjensvar, hvorfor benyttede Du da ikke en Idee, der laae Dig saa nær, at Du næsten maatte falde over den? Hvorfor skrev Du ikke:

Da W. saa snart blev læns, han forekom
Dig som en Tønde. Heraf da vi lære,
At Du, som ei endnu kan blive tom,
Maa vist et Oxehoved være.

Seer Du, kjære Broder! det havde været fiffigt, om Du saaledes havde slaaet Modstanderen med hans egne Ord. Hvorfor kan Du og Dine Kammerater nu aldrig finde paa noget Saadant? Er det dog ikke tungt, at jeg skal være nødt til at hjelpe paa Jer? — Ikke heldigere var det andet Udfald (jeg veed forresten ikke, om det var af Dig eller af en af Dine Kammerater), hvori Ø. lignedes ved en gammel Hest,

og H. ved en ung Plag. (See Kbhavns-Posten Nr. 96). Sligt er jo kluntet over al Maade. Der har allerede i vort Hovedqvarteer været Tale om at sætte General-Copisten under strengt Tilsyn, for at han ikke altfor meget skal prostituere vor Sag. — Endnu Eet: Naar Du seer Capitain v. Seneca (thi mellem os er hans Navn jo ingen Hemmelighed), saa hils ham fra mig, og siig ham, at han heller ingen Tjeneste har gjort os ved sit sidste „Ord om Lystspillet Isabella", i Kbhavns-Posten Nr. 97 (hvorimod hans Afhandling om Modsigelserne, samme Blad Nr. 93, var ganske efter vort Hoved); thi vel er der ingen Tvivl om, at H. jo har plagieret det omtalte Stykke; men det gjælder om at bevise det paa den rigtige Maade, hvilket havde været en let Sag for vore Generaler og vor Adjudant, saafremt ikke Capitainen nu havde forbærvet det Hele, ved at gaae hen og erklære, at H. ikke alene ikke har plagieret Calderon, men endog gjort en fuldkommen tilladelig Brug af denne Digter, hvorimod hans hele Feil skal bestaae i, at han i Fortalen tilstod at have laant en Scene af Calderon, istedenfor at erklære, at han ikke havde benyttet det Allermindste af denne Digter; thi saaledes gjorde Holberg ved Terentius, uagtet han havde laant sin Beleiring fra denne Forfatter; og havde kun H. gjort ligeledes, saa havde Ingen kunnet komme ham nær. Dette er Summa Summarum af Capitainens Rai-

sonnement; men derved bringer han os i Knibe; thi hvor let kan det nu ikke falde H. ind at paastaae, at Capitainen ved denne Tilstaaelse har vedkjendt sig at være litterær Tremarks=Mand, og at Tilfældet her bliver det Omvendte af det, som forekommer i Peder Paars, hvor det hedder om Dem, som dømmes til at betale tre Mark:

Dog skulde Dommen være
Dem ei til Præjudiz paa gode Navn og Ære; —

thi i nærværende Tilfælde kan Betalingen udeblive, men „Præjudizen" maa gjøres gjældende. — Dog jeg haaber, at denne Idee ligesaalidt vil falde H. ind, som hans Oxehoved kunde faae Plads i Dit Faare=hoved — bliv ikke vred, kjære Broder, at jeg taler noget ligefrem; men af Din ældre Broder kan Du gjerne taale en lidt skarp Formaning, med hvilken jeg, ønskende iøvrigt Eders Vaaben al mulig Frem=gang, forbliver

Din hengivne Broder
Q senior."

Saaledes lød den omtalte Depeche. Istedenfor at lade den indrykke i Kjøbenhavns=Posten, der, lig den sorte Nat, sluger Alt, har jeg foretrukket at op=tage den i min egen Afhandling, og maa nu kun bede mine Læsere om Undskyldning for denne Disgression,

efter hvilken jeg nu uopholdelig skal optage den afbrudte Traad, og lade mit Gjensvars Ultimatum følge.

De omtalte, endnu resterende Allotria ere tre i Tallet, og angaae Skrivemaaden af Ordet „Miniature“, Skrivemaaden af Navnet „Calderon“, og Prof. Hauchs Forsvar for sine „Trykfeil“. Kun for Fuldstændighedens Skyld, og fordi jeg selv har fremkaldt Prof. Hauchs Betragtninger over disse Gjenstande, vil jeg med faa Ord indlade mig derpaa.

1) At Prof. Hauch har bogstaveret Ordet „Miniature“ urigtigt, ved at skrive det „Mignature“, derom er ingen Tvivl, om han saa anførte nok saa mange Lexica til Beviis paa det Modsatte. De Lexica, der kunne betragtes som Autoriteter, f. Ex. det franske Academies Ordbog, have kun den første Skrivemaade, og desuden forstaaer Tingen sig af sig selv, da Ordets Etymologie upaatvivlelig er miniatus (møniefarvet), der kommer af minium (Mønie), en Etymologie, der til yderligere Bekræftelse findes angiven i La Crusca, og selv i Wailly's franske Haand-Ordbog. I Boiste's store franske Ordbog findes vel Skrivemaaderne „Migniature“ og „Mignature“, men som urigtige, og derfor med Henviisning til den rigtige Skrivemaade. Formodenlig er det Samme Tilfældet i de af Prof. Hauch citerede Dictionnairer af Gatel og Catineau, hvilke jeg ikke har ved Haanden, lige-

saalidt som v. Aphelens, der naturligviis ikke kan komme i Betragtning, og hvori Ordet maaskee dog ligeledes blot forekommer med Henviisning til den rigtige Skrivemaade. Prof. Hauch siger, at jeg i den flyvende Post to Gange har skrevet Ordet med g; det er sandt, og det er en Feil; men paa begge Steder har jeg tillige skrevet det med det i, der mangler hos Prof. Hauch, og denne Omstændighed gjør Feilen mindre paafaldende. Hvis jeg forresten i dette Tilfælde havde efterlignet Aladdin, der i sit nybygte Pallads lod et Vinduesfag staae ufuldendt, for at Sultanen kunde lægge den sidste Haand paa Værket, saa var det jo ret galant mod min tyrkiske Modstander. Men jeg maa tillige bemærke, at der vel neppe findes noget Nummer af den flyvende Post, hvori der ikke skulde kunne opdages en eller anden Bogstavfeil; i Texten kan en saadan lettelig indløbe af Uagtsomhed, men paa en Titel, der er ligesom Indskriften paa en offentlig Bygning, ikke let uden af Uvidenhed. Da nu endydermere Titelen paa Prof. Hauchs Taarnbygning kun bestaaer af fem Ord, saa vilde han vel neppe have skrevet noget af disse galt, dersom han havde kjendt det Rigtige; han vilde da have betænkt, at selv over en Daarekiste bør Indskriften være correct, og ikke have undskyldt sig med, at Halvparten af den samme Feil findes i et af den flyvende Posts Nummere.

2) I Henseende til Skrivemaaden af Navnet „Calderon“, siger Hr. Prof. Hauch: „Jeg veed, lige-„saavel som Hr. Prof. Heiberg, at den spanske Skrive-„maade er Calderon, men jeg veed ogsaa, at man, „især før Schlegels Oversættelse af denne Digter ud-„kom, her og andetsteds har kaldt ham Calderone.“ Det vil da sige med andre Ord, at dengang man aldeles ikke kjendte denne Digter, og ei engang vidste hvad han hed, saa kaldte man ham ved et galt Navn, og følgelig kan man nu, da man kjender ham, gjerne vedblive dermed. — Dog, det vigtigste Argument ligger paa Bunden: „Jeg troede da vel,“ siger Prof. Hauch, „da Versemaalet fordrede det, at have Til-„ladelse til at kalde ham ligesaa.“ — Da liegt der Hund begraben: „Versemaalet fordrede det.“ Ja hvortil kan det ikke twinge en Poet som denne? Det var ogsaa for Versemaalets Skyld, at han skrev i samme Piece:

Siig, hvilken Digter raader du at læse mig?

hvoraf Meningen skal være det Omvendte, ligesom af det Vers:

„Ingen har vor Konge truet.“

Hvorom Alting er, saa har Prof. Hauch Ret til at klage over, at jeg hos ham har villet opholde mig over saa ubetydelig en Ting; thi en Poet, der taler om Fuglenes „skaldetpibende Unger“, om en „smækkert-

blussende Mø", og bruger Lignelser, som: „Umodstaaelig blaa, lig en Jomfru (vid. Hamadryaden), — han har rigtignok et saadant Privilegium paa dobbelt Galimatias og paa 360 Graders Nonsens, at det maa ansees for Pedanterie at bebreide ham et overflødigt e.

3) Min Anke over Prof. Hauchs „Trykfeil" havde naturligviis ikke Hensyn paa de virkelige Trykfeil, som han og enhver Forfatter ofte er nødt til at lade corrigere, men paa de forkeerte Udtryk, som han, af Mangel paa stilistisk Talent, anbringer i sine Skrifter, uden selv at vide det, og som han siden, naar han bliver opmærksom derpaa, lader rette, som Trykfeil. Han siger, at han er nødt dertil, fordi han boer langt fra det Sted, hvor hans Skrifter trykkes. Hvis han altsaa vilde komme til at skrive correct, ifald han var sit Trykkested nærmere, saa gid han snart vilde begive sig paa Veien dertil.

Og hermed har jeg for denne Gang Intet at sige mere. Mit Gjensvar er blevet betydelig vidtløftigere end Prof. Hauchs Svar; men Dette kunde ikke være anderledes; thi der hører ikke saa megen Plads til at fremsætte et vist Antal Beskyldninger, som til at modbevise det samme Antal. Man vil desuden have bemærket, at jeg langt mindre har overført Krigen paa min Modstanders Grund, end jeg i mine Krigs-Præliminarier havde foresat mig; og Dette

deels for ikke at blive endnu vidtløftigere, deels forbi mit Gjensvar allerede kan give Prof. Hauch Nok at bestille, saa at det ikke er værdt, for Øieblikket at bebyrde ham med Mere. Men Krigen er endnu ikke tilende. Hvad enten Prof. Hauch tier eller taler, saa skal Janus-Templet staae aabent, indtil Freden, den være forresten frivillig eller tvungen, er indgaaet fra begge Sider.

3.

Freds-Præliminarier.

(Flyvende Post, 1830, Nr. 62 og 66.)

Freden er nær, thi Hr. Professor Hauch kan ikke mere; han er saa yderlig træt, og saa inderlig mat, at han neppe kan løfte en Haand; og vistnok er denne Tilstand en af de meest bydende, som og sædvanligste Bevæggrunde til at slutte Fred.

Læserne ville erindre, at Prof. Hauch begyndte Striden med en „Erklæring", der indeholdt en Mængde dristige Beskyldninger imod mig. I mine „Krigs-Præliminarier" forelagde jeg ham derpaa 11 Spørgsmaal, af hvilke de 10 første bestode i en Opfordring til at bevise de fremsatte Beskyldninger, det 11te derimod blev af mig selv kaldet blot et Nysgjerrigheds-Spørgsmaal. Herpaa gav Hr. Prof. Hauch et saakaldet „Svar", hvori han successiv gjennemgik de 11 Puncter, og gav sig Mine af at besvare dem. Men i mit følgende „Gjensvar" viste jeg, at han i Virkeligheden kun havde besvaret det 11te uvæsenlige Spørgsmaal, men var bleven Svar

skyldig paa de foregaaende 10 væsenlige; jeg lod tillige forstaae, hvorledes Ophavsmanden til en saadan Fremgangsmaade bør qualificeres. Var nogen Ting af Vigtighed for min Modstander, saa maatte det vel være, at redde sin Forfatter-Ære, ved enten at gjendrive mit Gjensvar, eller fremkomme med en ny Række af Beviser for sine Beskyldninger. Paa begge Dele har han nu gjort et svagt Forsøg i en Artikel, som han kalder „Et Par Anmærkninger" til mit Gjensvar, og som han har ladet indrykke i Kjøbenhavnsposten Nr. 114. Saa kjedsommeligt som det nu vel maa forekomme Læserne, at der bestandig vendes tilbage til de samme Argumenter, saa kan jeg dog ikke opvække den rette Medlidenhed med den trætte og matte Feltherre, og derved gjøre Fredens Nødvendighed indlysende, uden først at føre Læseren, skjøndt i muligste Korthed, forbi de 10 Batterier, som jeg opkastede paa de af min Modstander betegnede Steder, og vise, hvorledes ikke et eneste af dem, selv efter hans sidste Udfald, har taget allerringeste Skade. Først derefter kan jeg føre Læseren til et almindeligere Overblik over den hele, nu tilendebragte Strid.

1ste Punct: Hovmodig Selvroes.

Prof. Hauch anbefaler til mit Studium en „Videnskab", som han kalder „Logik." Det vilde vist

see galt ud for ham, om han skulde forklare, hvori denne Videnskab bestaaer. Han mener, at mit Gjensvar indeholder under dette Punct to logiske Feil:

a) Naar man roser sig selv for Correcthed, saa er det Selvroes. En saa indlysende Sandhed har jeg aldrig nægtet. Jeg har tvertimod sagt, at en Digter, som nødes til at tale om sig selv, skal ligesaalidt skjule sine Fortrin, som sine Feil. Jeg har altsaa ikke nægtet, at jeg roste mig selv, ved at tilskrive mig Correcthed, men jeg har yttret, at denne Roes for Correcthed, i Modsætning til Genie, snarere var beskeden end „hovmodig."

b) Han siger, at Correcthed erhverves ikke blot ved Flid. Jeg har aldrig paastaaet Andet. Tvertimod naar jeg siger, at enhver „Digter" kan erhverve den, saa har jeg jo allerede forudsat de Betingelser, uden hvilke den ikke kan erhverves i digterisk Henseende. At Intet i Verden kan erhverves ved den blotte Flid, da der jo maa forudsættes Anlæg; at selv Den, hvis Flid gaaer ud paa at lære udenad, maa være begavet med Hukommelse, o. s. v. er en saa tautologisk Sandhed, at det maa være en underlig „Logik," der fordrer slige Trivialiteter udtrykkelig bemærkede.

Prof. Hauch skulde, istedenfor at indlade sig paa det Logiske, som han ikke veed, hvad er, have beviist,

at min Selvroes var „hovmodig," eller, ifald han antager, at al Selvroes er hovmodig, da bevise min Selvroes i denne Betydning. Men han gjentager forresten hvad han allerede tilforn havde sagt, og hvad jeg havde gjendrevet. Hans Excursus angaaende min egen Mangel paa Correcthed vil jeg skjænke ham; Enhver seer, at han her ikke er paa sin rette Hylde, og at de Steder, han anfører af mine Skrifter, kun ere en Taksigelse for dem, jeg har anført af hans. Dette er neppe værdt at omtale; thi i Henseende til Correcthed og Smag, er Prof. Hauch vel den Sidste, hvis Mening det falder Nogen ind at raadspørge.

2det Punct: Det Ephemere, stemplet til noget Evigt og Stort.

Detta har han ikke berørt. Jeg havde i mit Gjensvar viist, hvorledes han, som giver sig af med at kalde Andre „naive", her havde begaaet den Naivetet, at forvexle den æsthetiske Idees gradvise Udvikling med en æsthetisk Rangforordning. Hvor latterlig han har gjort sig herved, vil Enhver indsee, der selv er i Besiddelse af de første logiske Begreber. Men jeg søger ikke heller philosophisk Dannelse hos ham; jeg søger, skjøndt forgjæves, den af ham selv paaberaabte „Ærlighed", ifølge hvilken han maatte have erklæret sin Vildfarelse i dette Punct.

3die Punct: De praleriske Forsikkringer.

Uagtet jeg i mit Gjensvar havde viist, hvad det vil sige, at Vaudevillen har en fast Rod i vor Litteratur, saa kommer Prof. Hauch nu tilbage til det Samme, og med de samme Ord. En saadan Polemik maa overlades til de yngste Skoledrenge og til de ældste Raboteurs.

4de Punct: Angrebet paa Holberg (og Ewald.)

Her giver Prof. Hauch et nyt og stort Beviis paa sin „Ærlighed." Oehlenschläger skal ikke have sagt Andet om Holberg, end at han, som comisk Digter, ingen Sands havde for Tragedien, hvori han kun lidt gjorde Fordring paa at glimre. — Dette er en formelig Usandhed, thi Oehlenschläger har udtrykkelig sagt (man see det ordrette Citat i Gjensvaret II.) *), at den comiske Digter, som saadan, behøver Sands for det Ophøiede, og at Holberg aldeles ikke havde denne Sands, hvilket man strax mærker hos ham, som en Mangel (nemlig i hans comiske Evne). Prof. Hauch hjelper sig strax derpaa med en ny Usandhed; thi den modne Digterdannelse, som Oehlenschläger finder i Göthes Iphigenia og Tasso, men savner i Ewalds Balder, er meent med Hensyn paa de fine Bemærkninger, den dybe Kundskab til det menneskelige Hjerte, o. s. v., ikke med Hensyn paa det skjønne Digtersprog, thi det er

*) Ovenfor S. 69.

tvertimod i denne sidste Henseende, at Oehlenschläger sammenstiller Balder med hine Værker. Prof. Hauch skulde her have beviist, at det var tilladeligt at kalde Dialogen i Harlekin Patriot „maniereret“, men utilladeligt at kalde Dialogen i Rolf Krage „affecteret“; at det var tilladeligt at sige om det første Stykke, „at man ikke finder Smag deri“, men utilladeligt at sige om det andet, at det er „frastødende“ (begge Udtryk ere næsten identiske). *) Men han har fundet det beqvemmere at forsvare sig med falske Citater, skjøndt han allerede af Erfarenhed veed, at Falsk slaaer sin Herre paa Hals.

Ligesaa lidt har jeg forlangt, at Prof. Hauch skulde bevise det Modsatte af min Paastand om Rolf. Jeg har kun beklaget hans ynkelige „Doleren over Angreb“, og sagt i Almindelighed, at hvo som „misbilligede min Dom, kunde jo modbevise den.“ Jeg for min Part har ikke havt isinde at bevise den, ligesaalidt som Prof. Oehlenschläger har havt isinde at bevise sine Domme om Holberg, Ewald o. s. v. I en bestemt Undersøgelse foresætter man sig at be-

*) At jeg tillige skulde have kaldet det „væmmeligt“, er en tredie Usandhed af den ærlige Mand. Hiint Udtryk har jeg forbeholdt visse af hans egne Skildringer (see Gjensvaret V.) †)

†) Ovenfor S. 92—93.

vise sin Hovedsætning, men ikke alle de Bisætninger, der optages i Undersøgelsens Gang, uden at staae i en saadan Forbindelse med Hovedsætningen, at denne trænger til at bevises ved Hjelp af hine.

5te Punct: Angrebet paa Schulz.

Dette Punct er virkelig instar omnium. Ligesom Insecternes Organisation pleier at betragtes fortrinsviis i de større Arter, hvori den ligger tydeligere for Øiet, end i de mindre, saaledes kan det grove Sammenvæv af dette Punct tjene til et anskueligt Billede af Structuren i den hele hauchske Polemik. At nemlig Prof. Hauch i dette Tilfælde formelig er krøbet til Korset, som man siger, det skyldes ikke hans velbekjendte Ærlighed, men kun nærværende Angrebs forholdsmæssig plumpe Structur, der er saaledes, at enhver Læser, uden i mindste Maade at bevæbne sin Forstands Øie, kan opdage alle Traadene deri. Prof. Hauch bekjender nu i sin aabenbare Skrifte, at den meget omspurgte „Schulz" er Componisten Schulz, men at Dennes Navn blev anført „ved en Hukommelsesfeil", da vor Fanatiker „var overbeviist om, hos mig at have læst en haanende Udladelse om den omtalte Componist." I dette Tilfælde vilde da vel enhver Anden, hos hvem Lidenskaben ikke var løbet løbsk, være kommen sin Hukommelse tilhjelp og have styrket

sin Overbeviisning, inden han fremsatte Beskyldningen: men Prof. Hauch har tænkt, at en ny Beskyldning var mere værd end Guld, der, ifølge Ordsproget, dog kan kjøbes for dyrt. Det er det samme Princip, som ligger til Grund for alle hans andre Beskyldninger, kun at det i disse ikke er saa iøinefaldende for den store Hob; og da hans hele overfladiske Forsvar kun er indrettet paa at vinde denne, tiltrods for hans idelig gjentagne Protester imod dens Bifald, saa har han ogsaa kun i nærværende Punct, der er saa tydeligt, at det kan fattes af Enhver, som har lært at stave, indrømmet sin Uret.

Men uagtet nu denne Tilstaaelse er det eneste fornuftige Ord, han har frembragt under Striden, saa var det dog Skjæbnens urandsagelige Villie, at selv dette skulde fordunkles af hans sædvanlige Nonsens. Han siger nemlig: „I mit satiriske Digt" — der forresten hverken er satirisk eller Digt — „havde „jeg imidlertid Ret at forudsætte denne Foragt, da „den fuldkommen stemmer med den Persons Grund„sætninger, hvilken jeg har fremstillet." Da gad jeg dog virkelig see Prof. Hauch gjøre det metaphysiske Kunststykke, at deducere a priori min Foragt for Schultz, hvad enten han vil gaae ud fra min egen Characteer, eller fra den Persons, som i hans „satiriske Digt" skal representere mig. — Og desuden, om jeg ogsaa havde „angrebet" Schultz, hvad Me-

ning var der da alligevel i den Beskyldning, at jeg, som Digter eller Critiker, har villet sætte mig i en Componists Sted? — Dog, det er Pedanterie, at forlange af Prof. Hauch, at der skal være Mening i hans Ord; dertil svæver han altfor høit paa Lidenskabens Vinger.

6te Punct: Fortrængelsen af Holberg, Ewald og Oehlenschläger.

Her er et nyt Exempel paa, hvorledes Prof. Hauch har indrettet sin Polemik paa at vinde den store, ukyndige Hob; thi hvad han siger under nærværende Punct, er paa den frappanteste Maade skrevet for Dem, som enten ikke have læst mit Gjensvar, eller læst det saaledes, at de allerede have glemt det. Han søger først at bevise, at Nutidens Digtere ikke bør fortrænge Fortidens, et saare overflødigt Beviis for Den som kjender mit Gjensvar, hvori der staaer (Artik. IV)*), at enhver Digter bør stræbe efter at give sig den Virkelighed, som Fortidens Digtere havde, og at han kun i denne Betydning kan fortrænge disse, men derimod ikke i en anden, da det tvertimod hører til Betingelserne for hans Existens, at staae paa det Forbigangnes Skuldre. Prof. Hauch bekæmper nu den ene Deel af Sætningen, ligesom denne var fremsat in abstracto, da den dog har den anden til sit Complement. Denne Fremgangsmaade stemmer ganske overeens med hans flade Logik, med

*) Ovenfor S. 86—87.

hans trivielle Frygt for Modsigelsens Gjenfærd. — Men naar han længere hen siger, at intet Publicum „har Ret til at gjøre Uret", og det, uagtet jeg har forudseet denne simple Indvending, og allerede besvaret den, inden den blev opkastet, idet jeg har betragtet Publicums Ret baade som en positiv, factisk, og som en moralsk, æsthetisk: saa kan det her ikke være hans Mangel paa Evne til at forstaae, der bringer ham til at vende sit Forsvar mod de Puncter, hvor ingen Strid er; det maa være hans Ærlighed, denne hans ikke noksom paaskjønnede Dyd.

7de og 8de Punct: Den høie Berømmelse over Prof. Hauchs Værker o. s. v.

Herunder siger min Modstander, at naar jeg beskylder ham for at have villet offentliggjøre private Samtaler og Domme, saa grunder jeg denne Fremfærd paa „en Fordreielse af det utilladeligste Slags." — Hvori bestaaer da vel denne Fordreielse? — Deri, at jeg ved hans Udtryk „lydelig Berømmelse" har forstaaet mundtlig Berømmelse. Men Hr. Prof. Hauch har jo selv sagt i sit Svar paa mine Krigs-Præliminarier: „Fragaaer Hr. Prof. „Heiberg, at han ved min Hjemkomst for tre Aar „siden høit (ↄ: lydeligt) har berømt mig, saa maa „han det." Det er følgelig Hr. Prof. Hauch selv, som har forklaret „høit" ved „lydeligt." Men hvortil skal denne Forklaring hjelpe, dersom „lydeligt"

blot skal have den samme figurlige Betydning, som „høit?" At Ordet kan tages i denne Bemærkelse, derom er jeg ikke uvidende; jeg har endog selv, i mit Gjensvar II.*) anvendt det paa denne Maade, i det jeg siger: „Mangfoldige Steder i mine Skrifter bære det lydeligste Vidnesbyrd derom." Men i denne Bemærkelse kan Prof. Hauch ikke have taget Ordet, deels forbi hans egen Forklaring isaafald Intet forklarer, deels forbi han siger, at hvis jeg vil fragaae min lydelige Berømmelse, saa maa jeg; thi hvis denne Berømmelse havde været offentlig, saa kunde jeg jo ikke fragaae den; han maa altsaa have meent min private, mundtlige Berømmelse. Kun under denne Forudsætning er der Mening i hans følgende Ord: „Som et Beviis paa, at „jeg dog heller ei her har paastaaet en Urigtighed, „vil jeg blot anføre" .... o. s. v.; og nu citerer han det Par Steder af den flyvende Post, som jeg siden omtalte i mit Gjensvar, idet jeg viste, at de ikke indeholdt nogen høi Berømmelse over hans Værker. Det er jo saaledes af den blotte Context tydeligt, at han ikke har lagt stor Vægt paa dette saakaldte Beviis; han har snarere tilføiet det i den Hensigt, at den venlige Tone, som findes i mine offentlige Udladelser om ham, skulde gjøre det sandsynligt, at jeg ogsaa privat og mundtligt havde roest ham. Hvis

*) Ovenfor S. 64.

Dette nu ikke har været hans Mening, hvorfor underretter han mig da ikke om, i hvad Betydning han vil have Ordet „lydeligt“ taget, istedenfor at klage over min „Fordreielse?“ Det er mig i nærværende Tilfælde aldeles umuligt at gjette, hvorledes han vil have sit Udtryk forstaaet.

Naar han ved denne Leilighed siger, at han allerede dengang (for tre Aar siden) anede min Mangel paa Grundighed og ægte Begeistring for Kunsten, saa kan jeg kun svare ham herpaa, at jeg derimod ikke anede den samme Mangel hos ham.

9de Punct: Plyndringen af Calderon.

Under denne Rubrik hedder det: „Hr. Prof. „Heiberg kommer igjen tilbage til sin gamle Paa„stand, at jeg har beskyldt ham for Plagiat. Dette „er aldeles usandt.“ Ja, vist nok er Dette aldeles usandt, thi det er ikke mig, som her kommer tilbage til en gammel Paastand, da jeg tvertimod i mit Gjensvar VI.*) har taget tilbørlig Hensyn paa Hr. Prof. Hauchs Restriction, at Beskyldningen ikke skal betragtes som Plagiat-Beskyldning. Det er derimod Prof. Hauch selv, som her giver et nyt Exempel paa den drøvtyggende Polemik, thi han vedbliver at sige, at der ere flere Ligheder mellem de to omtalte Skuespil, end den, jeg har angivet som den eneste. Men jeg er jo langt fra at have nægtet disse Ligheder;

*) Ovenfor S. 102—103.

jeg maatte jo fordømme mit eget Stykke, hvis det ingen Lighed havde med de andre Stykker, der henhøre til samme Digtart. Jeg har jo i mit Gjensvar paa det allertydeligste reduceret Quæstionen til følgende Form: Er den unægtelige Lighed, som finder Sted imellem Prindsesse Isabella paa den ene Side, og El secreto à voces paa den anden, en speciel og følgelig utilladelig Lighed mellem disse to Stykker, eller er den en Lighed mellem mit Stykke paa den ene Side, og paa den anden alle de Stykker, der henhøre til samme Digtart, og følgelig en Lighed, som skal og bør være? Men baade her og andensteds ignorerer Prof. Hauch den Udvikling, som vore Stridspuncter have opnaaet under Striden, hvorimod han idelig vender tilbage til deres oprindelige Form, saa at ethvert nyt Indlæg, han gjør i Sagen, seer ud, som om det var hans allerførste. Den eneste specielle og altsaa vilkaarlige Lighed mellem de to omtalte Stykker fandt jeg mig beføiet til at angive i Fortalen; men den universelle og altsaa nødvendige Lighed mellem mit Stykke og dets Digtart, hvilket vil sige med andre Ord: Bestemmelsen af den Digtart, hvorunder mit Stykke henhørte, denne var jeg, ligesaalidt som nogen anden Digter, forpligtet til at angive, men overlod Undersøgelsen heraf til Critikerne. Hvad enten nu Prof. Hauch vil kalde sin Beskyldning Plagiat-Beskyldning eller give den et

andet Navn, i ethvert Tilfælde bliver den enten en ny Usandhed af den ærlige Mand eller en ny Begrebløshed hos den grundige og consequente Critiker.

10de Punct: Om at rette sig efter Mængdens Dom.

Dette har Hr. Prof. Hauch ikke videre berørt.

Saaledes er Hr. Prof. Hauchs Stilling imod mig. Man seer, at han har forbigaaet to af de meget omtalte ti Puncter, og i Henseende til de andre otte deels har gjentaget sine første Beskyldninger, uden at indlade sig paa hvad der i mit Gjensvar var sagt til Sagens yderligere Oplysning, deels har hjulpet sig med nye Usandheder; en Fremgangsmaade, som vistnok ganske er i sin Orden hos denne „ærlige“ Slave af den litteraære Fanatisme. Saavel hans Angreb, som hans Forsvar har en særegen Characteer, som det vel kan lønne sig at betragte nærmere.

Der gives i Logiken Noget, som man kalder uendelige Domme, og hvorved man forstaaer Sætninger, der vel ere rigtige, men ikke desmindre fornuftstridige. Hvis f. Ex. Nogen vilde sige: „Dyden er ikke halvsjette Quarteer bred,“ saa var denne Sætning vistnok rigtig, men den vilde dog kun passe i Munden paa en Affindig. Det Fornuftstridige bestaaer i dette Tilfælde deri, at man frakjender det Aandelige et vist bestemt Maal, da det dog ikke er dette alene, men i Almindelighed al legemlig Ud-

strækning, som maa frakjendes det. Ogsaa i positive Sætninger kan den samme Art af Domme fremsættes, f. Ex. naar man vilde sige: „Idag stod Solen op, og gik siden ned;" thi da Dette ikke blot er skeet idag, men paa alle andre Dage, saa er det affindigt, skjøndt rigtigt, at prædicere det om en enkelt Dag. Det er i slige uendelige Domme at Prof. Hauch fremsætter næsten hele sin Argumentation. Hvis f. Ex. et af mig skrevet Skuespil slutter sig til den spanske dramatiske Digtart, saa udhæver han i sin Tankeløshed et enkelt spansk Drama, og omtaler dettes Overeensstemmelse med mit Arbeide. Taler jeg om det Forhold, hvori Nutidens Digtere staae til Fortidens, og siger jeg, at Virkeligheden fortrænger det Svundne, saa fremhæver han paa den ene Side Shakspeare, paa den anden Side mig, og siger, at jeg har villet fortrænge Hiin. *) Criticerer jeg en Digter i et enkelt Punct af hans Virksomhed, saa siger Prof. Hauch, at da den hele Digter findes i

*) Hvorfor paastaaer han ikke, at jeg vil fortrænge Aristophanes og de græske Tragikere? Mon han ikke vil blive vred, ifald jeg siger, at Disses Værker ikke passe for vort kjøbenhavnske Theater? Og dog ere de Mesterstykker i deres Art, ligesaafuldt som Shakspeares Værker. Heraf maa Prof. Hauch nu lære at stille Shakspeares Horoscop.

dette enkelte Punct, saa har jeg angrebet ham, ja endog villet sætte mig i hans Sted. Naar man saaledes, som Professor Hauch, skriver for den tankeløse og letsindige Hob af Læsere, saa er en saadan Argumentation i uendelige Domme ret beqvem; thi da disse paa en Maade ere rigtige, saa er den overfladiske Mængde tilfreds hermed, da det naturligviis ikke falder den ind, at Noget kan være rigtigt og dog usandt. Dersom Prof. Hauch havde Bevidsthed om sin egen Fremgangsmaade, saa kunde man sige, at han var ikke uerfaren i den litterære Tactik; men dette Ord kan ikke anvendes her, thi han er, for at bruge hans eget Udtryk, saa „naiv", at han ikke engang veed, hvad det er for en Form, hvori han bevæger sig. Det var saaledes ikke af Veien, at gjøre baade ham selv og Publicum opmærksomme derpaa.

Naar man seer en Mand føre sig saa affindigt op, som Prof. Hauch har gjort i hele denne Strid (thi at blive saa hidsig, at man fremsætter de første bedste Beskyldninger, uden at kunne, trods idelig gjentagne Opfordringer, give en Skygge af Beviis for dem, er affindigt), saa maa man vel spørge: hvad kan have sat denne Mand saaledes i Harnisk, at han, lig en Vanvittig, ikke selv veed hvad han gjør og siger? — Svaret er let for hvem der har betragtet Hr. Prof. Hauchs Polemik i de sidste to Aar. Det var mine Critiker over Oehlenschläger, som op-

vakte hans Forbittrelse; og hvorfor? Forbi, efter Prof. Hauchs Mening, Oehlenschläger ikke maa criticeres. Ingen vil nægte, at den vigtigste af mine Critiker over Oehlenschläger, nemlig mit Svar paa hans Skrift om Critiken over Væringerne (i Fl. Post for 1828)*) jo var en virkelig Critik, thi den var bygget paa et videnskabeligt Princip, og consequent udført gjennem alle dettes Nuancer. Man vil endvidere bemærke, at denne Critik stemmer i sine Resultater overmaade nøie overeens med Tiecks Dom over Oehlenschläger, i Recensionen over Correggio, endskjøndt jeg, dengang jeg skrev min Critik, endnu ikke kunde kjende Tiecks. Men da nu vore Fanatikere maatte føle deres Jeg forunderligt adsplittet, ved at see Tiecks Autoritet adskilt fra Oehlenschlägers, saa skulde det ikke have undret mig, om just denne Omstændighed havde ledet dem til Eftertanke, og fremkaldt en Anticritik; men paa en saadan har Prof. Hauch ikke indladt sig. Han har fra først af blot klaget over, at man i Almindelighed vovede at criticere Oehlenschläger, og har kun, naar han opfordredes til at komme med Grunde, givet sine Afhandlinger den udvortes Form af disse, men i Virkeligheden aldrig gjort Andet end gjentage sine Klager med Tilføielse af uvedkommende Beskyldninger imod den

*) Prosaiske Skr., 1861, III. Bind.

i hans Øine ubeføiede Criticus. Aldrig vilde han have fremsat sine mange Beskyldninger for Angreb paa Digtere og Componister, for Lyst til at sætte sig i deres Sted, for Plyndring af Calderon o. s. v., naar det ikke havde været hans Plan — om man saa tør kalde det — at forsvare Oehlenschläger ved at angribe hans Criticus, d. e. at indrette sit Forsvar paa offensiv Maade. Da det saaledes heraf er tydeligt, at det ikke er en vis bestemt Critik, han har villet modarbeide (thi han er bestandig gaaet uden om min Critik, og har selv, hvor han gav sig Mine af at indlade sig paa den, kun viist, at han ikke havde begrebet den), da det tvertimod er Critiken i Almindelighed, som han er forbittret paa, saa havde jeg Ret til at reducere Striden til det simple Spørgsmaal: „Skal Critik eller Fanatisme være Dommer i vor Litteratur?" — Dette Spørgsmaal, som ikke var indbefattet i de ti eller elleve andre, har nu Prof. Hauch paa det Bestemteste besvaret; hans Svar er høit og lydeligt for Enhver som har Øren at høre med: „Fanatisme skal være Dommer, Critiken bør afskaffes." Hermed er altsaa Striden ude. Med en Mand, der handler i Overeensstemmelse med en saadan Grundsætning (og hvo kan nægte, at Prof. Hauch gjør det?) kan ikke disputeres, og Publicum bekymrer sig vel heller ikke om flere Resultater, naar først et saadant Grund-Resultat er blevet udbragt.

Dette havde jeg lovet i mine Krigs-Præliminarier; man vil see, at jeg har holdt Ord, og at denne Strid virkelig adskiller sig fra de fleste andre derved, at den har ført til Stridspunctets nøiagtige Bestemmelse, og saaledes til sit naturlige Ophør.

Ligesom Fanatismen er Principet i Prof. Hauchs Polemik, saa er hans Methode ganske i Overeensstemmelse med hans Princip. Det vilde være overflødigt, videre at omtale denne, da Læserne, under Gangen af Striden, have havt uafbrudt Leilighed til at gjøre dens Bekjendtskab. Kun een Ting maa jeg endnu i denne Henseende bemærke, for efter de mange Bidrag, som jeg har leveret til Paaskjønnelse af hans „Alvorlighed og Ærlighed," endnu at levere eet, der vil vise hans Consequens. For to Aar siden skrev en vis N. N. et Par Artikler i Kjøbenhavns-Posten, hvilke jeg besvarede i mine „Ricochets" (Fl. Post 1828 Nr. 47)*) og i et følgende Svar (sammesteds Nr. 52).**) Ved at eftersee hine Stridsskrifter, vil man finde, at N. N. allerede dengang beskyldte mig for at have villet bortjage Oehlenschläger fra Theatret; for at have angrebet Shakspeare og Holberg; for at have paastaaet, at jo større Trængsel der findes i og om Theatret, desbedre maa Come-

*) Nærv. Bind, S. 441 ff.

**) Nærv. Bind, S. 451 ff.

dien være; for at appellere til Mængdens Dom; for at sætte mig ud over Modsigelser; for at lægge en urimelig Vægt paa at undgaae Hiatus, o. s. v. Man vil endvidere finde, at jeg har afviist alle disse Beskyldninger med de samme Grunde, som nu, skjøndt ikke saa udførligt. Endelig vil man see, at N. N. ogsaa her snakker om Logik (see mine Ricochets, 3die Skud), hvilket er at nævne Strikken i hængt Mands Huus: at han selv ikke besidder de simpleste logiske Begreber (see 4de Skud); at han indblander private Hensyn (see 9de Skud); at han roser sig af at have paataget sig det ubehagelige, men nødvendige Arbeide, at give sig i litterær Strid, o. s. v. Hvo denne N. N. var, kan ikke længere være tvivlsomt. Men hvis man paa den ene Side maa beundre Prof. Hauchs store Consequens, da hans sidste Angreb kun bestaaer i et nyt Opkog af hvad han for to Aar siden havde sagt, saa vil man paa den anden Side vel ogsaa erkjende min ikke mindre Taalmodighed med ham, da jeg i den sidste Strid atter, efter idelig gjentagne, skjøndt unyttige Opfordringer til en sand Polemik, har fralagt mig de samme Beskyldninger, som jeg for to Aar siden havde afviist. Tredie Gang agter jeg ikke at gjøre det; thi Striden maa nu ansees for endt. Prof. Hauch bliver desuden, paa Grund af sit fanatiske Princip, at betragte som et Noli me tangere i Litteraturen, ligesom han,

ved sine ubeviste Beskyldninger og ved sine mange Usandheder har characteriseret sig selv som en Person, hvis fremtidige Angreb ikke kan være nogen Litterator til allermindste Krænkelse paa hans Ære. Tvertimod vil Enhver isaafald være berettiget til at svare ham: „Fei for din egen Dør, og beviis først de Beskyldninger, som du fremsatte i din Erklæring af 25de Februar 1830." — Under slige Omstændigheder er det pudseerligt nok, i det Øieblik man jager ham bort, at høre ham sige, at „han ret gjerne forlader slet Selskab;" og dog kan han have Ret, thi for ham gives der et bedre Selskab bestaaende af en „lille Rakker" (see Fl. Post Nr. 50)*) og en demaskeret litterær Løgner (see Nr. 52, sidste Artikel).**)

Lader os altsaa, uden at bekymre os om de mange Maraudeurs, der uden Tvivl ville vedblive at sværme paa Kjøbenhavns-Postens uhegnede Mark, istemme til Slutningen:

„Vi alle dig elske, livsalige Fred!"

*) Ovenfor S. 118.

**) Under Titel: „I Anledning af Prof. Hjorts Svar paa mit Spørgsmaal." (Nærv. Bind. S. 466 ff.)

Symbolik.

(Flyvende Post, 1834. Pros. Skrifter, III, 1843.)

Hvad der er meent med denne Overskrift, vil først vise sig under Gangen af selve Afhandlingen. For det Første maa jeg kun bede Læserne om at glemme Overskriften indtil videre, hvilket neppe vil være vanskeligt, eftersom Alt hvad der betegnes med den, synes at ligge temmelig fjernt fra Udgangspunctet for de nærværende Betragtninger. Disse knytte sig nemlig til de i den senere Tid førte Debatter om Reformer i vort Skolevæsen.

Det synes, at alle De, som stride om denne Gjenstand, ere enige i eet Punct: nemlig at Dannelsen har to modsatte Sider, hvilke man pleier at kalde den formale og den reale, og at Underviisningen altsaa maa have det dobbelte Øiemed at befordre enhver af disses Udvikling. Striden synes derimod først og nærmest at angaae det Spørgsmaal: hvilke Underviisnings-Gjenstande skulle vælges til ethvert af disse Øiemed? Eller hvilke ere de Fag,

som især befordre den formale, og hvilke de, som især befordre den reale Dannelse? — Men idet man nu vil betragte ethvert enkelt Fag udelukkende fra den ene eller fra den anden af disse Sider, opstaaer det nye Spørgsmaal, om og hvorvidt Dette i det Hele lader sig gjøre; om nemlig ikke ethvert Fag forener begge de modsatte Sider; og saaledes opstaaer da nu en ny Strid om, hvorvidt Underviisningen kan eller bør befatte sig med at adskille den formale og den reale Dannelse.

At Materie og Form i Virkeligheden ikke ere adskilte, er Noget, som Enhver veed. Paa samme Maade er det kun ved en Abstraction, at man kan adskille den reale og den formale Side i vor Erkjendelse. Hvorledes skulde Gjenstandene (Realia) kunne optages i Erkjendelsen, uafhængigt af deres Form? Og hvorledes skulde Formen kunne uddannes paa anden Maade, end ved at optage Gjenstandene i sig? Forholdt det sig anderledes, da maatte man ogsaa kunne lære at svømme, inden man gik i Vandet, eller at ride, inden man besteg en Hest.

Ved de bedst bearbeidede Videnskaber tvivler neppe Nogen paa, at det Reale og det Formale virkelig ere forenede, og just i denne Forening bestaaer det, at de ere godt bearbeidede. Betragter man et fremmed Sprogs Grammatik som et ypperligt Middel til den formale Dannelse, da er det tillige ind-

lysende, at det Bekjendtskab, som vi ved dette Studium erhverve os til Sprogets Litteratur og saa meget Andet, som staaer i Forbindelse dermed, er et Bekjendtskab med nye Gjenstande, ikke blot med nye Former. Vilde man indvende, at denne Nytte dog er noget Udvortes for det egenlig grammatiske Studium, og beraabe sig paa, at visse store Grammatikere, f. Ex. Rask, kjendte en Mængde Sprog, til hvis Litteratur han ved denne Kundskab alligevel ikke erholdt eller kunde erholde Adgang, men at han, just ved at studere Sprogene blot for deres egen Skyld, blev saa stor en Sprogkjender, da maa erindres, at denne Kundskab, langt fra at være indholdsløs eller blot formal, har et idetmindste ligesaa interessant Stof, som Litteraturkundskaben. Den comparative Grammatik, som allerede Grimm foreslog i Analogie med den comparative Anatomie, men hvortil Rask fremfor Alle leverede de fleste og interessanteste Bidrag, er ligesom en Hieroglyph, der for Den, som forstaaer at tyde den, fremstiller Menneskehedens Tanke i dennes hele Udvikling til Selvbevidsthed ad den historiske Vei, ligesom den almindelige Grammatik fremstiller den samme Udvikling, men ad den philosophiske Vei. Ved begge hine Videnskaber blive Philosophien og dens Historie ligesom til Billedbøger. — Betragter man paa den anden Side Naturvidenskaberne som dem, der især ere tjenlige til at forsyne

os med Stof, da tvivler vel heller Ingen paa, at grundig Kundskab i dette Fag, det vil sige en saadan, hvorved Naturen optages i en tænkende Bevidsthed, er et fortrinligt Middel til den formale Dannelse. — Mathematik kan forekomme den første Begynder som noget aldeles Formalt, der først erholder sin Betydning i Anvendelsen paa andre enten videnskabelige eller nyttige Gjenstande; men ved en lidt dybere Indtrængen vil han snart komme til den Overbeviisning, at hvad Mathematiken fremstiller, ere logiske Categorier, nemlig Quantitetens, og at disse, ligesom alle virkelig logiske Bestemmelser, ere selve Gjenstandenes Fornuft, uden hvilke Gjenstandene ikke kunde forstaaes, saa at det her ligeledes er et Stof, en Realitet, som optages i Erkjendelsens Form.

Derimod ere de slettest bearbeidede Videnskaber de, i hvilke det Reale og det Formale have adskilt sig, og just heri bestaaer det, at de ere slet bearbeidede, ingen Virkelighed have, eller ei ere virkelige Videnskaber, thi i det Virkelige ere — som bemærket — Materie og Form ikke adskilte. I den her omtalte Adskillelse finde vi ligesom to Poler, af hvilke den ene er lutter Realitet, den anden lutter Formalitet. Under den reale Pol ligge Naturhistorie, Geographie og Verdenshistorie, saaledes som de sædvanlig foredrages, nemlig som blotte Aggregater af Gjenstande eller Facta, Samlinger af Tilfældigheder, hvilke

vel kunde blive et Stof for Tænkningen, som da vilde betage dem deres tilfældige Existens, men hvilke sædvanlig ikke benyttes som et saadant. Under den formale Pol ligger den saakaldte Logik, der ganske svarer til den Forestilling, som de Allerfleste forbinde med Ordet, nemlig en Videnskab, der gjør Afkald paa alt Stof, og blot fremstiller Tænkningens Former. Men da Tænkningen ikke er en Æske, der beholder sin Form, enten der lægges Noget i den, eller ei; da den tvertimod er i en indvortes Eenhed med sit Indhold, saa at begge maae forme sig efter hinanden: saa kunne de af denne Logik opstillede Former kun gjælde for den tomme (og dumme) Tænkning, ikke for den af sit Indhold opfyldte, kun i Lærebøgerne, ikke udenfor samme i Virkeligheden, hvor de derfor ogsaa alle slaae Klik. Men ved en rigtig Behandling vil saavel hiin reale, som denne formale Disciplin optage den manglende Modsætning i sig, og derved blive til virkelige Videnskaber.

Da følgelig enhver Videnskab — forudsat at den virkelig behandles som Videnskab — indbefatter begge de Momenter, som constituere Dannelsen, saa synes heraf at følge, at det er ligegyldigt, hvilken Videnskab man vælger som Grundvold for Underviisningen, ja endog til meer end Grundvold, nemlig til eneste Læregjenstand. Dette vilde ogsaa være rigtigt, ifald Underviisningen ikke endnu havde et

andet Øiemed end det at befordre Dannelse; men dens Hensigt er tillige at forberede til de for de forskjellige Individer forskjellige practiske Virkekredse, og uagtet denne Forberedelse meget vel kan kaldes en Dannelse til denne eller hiin særegne Virkekreds, saa er dog denne særegne Dannelse grundforskjellig fra hiin almindelige, og ingenlunde indbefattet i den, saaledes som det Specielle i det Generelle.

Skulde Nogen betvivle Dette, da behøver man blot at erindre om, at der i alt Det, hvori det mere kommer an paa practisk Færdighed og Routine end paa Erkjendelse, udfordres en uundgaaelig Forberedelse, men som ikke desmindre er langt fra at udgjøre en Art af Det, som man i Almindelighed kalder Dannelse. Hvo betvivler f. Ex., at man kan være en duelig Haandværksmand, uden at være dannet? Men i alle Fag, selv i dem, som især forudsætte den sande Dannelse, eller ere Ytringer af den, finder en lignende Mechanisme Sted: Skribenten, Digteren, Philosophen behøve ogsaa Færdighed og Routine eller en Art Virtuositet i at omgaaes med deres Gjenstande: Tankerne og disses Udtryk. Men her er det Udvortes gjennemtrængt af det Indre; den Færdighed, som hører til at kunne tænke, tale og skrive, er uadskillelig fra den almindelige Dannelse, hvorimod Færdighed og Dannelse ikke blot ere adskilte i de underordnede, blot mechaniske Fag, saa-

som Haandværkerne, men ogsaa i alle dem, der staae imellem det Haandværksmæssige og det Videnskabelige, saasom Medicin og Jurisprudens; der gives nemlig brugbare practiske Læger, brugbare practiske Jurister, som ikke desmindre ere blottede for Dannelse; men det forstaaer sig, de ere da heller ikke meer end brugbare; en høiere Fuldkommenhed i disse Fag er umulig, saalænge ikke Dannelsen kommer Færdigheden imøde; og Dette gjælder selv om de meest underordnede Fag: den mechaniske Arbeider, som er i Besiddelse af Dannelse, vil hæve sit Fag til et Standpunct, som staaer over det mechaniske; den dannede Haandværksmand vil gjøre sit Haandværk til Noget, som er Meer end den blotte Færdighed.

Den Modsætning, vi her have betegnet med Ordene Færdighed og Dannelse, er af den Art, at jo meer vi indskrænke det ene Begreb, desto mere udvides det andet. Forstaae vi ved Dannelsen det Forhold, hvori Færdigheden, som det Ydre, er gjennemtrængt af Erkjendelsen, som det Indre, saa bliver det modsatte Led at betragte som det isolerede Ydre, der bestaaer for sig selv, ikke ved en Sjæl, som opfylder og gjennemtrænger det. I denne udvidede Betydning af Ordet forstaaes da ved Færdighed Alt hvad der er blot Udvortes eller Mechanisk, og følgelig adskilt fra Dannelsen; altsaa ikke

blot en mechanisk Øvelse i at frembringe, men den ligesaa mechaniske i at modtage, f. Ex. alt Hukommelsesværk. Den først opstillede Modsætning af Dannelsens reale og formale Side viste sig som et forsvindende Standpunct, hvorefter hiin nye Modsætning indtraadte. Men i denne kan vi medrette paany betegne Færdighedens Besiddelse ved Navnet real Dannelse, eftersom det Reale — et Ord, der er dannet af det latinske res, en Ting, — betegner Alt hvad der, saaledes som Tingene eller Objecterne, er udvortes, fremmed, meddeelt eller givet, ikke frembragt af vor Villie eller gjennemtrængt af vor Erkjendelse, saaledes som det derimod er Tilfældet med den moralske og politiske Verden, eller med Kunst og Videnskab. Men Modsætningen til denne reale Dannelse bør da ikke længere kaldes formal, men ideal Dannelse, thi ved Ideen og det Ideale mener man Eenheden af det Ydre og det Indre, af Objectet og den Sjæl som gjennemtrænger det, altsaa et Forhold, hvor, ligesom i Selvbevidstheden, det Ydre ikke er forskjelligt fra det Indre, Gjenstanden ikke forskjellig fra Erkjendelsen, hvor følgelig Intet er fremmed, Intet meddeelt eller givet, men Alt frembragt og gjennemtrængt af os selv. Ligesom derfor Beskjæftigelsen med det Reale, saasom med Geographie, Historie, Zoologie, Botanik o. s. v., lykkes bedre og bedre, i jo høiere Grad de meddeelte Gjenstande ere frem-

mede for Disciplen, og opvække hans Forundring og Nysgjerrighed, saaledes gjælder det Modsatte om Beskjæftigelsen med det Ideale, saasom Mathematik, Grammatik, Moral, Religion og alle philosophiske Videnskaber. Her kommer det nemlig an paa at lade Disciplen forstaae, at Gjenstandene ere ham bekjendte, ja ligesom tagne ud af hans egen Bevidsthed; og nil admirari er her en ligesaa uundgaaelig Fordring, som det Modsatte var det hist. Underviisningen i det Reale skulde gjøre det Indtryk paa Disciplen som en interessant Reise, som et Besøg paa fremmede Steder; Underviisningen i det Ideale derimod som et hyggeligt Ophold i den velbekjendte hjemlige Kreds.

Ere nu disse to Arter af Dannelse (uagtet Udtrykket Arter her ikke er ganske adæquat) hinanden aldeles modsatte og forskjellige, og er fremdeles denne Modsætning ikke, saaledes som den imellem real og formal Dannelse, en forbigaaende og forsvindende, men tvertimod en, om ikke absolut, saa dog med Hensyn paa Opdragelsen og Underviisningen fast bestaaende og uovervindelig, saa vil det være betænkeligt at betragte visse Fag som skikkede til at fyldestgjøre begge Fordringer paa eengang, istedenfor at lade hver af dem fyldestgjøres ved adskilte og særegne Studier. Fra dette Synspunct betragtet synes det mig, at der er Adskilligt at indvende mod det for-

resten intet mindre end uvigtige Bidrag til nøiere Drøftelse af Underviisningsvæsenets Tilstand, hvilket Hr. Professor Sibbern har meddeelt i Dansk Ugeskrift Nr. 93 og 94, og hvoraf Hr. Cancellie-Secretair Algreen-Usfing har leveret et Uddrag i sin 13de Artikel om Reformer i Skolevæsenet (Dagen for forrige Aar, Nr. 291). Det er især paa to Puncter i Hr. Professor Sibberns Afhandling, at jeg vil tillade mig at henlede Opmærksomheden, netop de samme, hvilke Hr. Secretair Usfing fornemmelig har udhævet i sit Uddrag: nemlig hvad der er sagt om Sprogene og om Naturvidenskaberne.

Hvad for det Første Sprogene angaaer, da kan Underviisningen i disse have et dobbelt Øiemed, som derfor opnaaes ad to forskjellige Veie. Enten læres nemlig et Sprog blot som Middel til andre Hensigters Opnaaelse, saasom for at kunne practisk betjene sig deraf til Læsning, Skrivning og Tale; eller det læres for sin egen Skyld, og er da selv et af Underviisningens Øiemed, eftersom Grammatik, efter hvad ovenfor bemærkedes, er en concret Fremstilling af Tankens abstracte Former. Hiint befordrer den reale, Dette den ideale Dannelse; til Hiint behøves en routineret Sprogmester eller Parleur, til Dette en videnskabelig dannet Mand; i hiin Underviisning kunne de mange forskjellige Methoder, der

indføres snart af Nødvendigheden, snart af Moden, og hvis successive Fortrængen af hverandre med en Iver, som om der stredes for den eneste saliggjørende Tro, nokfom tilkjendegiver den aldeles realistiske Tilværelse af deres Formaal, gjøre sig gjældende; i denne derimod er der, som i alt Fornuftigt, kun een eneste Methode, som er den der ligger i Gjenstandens egen Natur.

Da følgelig Alt i disse to Arter af Underviisning er saa grundforskjelligt, som det Reale og det Ideale selv; da saavel Underviisningens Hensigt, som dens Maade ere forskjellige; da de endog udfordre forskjelligartede Lærere: saa kommer der ikke Noget ud af at ville forene disse to uforenelige Arter, ved at vælge et Sprog, der — som man indbilder sig — skulde forene det Reale med det Ideale. Vil man til practisk Brug lære et Sprog, da vælge man ogsaa practiske Midler dertil, og lade denne Underviisning være ganske adskilt fra almindelig og comparativ Grammatik; det Theoretiske vilde her kunne forvirre det Practiske, ligesom det for Den, der vil lære at dandse, vilde være forvirrende, om han skulde medbringe Kundskab til Fodens og Benets Muskler, og betjene sig af denne Kundskab under Lectionerne. Den Grammatik derimod, som hører til ideal Dannelse, læres bedst, naar der som Grundvold vælges et Sprog, hvilket man enten allerede practisk er i

Besiddelse af, saasom Modersmaalet, eller som man ikke agter at anvende til nogen real Hensigt, saasom det latinske, hvorom Hr. Professor Sibbern meget rigtigt bemærker, at det i vore Tider hverken er eller kan være et almindeligt Meddelelses-Middel. Den practiske Færdighed i Latinen, som selv den strengeste Dommer kan forlange, er derfor ogsaa kun ubetydelig mod den, som i Almindelighed bør forlanges i et levende Sprog (hvoraf i Øvrigt ikke følger, at Fordringerne jo gjerne kunde nedstemmes endnu mere); thi der er dog vel Ingen, som tvivler paa, at, med Undtagelse af yderst faa Philologer af Profession, skrive de Tydske tydsk Latin, de Franske fransk Latin, de Danske dansk Latin, o. s. v., hvorfor ogsaa vor Tids berømteste Philolog, F. A. Wolf, sagde, at han ikke var stærk nok i det Plattydske, til at forstaae Heynes Latin*). Men i de levende Sprog gaaer det derimod ikke an at medbringe sin egen

*) Uagtet det ikke vedkommer Sagen, kan jeg, ledet ved Idee-Associationen, dog ikke nægte mig den Fornøielse at anføre et andet Indfald af Wolf: De for Tydsklands Middelalder sværmende Fanatikere, der satte Nibelungenlied over Homer, og Die Minnelieder over al anden lyrisk Poesie, kaldte han „die Nibe-Lungensüchtigen und Minne-Liederlichen".

Nationalitet. At skrive saa godt Latin, som behøves for Den, der ikke gjør Profession deraf, er Noget, som det, om end ved flere Aars Anstrengelse, dog er muligt at opnaae for de Allerfleste. Men naar Hr. Professor Sibbern mener, at man ved at anvende den samme, ja endog „en langt kortere Tid" paa et levende Sprog, skulde bringe det til at kunne „gribe ind med i Europas almindelige videnskabelige Debatter", — hvilket vil sige: træde op som Skribent i en fremmed Litteratur — da er det ubegribeligt, hvorledes han kan nære saa sanguinske Forhaabninger. Det er ikke overdrevet, at der mellem en Million Mennesker neppe findes eet Individ, begavet med et saa stort Sproggenie, at han, selv ved at anvende sit hele Liv derpaa, vilde være istand til at opnaae en saadan Færdighed. Erfaringen viser det. Vi have jo i Danmark Forfattere, som have skrevet ligesaa mange tydske, som danske Værker; men deres Tydsk gjælder som oftest ikke længere end til Wandsbeck; i Tydskland selv gjælder det ikke for Tydsk. Selv Baggesen, som i denne Post bragte det til større Fuldkommenhed, end nogen anden dansk Forfatter, maa finde sig i, at Boghandler Göschen, i Fortalen til Adam und Eva, beder om Undskyldning for „Soløcismerne" i Sproget, „eftersom Forfatteren var en Dansk af Fødsel". Og i det Franske ere Vanskelighederne endnu større; og dog maatte

det vel især være dette Sprog, hvorpaa man, med Professor Sibberns Formaal for Øie, maatte lægge Vægt, thi det er det Franske, som i vore Tider fornemmelig er blevet et Universal-Sprog for den dannede Verden, og er traadt i Stedet for det latinske, der fordum baade var Bogsprog og Hofsprog. Men hvor mange ere de Danske, der saaledes som Malte Bruun, have opnaaet eller kunde opnaae at skrive Sproget saaledes, at de ganske regnedes til de indfødte Skribenters Tal? — Af Tydskere have A. W. Schlegel, og A. v. Humboldt udgivet nogle franske Skrifter, men Begge høre ogsaa til de høist sjeldne Sprogtalenter, og alligevel er det meer end rimeligt, at de have brugt fremmed Hjelp.

Desuden var det at ønske, at vore Forfattere, selv om de kunne erhverve dem en større Færdighed i at skrive fremmede Sprog, vilde saa meget som muligt afholde dem fra, paa denne Maade at „gribe ind med i Europas almindelige videnskabelige Debatter", da Sligt ikke kan andet end blive til Skade for den nationale Litteratur og dens vordende Anseelse i Udlandet. Lad derimod Danmark blot engang endnu erholde en Skribent, der er ligesaa national som Holberg, udøver en ligesaa stor Indflydelse paa Folket, og kaster en ligesaa stor Glands paa det — altsaa, hvad ikke maa forglemmes, en Forfatter, der i Meget maa være forskjellig fra hvad

Holberg i sin Tid var — og den danske Litteratur vil da vorde optagen i den almindelige europæiske Dannelse*).

*) I et Blad, hvor man ellers just ikke pleier at søge litterære Artikler, har Hr. Dr. juris G. L. Baden fremsat en Yttring, som fortjente at gjentages i alle andre Blade, og opbevares i alle Danskes Erindring: nemlig at det Culturtrin, hvorpaa Folket i Danmark staaer, ikke saameget, som man forestiller sig og siger, er en Følge af vor Geistligheds Bestræbelser, men snarere af Holbergs aldrig høit nok vurderede Indflydelse paa Nationen. Dette har, saavidt jeg veed, ikke tilforn været sagt, men saameget mere var det paa Tiden at sige det. Een eneste stor Skribent giver Culturen, og med den Smagen og Moraliteten, en langt betydeligere Impuls fremad, end alle Skoledirectioner, Universiteter og Geistligheder. Og dog glemmer man, at Skribenterne ere i vore Tider Menneskehedens virkelige Lærere; man overseer den uimodstaaelige Magt, som ligger i de tilsyneladende ubetydelige, trykte Papiirs-Blade, og gaaer over Aaen efter Vand, for at forklare de simple Følger af Skribenternes Herredømme. Til de nyere Tiders Don-Quixotiader maa udentvivl regnes den Bestræbelse at cultivere raae Folkeslag, saavelsom uoplyste Classer af de cultiverede Samfund, ved at give dem Oversættelser af Bibelen ihænde,

10*

Forresten er det ikke Hensigten med ovenstaaende Bemærkninger, at bestride den Sandhed, at der jo ved Underviisningen burde lægges meget mere Vind paa de levende Sprog, end der pleier at skee, og navnlig paa det Franske; men jeg har paa den anden Side villet gjøre opmærksom paa, at man meget lettere og hurtigere lærer at skrive Latin, end et levende Sprog, saa at det er urimeligt, med Hensyn paa Tidsbesparelsen, at ville sætte et levende Sprog istedenfor Latin; fremdeles at man alligevel, trods al anvendt Tid og Flid, aldrig vil kunne bringe det til

---

hvorved man altsaa forudsætter den Cultur, som man vil bibringe dem, og begynder med Det, hvormed man skulde ende. I en litterær Tidsalder har Culturen andre, langt tilgængeligere Kilder, end Bibelen. Jo meer Agtelse man har for Christendommen, jo meer man betragter den som Sjælen i vor hele nyere Cultur, desto mere maa man antage, at den i Løbet af 1800 Aar ikke har været en ufrugtbar Spire, men tvertimod har udviklet sig, og at følgelig ikke al Christendom kan være indeholdt i Bibelen, da den ellers maatte have været stillestaaende. Rationalisterne ere saa vrede paa de Orthodoxe, fordi de gjøre de symbolske Bøger til et Archiv for al Christendom, og de selv gjøre dog en endnu ældre Bog til det Samme.

de glimrende Resultater, som Professor Sibbern lover os, ligesom disse ei engang vilde være ønskelige, eller burde være noget Maal for Underviisningen; og endelig, at ikke den samme Underviisning i det samme Sprog kan anvendes til Fyldestgjørelsen saavel af det reale, som af det ideale Øiemed.

Jeg kommer nu til Naturvidenskaberne. Jo mere jeg indrømmer disses afgjorte Vigtighed i vore Tider, og Nødvendigheden af deres Optagelse imellem de almindelige Underviisnings-Gjenstande, desto mere maa jeg paa den anden Side opponere mod de Grunde, hvormed Hr. Professor Sibbern anbefaler dem. Man vil maaskee spørge: Hvortil disse Indvendinger? Naar man er enig om hvad der bør skee, kan det da ikke være det Samme med Motiverne? — Jo visselig, hvor det kun gjælder om at tage den første fælleds Beslutning i en Sag, men ikke om at vedblive i den saaledes begyndte Retning. I en Sag, som den her omhandlede, kommer det ligesaa meget an paa de bestemmende Grunde, som paa selve Bestemmelsen, thi ellers kunde det maaskee være tilfældigt, at man var truffen sammen i det bestemte Punct, og efter at være gaaet et Par Skridt ved Siden af hinanden, kunde det være muligt, at man fjernede sig ad modsatte Veie.

Uagtet nemlig Hr. Prof. Sibbern paa flere Steder i sin Afhandling taler om det philologiske Stu-

diums Vigtighed, saa er han dog, hvor han anbefaler Naturvidenskaberne, ligesom i Opposition mod Philologien. Deraf maa det komme, naar han siger, at „Naturens Værker ere i Sandhed ikke mindre classiske, end Classikernes". Men er Dette Andet end en Phrase, en Floskel? Hvorledes kunne Naturens Værker siges at være classiske? Ved det Classiske forstaaer man enten Modsætningen til det Romantiske, eller Alt hvad der i sin Form er fuldendt og fuldkomment; det maa være i denne sidste Betydning, at Naturens Værker kaldes classiske. Men om man end med Brause i Sovedrikken finder, at „Naturen er meget god, i visse Maader endog ypperlig", saa er der dog Intet, som berettiger til at kalde den classisk. Classikernes Værker ere evige, Naturens derimod forgængelige, men Forgængeligheden er den største Ufuldkommenhed. Vil man indvende, at Naturen idelig frembringer sine forgængelige Værker paany, og saaledes paa en Maade skjænker dem Evighed, saa maa man spørge, om det da er fuldkomment, idelig at gjentage det Ufuldkomne. Det er paa denne Maade, at visse Digtere, i hvilke man da ogsaa især beundrer Naturkraften, kunne siges at være fuldkomne. Vil man indvende, at idetmindste Naturens Kræfter ere evige og uforanderlige, da er det saa meget værre, med Hensyn paa Fuldkommenheden, at de Kræfter, som blot frem-

bringe det Ufuldkomne, ikke forandre sig. Man skulde dog ikke troe, at Nogen i vore Tider vilde fremføre paany den gamle, trivielle og fortærskede Forestilling om at Menneskenes Værker ere ufuldkomne, Naturens derimod fuldkomne, fordi disse have Gud til Ophav, ligesom ikke Gud paa en mere umiddelbar Maade var Ophav til de menneskelige Værker, end til Naturens*).

Hr. Prof. Sibbern spørger fremdeles, om det ikke var for en stor Deel ved Betragtningen af Naturens Værker, at Classikerne dannede sig til Classikere? hvorfor man da ikke leder de Unge hen til Det, som bidrog saa Meget til, at Classikerne bleve Classikere? — Unægtelig dannede ikke blot Classikerne sig ved Betragtningen af Naturen, men vi Andre gjøre Alle det Samme, forsaavidt som de Climater, hvorunder vi leve, tillade os det. Naar vi Kjøbenhavnere paa en smuk Sommerdag drage ud af Porten, og ere opmærksomme paa Skovens, Markernes, Havets og Himlens Skjønhed, saa betragte vi ogsaa Naturens Værker, og danne os for en Deel derved,

---

*) Med Forundring seer man disse æsthetiske Gjengangere paany fremmanede i den første Artikel af en forresten meget Godt indeholdende Afhandling om den nyeste danske Poesie. (Maanedsskrift for Litteratur, 10de Bind).

og anderledes gjorde Classikerne heller ikke. Men hvad har Dette at bestille med Anbefalingen af Naturhistorien i rational Udvikling og af den sammenlignende Anatomie? Man vil dog vel ikke faae os til at troe, at det var ved Videnskaber, som paa Classikernes Tid neppe existerede, at disse betragtede Naturen? Enhver veed vel, at de Gamle, ligesom i vore Tider Alle, der ikke ere Naturkyndige, betragtede Naturen ikke fra det videnskabelige Synspunct, men fra det Skjønnes, og med en Kunstners Øie. — Professor Sibbern spørger endvidere, om Ungdommen maaskee først i Anledning af Homer skal lære at kjende Det, som Homer kjendte af Liv og Virkelighed, og til Exempel anfører han „Leveren og Mellemgulvet", og siger, at maaskee have Mange hørt dem hundrede Gange nævne, og vide dog ikke hvad de ere. Men vidste da Homer, hvad en Lever og et Mellemgulv ere? det vil sige: kjendte han deres physiologiske Bestemmelse? Thi dersom han ikke vidste Andet om dem, end at de høre til Indvoldene, saa ere jo vi, uden at have lært Anatomie, ligesaa kloge i dette Capitel, som han, uagtet han maaskee ved Offringer kan have havt Leilighed til at see flere Levere og andre Indvolde, end Folk nuomstunder, saafremt de ikke just ere Slagtere eller Kokke.

Jeg kan ikke ofte nok gjentage det, at Naturvidenskaberne upaatvivlelig ere et i vore Tider uund-

vœrligt Element af den almindelige Dannelse. Men deels synes de Argumenter, hvormed Hr. Prof. Sibbern og Andre anbefale dem, ikke at vidne om en klar Erkjendelse af deres sande Værd; deels lader det virkelig til, at den Eensidighed, hvormed Underviisningen hidtil er dreven i en altfor philologisk Retning, nu vil afløses af en ligesaa eensidig Forgudelse af Naturvidenskaberne, og det især fordi disse forsyne os ret dygtigt med Stof, og dynge Erfaringer paa Erfaringer. Men det vilde være slemt, om man idelig skulde jages fra den ene Eensidighed til den anden, og aldrig kunde blive klog, uden af Skade. Thi denne nye Overdrivelse vilde have til Følge, at — jeg vil ikke sige de philologiske — men at i Almindelighed de Videnskaber, der meest umiddelbart beforbre Dannelsen, tilsidesattes. Men Dette leder til en Betragtning af det Hoved-Argument, som Hr. Professor Sibbern anfører til Gunst for Naturvidenskaberne.

I den rigtige Følelse af, at det er Tanken, som er det egenlig Menneskelige i Mennesket, at det er dennes Udvikling til Selvbevidsthed, som udgjør den sande ideale Dannelse, vil man ogsaa være overbeviist om, at hvad som meest umiddelbart beforbrer denne Udvikling, ikke blot hører med til de saakaldte Humaniora, men selv er et Humanissimum imellem disse. Den Videnskab, som har Dette til Formaal,

er Logiken, ikke den ovenomtalte formale, men den, hvis Gjenstand er den virkelige Logos eller den fornuftige Tanke, hvorom det hedder i Johannis Evangelium, at den var i Begyndelsen, var hos Gud, og var selv Gud*). Ikke desmindre bliver det dog et Spørgsmaal, deels hvorvidt denne Videnskab bør optages i den alminbelige Underviisning, deels, ifald man bør gjøre det, hvorvidt den da hører til Skole- eller til Universitets-Aarene. Paa dette pædagogiske Spørgsmaal behøve vi her ikke at indlade os. Det er Nok, ifald man vil indrømme, at den logiske Dannelse er Kjernen af al Dannelse, forbi Tænkningen er Det, hvori Dannelsen concentrerer sig; og det kan da i nærværende Undersøgelse være ligegyldigt, om Tænkningen skal udvikles ved en umiddelbar Betragtning af Tankens egen Natur, eller middelbart, ved Beskjæftigelse med saadanne Gjenstande, som ere

*) I Bibel-Oversættelserne er det græske Logos gjengivet ved det Udtryk „Ordet". Denne Betydning ligger ogsaa i den græske Benævnelse, eftersom Ordet er Tankens bevidste Aabenbaring. I Almindelighed gjælder Dette om Handlingen, men Ordet er selv en Handling. Göthes Faust er af en anden Mening. See den Scene, hvor han prøver paa at oversætte det anførte Sted i Evangeliet.

dens concretere Udtryk. Under alle Omstændigheder maa denne sidstnævnte Fremgangsmaade være Forløberen for hiin, thi Tanken kan ikke arbeide, førend den har et Stof; Philosophien har samme horror vacui (d. e. Skræk for det Tomme), som Naturen; Noget, som ogsaa udtrykkes i det bekjendte Udsagn: at Intet kommer i Tanken, uden iforveien at have været i Erfaringen. Alle Videnskaber ere følgelig at betragte som meer eller mindre udviklede Fremstillinger af Logiken, eller Tilnærmelser til den egenlige, umiddelbare Fremstilling af samme. Ja, dette logiske Element i alle Videnskaber er endog det Eneste, som giver dem deres videnskabelige Værd, og hvorved de adskilles fra al anden Lærdom eller Disciplin, der grunder sig paa Hukommelse, Færdighed eller anden Mechanisme, og hvis Bestemmelse er, evig at forblive fremmed for Tanken og Bevidstheden, (f. Ex. Genealogie, Heraldik, Astrognosie, Jordbeskrivelse, Naturbeskrivelse, og i Almindelighed Alt hvad som blot er Beskrivelse, og, ifølge sin Natur, maa blive staaende ved Phænomenet og det Tilfældige).

Men er der altsaa i de virkelige Videnskabers logiske (d. e. eneste videnskabelige) Værdi et „Meer eller Mindre", som adskiller dem, hvad enten denne Forskjel nu er grundet i deres Stof eller i deres bedre og slettere Bearbeidelse til en vis given Tid;

hvad enten altsaa Forskjellen er vedvarende eller forsvindende: saa bliver det ingenlunde ligegyldigt, hvilke Fag man med Hensyn paa den egenlig videnskabelige Dannelse giver Fortrinet for de andre. Det har hidtildags været en Troes-Artikel, at den latinske Grammatik og dernæst det videre philologiske Studium var det bedste logiske Dannelsesmiddel, eller den sikkreste Grundvold for al videnskabelig Dannelse. Nu derimod opkommer en ny Religion, som forsikkrer, at Naturvidenskaberne ere ligesaa meget, eller endnu mere skikkede dertil. Hvad Gavn forresten begge Fag kunne bevirke i real Henseende, er Noget, som ikke vedkommer nærværende Betragtning, uagtet det ved en forvirret eller ubehændig Argumentation pleier at anføres, hvor Talen aldeles ikke er derom, men kun om den egenlige, den ideale Dannelse, den som vi her have reduceret til det bestemtere Udtryk: den logiske, eller den videnskabelige i Ordets strengere Bemærkelse. Hvorvidt nu den af Hr. Prof. Sibbern understøttede Mening om, at Naturvidenskaberne ere fortrinligen skikkede til at vække det i enhver Menneskesjæl slumrende Logiske, hvis Opvaagnen meer eller mindre er Maalet for al Opdragelse, bør finde Medhold, — herom være det tilladt at indlede en kortfattet Undersøgelse.

Gjerne vilde jeg knytte denne til Hr. Prof. Sibberns egne Ord og Udtryk, men i disse finder jeg

en lignende Forvirring og Uklarhed, som i de ovenfor citerede Steder. Saaledes siger han blandt Andet: „Naturforskerøiet er overhovedet Sjæleforskerøiet saa beslægtet, og den Maade, hvorpaa Naturvidenskaberne i vor Tid behandles, er saa sund, naturlig, livlig, til klar Anskuelse førende, interessant og aandsdannende, at man, endog uden Hensyn til Naturvidenskabernes store Vigtighed i vor Tid og deres væsentlige Medhenhøren til humaniora, maatte, blot for Aandsdannelsens Skyld, ønske Naturforskere til Skolemænd blandt Andre." — Men hvad vil det sige, at disse Videnskaber ere aandsdannende, uden Hensyn paa deres Henhøren til humaniora? Forstaae vi ikke ved humaniora netop de Fag, som især ere aandsdannende, og er det ikke paa Grund af denne Egenskab, at vi kalde dem saaledes? — Hvad forresten hiin Lovtale over Naturvidenskabernes Behandling i vor Tid angaaer, da kommer jeg om lidt til at betragte den nærmere. Her vil jeg hellere gaae Dette forbi, og vælge til Udgangspunct et andet Sted i Hr. Prof. Sibberns Afhandling, et Sted, hvoraf en enkelt Tirade allerede ovenfor blev citeret, men som jeg nu vil meddele in extenso.

„Grundigt behandlede" — siger han — „turde Naturvidenskaberne vel vise sig som saare dannende i formal Henseende. Naturens Værker ere i Sandhed ikke mindre classiske, end Classikernes; dens

Logik ei mindre grundig og fiin; dens Analogier og Anomalier ei mindre mærkelige og interessante, og deres Forfølgelse ei mindre egnet til at skærpe Sandsen og gjøre Hovedet lyst, end Sprogenes, hvilke jo og kun studeres grundigen, naar de studeres med Naturforskerøiet: en Maade at studere dem paa, som ikke saa vel kan høre Børnealderen og den første Ungdomsalder til, som et saadant Studium af Naturen, der i denne Alder ret vel kan begyndes, og maaskee ved sit Tænksomme tjene hiint dybere Sprogstudium til bedste formelle Forberedelse".

Ved Fortolkningen af disse Ord undgaaer man ikke at komme i Forlegenhed. Deels ere nemlig Naturvidenskaberne anbefalede til et logisk Øiemed, deels hedder det, at de bør læres i Børnealderen og den første Ungdomsalder, og i Almindelighed i saa ung en Alder, at Eleven endnu ikke er istand til at nyde den rette Sprog-Underviisning. Men den sidste Bestemmelse synes at maatte gjøre den første umulig; thi vil man oplære saa unge Børn, som de her omtalte, i Naturvidenskaben, da maa denne vist nok foredrages paa en saadan Maade, at Naturens Logik umulig kan fremstilles med det Samme. Forstaaes der da ved Logik den gammeldags, blot formale Disciplin af dette Navn — Noget som maaskee er antydet ved det Udtryk, at Naturvidenskaberne „vise sig som saare dannende i formal Henseende"

— menes der altsaa Øvelse i at adskille, forbinde, ordne, classificere, definere de forekommende Gjenstande efter et udvortes, tilfældigt Princip, da opnaaes denne Øvelse (som desuden ikke er Naturens, men Naturforskernes Logik) ved Alt, hvormed man beskjæftiger sig, og kan hos Børn allerede betydeligt fremmes ved en stor Orden i Alt hvad som angaaer dem. Men for Hovedsagen i den formale Logik ansees Læren om Omdømmer og Slutninger; om disse vil man dog vel ikke sige, at Naturen fremstiller dem ligesaa godt som Classikerne. Det kan altsaa dog ikke være den *formale* Logik, som er meent, men det maa være den virkelige, sande Logik, som vi nylig fandt, at det ikke kunde være.

At nu Naturen, ligesom Alt hvad der er fornuftigt, fremstiller denne sande og fornuftige Logik, er vist nok; men den fremstiller den dunkelt og utydeligt, hvorimod den aandelige Verden fremstiller den langt klarere og renere, og i en langt fuldstændigere Udvikling. I Grammatik, Litteratur, ja selv i Historie og Politik har man at gjøre med et aandeligt og bevidst, ligesom gjennemsigtigt Material, som følgelig er ganske anderledes gjennemtrængt af Fornuftens Lys, end den dunkle, ubevidste Natur. At begive sig til denne, for heraf at abstrahere sin første Logik, er da Noget, som hører til den forkeerte Verden; tvertimod maa man selv bringe sin Logik med

sig, naar man vil betragte Naturen fornuftigt. Idetmindste ere Naturvidenskaberne, trods de beundringsværdige Fremskridt, som de have gjort, endnu langt fra den Fuldkommenhed, som de maae have naaet, inden man af dem kan lære, at „Naturens Logik er ikke mindre grundig og fiin, end Classikernes". Hvad det nemlig ved en philosophisk Behandling af Naturvidenskaberne især kommer an paa, er at opdage og fremstille Naturens Categorier, d. e. de ideale Former og Udtryk, under hvilke dens Fornuft yttrer sig. Men hvor Lidet Naturforskerne hidindtil have udrettet i denne Henseende, derom kan det flygtigste Blik overtyde os. Man hører tale om et Varme-Stof, om en Lys-Materie, uagtet Stof og Materie ere Categorier, som ingen Anvendelse finde paa Varme og Lys. Snart hæver man sig til Kraftens Categorie, men taler nu om en Livs-Kraft, uagtet Livet er en Idee, og indbefatter Planmæssighed, altsaa er meget Meer end en blind Kraft, skjøndt det vel er et Indbegreb af Kræfter, hvilke selv dog ikke ere Liv. Man lærer os, at Electriciteten er sammensat af to modsatte Kræfter, uagtet Sammensætning er en Categorie, som blot gjælder i det Materielle, og ingenlunde kan anvendes paa Kræfter. Man lærer endog, at Lyset er sammensat af syv Farver, og Ingen støder sig derover, medens man vilde finde det meget latterligt, om No-

gen sagde, at Sjælen (om hvis Enkelthed man dog nu er overbeviist) var sammensat af syv (eller hvilketsomhelst Antal) Evner. Jeg veed vel, at man ogsaa i de moralske, politiske, æsthetiske, philosophiske Videnskaber kan støde paa lige saa crasse Anskuelser, men de ere dog langt fra at være de eneste, og findes sjeldnere hos Folk af Faget, men sædvanlig kun hos Dilettanterne*). Men saalænge saadanne Forestillinger ere de gængse hos Naturforskerne, saalænge disses Videnskaber endnu ikke ere bragte videre, end til at kaste Tankens forskjelligste Former uden al Critik hulter til bulter imellem hverandre, vil man neppe, med al Respect for disse Videnskaber, tiltroe dem at kunne føre fra det udvortes Stof til den bevidste Tanke, eller med andre Ord, at kunne

*) En Undtagelse gjør Hr. Professor Oehlenschläger, i hvis Æsthetik Sammensætningens, kun i den laveste Natur gjældende, Categorie spiller næsten den eneste logiske Rolle, under Navn af Forbindelse. „Naar Forstanden forbinder sig med Villien, bliver den Fornuft" (Prometheus, 1ste Bd. Pag. 40), og saaledes paa mangfoldige andre, ligesaa utrolige Steder. Det er omtrent, som om man vilde sige: Naar Roden forbinder sig med Stammen og Kronen, saa bliver den et Træ.

være et passende Vehikel for den første logiske Dannelse.

Hermed skal dog nu ingenlunde være sagt, at Naturvidenskaberne kunne undværes i Opdragelsen, men kun at De, som saa ivrigen anbefale dem, ikke skulde efterligne Eau-de-Cologne-Fabricanterne, hvilke tillægge dette forresten gode og behagelige Vand alle ypperlige og ønskelige Virkninger. Hvilken overordenlig Berigelse Naturvidenskaberne forskaffe Den, som, efter at have tilegnet sig en foregaaende Dannelse, henvender sig til dem, behøver ikke her at udvikles, og følger desuden af det allerede Fremsatte. Men selv som første Dannelsesmiddel, i den tidligere Lærealder, ere vistnok især de beskrivende Dele af Naturvidenskaberne, saasom Geographie og Naturhistorie, høist anbefalelsesværdige, fordi man ved dem lærer at orientere sig i Rummet og i den store Rigdom af ydre Gjenstande, som opfylde dette, ligesom Verdenshistorien, foredraget paa en for den barnlige Alder passende Maade, kan bidrage til en lignende Orienteren i Tiden. Men man glemme ikke, at Dette kun er Begyndelsen til den reale Dannelse, der upaatvivlelig maa gaae forud for den ideale, men just derfor er aldeles uskikket til at fremstille det Logiske. Selv de udmærkede Mænd, som i denne Tid tage sig saa meget af de beskrivende Naturvidenskabers Udbredelse, ere sikkert overtydede om, at deres

Bestræbelser i denne populære Retning ikke kunne have noget egenlig videnskabeligt, men kun et forberedende, til Orienteringen tjenligt Formaal. Naar Hr. Professor Schouw i sit lærerige Skrift Europa gjør os bekjendte med Naturforholdene i en vigtig Deel af vor Klode; naar Hr. Professor Eschricht i sine populære Forelæsninger gjør opmærksom paa den faste Regel, som Naturen følger under de overordenlige Variationer af en vis Forms Udvikling: saa kan der i alt Dette umulig være noget Criterium til at affondre det Tilfældige fra det Nødvendige, det Ufornuftige fra det Fornuftige, og dog er det denne Adskillelse, hvormed den videnskabelige Indsigt begynder. Derimod afgive hine Bestræbelser ypperlige Veivisere i den ydre Mangfoldighed; men man troe kun ikke, at man forstaaer alt Det, som man veed at finde. Den populære Fremstilling af de beskrivende Naturvidenskaber burde finde Sted i den tidligere Ungdom; men da dette vigtige Øiemed er blevet forsømt i vor Opdragelse, maae vi nu som Voxne være taknemmelige, forbi der aabnes os Adgang til at gaae i Skole paany; men vi maae paa den anden Side ikke forglemme, at hvad vi lære ved denne nye Underviisning, kun er Børnelærdom, og vi bør ingenlunde troe, at vor Kundskab virkelig er udvidet, forbi den erholder et nyt Stof. Den overtroiske Forgudelse af Stof og Indhold er en Mate-

rialisme, hvorimod man, saavel i Videnskab som i Kunst, ikke kan opponere nok.

At nu ogsaa de ideale Videnskaber, saasom Grammatik, Philologie, Philosophie, Politik og Æsthetik, ofte foredrages saaledes, som om det ligeledes i dem blot kom an paa at orientere sig i den aandelige Verdens Mangfoldighed, er desværre kun altfor sandt; men formedelst en vis Følelse af det Forkeerte deri, vil man dog ikke gjerne tilstaae det. Ærlighedens Belønning tilkommer derfor Hr. Professor Oehlenschläger, som i Digter-Samtalen i Prometheus (3die Bind S. 344) erklærer reent ud, at de æsthetiske Begreber (og følgelig vel alle andre med det Samme) kun ere Midler til at ordne Mangfoldigheden, men ikke have Gyldighed udenfor vor Forestilling, hvorfor han ogsaa særdeles passende sammenligner dem med Stjernebillederne, ved hvis Hjelp vi ordne Stjernerne i overseelige Grupper, uagtet vi naturligviis ere oplyste nok til at vide, at der paa Himlen hverken findes virkelige Dyre, eller virkelige Jomfruer. En saadan Tilstaaelse af en Videnskabsmand i det ideale Fag fortjener, for sin Ærligheds Skyld, samme Art af Høiagtelse, som Præstens Tilstaaelse, at han ikke troede paa Evangeliet. Ifald, mod Formodning, saadanne Anskuelser skulde være gjældende hos de eminenteste Lærere i de ideale Videnskaber, da maatte man næsten fristes til at under-

støtte Dem, som ønske disse Videnskaber banlyste, og Realia satte i deres Sted, thi paa disse kan det omtalte Princip passende anvendes, men ingenlunde paa hine. Rigtigere vilde det dog isaafald være at bidrage til en Forbedring af den ideale Dannelses Midler, end at kaste Barnet bort tilligemed Badet.

Betragtede fra et for selve Videnskaberne fremmed og udvortes, men i pædagogisk Henseende vigtigt Standpunct, nemlig det moralske, ere Naturvidenskaberne, og i Almindelighed de reale Fag, allerede i den første Underviisning skikkede til at nære en vis videnskabelig Beskedenhed og Tolerance, som de ideale Videnskaber ikke saa umiddelbart, men først efter en fuldstændigere Tilegnelse formaae at fremme. Dette Fortrin hos de reale Videnskaber har imidlertid sin Grund i deres egen Ufuldkommenhed. De have nemlig kun lidet hævet sig over den sandselige Erfarings Kreds; men indenfor denne maa Enhver føle, hvor Lidet det er, som han ved sine individuelle Kræfter kan bidrage til dens Udvidelse, hvor meget det tvertimod kommer an paa Alles forenede Bestræbelser. Denne Følelse er et Baand imellem de forskjellige og mangfoldige Dyrkere af Faget, thi Alt, selv det Ubetydeligste, er dog altid en Skjærv til det Hele. Hvo som opdager en ny Ø eller en ny Kyst, vinder en lettere og hurtigere Udødelighed, end Den, som opdager et nyt Standpunct for Tænkningen.

Hvo som ved et heldigt Tilfælde opdager en ny hidtil ukjendt Flue, optages med Velvillie i de dybere Naturforskeres Samfund. Alt stræber her mod Forening og gjensidig Meddelelse, i Følelse af, at den Enkeltes Kræfter ere utilstrækkelige. Dette er en Grund mere til de mange naturvidenskabelige Academier og andre Foreninger for reale Kundskabers Udbredelse, medens lignende Institutioner tilbedste for Poesie eller Philosophie have tabt al Betydning, og fordetmeste ere blevne til Spot i vore Tider. I de ideale Fag forholder det sig nemlig ganske anderledes. Her er der ikke Spørgsmaal om at levere et nyt Stof, men om at bringe det allerede bekjendte i en ny og bedre Form; og da denne, som begribeligt, altid maa udgaae fra en enkelt Individualitet, saa faaer det udmærkede Individ en langt større Betydning og Vigtighed her end i de reale Fag. Hvis altsaa den Enkelte — hvad let kan skee — glemmer sin Sammenhæng med den hele Menneskehed, og overseer, at det er dennes forenede Bestræbelser, som udtale sig gjennem hans Mund eller Pen, da kommer han til at tilskrive sit eget Individ for Meget, og forfalder til den videnskabelige Ubeskedenhed og Intolerance, mod hvilke de reale Studier beskytte. De meest ødelæggende litterære Krige, de, i hvilke det — som man siger — gaaer paa Liv og Død, føres derfor især imellem Grammatikere, Philologer,

Æsthetikere, Philosopher, hvorimod de i Naturforskernes Samfund høre til Sjeldenhederne. Aldeles kan Dette dog aldrig forandres. De ideale Videnskabers Dyrkere maae nødvendigen yttre ligesaa megen Repulsion, som de reales yttre Attraction; thi i disse forøger den Mindste, som den Største, det fælleds Forraad af Stof, og Dette maa være kjærkomment; i hine derimod er enhver Afvigende at betragte som En, der tærer paa Stoffet, og Dette maa naturligviis være uvelkomment. Men ligesaa forenede som Naturforskerne ere mellem hverandre indbyrdes, ligesaa enige ere de fordetmeste ogsaa i at modsætte sig enhver høiere Erkjendelse, der truer med at ophæve deres logiske Forvirring; og om denne Enighed end ikke kan kaldes Ubeskedenhed, saa vil dog ethvert andet Navn, hvormed man rigtigere betegner den, ikke klinge synderlig bedre i de Paagjældendes Øren.

Hvad nu det saa meget anfægtede philologiske Studium angaaer, da har Forfatteren til nærværende Betragtninger altfor lidt Erfaring til at turde indlade sig paa en Undersøgelse om, hvorledes dette Fag behandles i vor Underviisning. Derimod føler han sig opfordret til, efter bedste Evne at udvikle, hvilke for den ideale Dannelse aldeles uundværlige Frugter det kan og bør frembringe, medens de samme ingenlunde voxe paa Naturvidenskabernes

eller paa de levende Sprogs og Litteraturers Marker. Han vil da overlade til Andre at bedømme, hvorvidt dette Udbytte muligviis kan vindes under en betydelig Indskrænkning af den philologiske Underviisning, eller maaskee endog ved andre ideale Studier, end dem, man egenligen giver Navn af philologiske, saasom ved Læsning af Classikerne i Oversættelser.

At Philologien skulde være uundværlig for det dannede Menneske, fordi den aabner den meest umiddelbare Adgang til Kundskab om en forbigangen Tid, forbi den altsaa hører med til den historiske Kundskab om vor Slægt, synes mig at være et af de mange maadelige og slette Argumenter, som ere blevne fremførte til denne Videnskabs Forsvar, men som den helst maatte frabede sig. Aldrig kan man anbefale en Videnskab slettere, end ved at stemple den som historisk i Ordets sædvanlige, overfladiske Betydning, thi derved kommer den selv til at høre til det Forbigangne, som er dødt og borte, og medrette vil den da vrages af en kraftigere Tidsalder, der føler, at Nærværelsen er Det, hvori den lever, Det, som den maa lære at kjende, og Det, hvorfor den nærmest bør virke. Endnu mindre kan jeg dele Herr Prof. Sibberns Anskuelse, at Latin er et saa vigtigt Sprog, fordi det forskaffer os Bekjendtskab med en saa betydelig Deel af Middelalderens og de

os nærmest foregaaende Aarhundreders Litteratur; thi hvad der i denne nyere latinske Litteraturs historiske, philosophiske og andre Frembringelser har blivende Værdi, er gaaet over i den endnu nyere og nyeste Cultur; og saa vigtigt som det for enkelte Videnskabsmænd kan være at tye til Kilderne, saa unødvendigt er Dette for den dannede Mand i Almindelighed. Ikke blot Spinoza og Leibnitz, men selv Plato og Aristoteles leve i vor Tids Philosophie; ja endog Oldtidens Digtere ere paa mange Maader nærværende i vor nyere Poesie. Enhver, som er deelagtig i Nutidens Cultur, er med det Samme meer eller mindre deelagtig i Oldtidens Ideer. At forlange, at han alligevel, skjøndt han ikke hører til de Lærde i Faget, skal gaae historisk tilbage til Kilderne, for at øse af disse, istedenfor at hente det samme Udbytte fra Betragtningen af det Nærværende, er ikke Andet end lærd Pedanterie, som maa forsvinde, alt eftersom Litteraturen bliver ældre, og Fordringen derved vanskeligere, ja tilsidst umulig at opfylde.

Har Philologien Noget, som anbefaler den til den almindelige, ideale Dannelse, da maa der mellem de Gjenstande, som Videnskaben fremstiller, være nogle, som ikke høre til det Forbigangne og Forsvundne, men som endnu ere levende og virksomme. Denne Bemærkning gjør visselig ikke Fordring paa

at være ny; tvertimod, dersom man ikke for længe siden havde havt den samme Anskuelse, vilde man ikke, saaledes som man har gjort, have betragtet de philologiske Studier som de egenlige humaniora. Men endda kommer det an paa, hvor Meget der af det Substantielle og Blivende er gaaet fra Oldtiden over i den nyeste Cultur, saa at man, ved at plukke dennes Blomst, har samme Fordeel som ved visse aromatiske Planter: at man i Blomsten kan lugte Kjernen, Roden, Stenglen, Bladene, kort sagt, at man i den besidder det Væsenlige af alle Plantens tidligere Formationer. At Dette finder Sted ved mange flere af Oldtidens Substanser, end man sædvanlig forestiller sig, er vist nok, og denne Omstændighed kan ikke andet end indskrænke Philologiens Vigtighed for en Tidsalder, der er stolt af, selv at frembringe Blomster og Frugter. Men paa den anden Side kommer det igjen væsenligt an paa, hvorvidt de i Culturens nyeste Form optagne Substanser kunne forstaaes som saadanne, saafremt man ikke iforveien har lært at kjende dem i deres oprindelige Skikkelse; thi — for at vedblive i Lignelsen — Culturens Blomst er ikke til enhver Tid aromatisk; og denne Betragtning maa igjen udvide Philologiens Betydning, ligesom den forrige indskrænkede den. At der nu mellem Philologiens Gjenstande idetmindste er een, hvorom det er aldeles uundværligt for ethvert dannet Men-

neske at besidde en grundig Kundskab, og at denne Gjenstand tillige er af den Beskaffenhed, at den ikke kan tilstrækkelig forstaaes ved Betragtning af de Former, som den har antaget i den nyere Cultur, men kun ved et Studium af dens oprindelige Form i Oldtiden. Dette vil jeg her forsøge at udvikle.

Udentvivl ville Mange studse, naar jeg siger, at denne Gjenstand er den classiske Oldtids mythiske Aand. „Hvorledes?" vil man sige: „Mythologie! Kundskab om en indbildt Verden istedenfor den virkelige! Et Indbegreb af Forestillinger, paa hvilke Ingen længere troer!" — Men hvad, om hiin indbildte Verden var nødvendig til at forstaae den virkelige? om man endnu troede paa hine Forestillinger, og vilde vedblive at troe paa dem, saalænge Verden staaer? — Og saaledes er det. For Den, som ikke har tilegnet sig den mythiske Aand, er ingen sand Indsigt i Virkeligheden mulig; for ham ere baade Philosophie og Poesie, baade Historien og Naturen lutter tillukte Bøger.

Jeg behøver vel ikke at sige, at mythologisk Kundskab ikke bestaaer i det Hukommelsesværk, at kunne opramse de mange Guders og Gudinders Navne, Titler og Embeder. Mythologie lærer man ikke ved at læse endog det bedst skrevne Compendium, hvori den dog altid meer eller mindre er berøvet sit Liv; men den læres kun ved Bekjendtskab med Oldtidens

Digtere og Philosopher, i hvilke den mythiske Aand var levende og virksom.

Den første Beskjæftigelse med det Mythiske er en Beskjæftigelse for Phantasien. Det Samme gjælder om hiin første Beskjæftigelse med de beskrivende Dele af Naturvidenskaberne, hvor det især kommer an paa at orientere sig i Mangfoldigheden, thi en saadan Orienteren skeer netop ved Phantasien, og det er ved at virke paa denne Evne, at f. Ex. de nyeste geographiske Compendier have et saa afgjort Fortrin fremfor de ældre. Men efterat det første Bekjendtskab med Naturvidenskaberne er gjort, naar man trænger dybere ind i dem, især i de af dem, som ikke ere blot beskrivende, da afsættes Phantasien, og Forstanden træder i dens Sted; hvorimod det Mythiske ikke afsætter Phantasien, efterat have brugt den til den første Opfatning, men leder den umiddelbart over i den speculative Fornuft. Phantasien er nemlig af dialectisk Natur, og taber sig derfor i det Speculative; Continuiteten er dens Princip, derfor har den Mod til at forene Modsætningerne, og heri bestaaer netop det Speculative eller Logiske. Forstanden derimod seer i Alt kun det Discrete; den har kun Mod til at adskille, og selv dette Mod har den kun af Frygt for Forening; ethvert af dens Producter er ligesom en Snegl, der, ængstelig for at komme i Berøring med Noget udenfor den, trækker

Følehornene forsigtig tilbage. Ikke desmindre er i vor Underviisning næsten Alt beregnet paa Forstandens Uddannelse (hvor det ikke gaaer ud paa endnu lavere Øiemed, saasom Hukommelsens Øvelse), hvorimod Phantasien, der aabner en Gjenvei til det Logiske — det Eneste hvorpaa det alvorlig kommer an — eller idetmindste til det første, om end flygtige, saa dog aldrig høit nok vurderede Bekjendtskab dermed, overlades til sin egen Raadighed, om den ikke formelig besværges og bortmanes, lig en ond Aand.

Sjælen i det Mythiske er Symbolik. Her komme vi nu omsider til Det, som er Maalet for nærværende Afhandling, og som har skjænket den sit Navn til Overskrift. Symbolik er den under utallige Former fremtrædende Grund-Anskuelse, at Naturen er endelig, men at dens hele Virksomhed gaaer ud paa at ophæve sin Grændse, for at udvikle Det, som er Meer end det Endelige og Naturlige: det aandelige Liv. I Symbolet er derfor den samme dialectiske Bevægelse, den samme Fremgang fra det Lavere til det Høiere, ja endog til det Modsatte, der ophæver det Foregaaende, som i selve Naturens Fremgang til det aandelige Liv, der er dens egen Modsætning, og ophæver den selv. Aphrodite, der fødes af Havets Skum, og siden bliver Moder til Eros, som, efter en anden Tradition, siges at have været

til inden sin Moder og før Verden; Artemis, Jagtens Gudinde, der smelter sammen med Selene (Maanen), og i videre Udvikling med Skyggernes Gudinde, Persephone, medens Denne, efter en anden Tradition, er en Datter af Demeter, Agerdyrkningens Gudinde, som lader de i Underverdenen begravede Spirer trænge frem til Lyset og Livet, — Dette og alt Andet udtrykker det Naturliges Fremgang til det Aandelige, til det Modsatte og Modsigende, og saaledes bevæger Phantasien sig her i den logiske Fornufts Regioner; medens derimod Forstanden, som søger det Begrændsede, det absolut Afsluttede, kun finder Forvirring i hiin brogede Hvirvel, og derfor maa lade sig nøies med Allegorien, hvis Skikkelser ere bestemte og uforanderlige, uden Fremgang og Overgang, men derfor ogsaa uden Liv og dybere Betydning, f. Ex. Bellona, Victoria, Justitia, Pietas, Caritas, som ikke ere synderlig Andet end Navne, ligesom det Samme gjælder om de virkelig symbolske Figurer, naar de ved Misbrug af Digterne nedbrages til den forstandige Bestemthed, og saaledes blive til allegoriske Ingredienser i en poetisk Phraseologie, saasom L'Amour et les Gràces (hvilke ikke ere bedre end les Plaisirs, les Ris et les Jeux) hos de franske Digtere fra den saakaldte gyldne Tidsalder.

Symbolik er følgelig den paa mythisk Maade udtrykte Anskuelse, at alt Endeligt ophæver sig selv,

at al Realitet er Meer end Realitet, at Alt væsentligen er til udenfor sin Grændse Men denne Anskuelse er den samme som den, Philosopherne kalde Idealisme. Da nu den ideale Dannelse nødvendigen maa bestaae i at tilegne sig Idealismen, men denne Tilegnelse ikke fra først af eller hos Alle kan skee paa den logiske Vei, saa er derimod den populærere, ved Phantasien virkende Beskjæftigelse med det Mythiske den Vei, som synes at være anviist for Alle uden Undtagelse, hvilke skulle deelagtiggjøres i den ideale Dannelse; thi skulde det Tilfælde indtræffe, at Phantasiens Evne aldeles var nægtet et Individ, saa vilde et saadant eo ipso være indskrænket til blot reale Bestræbelser.

Principet i alt Aandeligt er Udviklingen. Det Stillestaaende, Begrændsede, det abstracte Resultat, den afsluttede Tilstand er derimod Aandens Død. Men i Udviklingen har Alt sin Existens udenfor sig selv, hvilket igjen kan udtrykkes ved, at Alt er Symbolik. Uden at være gjennemtrængt af denne, fatter man altsaa absolut Intet, og mindst af Alt den Tid, hvori man lever, thi ved Betragtningen af det Foregaaende kan man dog, idetmindste i det Smaa, see, hvad der var Resultatet af enhver Tidsalders Bestræbelse, men det Nuværende har sin Existens eller sin Sjæl i det Tilkommende, og stræber i sin Udvikling at naae og gribe denne, men det

Tilkommende skjuler sig for ethvert realistisk Øie. Derfor kunne selv de politiske Bevægelser i vor Tid ikke fattes, uden af Den, som medbringer det symbolske Blik. I vor nyere Poesie er det Symbolske ligesaavel Sjælen, som i den antike. Ethvert Digterværk er kun derved skjønt, at det existerer udenfor sin reale Begrændsning, eller — som man tilsyneladende populært, men i Grunden mindre forstaaeligt, pleier at sige — at det har en Betydning. Hvo som blot opfatter det i dets Realitet (f. Ex. fra Indholdets og Begivenhedernes Side), opfatter ikke det Poetiske deri. Ja, vort aandelige Meddelelsesmiddel, Sproget, i hvis Brug vi, ihvor slet vi end mangengang behandle det, dog have bragt det til en saadan Vane-Virtuositet, at dets Organisme er bleven os fremmed — ligesom den øvede Musiker ikke længere har Bevidstheden om sin Fingersætning — Sproget selv er af en aldeles symbolsk Natur, som viser sig i Ordenes forandrede Betydning, fra de realeste til de idealeste, ja endog modsatte Bemærkelser, og denne speculative Aand, som gaaer igjennem det, og hvorved det kommer til at staae saa høit over Dem, som betjene sig af det, spotter de gjentagne Bestræbelser af Dem, som, staaende paa Forstandens lavere, Sproget langt underordnede Standpunct, bestræbe sig for at adskille dets Elementer, og give Ordene faste og urokkelige Betydninger, medens det selv, lig en

høiere Verdensaand, er utrætteligt i at forene paany, hvad de Uvidende indbildte sig at kunne skille*). Men naar selv en Leibnitz kunde falde paa, at ville danne et saakaldet Begrebs-Sprog, hvori hvert Ord skulde have sin faste og uforanderlige Betydning, kort sagt, et Sprog, hvori Discretionen var det eneste Princip, og Continuiteten ophævet, da kunne vi hverken undre os over den hos de Fleste herskende Miskjendelse af Sprogets symbolske Natur, eller over den Vanskelighed, hvormed Philosophien finder Indgang hos de saakaldte Dannede, thi det Sidste har sin Grund i det Første. Man afskrækkes, fordi, som det hedder, Philosophien tager ethvert Ord i saa mange forskjellige Betydninger; man vilde nok indlade sig med den, naar det først kunde lykkes at faae dannet en fast Terminologie, omtrent som den botaniske, hvori hvert Udtryks Betydning er ufravigelig bestemt; men man veed ikke, at Det, man saaledes er bange for, netop er det Philosophiske, og at den faste Terminologie, ifald det var muligt at tilveiebringe den, vilde afgive et Sprog, som var aldeles realistisk, og blot kunde anvendes til endelige

*) At forresten i Sprogene ogsaa blot tilfældigt forskjellige Betydninger af samme Ord finde Sted, og at disse kunne være til Skade for Tydeligheden, nægtes ikke.

Bestemmelser, men just derved blev absolut uskikket til al philosophisk Fremstilling. Det er følgelig ikke Sproget, som paa denne Maade skal neddrages under sit symbolske Standpunct, men det er os, som skulle hæves til den Høide, hvortil Culturen og Tingenes Magt have ført det, og saaledes lære at forstaae det.

Men saafremt altsaa det Symbolske gjennemstrømmer vor hele nuværende Cultur, hvorfor kunne vi da ikke, ved at tilegne os denne, med det Samme tilegne os hiint? hvorfor skulde mellem alle Oldtidens Substanser det Mythiske være det Eneste, som det er nødvendigt at kjende i den oprindelige Skikkelse? — Dette fordrer en nærmere Forklaring.

Det er ovenfor bemærket, hvorledes det Logiske findes i Alt, ogsaa i Naturen, men at Naturbetragtningen alligevel ikke formaaer at være et Vehikel for den første logiske Dannelse, hvorimod det er nødvendigt at medbringe denne, inden man videnskabeligt betragter Naturen. Saaledes gaaer det ogsaa her. Det Symbolske gjennemstrømmer vor hele Cultur, men for at finde det i denne, maae vi medbringe en iforveien erhvervet Kundskab dertil. I en anden Henseende er Forholdet dog aldeles forskjelligt, og Sammenligningen upassende. Naturen er for ringe, for underordnet til at kunne tydeligen fremstille det Logiske; derimod er vor nuværende Cultur ingenlunde underordnet den antike, men er den tvertimod

overordnet. Men just derfor har det Symbolske saaledes gjennemtrængt dens hele Organisme, at det ikke længere kan adskilles derfra som en for sig bestaaende Substans. Vi vilde altsaa — hvad virkelig ogsaa kun altfor ofte skeer — oversee dette væsenlige Element, ifald det ikke iforveien var blevet fremstilt for os isoleret. Vel kan man indvende, at paa en vis Maade gjælder det Samme om flere af Oldtidens Substanser, der ligeledes ere gaaet over i vor nuværende Cultur; men jeg har allerede gjort opmærksom paa, hvorfor just det Mythiske er af større Vigtighed end alt det Øvrige i Oldtiden, og dette Fortrin bestaaer ogsaa for en Deel deri, at den ved det Mythiske vakte logiske Sands formaaer, ved Tilegnelsen af det Nærværende, umiddelbart at opfatte det øvrige Substantielle, som fra Oldtiden er os overleveret, uden her atter at maatte tye til Kilden.

Symboliken bestaaer i en Stræben mod den Existens, som enhver Realitet har udenfor sig selv. Men denne, som enhver Stræben, maa ogsaa i det Endelige finde sin Tilfredsstillelse, naturligviis kun som et Stadium i Udviklingen, thi absolut kan det ikke skee. Saaledes fremgaaer det egenlig Mythiske af det Symbolske. Den symbolske Udvikling standses; hvad der forhen var udenfor Realiteten, og et Maal for dens Stræben, optages i den, ligesom Sjælen i

Legemet, og er ikke længere Gjenstand for en Bestræbelse. Det Guddommelige former sig til bestemte menneskelige Individualiteter, af Udseende som Mennesket, og følende, tænkende, handlende, som Mennesket. Dette er Gudeverdenen. Det Uendelige er inddraget i det Endelige, ligesom Himlens Hvælving i Kuppelen af det græske Tempel; det Guddommelige er indsluttet i det Jordiske, ligesom den evige Sjæl i det forgængelige Legeme. Denne Fuldkommenhed i det Endelige kaldes i Almindelighed Det Classiske, og Principet deri er det Mythiske. Men hiint Forhold af to incommensurable Sider kan ikke bestaae; alt Endeligt maa ophæves; den i det Mythiske bundne Symbolik maa igjen blive fri; Guderne ere Individer, derfor maae de forgaae. I den scandinaviske Mythologie er dette Moment bestemt angivet ved Ragnaroke; i den græske derimod har man kun det isolerede Sagn om den store Pans Død; ellers kan man sige, at de græske Guder døe en langsom Straadød: de opløses af Alderdom, efter at have overlevet sig selv; Mysterierne, denne Tilflugt for den utilfredsstillede Idealisme, ere lutter Ligbegængelser til Ære for Gudernes og Gudindernes afsjælede Legemer; Sjælene have altsaa, som i al Død, skilt sig fra Legemerne; Existensen er saaledes igjen udenfor det Reale, og Symboliken gjør sig anden Gang gjældende. Dette skeer, som sagt,

allerede i Mysterierne; men i disse kjender det Symbolske sig endnu ikke selv; de ere Sørgefester, i hvilke Tanken mere er vendt mod Tabet af det Forbigangne, end mod det Tilkommendes Fylde. Først ved den christelige Religion er Symboliken kommen til en saadan Selverkjendelse, at det Classiske, som det i sin Endelighed erkjendte Endelige, aldrig mere kan vende tilbage; og det saaledes etablerede Grund-Princip for al følgende Udvikling kalde vi med eet Ord: Det Romantiske. Det er væsenligen det Samme som det første Symbolske, men ogsaa væsenligen forskjelligt derfra, forsaavidt som det ikke er det første, men har det Classiske til sin Forudsætning, og efter hiin eneste Erfaring om det Endeliges Uformuenhed til at fængsle det Uendelige, aldrig oftere prøver paa at formaae det dertil, men tvertimod glæder sig i Beskuelsen af det Evige, som er udenfor Realiteten, ligesom den gothiske Kirke peger med sit Spiir imod Stjernerne.

I andre Mythologier, f. Ex. i den scandinaviske, findes vel de samme Overgange fra det Symbolske til det Mythiske, og fra dette tilbage til hiint; men ingensteds findes det Mythiske uddannet til Classicitet, undtagen i den medrette saakaldte classiske Oldtid. Vel spiller ogsaa her den første Symbolik betydeligt over i den mythiske Periode, og bidrager saaledes umiddelbart til den før omtalte brogede For-

virring. Derved erindres vi ideligt om Oprindelsen af det Mythiske. Kun ved at tilbagevise Alt, hvad der minder herom, kan man stille sig paa Forstandens kun altfor hyppige Standpunct, hvorfra Mythologien viser sig som et abstract Resultat, berøvet sin Præmisse, som Endelighedens Endelighed, hvori Alt er absolut begrændset og afsluttet, og ingen Individualitet røber sin høiere Herkomst.

Da nu det Classiske er et nødvendigt Standpunct, uden hvilket man ikke forstaaer hvad som har udviklet sig deraf; da det fremdeles aldrig har været realiseret uden i den antike Cultur; og endelig, da det aldrig oftere kan blive realiseret under nogensomhelst Form: saa følger heraf, at den classiske Oldtid er et absolut Moment i vor Udvikling, og at det for alle i ideal Henseende dannede Mennesker er absolut nødvendigt at tilegne sig det*).

Beklageligt er det sagtens, at mange dannede Mennesker ere uvidende i de reale Fag, og især i Naturvidenskaberne; men ikke mindre beklageligt, at

*) At Meget i den nyere Poesie, og deriblandt Adskilligt af det Fortrinligste (f. Ex. Göthes antike Digte) umiddelbart slutter sig til den mythiske Oldtid, og uden særdeles nøie Bekjendtskab til denne er ganske utilgængeligt, er en mindre vigtig Bemærkning, men som dog fortjener at komme med i Betragtning.

Mange af Dem, som regnes til de Dannedes Tal, ere aldeles fremmede for det Symbolske og det Mythiske, uagtet de maaskee have lært megen Mythologie udenad. Megen Tak fortjene de Mænd, som bestræbe sig for at popularisere Naturvidenskaberne, og optage dem i den almindelige Dannelse; men ikke mindre Tak vilde Philologerne erhverve sig, om de hos den studerende Ungdom søgte med samme Iver at uddanne hvad der endnu er uundværligere. Thi uagtet det er galt, hverken at kunne orientere sig paa Himlen eller paa Jorden, ikke at kjende Forskjel paa Planeter og Fixstjerner, ikke at vide, at Maanen er Jordens Drabant, at de høieste Bjerge findes i Asien, at en Hvalfisk ikke er en Fisk, at en Flue har to, og en Gedehams fire Vinger, saa fortjener det dog at erindres, hvad Enhver udentvivl i sit Bekjendtskab med Mennesker vil finde stadfæstet: at man forholdsviis kan besidde virkelig Dannelse, uagtet man er temmelig ukyndig om alt Dette, medens man, tiltrods for al Verdens Kundskaber, er og forbliver absolut udannet, saalænge ikke Sandsen for det Symbolske og Mythiske er vaagnet til Liv.

Politiske Critiker, Afhandlinger og Bemærkninger.

I.

(1834. 1836.)

1. Anmeldelse af B. Christensen om Trykkefrihed.
2. Breve til en Landsbypræst fra Christen Trane.
3. Om Ugebladet Fædrelandet.

1.

Christensen om Trykkefrihed.

(1834.)

Parturiunt montes, nascetur ridiculus mus.

Herr Christensen begynder sit Skrift*) med en Citation af Noget, som han kalder „Alvorsord." I dette ene Punct vil jeg følge hans Methode:

„.... Der gives Mennesker, der med en grændseløs Partiaand bedømme Alt, efter de politiske Meninger, de engang af en Hændelse have hyldet. Disse Mennesker spørge blot, om et Skrift er med eller mod Regjeringen og dens Foranstaltninger, og naar de have faaet Svar derpaa (hvilket Svar endda ofte er langt fra Sandheden), saa er Dommen strax færdig. Er det mod Regjeringen, ja da er det et fortræffeligt, grundigt, ædelt Skrift, om det end er fuldt af aabenbar falske Facta, fornuftstridige Domme, snigmorderske Angreb paa Medborgeres Ære. Er det derimod til Forsvar for nogen Regjerings-Foranstaltning, da veed de strax, at det er et elendigt, af elendige Bevægaarsager udsprunget Skrift."

*) „Den frie Presse contra Tage Algreen-Ussing. Et Stridskrivt." Kjøbenhavn 1834.

Saaledes taler Hr. Conferenceraad Ørsted i Begyndelsen (Pag. 6) af sit Skrift: „Forsøg til en rigtig Fortolkning og Bedømmelse over Forordningen om Trykkefrihedens Grændser, dateret den 27 September 1799. Første Deel. Kbh. 1801.“ Anvendelsen af disse „Alvorsord“ kunde i nærværende Tilfælde gjøres paa meer end een Maade; men jeg vil indskrænke mig til een eneste.

Det er — forsaavidt man tør slutte sig til den offentlige Mening — et almindeligt Ønske, at Presselovgivningen maatte blive saa bestemt, at Censuren kunde afskaffes. Nu gives der et stort Publicum, som, da det ikke er istand til at følge den Tanke-Udvikling, hvorved et Resultat fremkommer, allerede er i høi Grad tilfredsstillet, naar blot dette svarer til dets Ønske. Det er denne Tilbøielighed til at glemme Præmisserne over Resultatet, hvilken jeg engang, med Hensyn paa det Æsthetiske, hvori den ligesaavel gjør sig gjældende, som i det Politiske, har kaldet „Litterær Fanatisme,“ og hvorom der under denne Overskrift findes et lille Stykke i Flyvende Post for 1830, Nr. 87*), i Anledning af, at en yderst slet skreven Artikel af Professor Steffens rostes, forbi Resultatet behagede, medens en meget godt skreven Artikel af en Anonym lastedes, forbi Resultatet mishagede. Da nu det Resultat, som Hr. Christensen fremstiller,

*) Nærv. Bind S. 471 ff.

stemmer overeens med den almindelige Mening, saa er det, paa Grund af den menneskelige Naturs Skrøbelighed, at vente, at alle de til den nys omtalte store Deel af Publicum henhørende Fanatikere have bidt og fremdeles ville bide paa den Krog, hvorpaa han har befæstet den Mading, som de attraae. Det vil saaledes ikke være uden Fortjeneste at advare Folks Fornuft for at lade sig lokke til den ubehagelige Tilstand, at maatte sprælle som Fisken, der er kastet op paa Landet. At Pressen maatte være hvad man kalder fri, er et Ønske, der saa ofte er fremsat og motiveret ifølge Forfatternes forskjellige Indsigt i Sagen, at der ikke kan være nogen Fortjeneste ved at gjentage den samme Sætning, saalænge man ikke forstaaer at begrunde den paa en anden og bedre Maade, end hidtil er skeet. Det blotte Resultat kan ikke hjelpe os til Noget, og Andet giver Hr. Christensen os dog ikke, thi hans hele Beviisførelse er kun et Skin. Men selv om man godtgjør denne Paastand, vil Folk maaskee indvende: „Men Resultatet er dog sandt." Herpaa svarer jeg paa det bestemteste: Nei; det fra sine Præmisser adskilte Resultat indeholder aldrig Sandhed, thi Sandheden er en Idee, men det isolerede Resultat er ideeløst, og bliver ikke Andet end en Mening; men uagtet en Mening kan stemme overeens med Sandheden, saa er den dog, qua Mening, aldrig sand. Hvo som derfor ikke kan gjøre Andet, end fremsætte Meninger,

selv om han giver sig Mine af at bevise deres Sandhed, hans Kald i Litteraturen er at tie, ikke at tale. Det er derfor ogsaa troligt, at hvis Hr. Christensen havde kjendt hvad der tidligere er skrevet om Trykkefriheden i Danmark, vilde han have fulgt sit Kald. Jeg antager nemlig, at han hverken har læst Birckner eller Ørsted, thi deels er der ikke mindste Spor dertil i hans Skrift, deels — og det er Hovedsagen — bør man ikke uden Grund gjøre Folks Dømmekraft mistænkt; men det vilde være en stor Fornærmelse mod Hr. Christensens, ifald man antog, at han, ved Bekjendtskab til hine Forfattere, ikke skulde have indseet, at hans egen Piece var kommen over tredive Aar for sildigt. Birckners saa berømte Skrift støtter sig vel paa den overfladiske Stats-Philosophie, som var udbredt paa Forfatterens Tid, men er alligevel en paa hiin mangelfulde Grund consequent og ypperlig opført Bygning; Hr. Christensens staaer paa samme Grund — Noget som i vore Tider ikke kan undskyldes — og er desuden slet bygget. Ørsteds allerede citerede Bog fremstiller de eneste gyldige Principer for Besvarelsen af Trykkefriheds-Spørgsmaalet, og det er næsten latterligt, at Nogen kan falde paa at skrive over denne Materie, uden engang af Nysgjerrighed at drives til at gjøre Bekjendtskab med vor første Lovkyndiges Fremstilling deraf. Her er det saa meget besynderligere, som Hr.

Christensen i de af Rahbeks Erindringer citerede Ord (S. 26) maa være kommen til Kundskab om Bogens Existens. Men paa et andet Sted (S. 48) yttrer Hr. Christensen i sit eget Navn den Formodning, at Hr. Conferenceraad Ørsted er større fra Hjertets end fra Aandens Side, en Yttring, hvoraf man maa slutte, at Forfatterens Bekjendtskab med denne Mand maa være fremkaldt eller vedligeholdt ved andre Forhold, end dem, som finde Sted mellem Lærling og Lærer. Yttringen kunde saaledes fra Forfatterens Side gjælde som en Undskyldning, forbi han ikke har gjort sig bekjendt med Ørsteds Skrifter, thi ellers indsees ikke, hvorledes han i en Sag, der ikke har det Allerminbste med Hr. Conferenceraad Ørsteds Hjerte at gjøre, var kommen til at omtale dette, ja endog at sammenligne det med hans Aand. Men ved nøiere Overlæg kan Undskyldningen alligevel ikke gjælde, thi da Hr. Christensen udtrykkelig indrømmer, at Ørsted ogsaa er stor fra Aandens Side (hvilket rigtignok synes at antyde en eensidig Aand), saa burde han have viist sin Tro af sine Gjerninger, og yttret sin Agtelse for Siden af Ørsteds Aand, ikke ved at fremsætte hiin intetsigende Floskel, men ved at læse hans Skrift om Trykkefriheden, inden han skrev sit eget.

Hr. Christensens Skrift kan sees fra et dobbelt Synspunct: det positive og det negative. Deels

nemlig fremstiller det Forfatterens Theorie af Trykkefriheden; deels staaer det i et polemisk Forhold til Hr. Cancellie-Secretair Algreen-Ussings i Bladet Dagen indrykkede Betragtninger „Om Trykkefriheden i Danmark.“ Dette sidste, negative Synspunct er allerede paa selve Titelen indrømmet af Forf., idet han kalder sit Skrift „et Stridskrivt,“ en Benævnelse, som iøvrigt allerede derved finder sin Retfærdiggjørelse, at Forf. i hele sit Skrift er i Strid med sig selv og med sine egne Meninger.

Fra begge Sider vil jeg her betragte Skriftet, og begynde med den positive.

Sit Resultat; at der bør være Trykkefrihed uden Censur, har Forf. søgt at udlede deels af historiske eller factiske, deels af philosophiske Grunde.

Jeg vil først betragte de historiske eller factiske.

Unøiagtigheden af disse kan man ikke nok forundre sig over. Forf. siger, at vi i næsten 30 Aar, nemlig fra 1770 til 1799 have havt Trykkefrihed i Danmark, og for at vise dens velgjørende Virkninger, udbryder han i en pathetisk Tirade om Ørneflugt og Kæmpeskridt, en Tirade, hvoraf Slutningen (S. 16) lyder saaledes: „Hvilken Aand gaaer ikke igjennem hine Aars store og gjennemgribende Lovgivninger og Regjeringsforanstaltninger! Forligel-

sesvæsenet, Retspleien, Bondestanden og Landbovæsenet, Handelen og Industrien — næsten Alt skylder hiin Tid det Meste og Bedste af hvad der i disse Forhold endnu den Dag idag udgjør vor Stolthed." — Men kjender Forf. da ikke de kongelige Rescripter, som udkom imellem Rescriptet af 14 September 1770 og Forordningen af 27 September 1799? Fordi Rescriptet af 1770 gav „en uindskrænket Frihed for Bogtrykkerierne," synes han at antage, at denne har vedvaret lige til Forordningen fra 1799. Jeg vil ikke tale om det paa Rescriptet fra 1770 saa hurtigt følgende Rescript af 7 October 1771, som aldeles ikke i Virkeligheden indskrænkede den Aaret iforveien tilstedede Trykkefrihed, da det blot explicite tilføiede, hvad der fornuftigviis maa antages at have ligget implicite i det første Rescript: nemlig at Enhver, som vilde benytte sig af hiin Frihed, maatte være ansvarlig for, at Det, som han skrev, ikke stred mod de gjældende Love og Forordninger. Men tre Aar efter den tilstedede „uindskrænkede Frihed," udkom Rescriptet af 20 October 1773, ifølge hvilket det befales, at der i intet Ugeblad maa indføres Noget, „som enten angaaer Staten og Regjeringen, almindelige Foranstaltninger, eller andre Strids-Skrifter, især hvor Personer derved angribes, ei heller Byrygter, eller andre opdigtede Fortællinger, som indeholde noget Fornærmeligt, med videre

beslige, da, i vidrig Fald, Den som udgiver Avi-ser eller andre Ugeblade, derfor selv skal staae til Ansvar, og strax af Politimesteren dicteres en Mulct af 50 til 200 Rdlr. efter Forseelsens Beskaffenhed, hvilken Mulct strax, uden videre Appel skal betales, eller og Vedkommende, i Mangel af Betaling, skal affone samme efter Forordningen af 6 Decbr. 1743." — Vil Forf. nu sige, at der alligevel i de følgende 26 Aar var den af ham fordrede Trykkefrihed i Danmark, eftersom Rescriptet ingen Censur forordnede, da er en saadan Paastand aabenbar et Ordspil, eftersom Trykkefriheden blev ved hine Bestemmelser langt mere indskrænket, end den i vore Dage er ved Censuren. Man kan jo nu i vore Ugeblade skrive baade om Staten og om Regjeringens Foranstaltninger, uden at trues med Straf, blot paa Grund af Gjenstanden, uden at det Skrevne, blot paa samme Grund, kan tilbageholdes af Censor, og endelig, i Tilfælde af en Lovs Overtrædelse, uden at risquere en arbitrær Straf af Politiemesteren, uden videre Appel. Ved Rescriptet af 4 December 1790 bleve de samme Bestemmelser paany indskærpede, kun med den Forandring, at Politiemesteren ikke længere skulde dictere Straffen, men „at alle Sager, som reise sig af Trykkefrihedens Misbrug, herefter bør forfølges ved de almindelige Retter."

Forfatterens Paastand om 30 Aars Trykkefrihed,

— „Aar, hvori næsten Alt, hvad vi endnu velsigne, er født, eller i det Mindste undfanget under en saadan Presfefriheds Palladium" (S. 15) — reducerer sig altsaa til 3 Aars Trykkefrihed. At nu Alt, hvad vi velsigne, og som udgjør vor Stolthed, er blevet til i hine tre Aar, vil det vist falde Forf. lige saa let at bevise, som at 3 er det Samme som 30.

Et andet af Forfatterens historiske eller factiske Argumenter er det S. 15 anførte: „at Offentlighed og Pressefrihed ere saa langt fra at være Befordrere af Revolutioner, at de meget mere ere det bedste og maaskee det meest ufeilbare Middel mod dem." For at bevise denne Sætning anfører han adskillige Lande, i hvilke Trykkefriheden ikke har fremkaldt Revolutioner, og dermed er han færdig. Om ikke Skribenterne i andre Lande og til andre Tider kunne have bidraget til en Revolution, derpaa indlader han sig ikke. Men det er dog vel indlysende, at naar man lader Noget trykke, saa skeer det ikke blot for at give Folk Noget at læse, men for at virke paa dem, og denne Virkning maa ofte vise sig i Handlinger. Hvis nu under en meget slet Regjeringsform og Regjering Skribenterne opfordrede til en Revolution, men deres Opfordring ikke fandt Gjenklang hos Folket, hvorfor skulde da Pressen ikke under andre Omstændigheder være ligesaa afmægtig? og hvorledes kan man ialfald betragte denne Afmagt og

Mangel paa Virkning som Noget, der anbefaler Trykkefriheden, eller som en Grund til saa ivrigt at ønske den? Jeg vil skjænke Forf. hans meningsløse Tirade om at Frederik den Store og Catharina den Anden overholdt Pressefriheden „paa den ene Side," medens „paa den anden Side" i alle Stater, hvor Pressefrihed har fundet Sted, netop det Bedste er udsprunget. (Forf. har Uheld med sine „Sider"). Ja jeg vil endog skjænke ham den Paastand, han føier til sin om Pressefrihedens Uskadelighed yttrede Mening: „at kun Eensidighed, Fordomsfuldhed og ond Villie kan ved modnere Eftertanke i vor Tid forblive blind for denne Sandhed," uagtet det er vanskeligt at sige, hvad Eensidighed, Fordomsfuldhed og ond Villie kunne falde paa, naar de komme til moden Eftertanke, og uagtet Forf. (S. 6) dadler Usfing, fordi Denne „vover, endog forud at forkjættre Alt, hvad der maatte tænke eller yttre sig imod ham." Alt Dette — siger jeg — vil jeg skjænke ham, thi her er et andet, langt vigtigere Punct, som med uimodstaaelig Magt tilbyder sig for Betragtningen: nemlig en høist mærkværdig Udvidelse, som Forf. giver sin Theorie om Trykkefrihedens Nytte.

Efter nemlig at have bemærket (S. 14), at det er „et umiskjendeligt Særkjende ved vor Tid, at en Stræben efter repræsentative Former mere og mere gjør sig gjældende blandt alle Nationer paa det

europæiske Continent, ja fuldstændig har seiret eller er ifærd med at seire hos enkelte," føier han til: „Vi skulde imidlertid troe, at selv en absolut monarkisk Regjeringsform intet frygteligere Forsvarsvaaben kunde betjene sig af mod denne Tidens maaskee overmægtige Aand," end netop Offentlighed og Presfefrihed. En saadan Paastand maa vistnok forekomme som et Tordenslag, der i første Øieblik bedøver, saa at man maa besinde sig lidt, inden man rigtig fatter sig. Betragter Forf. de repræsentative Former, hvorefter „alle Nationer paa det europæiske Continent" stræbe, som et Gode, hvorledes kan han da rose Trykkefriheden, fordi den er det frygteligste Forsvars-Vaaben imod hiint Gode? Betragter han derimod de repræsentative Former som et Onde, da er det en anden Sag. Men isaafald maa man spørge ham, om da ikke Danmark, efter at vor Konge ved sit med saa megen Enthusiasme modtagne Lovbud om Provindsialstænderne har gjort det første Skridt til repræsentative Formers Indførelse, hører med til de Lande, i hvilke hine Former ere „ifærd med at seire," og om det er en Dyd ved Trykkefriheden, at den, ifølge Forfatterens Mening, er det frygteligste Vaaben imod Udførelsen af Det, som er Kongens Villie og Folkets Ønske?

Forf. apostropherer et Sted Hr. Ussing med de Ord (S. 74): „Vor Herre bevare os for vore Ven-

ner: vore Fiender skulle vi vel holde fra Livet, kunde man dog vel her fristes til at udbryde paa vor Trykkelovgivnings Vegne." Og jeg udbryder i samme Ord, paa samme Vegne, og føier til: Fiat applicatio.

Naar man nu af Forfatterens Skrift kunde bevise, at han selv har Hengivenhed for de repræsentative Former, og betragter dem som et Gode, der staaer i Vexelvirkning med Trykkefriheden, saaledes at det Ene af Disse befordrer det Andet (og det vil jeg paatage mig at bevise, ifald det mod Formodning skulde forlanges, og forsaavidt som det er muligt at udlede Noget af et Skrift, som bevæger sig i lutter Inconsequenser og Modsigelser), saa kunde man jo tiltale Forfatteren omtrent paa følgende Maade: „Du gaaer uærlig tilværks, du kæmper med foragtelige Vaaben. Uagtet din Bog er saa slet skreven, at du sikkert ikke vil udrette Noget med den, saa har det dog været din Hensigt at føre Regjeringen bag Lyset, ved at indbilde den, at Trykkefriheden vedligeholder det Bestaaende, for siden, naar denne Frihed var opnaaet, da at bruge den til at nedbryde det samme Bestaaende, til hvis Vedligeholdelse du først havde udbedet dig den. Og endda vover du at gjøre en anden Forfatter, der er af en forskjellig Mening fra din, mistænkt for uædle Bevæggrunde, ja skammer dig ikke over at slutte din Piece med de Ord: at du ikke har forraadt den

hæderlige Sag, hvis Talsmand du var!" — Saaledes, siger jeg, kunde man tiltale Forfatteren, men det vilde være meget urigtigt at gjøre det, thi hvor flere Fortolkningsmaader ere mulige, skal man vælge den mildeste; og at finde denne, forekommer, idetmindste mig, meget let. Jeg har nemlig, ved at læse det her omtalte Skrift, faaet samme Mening om Hr. Christensen, som den han har om Conferenceraad Ørsted, nemlig at han er større fra Hjertets end fra Aandens Side. I Faveur af den svagere „Side," bør man da antage, at han langt fra at have meent det ilde med den omtalte Yttring, tvertimod har slet ikke meent Noget med den.

Men uagtet Forfatterens historiske eller factiske Argumenter Intet betyde, saa betyde de philosophiske, om muligt, endnu mindre.

Disse begynde (S. 7) med en Udvikling af „hvad vi efter Fornuftens evige Love, efter den almindelige Retslæres evige Grundsætninger tænke os ved en lykkelig, ved en misundelsesværdig Pressefrihedstilstand." Dette Forsøg paa at binde Pressefriheden til Evigheden kan Forf. maaskee have lært af den for sin Overfladiskhed bekjendte leipzigske Professor Krug, med hvem han sympathiserer saa godt, og hvem han ofte citerer som en Autoritet. Meningen af Forfatterens Ord er — som det ogsaa siden viser sig — at han vil udlede Pressefriheden af Na-

turretten, eller vise, at den er begrundet i denne. Kun Skade, at han ikke er gaaet rigtig tilbage til Begyndelsen, for at oplyse os om, hvilken Art af Bogtrykkerpresser man bruger i Naturstanden, om det er den gammeldags Sort, eller om det er Columbiapresser eller Hurtigpresser. Saalænge Forf. ikke har gjort Dette, maa man billig tvivle paa, at man i Naturstanden giver sig af med at trykke Bøger, men maa snarere antage, at Bogtrykkerkunsten er en af de Indretninger, som fremgaae af Menneskenes Forening i Stater, og følgelig kun under den Betingelse, at Naturstanden er ophævet. Men ifald Dette skulde befindes rigtigt, da er det tvivlsomt, hvorvidt Naturretten kan anvendes paa en Gjenstand, der ikke blot ikke existerer i Naturstanden, men endog blot kan komme til Existens under Forudsætning af dennes Ophævelse. Dog, jeg vil lade Forf. tale selv, og kun ledsage hans Ord med commenterende Anmærkninger.

A. „Tanken er den menneskelige Aands første Foster, og den maa, som saadan og som Betingelse for vor evige Aand, være fri, som denne selv."

Anm. 1. Tanken er ikke Aandens første Foster, men tvertimod det sidste, der kommer efter Følelsen og den umiddelbare Anskuelse.

Anm. 2. Hvis Tanken er Aandens Foster, hvorledes kan den da tillige være dens Betingelse? — I speculativ Forstand kunde Sætningen vel forsvares, men

da der i Forfatterens hele Tankegang ei er Spor af det Speculative, saa vilde det være ubilligt at forklare den efter et fremmed Princip.

Anm. 3. Men naar Aanden er fri, og Tanken er dens Betingelse, saa følger heraf, at Tanken ikke er fri, thi hvad der er Betingelse for det Frie, kan ikke selv være frit. Man kan indvende, at en Fader er Betingelsen for en Søn, og at Begge dog ere frie Borgere. Men naar man taler om Aandens, den evige Aands Frihed, saa taler man om al Frihed; men de Betingelser, som ere udenfor al Frihed, ere selv ufrie. Det er visselig ikke min Mening, at Tanken er ufri, men jeg vil blot vise, at denne Sætning ligger i Forfatterens Ord.

B. „Fornuft og Religion fordre altsaa med ueftergivelig Nødvendighed, at den, som Aanden selv, uhindret maa kunne stræbe mod Fuldkommengjørelsen af sig selv."

Anm. 1. Hvor kommer her Religionen fra? Forf. maa her mene den aabenbarede Religion, thi ellers havde det været nok, at nævne Fornuften alene. Men om nu ogsaa den aabenbarede Religion virkelig fordrer Det, som Forf. siger, saa kan det dog paa ingen Maade udledes af Sætningen A. Ordet „altsaa" er da uden Betydning, og synes blot at være bestemt til at give Sætningen B Formen af en Slutning. Men „til at kjøre, er det ikke nok at sige hyp," og til et Beviis, er det ikke nok at sige Ergo.

Anm. 2. Tankens „Fuldkommengjørelse af sig selv"

bestaaer netop i at bortrydde Hindringerne for dette Formaal. Hvor den altsaa „uhindret“ kan „stræbe“ dertil, der er Maalet allerede naaet, og den Stræben, som Forfatteren vil tilveiebringe, ved at bortrydde Hindringerne, ophæves tvertimod. Maaskee vil han indvende, at han kun mener udvortes Hindringer, men ikke dem, som ligge i Tankens egen Natur; men ogsaa denne Udflugt har han selv berøvet sig ved Sætningen A, hvori det hedder, at Tanken skal være fri „som vor evige Aand.“ Men den evige Aands Frihed er en Frihed, som den selv giver sig, ikke en Løsrivelse fra udvortes (for Aanden tilfældige) Hindringer, hvilke vel i en anden Henseende kunne være Hindringer, men ikke Hindringer for Aanden. Ellers kunde de Vise ikke sige, at Mennesket kan være frit, selv i Lænker.

C. „Fornuft og Religion kunne derfor ikke heller hylde et Borgersamfund, hvori denne Aandens Stræben mod sit Endemaal er hæmmet.“

Anm. 1. Her springer nu Forf. pludselig over fra de indvortes, i Tankens egen Frihed begrundede Hindringer, til de udvortes, hvilke Borgersamfundet kan sætte for den. Sætningen staaer saaledes ikke i mindste Forbindelse med det Foregaaende, men fremkommer her som en deus ex machina, som en ubeviist Mening eller Paastand.

Anm. 2. Men afseet derfra, kunde det dog være muligt, at Sætningen alligevel var rigtig. Saaledes som den her er udtrykt, er den blot formal; men nu kommer det an paa at bestemme hvad Aandens „Endemaal“ er,

og hvad der kan „hæmme" dens Stræben derefter; først da kan man faae at vide, om Sætningen er rigtig eller ei. Dette vil nu vise sig ved Betragtningen af den næste Sætning.

D. „End ikke Individerne selv kunne være berettigede til at taale eller indvilge et saadant Indgreb i Aandens evige Frihedsret, forbi denne Frihedsret netop tillige er ubetinget Pligt."

Anm. Først her falder Forf. nu endelig paa Det, som er Hovedpunctet i hele Quæstionen, nemlig Individernes Forhold til det Hele, eller den individuelle Friheds Forhold til den almindelige. Som bekjendt, er Staten ganske bygget paa det Princip, at den individuelle Frihed maa indskrænkes til Bedste for den almindelige, eller at Individet maa underordne sig det Hele; men Individet behøver ei engang at indskrænke sig for det Heles Skyld; det gjør det ligesaa meget for sin egen Skyld, da det ikke selv kan bestaae udenfor det Hele, eller da den individuelle Frihed ikke kan existere udenfor den almindelige. Den blot individuelle Aands „Frihedsret" eller „Frihedspligt" vilde følgelig ophæves, ifald den var absolut, og ikke indskrænkedes af den almindelige. Moralsk betragtet, har altsaa den individuelle Tanke ingen Ret til umiddelbart at stræbe mod sin „Fuldkommengjørelse," men det er derimod dens Pligt at stræbe mod den almindelige Tankes Fuldkommengjørelse, eftersom dens egen er ene og alene indbefattet i denne. Men om juridisk Ret eller Pligt kan der endnu

ikke være Spørgsmaal, saa længe Tanken ikke har yttret sig i Handlinger.

E. „Men — Aandens Udvikling i Tanken er endnu en i sig selv høist ufuldkommen."

Anm. Dette stemmer kun maadeligt med Sætningen A, hvori det hedder, at Tanken er Betingelsen for vor evige Aand; thi naar Aanden udvikler sig under Det, som er dens Betingelse, hvorledes kan da denne Udvikling siges at være „høist ufuldkommen?"

F. „Tankens Indhold opklarer og bestemmer sig først aldeles, naar den udtaler sig i Ord; thi kun ved at udtale sig i Ord, bliver Aanden fuldstændigt sig selv bevidst."

Anm. Uagtet denne Sætning, som allerede bemærket, er saa langt fra at følge af de foregaaende, at den tvertimod er i Strid med dem, saa skal det dog være mig en Fornøielse at indrømme dens Rigtighed.

G. „Ordet maa derfor være frit, som Tanken, der fødte det," ....

Anm 1. Nei tvertimod. Just fordi Tanken er fri, kan Ordet ikke være det, thi i Ordet har Tanken faaet en ydre Tilværelse, istedenfor den indre, men al ydre Tilværelse er begrændset eller indskrænket.

Anm. 2. Men — vil man indvende — Forf. forstaaer her ved Ordets Frihed kun Tilladelse til at udtale det. Herpaa svarer jeg, at denne Tilladelse kan ingenlunde udledes deraf, at Tanken er fri. I juridisk Betydning er

Tanken vistnok fri, saalænge den blot er Tanke, men saasnart den udtaler sig i Ord, bliver den en Handling, men i sig selv eller absolut er ingen Handling juridisk tilladt; dens Tilladelighed bestemmes ved dens Forhold til det Hele. Var det anderledes, da maatte f. Ex. mundtlige Injurier være tilladte, hvilket de dog ikke under nogen Lovgivning ere. Vil man sige, at Forf. vistnok ikke mener, at utilladelige Ord bør gaae frie for Straf, saa indrømmer jeg gjerne Dette, eftersom Forf. derved indrømmer, at der gives utilladelige Ord; thi naar saa er, kan Ordet ikke uden videre Bestemmelser siges at være frit i juridisk Betydning, d. e. tilladeligt.

H. „.... og det trykte Ord, om muligt, endnu mere, end det skrevne; det skrevne, om muligt, endnu mere, end det blot sagte."

Anm. 1. Hvorledes Forf. kommer til denne Climax, er aldeles ubegribeligt. Omvendt bliver den derimod rigtig. Tankens Frihed er mindst begrændset i det mundtlige Ord, mere i det skrevne, og meest i det trykte. Juridisk betragtet, stiger desuden Handlingens Offentlighed og politiske Vigtighed i samme Progression, og dens Tilladelighed faaer derved snevrere og snevrere Grændser. Her gjælder altsaa lige det Modsatte af Det, som Forf. har yttret.

Anm. 2. Da Forf. udleder Ordets Frihed af Tankens, fordi denne bliver sig bevidst i Ordet, saa følger ganske consequent heraf, at Staten har Ret til at forbyde alle saadanne mundtlige, skrevne eller trykte Ord, i hvilke

Tanken enten ikke existerer, eller ikke bliver sig bevidst. Om forresten, hvad det trykte Ord angaaer, Staten bør forordne en prævenerende Censur imod alle tankeløse Skrifter, eller, i Henhold til en Lov, som maatte gives desangaaende, straffe den tankeløse Forfatter, efter at Skriftet er publiceret, derom kan endnu Intet udledes af de hidtilværende Præmisser Hvad Hr. Christensen selv vilde lide under en saadan, hidtil uhørt Censur eller Trykkelov, maa allerede være Læseren indlysende; men (eller rettere sagt: thi) den følger ganske af hans Raisonnement.

I. „Ethvert Indgreb deri fra Statens Side er et Indgreb i Aandens evige Rettigheder, et Aandstyrannie, som Staten for sit Øiemed under ingensomhelst Statsforvaltningsform kan fordre, fordi intet Fornuftstridigt under nogensomhelst Form kan betinge eller befordre dette Øiemed, og som Statsborgeren for Statens Skyld under ingensomhelst Statsforvaltningsform kan antages at have retligt underkastet sig, forbi baade Fornuft og Religion forbyde en saadan Afhændelse af Aandens Frihed, som absolut stridende mod Menneskets evige aandige Bestemmelse, mod Moralitet, Dyd og Alt, hvad stort og guddommeligt er i Mennesket."

Anm. 1. Jeg vil herved blot bemærke, at hvad Fornuften især deleshed „byder" Mennesket, er, ikke at gjøre sin blot individuelle Fornuft (den, hvorpaa Forf. udelukkende beraaber sig) gjældende imod den almindelige, men

at respectere de Former, som denne har antaget i Statslivet, selv om de ikke skulde involvere Trykkefrihed; fremdeles at „Menneskets evige aandige Bestemmelse“ ikke kan naaes, saafremt Individet vil løsrive sin private Fornuft fra Statens; endelig at den „Moralitet og Dyd,“ som udspringer af hiin subjective Fornuft, og strider mod den objective, er Immoralitet og Udyd, og at „Alt, hvad der er stort og guddommeligt i Mennesket,“ viser sig deri, at Mennesket søger sin individuelle Frihed i den almindelige, hvis Udtryk er den Statsform, hvorunder det lever som fri Borger.

Anm. 2. Iøvrigt sees let, at Forfatterens hele sidste, lange Tirade kun er et Declamationsnummer, hvori hans foregaaende Text udgjør Themaet. Det eneste Mærkelige derved er, at han virkelig, mod Formodning, kommer til den Conclusion, som han har foresat sig, og som lyder saaledes:

K. „Ordet — det trykte, skrevne eller blot talte — maa altsaa i Staten have ubetinget Krav paa uindskrænket Frihed til at blive udtalt, skrevet, trykt og publiceret, forbi Aanden, den evige, udødelige Aand i os, ellers var berøvet den vigtigste Betingelse for sin Stræben til Fuldkommengjørelse.“

Anm. Quod erat demonstrandum. Her have vi da endelig Conclusionen. Naar man betænker, hvilke Vanskeligheder Forf. har mødt paa sin Vei hertil, kan man ikke andet end beundre, at han alligevel har naaet sin Bestemmelse. Thi ikke uden Ubillighed vil man kunne

nægte ham, at han jo virkelig har beviist, at der bør være Trykkefrihed, fordi der ikke bør være Trykkefrihed.

Om jeg endnu længere vilde følge Forf. Skridt for Skridt, da vilde det være at misbruge Læsernes Taalmodighed. Man vil derfor ikke undres over, om jeg nu, i min yderligere Fremstilling af Forfatterens Tankegang gjør et Spring fra den citerende og commenterende til den blot uddragende og kun i Almindelighed analyserende Methode. Man vil — siger jeg — saa meget mindre undres derover, som Forf. selv paa dette Sted gjør et umaadeligt Spring, et formeligt Saltomortale, hvorved han da ogsaa formelig brækker sin Forfatterhals, ifald den endnu skulde være heel. Selv er han imidlertid saa langt fra at mærke dette Spring, eller føle de Følger, som det har for ham, at han, for at udtrykke den formeentlige Continuitet i Tankegangen, umiddelbart knytter det Nye til det Foregaaende, uden endog at begynde en ny Linie.

Eet er der nemlig, hvori Hr. Christensen er consequent, og det er i at modsige sig selv. I hans Conclusion ligger altid og consequent det Modsatte af hvad der laae i hans Præmisser. Nylig saae vi hans Præmisser indeholde, paa meer end een Maade, at Ordet ikke burde være frit; hvad slutter han nu deraf? Naturligviis det Modsatte: at det bør have

„uindskrænket Frihed" til at yttre sig. Hvad har han nu isinde videre at udlede heraf? Naturligviis igjen det Modsatte: at dets Frihed bør være indskrænket. Og ganske rigtig, saaledes er det.

Enhver, siger han, maa staae til Ansvar for hvad han har publiceret ved Trykken, og underkaste sig lovlig Forfølgning og Straf, i Tilfælde at han ved sine publicerede Yttringer har overtraadt nogen Lov. Men altsaa vil Yttringsfriheden jo være indskrænket ved Loven, uagtet den, ifølge det Foregaaende, skulde være uindskrænket, og „ethvert Indgreb deri et Aandstyrannie, som Staten under ingensomhelst Statsforvaltning" og ikke „under nogensomhelst Form" kan fordre, og uagtet det er Individernes Pligt mod deres evige, udødelige Aand, aldrig at afhænde hiin Frihed, fordi baade Fornuft og Religion forbyde det, ꝛc. ꝛc. ꝛc.

Man seer let, hvor Forf. vil hen, og man kan ogsaa være rolig for, at han nok kommer der. Veien generer ham aldrig; paa sine Syvmiilsstøvler kan han trodse baade Grøfter og Gjærder. Han vil bevise, at Censuren er en uretfærdig Institution; og naar han vil bevise det, saa har han allerede beviist det.

Da nemlig Ordet skal være frit, hvad er da simplere, end at Censuren, som lægger Baand paa det, er uretfærdig? — Vistnok følger Dette af For-

udsætningen. Men Lovgivningen lægger jo ogsaa Baand paa Ordet; hvorfor er da ikke denne uretfærdig, ligesaavel som Censuren? hvorfor er den tvertimod, efter Forfatterens Mening, retfærdig? Naar man har to Ting, som begge indskrænke hvad der for „den evige, udødelige Aands“ Skyld bør være frit, hvorledes kan man da blot kalde den ene uretfærdig, da de dog begge udøve samme „Aandstyrannie?“

Det er let at indsee, at man kan tænke sig et Land, hvori Pressen, under Censur, og en moderat Presselovgivning, vilde være mindre bunden, end i et andet, hvori der ikke var Censur, men en meget streng Presselovgivning. Hvis f. Ex. Lovgivningen forordnede, at man ikke maatte skrive om Andet, end om Veirliget, og med det Samme ophævede Censuren, saa vilde altsaa Pressen, ifølge Hr. Christensens Mening, være fri, at sige, saafremt hans Mening ikke er den, at der ingen særskilt Presselovgivning skal være, men at Presseforseelser skal straffes efter de almindelige, for andre Forhold gjældende Love, thi dette vigtige Punct er han ret cavalièrement hoppet over. Men at den almindelige Lovgivning ikke er tilstrækkelig mod Presseforseelser, derom see Ørsted, Forsøg til en rigtig Fortolkning o. s. v. Side 23 o. følg. Men selv hvor der ingen særskilt Presselovgivning var, kunde jo den almindelige Lovgivning være saa draconisk, at Trykkefriheden tillige med

al anden Frihed blev yderlig indskrænket. Det er da vel soleklart, at der i Begreberne af Censur og Presselov (eller ogsaa almindelig Lovgivning), uden videre Bestemmelser, aldeles ikke ligger noget Criterium til at afgjøre, om den ene eller den anden er meest bindende for Pressen.

Hvoraf reiser sig da den mærkelige, vistnok ikke alene hos Hr. Christensen, men hos et meget stort Publicum herskende Tanke-Forvirring: at ansee Trykkefrihed for det Samme som Frihed for Censur? — I Danmark er der ingen Undskyldning for at staae paa dette ucritiske Standpunct, thi Ørsted har i det allerede citerede Skrift paa flere Steder tilstrækkelig oplyst Feiltagelsen. Jeg vil henvise til S. 14 og S. 34—63. Men endnu bestandig kan man spørge: hvoraf reiser sig da hiin mærkelige Tanke-Forvirring? — Svaret bliver: Af en anden, endnu meget mærkeligere, som jeg her vil fremstille, idet jeg beder om Undskyldning, ifald den — hvad jeg ikke kan vide — allerede skulde være fremstilt af Andre.

For alle Dem, som finde deres Regning ved at overtræde Loven (ligesom Visse have fundet deres Regning ved at betale 10 Dalers Mulct for den Fornøielse at give et Ørefigen), er det upaatvivlelig af Vigtighed, at der ikke gives nogen Censur, som kan prævenere deres Hensigt. Da det nu, hvor in-

gen Censur existerer, er physisk muligt, at udgive et lovstridigt Skrift, og efter Omstændighederne faae det udbredt og læst, inden Forfatteren sættes under lovlig Tiltale derfor, saa er det begribeligt, at alle De, som det ligger mere paa Hjertet at faae visse Ytringer publicerede, end at adlyde Lovene, betragte hiin physiske Mulighed som en Frihed, ja endog benævne den saaledes. Herimod kan nu forsaavidt Intet være at indvende, som der gives en Frihed til det Onde, ligesaavel som en Frihed til det Gode. Men ved en høist mærkværdig Uklarhed i Tanken forvexler man nu hiin Frihed til det Onde med den af Staten tilladte og garanterede Frihed, eller med den, som Hr. Christensen kalder „den evige, udødelige Aands." Og naar nu denne — jeg veed ikke, om latterlige eller sørgelige — Forvexling er foregaaet, saa betragter man det som tilladeligt, at udgive Skrifter, som Lovgivningen har forbudt, eller med andre Ord: man betragter det som en Frihed at kunne gaae udenfor de Grændser, ved hvilke Staten har indskrænket Friheden. Men den eneste Frihed, som Staten i dette Tilfælde ikke har indskrænket, er den physiske Mulighed af at gaae udenfor Frihedens Grændser. Med samme Grund kan man, da det er tilladt at bære en Kniv hos sig, og der ingen Præventionsmidler ere trufne til at forebygge dens Misbrug, paastaae, at Staten

har givet os Frihed til at myrde, thi det er jo altid physisk muligt at begaae Forbrydelsen, uagtet man siden bliver kaldet til Ansvar for den. Men besynderligt vilde det være, om Staten gav Tilladelse eller Frihed til Det, som den siden straffer. Tvertimod, den Frihed man har til at gjøre det Utilladelige, er netop den, som Staten ikke indrømmer, og som man altsaa ikke maa benytte, men tvertimod betragte, som om man ikke havde den. Hvad enten altsaa Pressen — for at blive ved denne — er under Censur eller ei, er Trykkefriheden ganske den samme, forudsat, at Censuren blot forebygger Lovenes Overtrædelse, og ikke er indrettet for vilkaarligen at prævenere hvad Lovene ikke forbyde, eller maaskee endog hvad de tillade.

At forresten andre Præventionsmidler, til hvilke Ingen endnu har villet nægte Staten Ret, bruges i andre Tilfælde, i hvilke man da, ifald Censuren var uretfærdig, forbi den prævenerer, maatte af samme Grund erklære hine for uretfærdige: derpaa har Ørsted gjort opmærksom, l. c., S. 47 og 48. Til Exempel kan tjene det Politietilsyn, som finder Sted med Ild og Lys, og de Betingelser, under hvilke Giftsorter maae udleveres fra Apothekerne. Ja, jeg indseer ikke rettere, end at selv de Prøver eller Examina, ved hvilke Staten stræber at forsikkre sig om Folks Duelighed til i visse Virkekredse at udføre

hvad de paatage dem, ogsaa ere en prævenerende Censur. Hvorfor er det ikke Enhver tilladt at udøve Lægekunsten? Det var jo tidsnok at kræve ham til Ansvar, naar han først havde dræbt en Patient, eller forværret hans Tilstand. Loven mod Qvaksalvere er ogsaa et „Indgreb i Aandens evige Rettigheder, et Aandstyrannie," som under ingen Omstændigheder bør fordres eller indrømmes; og Dette kan man let bevise af Naturretten: thi Tanken er fri, altsaa ogsaa den Tanke at ville curere sine syge Medmennesker; men Tanken at ville curere bliver sig kun høist ufuldkommen bevidst, saalænge den ikke yttrer sig i den Handling at curere; altsaa bør denne Handling være fri, quod erat demonstrandum.

Kort og godt: I sig selv er Censur hverken uretfærdig, eller en Indskrænkning af Trykkefriheden. Men derimod er det store Vanskeligheder underkastet, at organisere den saaledes, at den opfylder sin Bestemmelse: virkelig at prævenere hvad Lovene forbyde, og intet Andet end Dette. Jo meer den fjerner sig fra denne Bestemmelse, desmere fortjener den at dadles, fordi den da bliver til en Uretfærdighed og til en Indskrænkning, som den ikke skal være. Men hvor Ufuldkommenhederne i dens Organisation ikke ere større, end de ved alle menneskelige Indretninger maae være, er der endnu ingen Grund til at fordre den afskaffet. Hvorvidt den nu

paa ethvert Sted og paa enhver Tid svarer til sin Bestemmelse, eller ei, fordrer en local og temporær Undersøgelse. Finder man, at den ikke svarer til Bestemmelsen, er Dette endnu kun Grund til at rette dens Feil. Om den skal afskaffes, beroer paa, om den under de givne Omstændigheder er nødvendig eller ei. Men at ville udlede Dette af Naturrettens abstracte Principer, er en Absurditet.

Denne Tilbøielighed til at udlede alle de bestaaende politiske Forhold af Individets saakaldte medfødte og naturlige Rettigheder — en besynderlig Modsigelse, thi i Naturstanden har Individet ingen Rettigheder, forbi det ikke er Menneske; Dette bliver det først ved at indgaae den Forening, som kaldes Stat, thi denne er Betingelsen for det reent Menneskeliges Udvikling — denne Tilbøielighed, siger jeg, næret ved det forrige Aarhundredes overfladiske Stats-Philosophie, har endnu dybe Rødder i et meget stort politisk Parties Anskuelser; og det er saare begribeligt, thi Tiderne ere nu engang saaledes, at man foretrækker Det, som man faaer for bedst Kjøb; men ingen politisk Kundskab er billigere i Priis, end den som bestaaer i at abstrahere fra alle de Høider, hvortil Statslivet igjennem Aartusinder har udviklet sig, og nivellere dem med Naturstandens eller den individuelle Friheds Vandflade. Herved sparer man sig utallige Opmaalinger og Beregninger af Eleva-

tionerne; Havets Overflade er Nul, det er Alt hvad man behøver at lære, men et Nul er snart lært, og naar Alting er nivelleret, saa er Alting ligeledes Nul. Denne Kundskab er saaledes meget fristende for Enhver, der seer paa Prisen. Det første, Alt omfattende Princip er ikke større, end at man kan skrive det paa sin Negl, og ved Hjelp af denne saa beqvemme og transportable Grund-Politik kan man nu lettelig prøve og efter Omstændighederne bortraisonnere alle de vanskelige og kunstige Sammenslyngninger i Statens Organisme, hvilke til Verdens forskjellige Tider de dybsindigste Tænkere have anvendt deres Liv paa at fatte og forklare. Det gaaer med Staten, som med Sproget: Enhver indbilder sig at kunne forbedre det, fordi han indbilder sig at staae over det, og at have fattet det. Og dog, hvis ikke Parti-Aanden forblindede den sunde Menneskeforstand, maatte allerede denne være tilstrækkelig til at indsee, at det simple, letfattelige og for billig Priis erhvervede Princip, hvorfra man gaaer ud, kun er formalt, saa at man ved det kan bevise saavel Retfærdigheden som Uretfærdigheden af hvad man vil, og eftersom man finder for godt. Naturrettens eller de saakaldte Menneskerettigheders Princip, anvendt paa Statsforholdene, er det samme i Politiken, som Mulighedens Princip, anvendt paa virkelige Gjenstande, er i Logiken. Muligt

er nemlig Det, som ikke modsiger sig selv, eller Det, der er hvad det er. Men saalænge man ikke har bestemt, hvori det Modsigende bestaaer, er Principet formalt, og man kan da anvende det paa Alt uden Forskjel; thi selv det Modsigende er hvad det er (nemlig modsigende), eller det Modsigende er, qua modsigende, ikke modsigende, og følgelig er Alting muligt, eller, efter en omvendt, ligesaa gyldig Argumentation, umuligt. Og paa samme Maade er, ifølge det abstracte, formale, Naturrets-Princip, Alting retfærdigt eller uretfærdigt, alt eftersom man ønsker, at det skal være det Ene eller det Andet. Hvo som bekjender sig til denne Lære, kan derfor medrette kaldes en Mand af bøielige Grundsætninger. Men hvad Lærens mangfoldige Bekjendere ikke vide, (thi Viden og Videnskab er desuden ikke deres Sag), det er, at de ved at stille Statsvidenskaberne paa det omtalte Standpunct, gjøre det Samme, som naar man i vore Tider vil føre Naturvidenskaben tilbage til det atomistiske System. Ved Atomer pleier man at forstaae de mindst mulige Dele af et Heelt. Er Staten et Heelt, saa ere Individerne dens Atomer, thi de ere dens mindst mulige Dele, eftersom det Individuelle er udeleligt. Bestemmer man nu Individernes Fornuft eller Villie som det Absolute i Staten, saa lægges al Selvstændighed i Individerne, og Staten bliver kun et ud-

vortes Aggregat af de utallige Atomer, uden egen Selvstændighed; derved ophører den at være et Heelt; men da ophøre Individerne med det Samme at være Dele, thi hvor der ikke er et Heelt, kan der heller ikke være Dele. Individerne blive da selv lutter absolute Heelheder, Noget, som ophæver sig selv, forbi det Absolute ikke kan være meer end Eet. Det er da ikke længere det Heles Fornuft, som tiltrækker og forener dem, men det er deres atomistiske Absoluthed, som indbyrdes frastøder og adskiller dem; og det Eneste, man kunde kalde deres Forening, er deres tilfældige Forbindelse i Aggregatet. Dette betegner den naturlige Ret, som ophæver sig selv. De samme Bestemmelser komme for i den atomistiske Naturphilosophie, ifølge hvilken det udtrykkelig hedder, at Atomerne yttre gjensidig Repulsion, og kun ved Tilfældet komme i Forening. Den paa samme Princip byggede Statslære yttrer samme Repulsion imod det Heles Fornuft, og kommer ligesaa tilfældigt til den systematiske Forening af sine Sætninger, hvorfor den ogsaa med samme Lethed kan naae hvilketsomhelst Resultat. Men Den, som er Atomistiker i Statslæren, bliver populær i meer end een Betydning af Ordet, og kaldes af sit Parti en liberal, eller — som man begynder at sige — frisindet Skribent; hvorimod Den, som vil bringe Folk til at forstaae Virkeligheden, inden de bedømme og

reformere den, og derved sætter deres Fornuft i en ubehagelig Contribution, kan vente sig at blive kaldet servil. I det Hele er det mærkeligt, hvor langt vore politiske Menings- eller System-Krige staae tilbage for den civiliseerte Uddannelse, som den materielle Krig har naaet. I denne veed den ene Krigshær, at den anden baade bør og vil gjøre den Modstand; ja den vilde foragte den, ifald den ikke viste Tapperhed, men den agter den i det modsatte Tilfælde. Derimod de politiske Partier bære dem ad, som om den Modstand, de finde, var utilladelig og lumpen, medens den tvertimod er Pligt fra de Modkæmpendes Side, fordi den hører med til den Proces, hvoraf det Fornuftige skal fremgaae som Resultat.

Den samme atomistiske Anskuelse viser sig i Det, som Hr. Christensen forebringer angaaende Forholdet mellem de forskjellige Stater. Den Indvending, at udvortes Forhold kunne forhindre en Stat fra at ophæve Censuren, møder han nemlig med en Deduction af den Sætning, at den ene Stats Indblanden i den andens Anliggender er uretfærdig. Og heri er han endda consequent. Thi naar Individerne ere de selvstændige Atomer, og Staten kun deres udvortes og tilfældige Forening, saa er det rimeligt, at de forskjellige Stater, der igjen ere at betragte som Individer i det hele Samfund af Stater, ansees for

Atomer af en høiere Orden, hvilke altsaa forholde sig repellerende til hverandre (den ene tilbagevisende den andens Indflydelse), og blot udvortes og tilfældigt ere forenede, saa at de blot udgjøre en Masse eller et Aggregat. Men efter dette Princip bliver da al Krig uden Undtagelse uretfærdig, eftersom Krigen er den voldsomste og eftertrykkeligste Maade, hvorpaa Staterne kunne udøve gjensidig Indflydelse paa hverandre. Thi om ogsaa Forf. vil gjøre den Distinction, at en Forsvarskrig er tilladelig, men en Angrebskrig utilladelig, saa vil han dog af Historien let overbevise sig om, at denne Distinction ofte er umulig at gjøre, da det til Forsvar let kan være nødvendigt baade at gjøre det første Angreb, og at gjøre Erobringer. Desuden bliver jo det hele Spørgsmaal om hvad der mellem Staterne er tilladeligt eller utilladeligt, retfærdigt eller uretfærdigt, et ørkesløst og intetsigende Spørgsmaal, naar man betragter dem som tilfældigt sammenknyttede, og afseer fra det indvortes Princip, som forener dem til et virkeligt, organisk Heelt, til et System af Stater; thi kun af et saadant Princip kan Bestemmelsen af, hvad der er retfærdigt, eller uretfærdigt, udgaae. Men i en organisk Eenhed eller i et System kan den ene Deel ikke være fremmed for den anden, og uafhængig af den; alle Delene ere gjensidig afhængige af hverandre, og kun i denne Afhængighed have de deres

Selvstændighed. Hvis i det menneskelige Legeme en enkelt Deel, f. Ex. Hjertet eller Fordøielses-Organerne, gjør sig uafhængig af det Hele, saa udvikler det derved en Selvstændighed, som er Sygdom, og som bliver det Heles Død; men naar det Hele døer, saa døer ogsaa den enkelte Deel, og dens usurperede Selvstændighed ophæver sig da selv. Uagtet nu Ingen kan falde paa at forsvare de vilkaarlige, og følgelig uretfærdige Indgreb, som de mægtigere Stater mangengang have tilladt sig i de svageres Frihed, saa vilde det ikke desto mindre være en Tilbagevenden til Barbarie, ifald Staterne vare i politisk Henseende absolut uafhængige af hverandre, thi Dette vilde ophæve deres fornuftige Forbindelse, og med det Samme deres egen fornuftige Existens. Uden hiint Enheds-Princip mellem Staterne vilde desuden ingen Revolution, ei engang den allernødvendigste eller bedst grundede, kunne retfærdiggjøres; thi i det Land, hvor den foregaaer, maa den under alle Omstændigheder gjælde for uretfærdig, da ingen Constitution kan indbefatte en Lov, der tillader Revolutioner. Men efterat Revolutionen er sat igjennem, opstaaer en ny Tingenes Orden; men ikke imod denne, kun mod den forrige, ikke længere gjældende, var Revolutionen en Forbrydelse; og denne nye Orden maa, for at bestaae, nødvendigen sanctioneres af de andre Stater, og finder først i denne Sanction

den almindelige Anerkjendelse af sin Retfærdighed. Men at indrømme de andre Stater en saadan Sanctionsret, er at indrømme dem Ret til at blande sig i den enkelte Stats Anliggender.

Ligesom Atomistiken viser sig i det hele Raisonnement om Trykkefrihedens Rettighed, saaledes røber den sig ogsaa — og høist latterligt — i Maaden, hvorpaa Mangfoldige motivere deres Ønske om at erholde den. Jeg siger: høist latterligt; derfor har jeg ogsaa allerede for længe siden taget mig den Frihed at anvende Dette til comisk Brug. Ledermann siger nemlig, „at han lever af at gjøre opmærksom paa Misbrug," og han bestyrker det med det Ønske: „Gid der dog vilde passere nogen Uorden herude, for at vi kunde faae Noget at klage over i Bladet." Og vist er det, at dersom alle Misbrug og Uordener kunde hæves, saa at der slet ikke var Meer at klage over, da vilde mange Mennesker føle sig høist ulykkelige, eftersom de ikke længere havde noget Formaal for deres Liv. Derfor hører man Trykkefriheden især anbefales, forbi man, ved Hjelp af den, kan føre offentlig Klage over Misbrug eller Uordener, som dette eller hiint Individ i Staten tillader sig. At denne Brug af Trykkefriheden ofte kan være ønskelig, indrømmes gjerne, men jammerligt er det dog at betragte den som den eneste eller vigtigste, thi derved røber man, at man i Tanken

ikke formaaer at hæve sig høiere end til det Individuelle og Personlige, og at man gjør dette Atom til det Absolute, forbi man ikke kan række til Ideernes Rige. Uagtet nu Tilladelsen til at angribe Personer er hos os næsten altfor rundhaandet indrømmet visse bekjendte og berygtede Pøbelblade, saa er Dette dog ikke tilstrækkeligt for alle Dyrkere af denne Art af Litteratur. Kun den ene Deel af Pøbelen finder sig tilfredsstillet ved at see Vægtere, Skorsteensfeiere, Barberere, Spekhøkere og Urtekræmmere stillede i Gabestokken, men den anden Deel har ikke Nok heraf, men vilde gjerne see Embedsmænd, især de høiere, og allerhelst de høieste paradere paa samme Sted. Men til Fremstillingen og Udbredelsen af Ideer hører man næsten Ingen at reclamere Trykkefrihed (med Undtagelse af Dem, som troe, at enhver Mening er en Idee), og Dette har maaskee sin Grund i den lykkelige Omstændighed, at vor Presse, med Hensyn paa dette sit vigtigste Formaal, næsten er saa fri, som man kan ønske det. Uagtet jeg nemlig er langt fra at ville tale til Forsvar for mangen Indskrænkning, der for Øieblikket binder den, byder dog Billigheden mig at gjøre opmærksom paa, at Indskrænkningerne ere af den Natur, at de ere langt mere trykkende for de slette, end for de gode Skribenter. I en videnskabelig Undersøgelse kan man vel omtrent fremsætte hvad man vil; men visse Re-

sultater, om de end have Udseende af at være deducerede, ere af den Beskaffenhed, at de umulig kunne være fremkomne ad den videnskabelige Vei, (f. Ex. det Resultat, at Landets Constitution bør kuldkastes) og om saadanne da ikke kunde komme for Lyset, var Tabet jo heller ikke stort. I det Hele er det et slet Tegn, at man ikke synes at ville have Trykkefrihed til anden end politisk Brug, og ligesom ignorerer den Frihed, man har til at behandle videnskabelige og poetiske Gjenstande, fordi man troer, der er større Fortjeneste i at blotte en Statstjeners Uduelighed eller slette Handlinger, end i at levere et Værk for Evigheden. Og meget Andet end personlige Anklager tænker man sig dog ikke ved den politiske Brug af Pressen, thi politiske Ideer har man visselig en stor Frihed til at fremstille. Meget generte ere unægtelig de Forfattere, som meddele Nyheder, saavel inden- som udenlandske, og det skal hjertelig glæde mig paa deres Vegne, naar den Tid kommer, at deres Frihed i denne Henseende maa blive udvidet, men denne Green af Trykkefriheden er dog Bagatel imod den, som vi ere i Besiddelse af. I saa Henseende refererer jeg mig ikke blot med Hr. Ussing til Holbergs politiske Kandestøber — thi jeg forstaaer ikke hvad Hr. Christensen siger S. 67, „at det kun for den comiske Digter er tilladt at raillere med Kandestøberier og deslige," omendskjøndt jeg da paa

denne Grund selv kan gjøre Fordring paa Tilladelsen — men jeg refererer mig endydermere til Ørsted, som siger om By-Nyheder l. c. S. 269: „Og deres Udbredelse ved Trykken kan saa meget mere blive Gjenstand for Lovens Forbud og Straf, da ved denne Indskrænkning ikke tabes Noget, uden for nogle ørkesløse Menneskers barnagtige Nysgjerrighed, og for Andres Lyst til at berige sig ved at tilfredsstille den.“ De, for hvilke Politiken er en Videnskab, ville desuden nok paa andre Maader, end ved vore Blades Meddelelser, komme til Kundskab om Dagens Begivenheder; og den store Hob er bedre tjent med en raisonnerende Fremstilling af et længere Tidsrums Begivenheder, end med de løse Efterretninger, paa hvilke den ikke forstaaer at anvende den nødvendige Critik.

At forresten Trykkefriheden i visse Puncter kunde behøve en Udvidelse, har jeg allerede omtalt, men hvilke disse Puncter ere, vil jeg overlade til de Sagkyndiges Bedømmelse. For over hundrede Aar siden, da Peder Paars nylig var udkommen, blev der af den samme Rostgaard, som Wadskjær celebrerede som de danske Poeters Mæcen, indgivet Klage til Cancelliet over at Anholterne, „hvilke dog bestandig i rette Tid havde svaret deres Skatter,“ ikke desmindre bleve latterliggjorte i det comiske Epos. Sagen syntes farlig for Holberg; man siger, at den

daværende Grev Danneskjold frelste ham ved sin Indflydelse. Ved en Cancellie-Resolution blev Digteren virkelig frikjendt, men i Resolutionen vare de Ord tilføiede: „Uagtet det var bedre, at Bogen ikke havde været skreven.“ Man har jo vistnok ingen Grund til at frygte for, at noget Lignende kunde skee i vore Tider; men umuligt vilde det dog ikke være efter den bestaaende Lovgivning, at et Værk, som Autoriteterne eller Domstolene ikke i dets Nyhed fattede i den rette Betydning, kunde fremkalde en lignende Kjendelse, der vilde give den følgende Generation Anledning til en ligesaa grundet Critik, som den, hiin Resolution vistnok maa underkaste sig i vore Dage.

Ved disse almindelige Bemærkninger troer jeg, tilstrækkelig at have oplyst Hr. Christensens Skrift fra den positive Side, og den Tendens, som gaaer igjennem det. Forfatterens Nøiagtighed i det Factiske og hans Styrke i Raisonnementet er udhængt, ligesom til Skilt, i den mærkelige Sætning, som han med saa megen Sikkerhed lægger til Grund for den nærmere Betragtning af Censuren (S. 39):

> „Hvad der publiceres ved Pressen, er
> enten over eller under 24 Ark.“

Her kan man udraabe: proba majorem; thi jeg veed i det mindste een Bog, som hverken er over eller under 24 Ark. Forfatterens Paastand, at

Presseforseelser hellere bør dømmes af Dilettanter i Lovkyndigheden (en Jury), end af Folk af Faget, er en Gjenstand, jeg overlader til Kyndigeres Bedømmelse, ligesom hans Mening om den inquisitoriske Proces, ved hvilken man vilde undgaae Straf for den Beskyldning, man ikke kunde bevise. I begge Puncter kan jeg henvise ham til Ørsted, hvis Skrifter det vist er paa den høie Tid, at han nu begynder at læse.

Det Forhold, hvori Hr. Christensens Skrift staaer til Hr. Cancellie-Secretair Algreen-Ussings Afhandlinger om Trykkefriheden, eller — som jeg har kaldet den -- den negative Side af Skriftet, har jeg rigtignok ogsaa paataget mig at ville oplyse. Men da under Udarbeidelsen af min Artikel Hr. Professor Davids Recension over Hr. Ussings Afhandlinger er udkommen i sidste Hæfte af Maanedskrift for Litteratur, turde Udførelsen af mit Forsæt nu være overflødig, ikke som om Professor David skulde have udtømt Materien, men han har gjort det første Skridt til en sindig Vurdering af Hr. Ussings Anskuelser, og Mere vilde jeg dog ikke kunne have præsteret, ja ei engang saa Meget. Det er nu at haabe, at Flere ville træde i Hr. Professor Davids Fodspor, og fortsætte den indledede Undersøgelse paa den Maade, han har begyndt, og som er den eneste nyttige: nemlig ved Betragtningen af de hos os

existerende Forhold at komme til Kundskab om, hvorvidt vor nuværende Trykkefriheds-Forfatning trænger til Forandringer og Modificationer, samt hvilke disse ere.

Men uagtet nu Professor Davids Recension har den Fortjeneste, ikke blot at have gjort opmærksom paa nogle vigtige locale og factiske Omstændigheder, hvilke man hidtil syntes at oversee, men især at have draget Quæstionen hen paa den Mark, hvor den ene og alene har hjemme, forekomme dog adskillige af hans Yttringer mig ikke at være grundede eller at fortjene Bifald. Ogsaa han forvexler Trykkefrihed med Frihed fra Censur; ogsaa han taler om Trykkefriheden, som om politisk Litteratur var den eneste Brug, man havde for den. Og naar han, paa Grund af, at den bedst organiserede Censur-Anstalt, bestaaende af de indsigtsfuldeste og redeligste Censorer, alligevel ikke „kan holde sig fri for at feile," slutter (S. 268), at „enhver Censur-Anstalt maa blive til Hinder for Oplysnings, Culturs og Sandheds Udbredelse," da indseer jeg ikke, hvorledes Dette kan følge af Forudsætningen, thi enhver Indretning i Staten vil bestandig være udsat for at kunne feile; Lovgivningen og Domstolene ere heller ikke ufeilbare, men hvo vilde heraf slutte, at de ere „til Hinder for Oplysnings, Culturs og Sandheds Udbredelse?" Her synes da Hr. Prof. David et Øieblik at forlade sit

locale og factiske Standpunct, fra hvilket han forresten betragter Quæstionen, og at forvilde sig paa de almindelige Principers Mark. Ligesaalidt synes han mig at raisonnere consequent, hvor han (S. 259) beklager sig over, at der gives Regjeringer, som vise de Skribenter, der „med Frimodighed yttre sig om offentlige Anliggender, Tilsidesættelse og Ugunst," istedenfor „Opmærksomhed og Yndest." Herover kan man snarere klage i Frankrig og andre Lande, i hvis Constitution det democratiske Princip er stærkt udtalt, thi der kan, som bekjendt, enhver Embedsmand, fra den øverste til den ringeste, affættes uden Lov og Dom, saasnart han har havt det Uheld at mishage Regjeringen; men i Danmark bruges denne arbitrære Fremgangsmaade ikke, og behøves heller ei. Den „Tilsidesættelse og Ugunst," som Skribenten her udsætter sig for, ved at mishage Regjeringen, er da i sine Virkninger forbetmeste ligesaa ubetydelig, som den „Opmærksomhed og Yndest," han kan vinde ved at behage den, og synes derfor ikke at være noget Motiv for en kraftig Mand til at tilbageholde sine Yttringer. Prof. David tilføier endvidere, at man ikke for hiin Ugunst og Tilsidesættelse finder Erstatning eller Trøst i den offentlige Mening, saafremt „Almeenaanden endnu ikke er vakt til et kraftigt Liv." Men ifald den ikke er det, da er Dette jo Skribenternes egen Skyld, som af Frygt for Ugunst

og Tilsidesættelse ikke bidrage til at vække den. Hiin elegiske Klage synes mig derfor ikke at være passende for en politisk Skribent. Overalt er det vel i sin Orden, at Den, som mishager Regjeringen, maa finde sig i dennes Ugunst, men man maa glæde sig over, at Følgerne hos os ikke ere værre. Vil man indvende, at Regjeringen, i Tilfælde af at der skrives Noget, som er den ubehageligt, bør være for ophøiet og for upartisk til at betragte sig selv som Part i Sagen, da svares derpaa, at isaafald maa først og fremmest Skribenten have denne Sandhed for Øie, og skrive paa en saadan Maade, at han ikke selv berettiger Regjeringen til at betragte sig som Part. Men jeg har desuden allerede bemærket, hvorledes vor hele europæiske Gjæring er en aandelig Kamp mellem to Partier: det conservative og det modsatte, (hvilket jeg, af Frygt for ikke at finde det rigtige Navn, vil lade være at benævne), men følgelig er jo enhver Regjering eo ipso Part i Sagen, og det saa meget mere, som Kampen er hæftigere. Enhver, som ikke blot vil være Tilskuer, vælge da, til hvilket Parties Bestræbelser (naturligviis indenfor de lovlig bestemte Grændser) han vil slutte sig; Dette er en Sag imellem ham og hans Overbeviisning; men Ingen gjøre Fordring paa, ved de samme Handlinger at indlægge sig i begge Parters Gunst.

Uden at ville indlade mig paa en Bedømmelse

af Hr. Usfings Arbeider, der frembyde saa mange Sider for en critisk Betragtning, troer jeg dog, at han i Virkeligheden har gjort baade Regjeringen og Publicum en Tjeneste, ved at gjøre opmærksom paa, at Skribenterne under den bestaaende Trykkeforfatning ikke ere nær saa indskrænkede, som man hidtil troede. Fra hvilken Side han vil modtage Gunst derfor — om maaskee fra ingen af dem — er derimod et ganske andet Spørgsmaal, som ikke vedkommer Sagen.

At det ikke har været Undertegnedes Hensigt at gaae ind i de locale og practiske Details af Trykkefriheds-Quæstionen, seer Enhver let, og man har vel ogsaa af hans bekjendte Affky for al Dilettantisme maattet vente sig denne Tilbageholdenhed. Men naar nu andre, med de locale Forhold fortrolige Forfattere fortsætte Debatterne om denne Sag, da haaber Undertegnede, at hans lille Afhandling vil paa en dobbelt Maade udøve gavnlig Indflydelse: deels ved at have bortryddet de overfladiske, atomistiske, fra det forrige Aarhundrede overleverede Statsrets-Principer, som blot tjene til at forvirre Spørgsmaalet; deels ved at bidrage til, at de kyndige Mænds Debatter ikke maae forstyrres og Publicums Dømmekraft ikke vildledes af Personer, som paatage sig at undervise, inden de have gaaet i Skole.

2.

Breve til en Landsbypræst.

(Kjøbenhavns flyvende Post, 1834, Interimsblade Nr. 22—24.)

I.

Kjøbenhavn, den 12 Juni 1834.

Du har Ret, min Ven! For en Mand, der har tilbragt sine bedste Ungdomsaar i Hovedstaden, er det en haard Overgang at see sig henkastet i en Udkant af vore Provindser, levende mellem Bønder og andre Creature, og forresten Medlem af Læseselskabet i Ravnekrog, hvorfra man faaer Kjøbenhavnsposten, naar den selv og dens Nyheder ere over et Fjerdingaar gamle. Intet er da rimeligere, end at Du ønsker Dig en Correspondent i Kjøbenhavn, men Intet urimeligere, end at Du har ladet dit Valg falde paa mig, der er bekjendt for at være den dovneste Brevskriver. Dog, jeg fatter, hvad der har bevæget Dig dertil: det er mine egne, uforsigtige Ytringer. Jeg havde nemlig sagt til en god Ven, at jeg i mine Fritimer sad uophørligt med Pennen i Haanden, og morede mig med at skrive Breve; og

denne Yttring havde han været hurtig nok til at meddele Dig. Men Du maa vide, at de Breve, jeg morer mig med at skrive, ere fingerede Breve; det er en Form, jeg har valgt, for under den at fremstille mine politiske og litterære Reflexioner. Jeg føler nemlig paa nogen Tid en uimodstaaelig Drift til at optræde som Forfatter, og hvorledes skulde det være anderledes? Exemplet smitter. Paa en Tid, da Kjøbenhavn har ligesaa mange Skribenter, som Indbyggere (den sidste Folketælling vil underrette os om deres nøiagtige Antal), er det en Skam at staae tilbage, og Dette var hidtil Tilfældet med mig, thi jeg har aldrig ladet Noget trykke naar jeg undtager et Avertissement i Adresse-Avisen om en Guld-Uhrnøgle, som jeg havde tabt i Frederiksberg Allee. Men uagtet dette første Forsøg var ret pænt skrevet, uden at rose mig selv, blev det dog forsaavidt uden Virkning paa Publicum, som jeg ikke erholdt den efterlyste Gjenstand, og Du seer da, at det er omtrent det Samme, som om jeg ikke endnu havde debuteret i Litteraturen. Men det skal skee! Ved Himlen, det skal skee! Saaledes svoer jeg nylig under fire Øine, da jeg betragtede mig i Speilet, medens jeg ragede mit Skjæg: Ogsaa jeg vil være Skribent, moralsk, æsthetisk, philosophisk, men især politisk Skribent; ogsaa jeg vil skrive saaledes, at Censor skal stryge en Spalte ud for mig; ogsaa jeg vil smigre Folket og

stikle paa Regjeringen, dog ikke anderledes, end at jeg jo i et passende Dieblik kan vende om midt paa Veien, og gjøre den venstre Side til den høire. Da jeg nu i dette Forsæt var ifærd med at udarbeide en Række af høist piquante Breve, som jeg vil sætte i Kjøbenhavnsposten, og hvoraf omtrent en Trediepart (som jeg derfor ogsaa har udarbeidet i en Hast, uden at anvende synderlig Flid eller Tanke derpaa) upaatvivlelig vil blive udstrøget, modtog jeg dit Brev, og læste den deri indeholdte Begjæring, at meddele Dig Nyheder fra Kjøbenhavn. Jeg vil tilstaae, at jeg i første Dieblik følte mig lidt stødt over din Anmodning. Hvorledes? tænkte jeg: Jeg, som føler mig kaldet til at skrive for Folket, jeg skulde nedlade mig til en blot privat Correspondance, sætte mit Lys under en Skjeppe, eller idethøieste lade det skinne i en fattig Landsbypræsts fugtige Studerekammer! Nei, hvad jeg skriver, skal trykkes; ellers skriver jeg Intet. Da det imidlertid under disse Tanker faldt mig ind — hvad Du i et tidligere Brev havde fortalt mig — at Du, tiltrods for dit Præstekalds ringe Indtægter, holdt den flyvende Post for dine egne Midler, eftersom den ikke holdes i det omtalte Læseselskab, udraabte jeg med Eet: Heureka! Saa kan jeg jo slaae to Fluer med eet Smæk, kan paa eengang opfylde min Vens Begjæring og udføre mit eget Forsæt. Da mine Artikler for Kjøbenhavns-

posten næsten ere færdige, saa kan jeg jo om et Par Dage faae lagt den sidste Haand paa dem, og jeg har da Tid til at begynde en ny Række Breve til min Ven, Landsbypræsten, hvilke jeg kan lade indrykke i den flyvende Post, istedenfor at sende ham dem med den sædvanlige Post; jeg sparer da tillige Postpengene, og Brevene ville ligesaa sikkert og ligesaa hurtigt komme til deres Adresse. Som tænkt, saa gjort, og her har Du da allerede mit Nr. 1.

For nu paa den letteste Maade at finde en Begyndelse imellem den Mængde af Gjenstande, som tilbyde sig for en Correspondent i Hovedstaden, vil jeg tage mit Udgangspunct fra Besvarelsen af det Spørgsmaal, som Du selv har forelagt mig, nemlig om jeg var Deeltager i det store Middagsmaaltid paa Skydebanen den 28 Mai. Desværre maa jeg besvare dette Spørgsmaal benægtende. Jeg befandt mig ikke ganske vel i de Dage. Lægen havde raadet mig til Afholdenhed i min Diæt; og da jeg nu frygtede for, at Herr Beckers udmærkede Kjøkken let vilde friste mig til at overskride Grændserne for Tilfredsstillelsen af min Appetit, og at min svage Constitution vilde have Skade deraf, især naar jeg nød Retterne med de politiske Saucer, som ikke Kokken, men Gjæsterne selv upaatvivlelig vilde lave til dem, saa blev jeg fra Gildet, saa ondt som det gjorde mig, thi i de forrige Aaringer havde jeg været med. Imid-

lertid var det mig bagefter ret kjært, at have fulgt Lægens og Fornuftens Stemme, thi, som Du veed, er jeg plaget med Gigtsmerter i Knæerne, saa at jeg ikke kan taale at staae ret længe paa mine Been. Jeg vilde have befundet mig vel hos Romerne, hvilke altid *laae* tilbords. Man betragter det vel medrette som et af Culturens Fremskridt, at man nuomstunder *sidder* tilbords, hvilket unægtelig er honnettere, end at ligge, skjøndt mindre mageligt. Men hvis Culturen skulde hæve sig endnu høiere, saaledes at man herefter kom til at *staae* tilbords, saa blev jeg, paa Grund af min physiske Svaghed, nødt til at melde mig ud af den. Hvorledes vilde det da være gaaet mig, ifald jeg havde været med paa Skydebanen, hvor der holdtes den ene lange Tale efter den anden, saa at man i al den Tid maatte staae tilbords? Men ogsaa af andre Grunde behager den Skik mig ikke. Den vise Kong Salomon siger, at Alt har sin Tid. Naar jeg skal spise, vil jeg nok conversere, men ikke høre Taler; og naar jeg er Tilhører ved Prædikestolen, eller ved Cathedret eller i Parquettet, vil jeg ikke spise. Denne Bemærkning er vist meget triviel. Idetmindste fik jeg den Beskeed af en god Ven, som havde været med ved Festen, og gav mig en vidtløftig Beretning derom, og for hvem jeg i al Uskyldighed yttrede hiin Mening. Han sagde nemlig, at saadan var Skik og Brug i England og Frankrig.

Forgjæves indvendte jeg, at fordi man i andre Lande havde en besværlig Skik, behøvede man jo ikke at indføre den her; at Englændere og Franskmænd ere ligesom fødte til at være Talere, medens vi ere ligesom fødte til at tie stille; at den omtalte Skik er hos Hine en af de mange Yttringer, hvori deres politiske Liv og Dannelse udtrykker sig, medens den hos os er en Yttring uden Kraft, et Phænomen uden Væsen; endelig at vi i et Øieblik som dette, da vi gjøre vort første Opsving til en større politisk Frihed, skulde stræbe at give os en værdig Holdning, og i den Hensigt først og fremmest aflægge vor bekjendte, taabelige Lyst til Efterligning af hvad der findes hos andre Nationer, uden Hensyn paa, hvorvidt det stemmer med vor Characteer, eller ei. Det var, som sagt, forgjæves, at jeg gjorde disse Indvendinger, thi min Ven afbrød mig med en Strøm af Ord, som vel i Begyndelsen opvakte min Modsigelseslyst, men dog tilsidst overbeviiste mig om min Uret. Jeg har endnu beholdt de vigtigste af hans Argumenter i min Erindring; de løb saaledes:

„Det er en bekjendt Sag, at man ikke skal foragte det Udvortes med alle dets tilfældige Kjendetegn. Du taler om en Yttring uden Kraft, et Phænomen uden Væsen. Men lad os kun frembringe Yttringen eller fremkunstle Phænomenet, da vil Kraften og Væsenet lidt efter lidt indfinde sig af sig selv. Kan

man ikke affectere Kjærlighed saalænge, til man virkelig bliver forelsket? Den Dag, en simpel, udannet Mand trækker en ny, elegant Klædning paa, af samme Snit, som de dannede Classers, farer der ogsaa en ny Aand i ham, han fører sig ganske anderledes op, og man risquerer langt mindre, ved at give sig af med ham, end naar man møder ham i hans gamle, forrevne Trøie, og med Træskoe paa Benene. Skal der fare en politisk Aand i os Danske, da gjøre vi vel i at trække den samme politiske Dragt paa, som bæres i England og Frankrig. Da vi nu tillige ere store Libhabere af at spise god Mad og drikke god Viin paa offentlige Steder, medens vore Koner sidde hjemme ved et Fad Øllegrød, saa kan dette heldige Træk i vor National-Characteer fortrinligen benyttes som Udgangspunct for en tilkommende politisk Udvikling. Saavel Middagsmaaltidet, som de derved holdte Taler ere derfor paa deres rette Sted; ja ligesom det ved visse gamle, meget sammensatte Recepter er nødvendigt ei at udelade et eneste af deres Simplicia, fordi man ikke ret veed, hvilket af dem alle der er det virkende, saaledes er det ogsaa her nødvendigt at afbryde Talerne med Applaus og med Udraabet „„hør ham!““ thi Dette er en af Ingredienserne baade i den franske og i den engelske Mixtur . . . . Ti stille! Jeg veed allerede, hvad Du vil sige, jeg seer det paa din Mine: Du mener, at ogsaa

disse enthusiastiske Udbrud ere Yttringer uden Kraft, fordi vi Danske, som bekjendt, ikke ere enthusiastiske, eller fordi det idetmindste er imod vor National-Characteer at give vor Enthusiasme, naar den engang imellem kommer os paa, Luft i stærke, udvortes Yttringer. Dette indrømmer jeg Dig gjerne. Der skal Mere til, end Forordningen om Provindsial-stænderne, inden vi kunne føle hiin, for os unaturlige Trang. Men ikke desmindre er det godt, at vi indbilde os at føle den, og at vi handle derefter. Grunden har jeg allerede sagt Dig, og behøver ikke at gjentage den. Lignelsen med Recepten er slaaende. Derfor bør vi ogsaa i de Artikler, som vi sætte i Kjøbenhavnsposten, og ved hvilke det endelig efter syv magre Aarganges Forløb er lykkedes os (i een Retning for det Første) at give dette Blad hvad Franskmændene kalde la couleur d'un journal, stikle paa Adels-Aristocratiet, uagtet et saadant ikke existerer, og af gode Grunde ikke kan existere her i Landet; fremdeles paa Regjeringens Partiskhed i Embeders Besættelse, paa uvedkommende Personers Indflydelse, o. s. v., thi da alt Dette finder Sted i de frie Stater, England og Frankrig, saa bør det, til Lettelse af Oversigten og til Beqvemmelighed for vore Politikere, være ligesaa hos os."

Saameget erindrer jeg af min Vens Tale. At jeg ved den blev aldeles omvendt, har jeg allerede

fortalt Dig. Hvad Dig selv angaaer, trænger Du vel ikke til Omvendelse, og jeg kunde derfor have sparet at meddele Dig hans Ord. Til min Forskrækkelse seer jeg, at Papiret er fuldt, inden jeg endnu har fortalt Dig en eneste Nyhed. Det er min fordømte Lyst til Reflexioner, som gjør, at det allermindste Stof forslaaer saa gevaltigt, naar det kommer under min Behandling. I Paludan-Müllers Skuespil Kjærlighed ved Hoffet staaer en Definition paa hvad en Nyhed er. Saameget er da vist, at den ikke maa have for meget Indhold, thi da svarer den ikke til Begrebet, men giver strax Anledning til Reflexioner, der fordetmeste ere gamle. Den bedste Nyhed, jeg kjender, var en, som jeg engang læste i et af vore Blade. Under Overskrift af en By i en af Provindserne, og med nøiagtigen vedføiet Datum, stod nemlig intet Andet, end de laconiske Ord: „I dette Øieblik drager en Tordensky over Byen.“ For at efterligne denne Laconisme, vil jeg da melde Dig, at det i dette Øieblik regner i Kjøbenhavn. Men selv her vaagner min Djævel, og indskyder mig den Reflexion, at efter Regn kommer Solskin. Hermed har jeg da den Fornøielse at slutte for denne Gang, idet jeg undertegner mig

Din oprigtige Ven,
Christen Trane.

II.

Kjøbenhavn, den 18 Juni 1834.

Neppe en halv Time efter at jeg havde affendt mit første Brev til Dig, modtog jeg din Skrivelse af 8de dennes, i hvilken Du yttrer din Misfornøielse med, at Grundbesiddelse er gjort til en Hovedbetingelse for Valgret og Valgbarhed ved vore Provindsialstænder. Ingen Bestemmelse, siger Du, kunde være mere upassende for vore Kjøbstæder, hvor Intellectualiteten, forsaavidt som der findes nogen, snarere er adskilt fra den materielle Besiddelse, end forenet med den. (I Forbigaaende maa jeg bemærke, at den samme Klage høres her i Kjøbenhavn, hvor Nogle frygte for at see Spekhøkere og Marskandisere paradere mellem vore Deputerede). Du siger, at i din nærmeste Kjøbstad ere der kun Elleve, som med Hensyn paa deres Eiendom ere valgbare, men at disse rigeste Borgere i Byen ere i aandelig Henseende de allerfattigste af alle dens Indbyggere, ja saa nær ved Bettelstaven, at de maatte gjøre Fallit, ifald de kom til at fungere som Deputerede; og den samme Vanskelighed maa, efter Din Mening, finde Sted i mange flere af vore Kjøbstæder. I denne Anledning skal jeg fortælle Dig Noget, som udentvivl vil tjene til at bestyrke Dig i din Mening.

Kan du huske vor gamle Skolekammerat, Mar-

colfus, som forlod Skolen, forbi han paa ingen Maade vilde lære Latin? Jeg erindrer endnu tydelig den Dag, da han ved Enden af en Time reiste sig op i Classen, med høitidelig Mine, og tiltalte vor Rector med de Ord: „Hr. Professor! Jeg gaaer, men kommer ei igjen. Jeg har nu fast besluttet, at jeg ikke vil lære mere Latin, thi dette Sprog strider mod Naturens Orden; men Det, som er imod Naturen, egner sig ikke for os Mennesker. Er det ikke, som om man vilde klappe en Hund imod Strøget af Haarene, eller tørre sin Næse opad, naar man, for at kalde paa Folk, skal tvinges til at kalde dem anderledes end de hedde? Naar jeg vil kalde paa En, som hedder Petrus, hvad er da rimeligere, end at jeg raaber: Petrus! Det er efter Naturens Orden. Men naar en gammel Romer vilde kalde paa mig, saa vilde han raabe Marcolfe, uagtet jeg hedder Marcolfus, og hvis jeg selv skulde kalde paa En, som hed Janus, saa maatte jeg raabe Jane, ligesom om Mennesket var et Qvindfolk. Jeg veed nok, Hr. Professor, at visse udmærkede Mænd, for hvis Navne man bar Agtelse, f. Ex. Cicero og Cæsar, vare fritagne for denne Uskik, ligeledes Fruenspersoner, hvilke man jo altid bærer paa Hænderne; men jeg kan ikke lide, at der skal gjøres saadan Forskjel, thi forbi man er et ringe og fattigt Mandfolk, behøver man

ikke at lade nogen Tort overgaae sig, heller ikke at give sit Minde til naturstridige Ting."

Jeg husker endnu det Indtryk, som denne Tale, der vakte hele Classens Skoggerlatter, gjorde paa mig. Jeg var den Eneste, der forblev alvorlig under den almindelige Latter. Ja selv Professoren havde nær sat Livet til af Latter, thi han fik et hæftigt Anfald af sin gamle, asthmatiske Hoste, som denne Gang ikke var langt fra at qvæle ham. Mig derimod forekom det, som om Talen, langt fra at være latterlig, tvertimod havde noget Sublimt, som aflokkede Beundring. Jeg fattede dengang ikke, hvad det var, som henrev mig, men jeg har siden tænkt over det, og fundet, at det var en høi Grad af sund Sands, som var udtrykt i Raisonnementet, ihvor grove end de Misforstaaelser vare, hvorpaa det beroede; og denne saakaldte sunde Sands eller bon-sens gjør undertiden den samme Virkning paa mig, som det Tragiske eller Pathetiske paa Mængden af Mennesker. Dette fortræffelige Anlæg har nu vor Ven Marcolfus virkelig uddannet til en sjelden Grad af Sikkerhed. Var det ikke allerede et Beviis paa hans sunde Sands, at han forlod Latinen og Skolen, og vidste at bane sig Vei til det store Klokker-Embede, som han nu allerede i en Række af Aar har beklædt i en af vore ei uanseelige Kjøbstæder (som jeg ikke behøver at nævne, da Du vel veed, hvilken det er), medens Du, som

holdt Latinen og Skolen ud, endelig obtinerede et Præstekald, der ikke bringer Dig saa mange aarlige Hundreder ind, som vor Ven Klokkeren har i aarlige Tusinder? Et nyt Beviis paa sin sunde Sands afgav han derved, at han hverken blev storagtig over den Lykke, han havde gjort, eller magelig i dens Nydelse. Tvertimod, da han tillige besad et udmærket Talent til at klippe Pudelhunde, forenede han denne Industrie med Udøvelsen af sine Embedspligter, og denne hans nye Bestræbelse kronedes med saa meget Held, at to fattige Borgere i Staden, opmuntrede ved hans Exempel, valgte samme Næringsvei. Da nu Concurrencen var bleven saa stor, at Byen paa eengang havde tre Hunde-Friseurer, medens den paa samme Tid ikke besad et eneste Individ, der formaaede at accommodere et menneskeligt Hoved, gav Marcolfus et nyt Beviis paa sin sunde Sands, idet han forlod Hundene, og hævede sig til Menneskene. Han er nu den eneste, idetmindste duelige Coiffeur i Byen. Men da det undertiden skal være hændet, at hans Embedsforretninger ere komne i en ubehagelig Collision med Udøvelsen af hans Kunst, har Provsten, som er Consistorialraad, truffet den Indretning, at Enhver, som ønsker at betjene sig af Klokkerens Talent, maa otte Dage iforveien indgive en skriftlig Ansøgning derom til Stedets geistlige Autoritet, som da efter Omstændighederne be-

vilger eller afslaaer Begjæringen. Saaledes har nu Marcolfus, deels ved en sparsom Administration af sit store Embeds Indtægter, deels ved selvvalgt Industrie, men især ved sin sunde Sands erhvervet sig en ikke ubetydelig Formue, saa at han besidder to store Eiendomme i Kjøbstaden, hvilke tilsammentagne ere assurerede for over 4000 Rbdlr. Da han nu tillige har opnaaet den nødvendige Alder, og desuden er en Mand af et uplettet Rygte, saa er han i alle Henseender valgbar. Jeg agter at gjøre denne Mand til Gjenstand for en privatøconomisk Novelle, der vist kan blive yderst lærerig.

Vor gode Marcolfus — for at vende tilbage til Historien — var for nogle Dage siden her i Kjøbenhavn, og besøgte mig under sit Ophold, for gammelt Kjendskabs Skyld. Jeg gratulerede ham, fordi han var bleven en Mand, der ikke alene skulde sættes paa Valglisten, men som efter al Rimelighed endogsaa vilde blive valgt. „Vor Herre bevare os!" udbrød han med en forlegen Mine: „Jeg seer rigtignok ud til at give Raad! Nei hvergang Nogen har spurgt mig om Raad, har jeg altid kun havt eet Svar ved Haanden, og det er: Gak hen, og bliv Klokker! — De leer, men tilforladelig, jeg troer ikke, det bliver godt her i Landet, førend der er sørget for, at vi Alle blive Klokkere; det er den eneste Vei til paa eengang at blive lykkelig paa Jorden og

salig i Himlen." — „Paa min Tro, kjære Marcolfus," svarede jeg: „det er ikke urimeligt hvad De der siger. Lighed i Kaar er hvad Folke-Politiken allermeest tragter efter. Dersom man ikke ventede dette Resultat, vilde man give enhver ny Constitution Pokkeren, og hellere lade Alt blive ved det Gamle. At nivellere, det er det store Ord, og ingen Lyst er rimeligere, thi det er egenlig en Lyst til at hævne sig paa Naturen, der har ladet os fødes under saa ulige Vilkaar. De Liberale skulde derfor renoncere paa det løgnagtige Argument: at Naturen har dannet Alle eens. Men den Lighed, som man stræber at tilveiebringe, er forskjellig i de forskjellige Lande. I Frankrig er Ærgjerrighed den herskende Lidenskab. Hos os findes ingen Lidenskaber, men Maalet for vore Bestræbelser er at kunne føre et mageligt Liv. Naar troer De da vel, det vil blive roligt i Frankrig? Ikke før Kongen har udnævnt tredive Millioner Statsministre. Og naar troer De, vi ville føle os lykkelige i Danmark? De har allerede sagt det: Naar vi blive halvanden Million Klokkere."

Med en forlegen Mine, der klædte ham godt, og med sagte Røst, ligesom undseelig over hvad han nu vilde sige, hviskede Marcolfus: „Og dog, Hr. Trane, naar jeg skal tale alvorligt, forsikkrer jeg Dem, at jeg ikke ret veed, hvorledes man skal kunne undgaae at vælge mig. Jeg skal give mig den Fri-

hed at sige Dem, hvorledes Sagerne staae. Vi ere i Alt 34, som ere valgbare, men der er ikke Een af os, som jo har væsenlige Forhindringer, og maaskee ere mine endda lettere at overvinde end de Andres. Den Første er Redacteur af Byens Avis, og første Elsker i det dramatiske Selskab; ja han skal endog være en større Kunstner i Faget, naar han kommer udenfor Scenen, end paa Bræderne. Da man nu ikke kan forlange, at Byen skal leve uden Avis, uden Skuespil og uden Kjærlighed, gaaer det paa ingen Maade an at begrave saadan en Mand i Roeskilde. Den Anden af vore Valgbare er en anseelig Mand, der vel ingen andre Forretninger har, end saadanne, som han let kunde lade bestyres af sin Kone, især da hun allerede for længe siden har taget Herredømmet fra ham, og ageret Mand i Huset, saa at der fra den Side Intet er iveien; men han kan uheldigviis ikke skrive sit Navn uden med paaholden Pen. Den Tredie er Kjøbmand — De veed hvad det betyder i vore Kjøbstæder — men han er ligesaa bekjendt for at begaae Toldsvig, som jeg for at læse Fadervor i Kirken. Med alt Det har han dog et uplettet Rygte, idetmindste hos os, og er for saavidt valgbar, men nu kommer Knuden: Den Fjerde er nemlig ligeledes Kjøbmand, er ligeledes bekjendt for at begaae Toldsvig, og har ligeledes et uplettet Rygte. Disse to Mænd, som forresten komme over-

eens i saa Meget, ja saa godt, at de endog ere gjensidigen indviede i hinandens Toldhistorier, skele ikke desmindre med misundelige Øine til hinanden, og Enhver af dem har for længe siden svoret paa, at hvis hans Collega blev eligeret Borger, vilde han strax angive ham for Toldsvig, hvorfor Enhver af dem har maattet frabede sig Æren. Den samme Ed have de nu gjentaget i Anledning af Valget til Provindsialstænderne, og man veed derfor, at de ogsaa her ville Begge beflitte sig paa samme Ydmyghed og Resignation. Den Femte er mig selv Uværdige. Af vore 34 restere altsaa 29, men Disse ere alle forfaldne til Drukkenskab. De seer altsaa, at jeg har Ret i hvad jeg sagde: at jeg er næsten uundgaaelig ved Valgene, omendskjøndt jeg daglig beder til vor Herre, at lade denne Kalk gaae mig forbi. Dersom jeg kunde faae mine to faste Eiendomme solgte, saa var jeg ovenpaa; men Hvem skal betale mig dem i disse Tider?"

Da min Ven Marcolfus var gaaet, spurgte jeg mig selv: Hvad er en repræsentativ Forfatning? hvad er en Stænderforsamling? Men det Resultat, jeg kom til i min Undersøgelse, forskrækkede mig selv i den Grad, at jeg maa vente til næste Post, inden jeg formaaer at meddele Dig det.

Din hengivne
Christen Trane.

III.

Kjøbenhavn, den 25 Juni 1834.

Begge mine forrige Breve have taget en Ende med „Forskrækkelse": det første over at jeg ingen Nyheder havde fortalt, det andet over et Resultat, hvortil jeg var kommen i mine Betragtninger. Dette Resultat vil jeg nu meddele Dig, ifølge mit Løfte, og tvivler ikke paa, at Du jo, ligesom jeg, vil skimte den store Pan deri, og at han vil faae Haarene til at reise sig paa dit Hoved.

Som sagt, da jeg var bleven alene, begyndte jeg en Tanke=Monolog med mig selv, omtrent af følgende Indhold: Hvad er en repræsentativ Forfatning? hvad er en Stænderforsamling? Uden Hensyn paa, om den er raad= eller lovgivende, er dens Maal dog udentvivl at indrømme Folket enten en Frihed eller en Magt, som det ellers ikke vilde være i Besiddelse af. Unægtelig bestemmer dette democratiske Princip en høiere Organisation af Staten, end den, hvori Folket blot er passivt; men det kan dog aldrig blive til Mere end et Moment i den hele Organisation; det kan umuligen selv blive til det Hele eller til Sjælen i Statslegemet, og dog er det den modsatte Tanke, som bevidst eller ubevidst foresvæver al Verdens Democrater og Radicale. Det Endelige ville de gjøre til det Uendelige, Momentet

til det Absolute, og følgelig Meer end et blot Moment; men kun i et arveligt Monarchie kan dette Absolute siges at være Sjælen i Statslegemet, thi kun her er det umiddelbart tilstede, ligesom den individuelle Sjæl i det menneskelige Legeme, og dets Existens er ikke afhængig af de enkelte Partiklers eller Atomers Villie og Valg. Det hjelper ikke, at man indvender, at en Regjering kan være slet. Enhver Sjæl kan være slet, kan ødelægge det Legeme, hvori den boer, men ophører derfor ikke at være Sjælen. Megen Intelligens kan være udbredt udenfor Regjeringen i et Land, men den kan ikke faae absolut Betydning, saalænge den ikke er optagen i denne. Lykkeligst er derfor det Land, hvis største Intelligens er samlet i Regjeringen, eller hvor den idetmindste, skjøndt udenfor samme, middelbart, f. Ex. ved den offentlige Mening, indvirker paa den, og forsaavidt kan siges at have Sæde og Stemme i den. Paa denne Maade bliver Regjeringen hvad den bør være: Centralpunct for den almindelige Villie, hvorved ingenlunde skal forstaaes Summen eller den positive Differens af alle Individers Villier, men det Heles Villie, som enkelt, eller den fornuftige Villie; thi at det ikke er denne, som kan være Resultatet af den democratiske Magts Forhandlinger, er indrømmet derved, at der ikke gives noget andet Middel til at afgjøre dens Beslutninger, end at tælle de enkelte

Stemmer, hvorved Resultatet bliver afhængigt af den udvortes og tilfældige Bestemmelse af et Meer eller Mindre, og erholder den underordnede, arithmetiske Form af en Sum eller Differens. Jo større denne Sum eller Differens af de individuelle Villier er, desto mere tør man haabe, at den nærmer sig til den absolute, fornuftige Villie, men et endeligt Tal kan dog aldrig naae det Uendelige. Hvis alle Borgere i en Stat kun havde een Villie, da var der vel ingen Tvivl om, at denne jo var den rigtige; men den var da ikke den rigtige, fordi den var Alles, men den var Alles, fordi den var den rigtige. Da det nu imidlertid er billigt, at ogsaa de individuelle Villier repræsenteres i en Stat, og at de faae Lov til at gjøre sig gjældende saameget, som kan skee, uden Skade for den almindelige Villie, og da en Stænderforsamling er den Form, hvorunder denne Hensigt skal opnaaes, saa er det ikke urimeligt at gjøre denne Indretning saa folkelig som muligt; men i et Land, som Danmark, hvor den største Intelligens findes i Embedsclassen, der ifølge sin Natur altid maa staae
[illegible] ærmere end Folket, bliver Indretningen
[illegible] re democratisk, at den simplere, for-
[illegible] ettere erholder Adgang til Forsam-
[illegible] ds-Classen. Den mindre Dannede,
[illegible] træffe sit Syn til det Hele, staaer
[illegible] particulære Interesser, men det er

netop Det, som her skal og bør skee. Hvad Talent og Dannelse ere for os, det er Grundeiendom for den simple Mand: det er hans Liv og Interesse, men det er netop dette Liv og denne Interesse, som trænger til at repræsenteres udenfor Regjeringen. Jeg har hørt sige, at naar en Dandser brækker Benet, da er han i samme Forfatning, som en Videnskabsmand, der gaaer fra sin Forstand. Skulde da ikke Dandserens Been kunne gjøre samme Fordring paa samme Beskyttelse, som Videnskabsmandens Hoved? Skulde ikke Det, som er det Vigtigste for enhver Enkelt, have Ret til at gjøre sig gjældende ved en Indretning, hvorved det blot er de individuelle Villier, der skal repræsenteres? —

Nu, min Ven, hvad siger Du hertil, forudsat at den paniske Skræk ikke har betaget Dig Mælet? Hvor frygtelig overrasket jeg selv maatte blive, ved at see mig ved en uimodstaaelig Consequens hendragen til et Punct, der ligger udenfor mit politiske System, vil Du let indsee. Jeg reiste mig op, rystede mit Hoved, og kneb mig selv i Armen, ligesom Jeppe paa Bjerget, for at erfare, om jeg var vaagen, eller om jeg drømte. Hvis mit Resultat var Meer end en øieblikkelig Vildfarelse, hvoraf en overlegen Forstand lykkeligviis kunde udrive mig, da var jeg i Uenighed med mit eget System, og maatte paatage mig det Slid, at omarbeide en stor Deel af min

Artikel for Kjøbenhavnsposten, og fornemmelig den, som jeg hidtil havde sat meest Priis paa. I min Forvirring ilede jeg hen til en Ven, og udviklede mine Tanker for ham. Da han havde hørt mig tilende, rystede han paa Hovedet, og sagde med et melancholsk Smiil: „Jeg skal just ikke sige det med Vished, men jeg har en Anelse om, at det er Ideer af den hegelske Philosophie, som ligge til Grund for deres Raisonnement." — Ved disse Ord havde jeg nær faaet en polsk Besvimelse. „Hvorledes!" udraabte jeg: „Jeg, som aldrig har læst et Ord af den ultra-monarchiske Philosoph, hvis System er paa Regjeringens Befaling blevet indført i de preussiske Stater, jeg skulde, ledet ved mit eget Raisonnement, være støbt sammen med ham, som er en Støtte for Magthaverne, med ham, som har opstillet den nedrige Sætning, at hvad som er fornuftigt, er virkeligt, og hvad som er virkeligt, er fornuftigt? — Nei, jeg kan, jeg vil ikke troe det!" — „Med alt det," svarede min Raadgiver, „er det ikke umuligt. Har De end ikke læst Hegel selv, kan De dog have læst saa meget Andet, hvori hans Ideer ere udtrykte, at De, uden selv at vide det, kan være smittet." — „Jeg maa have Lys i Sagen," raabte jeg, idet jeg styrtede ud paa Gaden, for at gaae hen til en Sagkyndig, og forelægge ham min Tvivl. Min Tanke faldt strax paa En af mine Bekjendte, en juridisk Candidat, som i

flere Aar har studeret den hegelske Philosophie; et Menneske, som har et godt Hoved og en fortræffelig Characteer, men som ikke duer til nogen Ting i Verden, og derfor ogsaa har trukket sig tilbage fra den, og lever meget stille, næsten incognito. Jeg gik nu først hjem, bragte mine Tanker paa Papiret, omtrent i samme Form, hvori jeg har meddeelt Dig dem, og sendte ham nu det Opskrevne, tilligemed et Brev, hvori jeg bad ham lade mig vide, hvorvidt disse Ideer stemmede overeens med det hegelske System. Allerede Dagen efter modtog jeg hans Svar, hvoraf jeg vil udskrive Følgende:

„I et meget vigtigt Punct er Deres Anskuelse, forsaavidt jeg har fattet den rigtigt, forskjellig fra den hegelske, men i andre, ligesaa vigtige Puncter, ja selv i Maaden, hvorpaa De er kommen til Deres Resultat, er igjen saa megen Overeensstemmelse med Hegel, at det er mig ubegribeligt, at De ikke skulde kjende hans Philosophie. Noget af hans Logik maa De idetmindste, om end Dem selv uafvidende, have indtrykket. Jeg troer ikke at kunne overtyde Dem bedre, saavel om Overeensstemmelsen, som om Forskjellen, end ved at meddele Dem en kort Udsigt over Hegels Fremstilling af det constitutionnelle Monarchie.

De tre Magter i Staten: den lovgivende Magt, den executive eller Regjerings-Magten, og den fyrste-

lige Magt, ere vel, som De meget rigtigt kalder det, Momenter i det Hele, og ligeledes er den fyrstelige Magt — hvad der i det hegelske System overalt gjælder om et tredie Moment — meer end et blot Moment: den er tillige det Absolute, eller Sjælen, som man gjerne kan kalde det. Denne Synsmaade, der er i Opposition baade mod den democratiske Anskuelse, der vil gjøre den lovgivende Magt til det Absolute, og mod den modsatte Anskuelse, der vil gjøre Regjerings-Magten til det Samme, indskærper Hegel udtrykkelig. Jeg vil anføre hans egne Ord i hans Rets-Philosophie (Hegels Werke, VIII. S. 352 og følg.): „Det Princip, at Statsmagten skal deles i forskjellige Magter, indeholder det væsenlige Moment: Forskjellen, eller den realiserede Fornuft. Men saaledes som den abstracte Forstand opfatter det, ligger deri deels den falske Bestemmelse, at de forskjellige Magter skulle have absolut Selvstændighed imod hverandre, deels den Eensidighed, at betragte deres Forhold som noget Negativt, som en gjensidig Indskrænkning. Hvor denne Anskuelse gjælder, kommer det til en indbyrdes fiendtlig Stemning, til en Angst af den ene for den anden, ligesom for et Onde, og til den Bestemmelse, at sætte sig gjensidig imod hinanden, for ved Modvægt at frembringe en almindelig Ligevægt, istedenfor en levende Eenhed. Overhovedet at ansee det Negative som

Udgangspunctet, at ansee Villien til det Onde og Mistroen imod denne Villie som det Første, og idet man gaaer ud fra denne Forudsætning, fiffigen udspeculere Dæmninger og Volde, som betinge modsatte Forskandsninger af samme Art: Dette characteriserer, med Hensyn paa Tanken, den negative Forstand; med Hensyn paa Tænkemaaden, Pøbelen. Med den executive og den lovgivende Magts indbyrdes Selvstændighed er — hvad vi jo ogsaa have seet i det Store — Statens Opløsning umiddelbart given; eller, ifald Staten vedligeholder sig, da skeer det ikke uden efter en Kamp, hvori den ene Magt bringer den anden under sig, og derved tilveiebringer en Eenhed, der — hvorledes den end forresten er beskaffen — redder det Væsenlige, nemlig Statens Bestaaen."

„Statens Magter maae da vistnok være adskilte, men hver af dem maa i sig selv danne et Heelt, og indeholde de andre Momenter i sig. Naar man taler om Magternes adskilte Virksomhed, maa man ikke forfalde til den uhyre Vildfarelse, at forstaae det saaledes, som om hver af dem skulde staae abstract for sig selv, da de tvertimod kun skulle være adskilte som Momenter af Begrebet. Bestaae derimod de Adskilte abstract, hver for sig, da er det indlysende, at to Selvstændigheder ikke kunne udgjøre nogen Eenhed, men at de maae frembringe en Kamp, hvor-

ved enten det Hele opløses, eller Eenheden restitueres ved Magt. Saaledes har i den franske Revolution snart den lovgivende Magt opslugt den executive, snart denne opslugt hiin."

Hvad nu den fyrstelige Magt angaaer, da viser Hegel, hvorledes det arvelige Monarchie er den fuldkomneste Statsform; men just forbi Fyrsten er souverain, eller den yderste, personlige Spids, uden hvilken den almindelige Villie ikke kunde yttre sig som enkelt og individuel, skal det Hele være saaledes organiseret, at Intet kommer an paa Fyrstens personlige Characteer.

„Der kan vel," siger han (S. 372) „gives Tilstande, i hvilke det kommer an paa denne, men da er Staten ikke fuldkomment uddannet, eller vel construeret. I et velordnet Monarchie tilkommer den objective Side Loven alene; til denn'e har Monarchen blot at tilføie det subjective: Jeg vil."

Ved den executive eller Regjerings-Magten kommer det fornemmelig an paa Forretningernes rigtige Deling (S. 382); thi her gjælder det om Overgangen fra det Almindelige til det Enkelte; Forretningerne maae derfor deles i deres forskjellige Grene; men Vanskeligheden ligger i, naar de engang ere deelte, da at faae dem til, fra oven og fra neden at møde hinanden igjen. Den i Frankrig bestaaende Centralisation af Forretningerne, saaledes

at Alt udgaaer fra den ministerielle Magt, og udbreder sig med største Lethed, Hurtighed og Virksomhed til de yderste Puncter, denne af Revolutionen indførte, af Napoleon udarbeidede Methode er dog ikke tilstrækkelig, forbi den fra Centrum udgangne Virkning ikke vender tilbage til Centrum. „Frankrig undværer Corporationer og Communer, det vil sige: Kredse, i hvilke de almindelige og særskilte Interesser træffe sammen. I Middelalderen havde vel disse Kredse vundet en alt for stor Selvstændighed, og vare Stater i Staten; men uagtet Dette ikke bør være Tilfældet, saa tør man dog sige, at i Communerne ligger Staternes egenlige Styrke. Her træffer Regjeringen paa Interesser, der ere berettigede, og som den maa respectere. Og forsaavidt som Administrationen baade maa befordre disse Interesser, og tillige have Opsyn med dem, finder Individet Beskyttelse i Udøvelsen af sine Rettigheder, og saaledes knytter dets particulære Interesse sig til Vedligeholdelsen af det Hele. Man har paa nogen Tid stedse organiseret ovenfra, og Dette har været Hovedbestræbelsen; men det Underste, det Masse-agtige har man ladet forblive uorganisk; og dog er det høist vigtigt, at det organiseres, thi kun saaledes er det en Magt; ellers er det kun en Hob, en Mængde af adsplittede Atomer. Den Magt, som er beret-

tiget til at existere, findes kun i de særskilte Sphærers organiske Tilstand." —

Af det Anførte kan De allerede see, at Hegel ingenlunde vil have Folke-Repræsentationen betragtet som en Form, under hvilken de individuelle Villier gjøre sig gjældende. Endnu bestemtere udtrykker han Dette, hvor han kommer til at handle om den lovgivende Magt isærdeleshed. Om denne siger han, (S. 391), at ligesom enhver organisk Deel indbefatter alle de Momenter, som udgjøre det Hele, saaledes indbefatter den lovgivende Magt alle tre Statsmagter: nemlig den fyrstelige, for saa vidt som Fyrstens Sanction er nødvendig til den høieste, endelige Afgjørelse; den executive, for saa vidt som Ministrene (hos os den kongelige Commissarius) have Sæde i Forsamlingen; og endelig den egenlig lovgivende Magt eller Stænder-Elementet. „Dette," siger han (S. 392), „har den Bestemmelse, at det almindelige Anliggende ikke blot i sig selv men ogsaa for sig selv skal komme til Existens, d. e. som den subjective, formelle Frihedsmoment, som den offentlige Bevidsthed, i Form af en empirisk Almindelighed, d. e. i Form af Pluralitetens Anskuelser og Tanker. Den sædvanlige Forestilling er, at Folkets Delegerede, eller endog Folket selv, maa bedst forstaae hvad der tjener til dets Vel, og at det ogsaa udentvivl maa have den bedste Villie til at udføre

det. Men hvad det Første angaaer, da er det tvertimod Tilfældet, at Folket, forsaavidt dette Ord skal betyde en særskilt Deel af Medlemmerne i en Stat, netop betegner den Deel, som ikke veed hvad den vil. At vide hvad man vil, og endnu meer at vide hvad der er den i og for sig værende Villie, Fornuften, er Frugten af dyb Erkjendelse og Indsigt, og denne er ikke just Folkets Sag. Ved nogen Eftertanke vil man finde, at den Garantie for det almindelige Bedste og den offentlige Frihed, som ligger i Stænderne, ikke ligger i disses særdeles Indsigt — thi de høieste Stats-Embedsmænd maae nødvendigen have større Indsigt i Statssager — men den ligger deels i en Tilvæxt af Indsigt, fornemmelig hvad en Mængde Specialiteter angaaer, deels i den gunstige Virkning, som en stor Forsamlings offentlige Censur medfører. Men hvad den Stænderne tillagte, gode Villie angaaer, saa er det allerede bemærket, at det hører til Pøbelens Synsmaade, til det negative Standpunct i Almindelighed, at forudsætte en ond eller mindre god Villie hos Regjeringen; — en Forudsætning, som, naar den skulde besvares i samme Form, vilde have den Recrimination til Følge, at Stænderne, eftersom de have deres Udspring fra Enkeltheden, fra Privat-Standpunctet og de særskilte Interesser, maatte være tilbøielige til at virke for disse, paa den almindelige Interesses Bekostning,

medens derimod de andre Momenter i Statsmagten allerede ere stillede paa Statens Standpunct, og underordnede det almindelige Øiemed. Hvad overhovedet den Garantie angaaer, som fornemmelig skal ligge i Stænderne, saa er det Noget, som enhver af de andre Stats-Institutioner deler med dem, nemlig at være Garantier for det offentlige Vel og den fornuftige Frihed; ja der gives Institutioner, i hvilke denne Garantie ligger i en endnu meget høiere Grad, f. Ex. Monarchens Souverainetet, Thronfølgens Arvelighed, Retspleien o. s. v. Stændernes eiendommelige Begrebs-Bestemmelse maa derfor søges deri, at den almindelige Friheds subjective Moment, den egne Indsigt og den egne Villie, kommer ved dem til Existens, med Hensyn paa Staten. Regjeringens Forhold til Stænderne skal da ikke være et væsenlig fiendtligt; det er en sørgelig Vildfarelse, at betragte dette fiendtlige Forhold som nødvendigt. Thi Regjeringen er ikke et Parti, som har et andet Parti imod sig, saaledes at begge maae afpresse hinanden til det Yderste Alt hvad de formaae. Naar en Stat kommer i denne Tilstand, er det en Ulykke, og kan ikke kaldes Sundhed. De Skatter, som Stænderne bevilge, ere fremdeles ei at betragte som en Foræring til Staten; det er til Bedste for de Bevilgende selv, at de bevilges. Hvad som udgjør Stændernes egenlige Betydning, er at Staten ved dem træder ind i Folkets

subjective Bevidsthed, og at Folket ved dem begynder at have Deel i Staten." —

Fremdeles hedder det, at Stænderne ere det medierende Organ; de staae mellem Regjeringen paa den ene Side, og det i sine Individer opløste Folk paa den anden. De maae derfor ligesaameget være gjennemtrængte af Statens og Regjeringens Aand, som af de specielle Kredses og de Enkeltes Interesser. Den fyrstelige Magt skal ikke staae isoleret, som et Extrem, og derved blive til Herskervælde og Vilkaarlighed. Heller ikke skal de Enkelte nedsynke til Formen af en Mængde eller en Hob, af en uorganisk Mening og Villie, af en Masses Magt mod den organiske Stat. Stænderne ere det Mellemled, som forbinder Extremerne; derved bliver Staten, hvad alt Fornuftigt er: en Slutning af tre Led. Det er derfor en aldeles urigtig, skjøndt meget udbredt Forestilling, at Privatstanden, idet den i den lovgivende Magt hæves til Deeltagelse i det almindelige Anliggende, skal vise sig i Form af de Enkelte, hvad enten disse nu vælge Repræsentanter til denne Function, eller Enhver selv skal give sin Stemme derved. Dette er en atomistisk, abstract Anskuelse. Staten er væsenlig en Organisation af saadanne Led, der allerede selv ere organiserede, og intet Moment maa i den fremtræde som uorganisk Mængde. Pluraliteten, betragtet som den udvortes Sum af de Enkelte, er

en formløs Masse, hvis Bevægelser og Handlinger derfor vilde være elementariske, fornuftløse, vilde og frygtelige. Naar Alt hvad der i hine Kredse har hævet sig til Almindelighedens Form, nu træder ind i det Politiske, d. e. i den høieste, concrete Almindelighed, og man da igjen opløser hiint Almindelige i en Masse af Individer, saa skiller man det borgerlige og det politiske Liv fra hinanden, og gjør den abstracte Enkeltheds vilkaarlige Mening, altsaa det Tilfældige til Basis, istedenfor at søge en saadan i det Faste, i Det, som er berettiget. Men Sproget er fornuftigere end vore Theoretikere. Stænderne i det borgerlige Selskab, og Stænderne i politisk Betydning betragter den sædvanlige Theorie som to ganske forskjellige Ting, medens det fælleds Udtryk tyder paa Begrebets Eenhed. Hermed staaer det i Forbindelse, naar Hegel fordrer (S. 405), at det lovgivende Kammers Medlemmer ikke skulle vælges som Repræsentanter for Landets forskjellige Districter, men som Repræsentanter for Selskabets særskilte, store Interesser, f. Ex. Handel, Fabrikvæsen o. s. v. Derved blive de ikke saameget Folkets, som den folkelige Virksomheds Repræsentanter; derved forsvinder selve Skinnet af, at de repræsentere atomistiske Masser istedenfor almindelige Organisationer. Endvidere fordrer han Offentlighed i Stændernes Forhandlinger (S. 407), „for at den offentlige Mening maa komme

til virkelige Tanker, til Indsigt i Statens Tilstand og Begreb, og saaledes blive skikket til at dømme fornuftigere om den." Endelig gaaer han over til en Analyse af den offentlige Mening selv, om hvilken han siger (S. 408), at den indeholder det Almindelige, det Substantielle eller Sande, forbundet med sin Modsætning: det Eiendommelige og Individuelle i Mængdens Meninger; denne Existens er Modsigelsen selv, nemlig Erkjendelsen som Phænomen. Den offentlige Mening fortjener derfor ligesaameget at agtes, som at foragtes (S. 411), og denne dobbelte Skjæbne vederfares den af Enhver, som udfører noget Stort og Overordenligt; thi den indeholder al Sandhed og al Usandhed; den er Sandhed i Skikkelse af Fordom; men at skille den ene af disse Sider fra den anden, at forstaae hvad den offentlige Mening udtrykker galt, at udtale det og at udføre det, er hvad der characteriserer den store Mand. —

Hvad Overeensstemmelse og Forskjel der nu er imellem Deres Anskuelse og den hegelske, vil de selv vide at finde. Hvad Forskjellen angaaer, da er denne maaskee ikke saa stor, som det ved første Øiekast synes. Hegel taler nemlig om lovgivende, ikke om raadgivende Stænder; han taler — ligesom Plato — om Statens realiserede Idee, om det, man med et Udtryk, som rigtignok let kan misforstaaes,

pleier at kalde den fuldkomne Stat, eller Idealet af Stat. Det forstaaer sig da vel af sig selv, at hvor en Stat endnu er i Begreb med realisere sin Idee i en høiere Form, kan Alt endnu ikke have naaet den sidste Udvikling. Udgangspunctet er da vistnok det Enkelte eller Individuelle, men det er heller ikke Meer end Udgangspunct, og skal følgelig lidt efter lidt forlades. Efter Hegels egen Fremstilling i Indledningen til hans Rets-Philosophie, er Villien paa sit første Standpunct individuel eller vilkaarlig; først i en høiere Udvikling gaaer den udenfor denne sin endelige Form, og hæver sig til den almindelige, fornuftige, i og for sig selv værende Villie. Hos os har nu, ifølge min Mening, den kongelige Forordning, overladende Resten til Tiden og den fornuftige Udvikling, blot givet os det første historiske Udgangspunct; men netop dette er af en uendelig Vigtighed: det er en Spire, hvori Alt, hvad vi kunne ønske os, hviler, og som upaatvivlelig vil modnes, naar dens Udvikling blot maa overlades til sin egen, naturlige Gang. Forfatninger skulle — som Hegel ogsaa siger — ikke gjøres; de skulle lidt efter lidt, ved en indvortes Nødvendighed, fremgaae af det Bestaaende. I det Udgangspunct, hvori vi nu befinde os, ere det da vel de blot individuelle Interesser, som skulle repræsenteres for det Første, og heri finder jeg Medhold i den Omstændighed, at Repræsentationens Virk-

somhed er bestemt som local, ja endog fordeelt i fire Kamre, istedenfor at være forenet i eet. Men naar De — hvad der synes at ligge i Deres Ord — antager, at denne individuelle Repræsentation ikke skulde være bestemt til med Tiden at gaae over i en høiere Form, da strider Dette vistnok ligesaameget mod Begrebet af al fornuftig Udvikling, som mod vor Lovgivers egne Ord, da det i § 68 (af Forordningen for Sjælland og Øerne) udtrykkelig hedder, at enhver Deputeret „alene haver at rette sig efter sin samvittigsheds fulde Overbeviisning om hvad der kan fremme det almindelige Vel," og at han saaledes ikke kan „lade sig binde ved nogen Instrux af Vælgerne." I disse Ord ligger da utvetydigen den Bestemmelse, at uagtet enhver Deputeret nærmest og umiddelbart er kaldet til at repræsentere sine Vælgeres specielle Interesse, skal han dog ingenlunde staae saa abstract-haardnakket paa denne, at han ikke skulde underordne den det Almindelige, alt efter sin bedste Overbeviisning om hvad der tjener til dettes Vel; og heri ligger da ligeledes en af de væsenligste Præmisser til en høiere Form, hvori det Almindeliges Vel mere umiddelbart kan befordres. I modsat Fald vilde nemlig Stænderforsamlingen ikke længere være et Moment i det Hele — hvad De dog selv indrømmer, at den skal være — men tvertimod gjøre sig gjældende som en absolut Selvstændighed, der

rigtignok paa Grund af sin atomistiske Natur vilde opløse sig selv, men neppe uden foregaaende voldsomme Rystelser af den hele Organisme."

Saavidt min Hegelianer. I hans Svar har min Reflexionsdjævel faaet saa meget Stof, at den endnu ikke formaaer at orientere sig deri. Har den selv ofte overvældet sit Stof, saa tager dette nu idag Repressalier imod den, saa at den for det Første maa afholde sig fra sin sædvanlige Skjødesynd. I Sandhed, jeg veed ikke, hvorledes jeg sidder i det. Jeg vil see at adsprede mig, og sove en aandelig Søvn, for at jeg, styrket ved denne, kan samle mit Væsen, og gjenfinde min bortflygtede Bevidsthed. Pen, Blæk og Papiir vil jeg i nogle Dage lukke inde, for at undgaae al Fristelse. Vent da ikke at høre fra mig, førend jeg har modtaget Svar paa mine tre Breve, især deleshed paa dette sidste. Indtil da forbliver jeg din forvirrede, tause, skjøndt ikke mindre hengivne Ven.

Christen Trane.

3.

Et Par Bemærkninger angaaende Ugebladet „Fædrelandet".

(Interimsblade, 1836, Nr. 71—73.)

I.

At Ugebladet „Fædrelandet" har vundet under den nuværende Redactions Bestræbelser, ville de Fleste uden- tvivl indrømme. Allerede den klarere og mere concise Stiil, det renere og mere correcte Sprog ere væsenlige Forbedringer;*) thi ligesom Stilen ifølge Buffons bekjendte Udsagn (le style c'est tout l'homme), staaer i en uadskillelig Forbindelse med Tanken og Tankegangen, hvis Udtryk den er, saa viser det sig ogsaa her, at klarere Tanker og en consequentere Tankegång ere Kilden til den forbedrede

*) Vel kunde endnu visse Correctioner være ønskelige. Saaledes maa man undre sig over, at Redacteuren har tilladt en Forfatter i sidste Nummer (Nr. 71, S. 530) at gjenindføre den forrige Redacteurs tydske Udtryk „engere" istedenfor det danske „snevrere".

Stiil. Det fortjener derfor at paaskjønnes, at „Fædrelandet“ nu ikke nær saa hyppigt som før giver os Tautologier og Resultater af en ufordøiet Philosophie (saasom i den pudseerlige Afhandling om Statens sidste Grund), eller uoverlagte Yttringer (saasom det famøse Citat af Montesquieu, et gyldigt Beviis for Forfatterens Mangel paa Bekjendtskab til hiin store Politiker), eller Modsigelser (af hvilke der, til Lykke for Prof. David, vare mange), eller declamatoriske Floskler (paa hvilke det vistnok er overflødigt at anføre Exempler). Men ere alle de nysnævnte Anstødsstene end betydelig formindskede, saa kan man dog endnu ikke sige, at de ere borte; og endskjøndt man vel veed, at Rom ikke blev bygget paa een Dag, troer man dog, at en saa færdig Skribent, som Hr. Hage, kunde paa sit litterære Vei-Anlæg gaae noget hurtigere tilværks med at faae de sidste Rester af den gamle ufremkommelige Steenbro bortskaffede.

Saaledes maa det f. Ex. kaldes en høist uoverlagt Yttring, der neppe giver efter for nogen af Prof. Davids Overilelser, naar Hr. Hage i Nr. 64 (S. 406) siger: „Selv om et saadant Forslag til Finansernes Ophjelpning, som det af Usfing gjorte, paa en eller anden Maade kunde siges at medføre en Formindskelse af Kongens souveræne Myndighed, selv da vilde den Tilstand, hvori vi befinde os, ret-

færdiggjøre en Petition fra Stænderne, som gik ud paa at anbefale det". Jeg kan spare mig at commentere over disse Ord. At anføre dem, er Commentar nok; og ubegribeligt maa det synes, at Forf., naar hans legemlige Øie faldt paa dem, efterat de vare skrevne, ja endog trykte, ikke med Forstandens Øie bemærkede et Deleatur, der stod som Note til hans Text. Medrette har man undret sig over, at Forf., som dog siden har leveret baade egne og Andres „Berigtigelser" til flere af sine Paastande (Nr. 69 og 70), ja endog har fundet det hensigtsmæssigt at lade Stændernes „Samtykke" til en ny Lov vige Pladsen for deres „Betænkning" over samme (S. 504), — at, siger jeg, Forf., efter at have anført saa mange Berigtigelser, ikke har tilføiet et Par modificerende Ord med Hensyn til ovennævnte Tirade.

Naar fremdeles Hr. Hage, i en i det Hele velskreven Artikel, „Danmark i Aaret 1835" (Nr. 68), som indeholder adskillige interessante Sammenstillinger, lader sig strax i Begyndelsen (S. 467) forlede til at sige, i Anledning af den Interesse, der viste sig for Valghandlingen: „Regjeringen havde hidtil været Eet og Alt; Folket havde kun bestaaet af Undersaatter, ei af Borgere; med andre Ord, det havde kun følt, at det havde Byrder at bære, ei borgerlige Rettigheder", — saa vil man, naar man er moderat, regne denne grove Buk til de declamatoriske

Gjengangere, der endnu stundom spøge i Bladet, og man vil sige, at Jule-Ugen (Nummeret udkom den 1ste Januar) maa undskylde den Julebuk, som her har drevet Spas med Bladet, med Læserne og — som man haaber — med Forfatteren. Thi sandelig, dersom man ikke tog Sagen fra den lystige Side, da maatte man kalde denne Yttring dumdristig i høieste Grad. Jeg vil ikke engang omtale, hvad Fornærmelse mod Regjeringen der vilde være indeholdt i hine Linier, ifald de vare alvorlig meente. Men Folket, det Folk, som man gjerne vil indgyde en høiere Selvfølelse, og i hvis Øine man gjerne vil gjøre sig behagelig, skulde det virkelig være saa enfoldigt at finde Behag i at man siger til det: „Du er nu, Gud veed, hvor mange hundrede Aar gammel; men i al den Tid har du været et Qvæg eller et Fæ; først nu, Anno 1835, er du bleven til Menneske"; thi anderledes kan man ikke fortolke de Ord, at det danske Folk ikke før Aaret 1835 har bestaaet af Borgere, eller havt borgerlige Rettigheder. Dersom Forf. havde sagt, at først fra Aaret 1660 daterer sig den danske Borger, og det ikke blot i Ordets indskrænkede Betydning (den, som Forf. S. 480 kalder den ældre), men ogsaa i den udvidede Bemærkelse (som Borger af en Stat), da vilde Udtrykket, om det end var for stærkt, dog for saa vidt havt Historiens Vidnesbyrd for sig, som netop Bor-

ger-Standens Emancipation var den Grund, hvoraf i Almindelighed de stats-borgerlige Forhold udviklede sig til en bedre Orden, og Borgersands i alle Stænder fremspirede. Mon da det danske Folk er saa uvidende om sin egen Historie, at det vil lade sig det Eventyr binde paa Ærmet, at det ikke havde Borgere under den Forfatning, der, saa at sige, først dannede dem? Skulde man kunne indbilde det, at der i den Sikkerhed for Liv og Eiendom, den Lighed for gode og retfærdige Love, som det saalænge har været i Besiddelse af, endnu ikke var nogen borgerlig Rettighed, men at en saadan ene og alene bestaaer i en vis Andeel i Statsstyrelsen? Man begynde da med høitideligen at brænde Mallings bekjendte Bog: „Store og gode Handlinger af Danske, Norske og Holstenere", thi alle de talrige Exempler, den anfører paa Borgerdyder — og det er dens hele Indhold — maae være ligesaa mange Løgne, eftersom Borgerdyd umuligen kan findes i et Land uden Borgere.*) — Dog den hele Tirade er vel kun et Declamationsstykke. Lad den da være det, og dermed er Historien ude.

At det heller ikke endnu mangler „Fædrelandet"

*) Det er endog ubegribeligt, hvorledes to lærde Skoler i Kjøbenhavn have faaet et Navn, hvortil ingen Realitet her i Landet kunde svare.

paa Forklaringer og Deductioner, der have det udvortes Præg af en Tanke-Udvikling, men, nærmere beseete, ere snart Tautologier, snart Modsigelser, vil et Exempel, hentet af samme Artikel (i Nr. 68) kunne vise. Heri gjør Forf. (S. 473) opmærksom paa et Phænomen (om hvis Existens det her ikke er Hensigten at disputere), nemlig at „det Røre, man havde sporet i Folkets politiske Ideer hele Vinteren igjennem, forsvandt med Sommerens Komme“. Efter først at have givet Naturen, d. e. Sommerens Behageligheder, Skyld for denne Forandring, tilføier Forf.: „Dog var dette neppe den eneste Grund; thi heller ikke Vinterens Komme, uagtet Stændernes første Møde traf sammen dermed, bragte Munterhed i det politiske Liv“. Unægtelig er det herved godtgjort, at ikke Sommeren var den eneste Grund. Men nu kommer Angivelsen af den rette, den tilstrækkelige Grund: „Man syntes forrige Vinter ganske at have udtømt sig i denne Henseende; den politiske Interesse havde været usædvanlig stor; den Smule Kraft, som i denne Retning kunde opbydes, var udtømt;*) en Reaction maatte indtræde; deraf den Sløvhed, hvormed saa Meget, der ellers fortjente

*) Den Kraft, som var „udtømt“, maa jo have været den samme, som før var „usædvanlig stor“; hvorledes kan den da kaldes en „Smule Kraft“?

den almindelige Opmærksomhed, blev optaget". — Dersom man blev staaende herved, kunde man antage den rimelige Forklaring, at Kraftens tidligere Styrke var Grunden til dens silbigere Slappelse. Men læse vi lidt videre, hedder det (S. 474): „Stændernes Sammenkomst bragte, som vi have ytret, ikke saa meget Røre i det politiske Liv, som man havde ventet. Den omtalte Reaction, troe vi, var Hovedgrunden til denne Mangel paa Interesse". Naar man nu erindrer, at Forf. ovenfor har forklaret „den omtalte Reaction" blot negativt, nemlig blot som en Slappelse i den politiske Interesse (thi der angives ingen anden Gjenstand, hvorpaa Interessen havde kastet sig), saa siger Forf. jo ikke Andet, end at Mangelen paa politisk Interesse var Hovedgrunden til Mangelen paa politisk Interesse.

Upaatvivlelig maa man derfor give ham Ret, naar han umiddelbart tilføier: „Dog kom hertil ogsaa andre Grunde"; ja man tør endog bristig mene, at „Hovedgrunden" maa være at søge mellem de „andre Grunde". Men ligesom han, ved at søge den hist, stødte paa en Tautologie, saa ville vi nu see, hvorledes han, ved at søge den her, støder paa en Modsigelse.

II.

Forf. mener nemlig, at Budgetten, der allerede maa bære Skylden for saa Meget, kan gjerne endnu som Tilgift bære Skylden for den svækkede politiske Interesse. Det hedder nemlig (sammesteds) angaaende Budgettens Bekjendtgjørelse: „Dette slugte næsten hele den Rest af politisk Interesse, der kunde skaffes tilveie"; og lidt efter: „Vi skulde meget feile, om ikke Kundskaben om vore Finansers slette Tilstand bidrog til at qvæle den Interesse, man vist ellers havde viist for de offentlige Anliggender". Men er Finansernes Tilstand, nu da Budgetten er bekjendtgjort, da ikke et offentligt Anliggende? Og hvis dette har „slugt næsten hele den Rest af politisk Interesse, der kunde skaffes tilveie", kan man da sige, at denne Interesse er qvalt? (medmindre Forf. tager Ordene „sluge" og „qvæle" i den simple, ikke figurlige Bemærkelse, thi ved at sluge en Gjenstand altfor graadigt, kan man rigtignok qvæle baade sig selv og den.) Desuden, da Finanserne ere komne under Ventilation i Stændernes Forhandlinger, gaaer det jo paa ingen Maade an at sige, at Interessen for hine har svækket Interessen for disse. Der er saaledes ingen Mening i Forfatterens følgende Ord (S. 475): „I dette Tilfælde gaaer det et Folk som en privat Mand, der har Næringssorger: de undertrykke ham saaledes, at han ikke har Sands for

Andet, end hvad der kan befrie ham derfor"; thi ligesom en saadan privat Mand, efter Forfatterens Ord, ei har Sands for Andet, end hvad der kan befrie ham for Næringssorgerne, og følgelig er ligegyldig for Studeringer, Adspredelser o. s. v., saa maa man, for at blive i Lignelsen, sige om Folket, naar det er i samme Tilfælde, at det taber Sandsen for Videnskab, Kunst, Forlystelser o. s. v., idet det udelukkende faaer Interesse for det Politiske, og navnlig for Finansvæsenet, som jo selv er en vigtig politisk Interesse, eller en bestemt Interesse for offentlige Anliggender. Hvis Folket, ligesom bedøvet ved Efterretningen om hvad Forf. (tiltrods for alle Gjendrivelser) endnu bestandig kalder „vore Finansers slette Tilstand", var nedsunket i en døsig Melancholie, da kunde man paa en Maade sige, at Budgetten havde qvalt den politiske Interesse, omendskjøndt Apathien dog selv vilde være et Beviis for Interessens skjulte Tilstedeværelse; men nu har, som bekjendt, ingen Gjenstand sat saa mange Munde og Penne i Bevægelse, som netop Budgetten. Kjøbenhavnsposten har jo endog sagt, at Finansernes Forbedring var Hovedsagen i vore politiske Forhandlinger, en Gjenstand, imod hvilken „alt Andet næsten er at regne for Intet"; og Hr. Hage siger selv (i samme Nummer af „Fædrelandet" S. 477): „At Stænderne rigtigt have erkjendt Finansernes For-

bedring for Hovedpunctet*), slutte vi af de mange Forslag, som dertil ere gjorte". Man seer altsaa, at han er i Modsigelse baade med sine egne Ord og med hvad der er almindelig bekjendt.

En ikke ringe Forbedring ved Bladet er, at det nu fordetmeste beskjæftiger sig med specielle politiske Gjenstande, saasom Jagtlovene, Hoveriet, Toldvæsenet, Handelen o. s. v., og derimod lader den almindelige Politik fare, eller — som man ogsaa kunde udtrykke sig — at det er blevet mere practisk og mindre theoretisk, end det var tilforn. Ikke alene det Publicum, for hvilket Bladet nærmest er bestemt, og som udentvivl har større Evne og Lyst til at bevæge sig i det Specielle, end til at gruble over det Almindelige, maa føle sig veltilfreds med denne Forandring; men ogsaa det mindre Antal af Læsere, hvis Tilbøielighed er den modsatte, vil glæde sig over nu at blive forskaanet for en speculativ Politik, til hvis Fremstilling der — naar den skal være Meer, end hvad der ovenfor betegnedes med Udtrykket „Resultater af en uforbøiet Philosophie" — høre andre Anlæg, andre Talenter, end til at skrive over de specielle Gjenstande. Disse ere nemlig ikke udenfor Tilfældighedens Kreds; de bestemmes, som alt blot

*) Naturligviis i vore Stænderforhandlinger og i vor politiske Interesse.

og bart Virkeligt, ikke immanent, men ved Grunde, som ere udenfor dem selv; thi i denne Kreds er der ikke Spørgsmaal om det Nødvendige, men om det Nyttige, det Gavnlige, det Hensigtsmæssige; ikke om det Retfærdige, men om det Rimelige, det Billige, det Liberale. Men slige Bestemmelser skee ene og alene ved Grunde, idet disse nemlig fremføres for og imod, sammenlignes og veies. Hvor en saadan Argumentation kan finde Sted, der befinder man sig paa den populære Jordbund, og der kan et Publicum meget vel være Dommer. Men nu er den Fare idelig forhaanden, at de Gjenstande, som ikke blot ere virkelige, men tillige ideale, og for hvilke dog selv Publicum har Interesse, kunne inddrages i denne lavere Kreds, og affærdiges ved den samme Argumentation med Grunde, hvorved det Ideale rigtignok bliver gjort ligesaa populært, som det Virkelige, men falsk opfattet og misforstaaet; thi da Grunde ikke frembringe Meer end Sandsynlighed, saa indrømmer man dem, ved Anvendelsen paa det Ideale, en utilbørlig Magt og Udstrækning; og den Tilfældighed, som aldrig ganske kan undgaaes, idet man sammenligner og afveier dem, bliver her til en tøileløs Vilkaarlighed, da man kan give Grunde for Alt, ja endog for det Modsatte, og man her savner enhver gyldig Maalestok til at forsikkre sig om deres forholdsmæssige Styrke. Det var ved denne Inddragen

af Idealiteten for Virkelighedens Domstol, at Sophisterne i Grækenland bleve saa populære, og nøde saa stor en Anseelse, indtil Socrates satte den immanente Bestemmelse af det Ideale i Stedet for Hines Argumentation ved Grunde.

Er det altsaa priseligt, at „Fædrelandets“ nuværende Redacteur indskrænker sig meer og meer til specielle, practiske Vink og Bemærkninger, og undlader at drage den philosophiske Statslære ind paa sit Territorium, da bør man styrke ham i dette gode Forsæt, eller, hvis det endnu ikke er et Forsæt, bidrage til at det bliver det. Dette vil blandt Andet kunne skee derved, at man gjør ham opmærksom paa, hvormeget han skader baade sig selv og Sandheden, hvergang han, invita Minerva, anbringer en Reminiscens fra Bladets tidligere Stats-Philosophie. At Dette endnu ikke skeer saa ganske sjeldent, kunde flere Exempler oplyse; men jeg indskrænker mig her til eet, som findes i den tidtomtalte Artikel i Nr. 68.

Idet nemlig Forf., ved at fremstille Aarets Krønike, kommer, blandt andre mærkelige Begivenheder, til at omtale Stiftelsen af Bladet „Fædrelandet“, yttrer han sig angaaende dette Blads Tendens og den Indflydelse, det har havt paa den offentlige Mening, i en Passus (S. 468 og 69), som jeg, for at de Betragtninger, jeg agter at knytte til den, kunne

være forstaaelige, nødes til at citere heel og holden. Den lyder saaledes:

„Paa samme Tid, som Valgene gik for sig, og Talen var om Stændernes Indkaldelse, begyndte Prof. David at udgive dette Blad. At der var Trang til et Tidsskrift, der fortrinligviis beskjæftigede sig med Landets egne Anliggender, og paa en bestemt Maade hyldede de friere Grundsætninger, viste den Understøttelse, det fandt. De, der interesserede sig for de offentlige Anliggender, fik herved et Organ, eller nok et Organ for deres Yttringer; det danske Ugeskrift og Maanedsskriftet vare tvende andre; men den mere afgjort politiske Retning, der strax viste sig i dette Blad, og den bestemtere Maade, hvorpaa det udtalte Nutidens Sætninger, gjorde, at det snart betragtedes som et fortrinligt Organ for alle Dem, der ønskede Forandringer i vor Forfatning. Nogle Artikler, der viste de constitutionnelle Formers Fortrin for de absolut-monarchiske, og tillige udviklede den afgjørende Indflydelse, som et Folk, der med intellectuel Dannelse forbinder en kraftig Villie, har paa dets" (ↄ: sine) „egne Anliggender, bleve optagne med Bifald; man syntes at føle Trang til, at disse Anskuelser ogsaa i vor Bladlitteratur skulde udtales. Men optoges de med Bifald af Folket,

saa optoges de med Mishag af Regjeringen; man meente, at disse Undersøgelser vare, om ikke farlige for Thronen, saa dog stridende mod Lovene; man var ikke vant til at see Folket have anden Mening, end dets Foresatte; man kunde ikke finde sig i at høre, at det absolute Monarchie ei er saa god en Statsform, som det constitutionnelle; endelig — man kunde ei blive ret fortrolig med Juli-Revolutionens Lærdomme. Uagtet nu disse Artikler ikke sige Andet, end hvad Historien i flere Aartusinder paa hvert Blad har fortalt os, uagtet de, langt fra at opfordre til physisk Magts Anvendelse, tvertimod aandede Begeistring for et ædlere Menneskeliv: saa fandt Regjeringen dog, at den udstrøede Sæd var skadelig; den beordrede Fiscalen at anlægge Action mod Redacteuren".

Ved paa denne Maade at føre et Forsvar for „Fædrelandets" tidligere theoretiske Artikler, har nu Forf., mener jeg, betydeligen fjernet sig fra sit Blads, sine Læseres og sit eget Standpunct. Kun foreløbigen vil jeg omtale de overilede Yttringer og de frappante Modsigelser, hvormed vi her ere blevne opvartede. At Bladet „snart betragtedes som et fortrinligt Organ for alle Dem, der ønskede Forandringer", kunde man gjerne indrømme, ifald Forf. ikke havde tilføiet de Ord: „i vor Forfatning". Mener

han hermed ikke Andet end vor Tilstand i Almindelighed, da er Ordet yderst uheldig valgt. Mener han derimod vor Statsforfatning, hvorledes kan han da undre sig over, at „man meente, at disse Undersøgelser vare, om ikke farlige for Thronen, saa dog stridende mod Lovene?“ Dette var man dog vistnok berettiget til at mene, saafremt Bladet betragtedes som et fortrinligt Organ for alle Dem, der ønskede Forandringer i vor Statsforfatning. Mærkelig er den Climax, hvori Forf. giver Beretning om Regjeringens Mishag med Bladets „Undersøgelser“. „Endelig“ hedder det (og derpaa følger en betydningsfuld Tankestreg), „man kunde ei blive ret fortrolig med Juli-Revolutionens Lærdomme“. Herpaa kan svares, at det virkelig ikke er saa let at blive fortrolig med Historiens Lærdomme, især naar Begivenhederne endnu ere saa nye. I det første Øieblik efter Juli-Revolutionen syntes det, at denne vigtige Begivenhed kun indeholdt een, vistnok vel grundet Lærdom, nemlig, at naar en Regjering vil paatvinge Folket Institutioner, som forudsætte en Tilbageskriden i dets intellectuelle og sociale Dannelse, da opløser en saadan Regjering sig selv. Men med hvert Aar, som vi have fjernet os fra hiin Begivenhed, synes det meer og mere, at Historiens Muse er isærd med at optegne endnu en anden, ikke ringere Lærdom, som man i Enthusiasmens første sangviniske

Øieblik ikke havde tænkt paa, nemlig at flere af Europas meest dannede Nationer, og navnlig den Nation, hvorfra hiin følgerige Bevægelse udgik, dog endnu ikke ere saa vidt i Cultur, at den høieste constitutionnelle Frihed kunde indrømmes dem, uden at Statens Sikkerhed vilde compromitteres ved de eensidige Partier og egennyttige Ordførere. Hvis man da i selve det Land, hvor Begivenheden fandt Sted, og hvor den yttrede sin umiddelbare Indflydelse, endnu ikke er kommen paa det Rene med de Lærdomme, der skulde uddrages af den, da vil man vel mindre fortænke os Danske i, at heller ikke vi ere blevne „ret fortrolige" med dem. Og naar fremdeles Forf. forsikkrer os, at de incriminerede Artikler i Bladet „ikke sige Andet, end hvad Historien i flere Aartusinder paa hvert Blad har fortalt os", saa vilde vi ret gjerne troe ham paa hans Ord, ifald vi ikke vidste, at Historiens Blade ere altfor vanskelige at dechiffrere, til at vi hos Forf. eller nogen Anden turde antage saa stor en Fortolkningsgave, som hiin Forsikkring synes at forudsætte. Thi vel er det maaskee Menneskehedens værdigste Formaal, at fatte Historiens Lærdomme; men jo mere vi give Lærdommene Form af bestemte Læresætninger, desto mere fjerne vi os fra hiint ophøiede Formaal, og det gaaer os da, under vor Udspeculeren af den guddommelige Plan i Menneskelivet, ikke bedre end den

af Göthe omtalte Teleolog, der beundrer Guds Viisdom og Godhed i Korktræet, fordi det skaffer os Flaskepropper.

Dog, alt Dette berører jeg, som sagt, kun i Forbigaaende. Hvad jeg derimod finder mig beføiet til særdeles at udhæve, det er, hvad Forf. i de samme citerede Linier siger om det absolute og det constitutionelle Monarchie.

Saalænge han, omtalende visse af sit Blads ældre Artikler, lader sig nøie med at sige, at de „viste de constitutionelle Formers Fortrin for de absolut-monarchiske", kan man endnu tage Dette i en god og fornuftig Mening, thi hvo vil nægte, at hine have deres Fortrin for disse, især naar man er saa billig at tilføie, at disse igjen have andre Fortrin for hine? Det forstaaer sig af sig selv, at naar man sammenligner to af selve Historien frembragte Skikkelser, som ikke ere tilfældige, men nødvendige, for saa vidt som de fremstille Menneskehedens Idee paa forskjellige Udviklingstrin, da vil der altid kunne siges Noget til Fordeel for enhver af dem.

Men naar man nu lidt efter læser: „Man kunde ei finde sig i at høre, at det absolute Monarchie ei er saa god en Statsform, som det constitutionelle", saa kan man ikke længere forklare det foregaaende Sted paa den angivne Maade, thi hvad der her tilføies, røber altfor kjendeligt, at Forf. deler

den alminbelige, populære Misforstaaelse af de forskjellige Statsformers Betydning, saa at han, istedenfor i denne Henseende at udvide Publicums Synskreds, tvertimod stiller sig selv paa sammes taagede Standpunct. Om man virkelig „ei kunde finde sig i at høre“ den af Forf. opstillede Sætning, veed jeg ikke; men at man ei *bør* finde sig i at høre den, vil jeg her søge at oplyse.

Naar man siger, at Et er *bedre* end et Andet, saa anvender man (hvor Talen ikke er om det *Gode* selv), en udenfra hentet Maalestok, og det Ene kaldes da bedre end det Andet, forsaavidt som det er mere skikket til Opnaaelsen af et udvortes, Tingen selv uvedkommende Øiemed. Udtrykkene „bedre“ og „slettere“ kunne derfor blot anvendes paa hvad der er et *Middel*, men ikke paa hvad der i sig selv er et *Øiemed*. Men nu vilde det være høist urigtigt at betragte de forskjellige Statsformer som Midler til et eller andet Øiemeds Opnaaelse, da de tvertimod i dem selv ere Øiemed. Thi enhver Statsform indbefatter Statens hele Idee, kun i forskjellig Udvikling; og uagtet denne Udvikling frembringer i den ene Statsform hvad der i den anden endnu kun var en Spire, saa kan den dog ingenlunde siges at være en Fremgang til *bedre* Former, thi man vil altid i den tidligere Form kunne paavise et Gode, som er gaaet tabt i den sildigere, ligesom ogsaa omvendt.

Dette ligger ganske i Sagens Natur. Enhver Udvikling fra det Simplere til det Mangfoldigere er vel en Fremgang, men det er ogsaa en Tilbagegang, fordi den oprindelige Eenhed er bleven ophævet, og der forestaaer da altid en tredie Form, hvori det saaledes Tabte maa vindes tilbage. Et er derfor den grundede Erkjendelse af, at en Idee, som lidt efter lidt udvikler sit Indhold, derved bringer det videre og videre i sin Udvikling; et Andet er derimod den Misforstaaelse, at ethvert af disse Stadier i Udviklingen skulde være bedre end det foregaaende. I Dyreriget har Naturen bragt Livets Idee til en høiere Udvikling end i Planteriget, men deraf følger ikke, at en Flue er bedre end en Rose; hos Planten er der meget Godt, som ikke findes hos Dyret. I det Æsthetiske stilles den ene Digtart over den anden, fordi der i den ene kommer til Udvikling, hvad der i den anden endnu kun var et Anlæg; men kun ved en cras Misforstaaelse har man deraf kunnet slutte, at en i denne Forstand høiere Digtart var bedre end en anden, thi enhver af dem indbefatter den hele Poesie, ligesom enhver Statsform indbefatter alle Statens Momenter, kun i forskjellig Grad af Udvikling.

Hvad der altsaa her skal kaldes bedre eller slettere, er — som overalt — afhængigt af udvortes Omstændigheder; det er relativt; i Ideen selv er der

intet Criterium til at bestemme det; og det er saa-
ledes en høist uklar Tanke, „at det absolute Mo-
narchie ei er saa god en Statsform som det consti-
tutionnelle".

Vil man, for muligviis at komme Forf. imøde
paa hans Tankegang, forstaae ham saaledes, at Sæt-
ningen kun faaer relativ Gyldighed, d. e. at den skal
gjælde netop for os, og netop nu, da bliver Spørgs-
maalet et heelt andet, men det bliver da ogsaa af
den Natur, at det ingenlunde kan ansees for at være
tilstrækkelig afgjort, eller at det kan henkastes i den
forandrede Form af en udisputeerlig Sætning. Hvad
der især bør gjøre os Danske meget varsomme i Un-
dersøgelsen, og give os nogle Betænkeligheder ved at
underskrive Forfatterens Mening (ifald han forresten
vedkjender sig den omtalte Modification), er den fac-
tiske Omstændighed, at hos os er den absolut-mo-
narchiske Statsform opstaaet efter en foregaaende
friere Forfatning. Denne Omstændighed kan dog
neppe være uden al Betydning i Vurderingen af det
Nærværende. At der under Tidernes Løb, ved Fol-
kets stigende Cultur, stedse vil behøves nye Institutio-
ner og mangfoldige Forandringer i det Bestaaende,
derom kan ikke være Tvivl; Stændernes Institution
er jo allerede en saadan Forandring, og vil være af
uberegnelig Indflydelse. Men at en Grundforandring
i selve Statsforfatningen — om endog en saadan paa

lovlig Maade kunde tilveiebringes — vilde være til Forbeel, er idetmindste Noget, der først maa bevises, inden man kan beraabe sig derpaa, som afgjort. Thi naar det (som man ofte har læst og hørt) hedder, at under vor Statsforfatning har Folket ingen anden Garantie end Regentens personlige Characteer, da maa denne Sætning, der endog under en despotisk Forfatning kun gjælder med visse Indskrænkninger, ansees for aldeles urigtig, naar den anvendes paa det nyere Europas souveræne Monarchier. I dem ere nemlig Folkets Cultur og den hele Tidsalders intellectuelle Standpunct langt stærkere Garantier end nogensomhelst Charte eller Grundlov; thi en saadan kan omstødes af et despotisk Genie, men selv det største Genie knuses, hvis det giver sig i Kamp med Culturen. Det sande Regent-Genie viser sig i den sikkre Tact, hvormed det opfatter den Retning, Statens Idee tager i sin Udvikling. Heri kan det altsaa ikke bestemmes af gamle, indgroede Fordomme, men ligesaalidt af Mængdens og dens Ordføreres Bestemmelser af Ideens Retning — Bestemmelser, i hvilke Fraværelsen af den saa ivrigt postulerede Idee kun altfor ofte er kjendelig.

III.

Til ovenstaaende Bemærkninger, der allerede beløbe sig til meer end „et Par", har jeg endnu til-

sidst een at tilføie, nemlig angaaende Hr. Hages Beklagelser over, at der imod Oppositions-Litteraturen ikke vil danne sig en Contra-Oppositions-Litteratur.

Disse Beklagelser har Hr. Hage i den senere Tid fremført saa tidt og saa rørende, at man vel kunde være berettiget til at ansee dem for hans alvorlige Mening.

Saaledes hedder det allerede i Nr. 62, S. 380: „Man har længe undret sig, at det conservative Parti aldeles ikke lod høre fra sig, medens dets Modstandere idelig beskjæftigede Pressen med deres Ønsker om og Forslag til Forandringer. Denne Taushed kan ikke engang være behagelig eller gavnlig for det modsatte Parti; Debatter kan der paa den Maade ikke opstaae; man maa tænke sig Modstandernes Indvendinger, som man dog med den bedste Villie ikke altid er istand til, da man ofte slet ikke falder paa de vigtigste Puncter, før de ere fremførte af dem, der ere inde i hine Anskuelser. Man mangler desuden en Spore til den størst mulige Nøiagtighed; thi vel maa Sandhedskjærlighed afgive den vigtigste, naar Arbeidet skal blive til Noget; men det kan dog aldrig skade, at Hensyn til et Modparti, der ei overseer de Feil, vi begaae, opfordrer til Aarvaagenhed og Anstrengelse. Her, som overalt i

Livet, er Kamp nødvendig. Livet selv er jo en Kamp*), og kun Kampen er Liv; en lykkelig Stillestaaen passer ei paa vore menneskelige Vilkaar**). Floden bliver ikke staaende, men iler frem, idet den overvinder de Hindringer, som lægge sig i Veien for dens Løb. Hele Livet er en Strøm***), der rinder uafbrudt, og aldrig rinder, uden at møde Hindringer, den maa overvinde. Og saaledes er det ogsaa med det offentlige Liv; jo kraftigere Modstanden, desto livligere flyder det, desto mere velgjørende blive dets netop ved Modstanden rensede Vande".

Fremdeles i Nr. 70, S. 514:

„Vi have oftere beklaget, at der ikke existerer noget Blad, der forfægter Regjeringens Sag, medens de, der have nogen politisk Farve, samtlig høre til Oppositionen. Vi have beklaget Dette af flere Grunde. Discussionerne kunne enten slet ikke opstaae, eller endes for hurtigt, naar kun det ene Parti og ofte kun een Mand af dette Parti taler, og Eensidighed kan ikke godt

*) Livet er ogsaa et Pust i Sivet.

**) Ei engang paa de guddommelige; den Gud, som skaber og opholder, er ikke stillestaaende.

***) Livet er ogsaa en Kamp.

undgaaes*), da man, som vi før have yttret, ikke med sin bedste Villie kan tænke sig de Grunde, der kunne tale imod Det, man anfører".

Og i Nr. 71, S. 527, fremfører en, saavidt vides første Gang optrædende Forfatter i lignende Ord og Udtryk sin Jeremiade over den samme Ulykke, uagtet det maa synes unaturligt, at en „Kiek in die litterarische Welt" allerede føler Trang til at opvække Modstand, i det Øieblik han stikker Næbet ud af Æggeskallen.**)

Men, spørger man, er der da i vor politiske Litteratur saadan en total Mangel paa Contra-Oppo-

---

*) Nei, ikke godt, hvor ei alene kun eet Parti taler, men endog kun een Mand af dette Parti. Men hvis Alt, hvad der tales paa hiint ene Parti, kun tales af een Mand, da maa denne have en stor Mund og brede Lunger; ja, det maa være den Mand, hvorom det hedder i det jydske Sagn: „Nær alle Mænder var jæn Mand".

**) At han udleder vor liberale Journalistik fra hvad han selv kalder „Smudsbladene", røber forresten et godt Blik paa Tingen, og bringer til at tænke paa det franske Udraab: „Quel noble fils, digne d'un noble père"! eller det latinske: „O matre pulchra filia pulchrior"!

sition? Er der endnu ingen Indvending fremsat imod det Parti, hvis Røst kun er een Mands Røst? Har Ingen forsøgt paa at bryde den Taushed, „som ikke kan være behagelig eller gavnlig“? Ere ingen „Debatter opstaaet“? Maa Hr. Hage endnu bestandig kun „tænke sig Modstandernes Indvendinger“, skjøndt han „med den bedste Villie ikke altid er istand dertil“? Har han endnu ikke følt den forlangte „Spore til den størst mulige Nøiagtighed“? Og har han endnu ikke fundet Anledning til Det, som „dog aldrig kan skade“, nemlig: „Hensyn til et Modparti, der ei overseer de Feil, han begaaer“, og som derved „opfordrer ham til Aarvaagenhed og Anstrengelse“?

Man skulde mene Jo, men Hr. Hage mener Nei. Efter den første af de anførte Beklagelser hedder det nemlig: „Have vi nu i Flyveposten fundet den Modstander, vi ønskede? Det er langtfra Tilfældet“. Og efter den anden Beklagelse hedder det (S. 519): „At besvare Alt, hvad der i de andre Blade fremføres imod dette, er os ikke altid muligt, deels fordi det vilde give Anledning til et kjedsommeligt Kjævleri, deels fordi Meget er for slet til at svare paa. Saaledes har Flyveposten leveret et Par Artikler om Budgettet, hvori der gjøres endeel Indvendinger imod vore Beregninger og Betragtninger. Skjøndt Et og Andet af hvad deri anføres kunde

fortjene nøiere Drøftelse, saa er det dog, i det Hele taget, af den Beskaffenhed, at naar Forfatteren blot havde læst Collegialtidenden af 26. Septbr., saavelsom Det, han har villet gjendrive, med Opmærksomhed, saa vilde han have undgaaet nogle meget betydelige Feil".

Hvad Forf. siger i Nr. 68, S. 472, skjøndt rigtignok i en anden Anledning, end den her nævnte: „De fornemme Conservative holdt sig i passende Afstand", — Dette kunde staae til Motto over hans tvende anførte Beklagelser; thi af hans Yttringer seer man tydelig, at han betragter det modsatte (af ham saakaldte conservative) Parties supponerede Taushed som Fornemhed, medens den Maade, hvorpaa han selv ignorerer de velgrundede Indvendinger, som ere fremførte imod ham, eller affærdiger dem med et Par intetsigende Ord, vel snarere maa kaldes Fornemhed. Ja, i den i Nr. 71 optagne Artikel fra fremmed Haand, staaer endog S. 527: „Det seer overhovedet ud, som om vore Liberale havde erobret den journalistiske Presse og Dette er i mange Henseender til ubodelig Skade. — — — Vi tilstaae, at den Omstændighed, at vore Conservative skye Dagens Lys, maa vække billige Tvivl imod dem". Her synes det antydet, at hvad der først kaldtes Fornemhed, snarere er Feighed, grundet i en slet Bevidsthed. Men kunde man da ikke ligesaavel troe, at Hr. Hages

omtalte Ignoreren og Affærdigen af den Contra-Opposition, hvis Mangel han paa samme Tid saa bitterlig beklager, ogsaa var en Feighed, der havde ifført sig Fornemhedens Kaabe?*)

Let kunde man da fristes til den Mening, at hiin besynderlige Inconsequens var et Beviis paa, hvor lidet Hr. Hages Ønske om en Contra-Opposition havde været ærligt. Dog kan man ogsaa see Tingen fra en modsat Side, og komme til det Resultat, at han tvertimod har været ærlig i sine Ytringer, og det endog i høiere Grad, end han selv er sig bevidst. Vi ville derfor antage, at han virkelig har ønsket en Contra-Opposition; men naar han ikke desmindre spørger og svarer: „Have vi nu i Flyveposten fundet den Modstander, vi ønskede? Det er langtfra Tilfældet"; — saa bør man ikke tvivle paa Oprigtigheden af disse Ord, eller urgere paa en Inconsequens, som maaskee slet ikke findes i dem; thi det er jo meer end rimeligt, at den Modstander eller Modstand, som han har fundet i den flyvende

*) Det gaaer ellers vidt med Fornemheden, naar endog Kjøbenhavnsposten finder, at den ikke kan være bekjendt at indlade sig med den flyvende Post, fordi dennes Polemik er „ligesaa uvidende, som lav". Her kan man sige med Holberg: „Mener I, at den Ko har ikke ogsaa faaet Adriene paa sig"!

Post, ikke er den, som han ønskede. Han ønskede nemlig en Modstander, som var lettere at gjendrive, og det kan man jo ikke fortænke ham i; han ønskede en Modstander, der betragtede Regjeringen som ufeilbar, og gjorde sig til Talsmand for enhver af dens Handlinger uden Undtagelse, og det var jo ogsaa meget beqvemmere for ham; han ønskede med eet Ord en Contra-Opposition, der var ligesaa eensidig som Oppositionen, thi saaledes kunde den ene Eensidighed let ramme den anden, og der var da paa ingen af Siderne nogen Vanskelighed for, at „en Discussion kunde opstaae". Om denne Forfatterens ærlige og oprigtige Mening bør ikke være nogen Tvivl, thi han har selv forklaret sine Ord paa denne Maade. Han siger nemlig i Nr. 62, S. 380, om Forfatteren til det i den flyvende Post optagne Stykke, betitlet: „Af et Brev, som virkelig er kommet fra Provindserne", at han „stræber at hæve sig over Partierne", og klager over, at han ikke har „villet optræde som egentligt Organ for det conservative Parti". Og at Dette maa være ubehageligt for Hr. Hage, behøver man ikke at tvivle paa.

Vi derimod mene, at netop en saadan Contra-Opposition, som, istedenfor at gjøre sig til Organet for et vist Parti, udtaler Folkets Mening, forsaavidt som dette er kommet til rolig Besindelse, er den, som man baade her og overalt trænger til og maa

ønske sig; thi at „Journalpressen" — som det hedder i Nr. 71, S. 533 — ikke er „Andet end Folkets Røst", turde nok i vore Tider være meer end tvivlsomt, saafremt man ikke ved Folket udelukkende forstaaer „det unge Danmark"; men dette er nok endnu saa ungt, at der idethøieste kan være Tale om dets Lallen og Skrigen, men neppe om dets Røst. Frankrig har allerede i mange Aar givet os Exemplet paa en Journal-Litteratur, hvori ethvert politisk Extrem, ethvert eensidigt Parti har sit stadige Organ, medens Folket, det vil sige den langt overveiende Majoritet af de gode og fornuftige Borgere, ikke har et eneste Blad, der fremstiller dets Anskuelser; ligesom man heller ikke maa vente, at de saakaldte ministerielle Blade, der gjerne ville gjøre Regjeringen til et Parti, ere det paalidelige Organ for Regjeringens Tanker. Naar man altsaa her eller i et andet Land udenfor Frankrig læser alle de franske Journaler, vil man vel lære alle Extremerne og alle Partierne at kjende, men om den sande offentlige Mening forbliver man aldeles uvidende, thi denne lader sig ikke altid beregne som et Middeltal mellem de forskjellige Maxima. Men en saadan Tilstand af den periodiske Presse kan vel neppe kaldes ønskelig. At indføre den samme mangelfulde Tilstand hos os, blot fordi den findes i andre Lande, vilde dog give et altfor stort Bidrag til den i Udlandet ikke ualmindelige Mening om vor

Efterabelsesløst. Men det vil heller ikke skee, eller idetmindste vil man ikke lade sig lede vild derved. Saalænge Danmark virkelig besidder et Folk og en Regjering, vil en Masse af Partigængere, som, arrogerende sig enten Folkets eller Regjeringens Navn, gjøre sig til Opponenter eller Contra-Opponenter af Profession, hverken blive Folkets eller Regjeringens Mænd. Og med dette grundede Haab være de her meddeelte Bemærkninger sluttede.

Politiske Critiker, Afhandlinger og Bemærkninger.

II.

(1840—1843.)

1. En Bemærkning.
2. Autoritet.
3. Det Nationale og det Provindsielle.
4. Dansk og Tydsk.

1.

En Bemærkning.

(Fædrelandet 1840, Nr. 334.)

I sine bekjendte Adresse-Avis-Artikler har Hr. Professor Sibbern til Bestyrkelse af sin Mening paaberaabt sig Philosophiens nyere Fremskridt, idet nemlig Mechanisationens Princip har veget Pladsen for Organisationens. Herimod er nu vistnok Intet at indvende; men naar Forfatteren heraf vil udlede, at det absolute Monarchi staaer paa et høiere Trin end det constitutionnelle, saa maa man, paa Philosophiens Vegne, som kun altfor Mange finde deres Regning ved at fremstille som stridende mod den almindelige Overbeviisnings Indhold, protestere imod en saadan Følgeslutning. Hvad der allerede maa gjøre den mistænkt, er den factiske Omstændighed, at Hegel, hvem dog det paaberaabte philosophiske Fremskridt fornemmelig skyldes, har i sin Statslære fremstillet det constitutionnelle Monarchi som Statsforfatningens Ideal, hvoraf forresten —

det være sagt i Forbigaaende — ingenlunde følger, at dette Ideal skal samtidigen og paa samme Maade realiseres i alle Stater; at bedømme, naar Tidens Fylde er kommen, er desuden en reent politisk, ikke philosophisk Opgave. Men det er iøinefaldende, at Professor Sibbern, ved at indrømme Organisationen Fortrin for Mechanisationen, har indrømmet det constitutionelle Monarchi en høiere Plads, end det absolute, og at den Slutning, hvorved han troer at have gjort det Modsatte, er falsk, saa at han er kommen til at bevise det Modsatte af hvad han vilde. Hvad der har forledet ham til at betragte det absolute Monarchi som en Organisme, og det constitutionelle som en Mechanisme, maa uden Tvivl have været en vag Tanke om, at det Organiske har en Sjæl, det Mechaniske derimod ikke, og at Kongen, som Statens Subjectivitet eller Sjæl, har større Magt i det absolute end i det constitutionelle Monarchi. Men just denne Omstændighed burde gjort ham opmærksom paa, at det Modsatte følger af hans Præmisser; thi just i en Organisme er der Meget, hvorover Sjælen ikke er Herre; den kan ikke forandre Blod-Circulationens, Digestionens, Nerve-Virksomhedens uforanderlige Love; Organismen er en Complex af forskjellige Systemer, hvilke for saavidt ere selvstændige, at Villien ikke har umiddelbar Indflydelse paa dem, men for saavidt uselvstændige, at de ikke

kunne bestaae undtagen i deres gjensidige Forbindelse i Heelheden, og naar Sjælen forlader Legemet, ere de selv tilintetgjorte. Selv Sprogbrugen har jo hjemlet det, at man kalder sit Legemes naturlige og uforanderlige Beskaffenhed sin Constitution. Det Mechaniske derimod er et Saadant, som ikke kan sætte sig selv i Gang, men behøver et Stød eller en Impuls udenfra; Sjælen, fra hvem Impulsen kommer, er følgelig ikke i det, men udenfor det; det er altsaa uselvstændigt i alle sine Dele, og Sjælen maa endog ofte, foruden den almindelige Impuls, der sætter Maskinen i Gang, give specielle, corrigerende Impulser til de enkelte Hjul eller Drivfjedre. Man vil altsaa indsee, at naar den af Professor Sibbern anførte Modsætning skal anvendes paa de to omtalte Statsforfatninger, saa kommer det absolute Monarchi til at svare til Mechanismen, det constitutionnelle til Organismen, og at følgelig Philosophiens paaberaabte Fremskridt leder til et Resultat, der er det modsatte af det, som Professor Sibbern har udfundet.

2.
Autoritet.

(Intelligensblade, 1842, Nr. 7.)

For Den, som vil gjøre sig Rede for sin Tids Bestræbelser og hele Tilstand, frembyde sig en Mængde af Tilknytningspuncter, mellem hvilke Valget er saa meget vanskeligere, som de alle ere væsenlige og næsten umiddelbart føre ind i Betragtningens Centrum. Et saadant væsenligt Punct er ogsaa Begrebet Autoritet og Individernes Forhold til samme. Allerede forhen har jeg i dette Tidsskrift *) yttret, at Tidsalderens Bestræbelser gaae ud paa at ophæve Autoriteten. Herom være det mig tilladt at meddele nogle nærmere Oplysninger.

Al Autoritet er en Magt og virker som en Magt, det vil sige, ved sin blotte Tilværelse, ikke ved Grunde. Den er Magt, forbi den existerer som en saadan; den udøver den, forbi den har den eller selv er den. Dens Ret er ingen anden end den, at den er til; men denne Ret er ogsaa den positi-

*) Intelligensbl. 1842, S. 130. Pros. Skrifter 1861, IV. Bd. S. 401.

veste af alle; det er Livets Ret, thi Alt, hvad som lever, har denne factiske Ret til at existere. Men da den Ret, som blot er grundet i en virkelig Tilværelse og umiddelbart sammenknyttet med denne, ikke er Det, som man sædvanlig forstaaer ved Ordet Ret i den høiere Udvikling af dette Begreb, saa kan man sige, at Magt og Ret tvertimod ere adskilte som Modsætninger, og at Autoriteten altsaa virker de facto ikke de jure. Denne Modsætning af Magten og Retten er nu en af dem, som den nyeste Tid fornemmelig har udviklet til Klarhed, men tillige til en Skarphed, som lader os savne den formildende Eenhed, og just derved peger paa Nødvendigheden af, at denne maa søges og findes. Jeg vil deels stræbe at vise den fornuftige Nødvendighed i dette af Tidsalderen udviklede Schisma, deels ikke mindre bestræbe mig for at vise den ligesaa fornuftige Nødvendighed af dets Ophævelse i Eenhed.

Autoriteten, forsaavidt som den er en Magt, virker blindt og udøver et despotisk Herredømme. Dette følger umiddelbart af dens Natur, og ligger deri, at den ikke har anden Grund end sin Tilværelse: den er, fordi den er. Først idet den erkjendes i sin fornuftige Nødvendighed, viser der sig et andet „Fordi," end det, som ligger i den blotte Existens, og den blinde Magt forvandler sig til en begrundet. Men saa længe den endnu ikke er op-

tagen i Erkjendelsen, nemlig i den frie Erkjendelse, er den Tilstand, som den etablerer, Slaveriets; Alle, som ere underkastede Autoriteten, ere Slaver af denne Magt. Dette Forhold viser sig i alle begyndende, baade politiske og andre Tilstande. I den despotiske Stat, som kun indbefatter de to Momenter: Bydende og Lydende, hersker den abstracteste Autoritet, som, jo mindre den erkjendes, derimod er desto stærkere anerkjendt og uanfægtet. I den jødiske Religion virker Jehova som blot og bar Autoritet, forbi han sættes udenfor Mennesket, som en ydre Magt, der er for høi og for langt borte til at erkjendes, og som derfor er Gjenstand for Menneskets Frygt, thi vi frygte det Uerkjendelige, hvorimod Christendommen forvandler Frygten til Kjærlighed, og heri ligger Erkjendelsen, thi vi elske kun hvad vi erkjende. Naar vi endnu tillægge os selv Gudsfrygt, saa see vi heri den Substans af den jødiske Religion, som er gaaet over i Christendommen. I de Statsforfatninger, hvor ikke en Despot, men Loven er den herskende Magt, gaaer Autoriteten fra Despoten over paa Loven, og den hele udannede Masse beherskes da af Loven ligesaa despotisk som ellers af Herskeren, thi det er ikke ved Lovens Erkjendelse, men ved Frygt for dens Straf, at den holdes i Tømme. Den politiske Lovsfrygt svarer til den religiøse Gudsfrygt, og forsaavidt som de con-

stitutionnelle Bestræbelser acquiescere i Lovens Magt, som deres sidste Resultat, staae de paa et jødisk Standpunct, eller indeholde et jødisk Element, eftersom den jødiske Religion heller ikke bragte det videre end til en Lov.

Ogsaa i andre Sphærer viser sig det samme Forhold. I Litteratur og Kunst kan et berømt Navn virke som uimodstaaelig Autoritet hos den store Masse, der ikke har erkjendt dets indre Berettigelse til Magten, men kun anerkjendt dets Tilværelse som et Factum. Den Enthusiasme, hvormed Thorvaldsen for faa Aar siden modtoges i Kjøbenhavn, udsprang blot af den Autoritet, som hans verdensberømte Navn udøvede, thi yderst faa vare, især dengang, De, som havde erkjendt Værdien af hans Værker. Idelig seer man ikke blot de sande Autoriteter at virke med en blind Magt, og underkaste sig store Masser som Slaver, men ogsaa den usurperede, den i Grunden uberettigede Autoritet kan for en Tidlang virke med samme Magt. Store Mænd kunne undertiden ligesom tabe deres guddommelige Kald, men deres Navn kan endnu virke som Autoritet, længe efter at Berettigelsen er vegen fra dem; Andre, som virkelig have Kaldet og Berettigelsen, kunne ikke trænge igjennem, men maae give Tid, indtil Autoritetens Vind har etableret sig som en stadig Passat, der fører dem med sig paa sine hurtige Vinger.

Forsaavidt nu som Tidsalderens Stræben fornemmelig har Subjectivitetens Emancipation fra Objectivitetens Baand til Gjenstand, og altsaa er en Stræben efter Frihed, forsaavidt er Autoritetens Ophævelse betinget ved denne Stræben. Magten i Almindelighed maa finde sig i, at man undersøger den Grund, hvorpaa den hviler. Herved danner sig den ovenomtalte Modsætning af Magt og Ret, og den sidste bliver Maalestokken, hvormed man prøver den første. Autoriteten bliver altsaa Gjenstand for Erkjendelsen, og Dette er dens egen naturlige Udvikling, hvorved den selv hæves til en høiere Existens. Men for tilfulde at indsee, at denne Udvikling virkelig er en Fremgang for selve Autoriteten, Noget, hvorved den selv stiger og vinder, maa man erindre den vigtige Sætning, som man kun altfor ofte glemmer: at alle aandelige Ting blive ved den menneskelige Erkjendelse til et Andet og Høiere, end de oprindelig ere. Man er saa vant til ogsaa her at danne en skarp Modsætning uden Eenhed; man tænker sig paa den ene Side Gjenstanden, paa den anden Erkjendelsen, og denne afficeret af hiin, men ikke omvendt hiin af denne. Dette er Empirismens Standpunct, og saa længe man kun betragter empiriske Gjenstande, slaaer det derfor ogsaa til, og er rigtigt, thi vistnok er enhver blot ydre Gjenstand i sin Tilværelse uafhængig af den menneskelige Erkjen-

delse; en Steen bliver ved at være en Steen, enten man saa har erkjendt den som en saadan, eller man har forvexlet den med Metal, eller den hviler aldeles incognito paa et utilgængeligt Sted, som ingen menneskelig Fod har betraadt. Men med de aandelige Ting, saasom Staten, Religionen, Videnskaben, Kunsten, forholder det sig ganske anderledes. Ligesom de ere Gjenstande for vor Erkjendelse, saa er vor Erkjendelse igjen en Gjenstand for dem, og paa ethvert nyt Trin af vor Erkjendelse forandre vi deres egen Tilværelse og gjøre dem selv til et Andet. Man vil let indsee, at den Gud der erkjendes og elskes, ikke er den samme som den, der blot frygtes som et ubekjendt Væsen, og at selve Graderne i vor Erkjendelse og Kjærlighed udøve en Forandring i Guds egen Existens, fordi hans Herredømme i Menneskets Aand og Hjerte er afhængigt af hele denne Udvikling i Mennesket. I Analogie hermed vil ogsaa den Maade, hvorpaa Staten er optagen i Borgernes Bevidsthed, og den forskjellige Grad af denne Bevidsthed udøve en væsenlig Indflydelse paa selve Statens Existens; og den Statsforfatning, hvorunder denne Bevidsthed har udviklet sig til det Høieste, vil være en ganske anden, end den, hvor den endnu ligger i Spiren eller ei engang er begyndt. Forsaavidt nu som det er de saakaldte constitutionelle Bestræbelsers sande Formaal at bringe Staten til det

Punct, hvor den lever i alle sine Borgeres Bevidsthed, og derved selv erholder en høiere Udvikling og en sandere Tilværelse, og forsaavidt som derfor disse Bestræbelser ogsaa gaae ud paa at tilveiebringe den Statsforfatning, som ligemeget er Betingelse for hiin Udvikling og Resultat af samme, forsaavidt maa man indrømme den constitutionnelle Stræbens Retmæssighed; ja den synes endog at staae i en saa nødvendig Forbindelse med Tidsalderens hele almindelige Udvikling, at den ei engang kan tænkes borttagen fra denne, uden at Billedet af samme aldeles forandres.

Men af denne gyldige Kilde udspringe nu flere, i Side-Retninger strømmende Bække, som vore Agere og Enge helst maatte frabede sig, og som kunde give vore Stænder Leilighed til fortsatte Betragtninger over skadeligt Vands Afledning. De Argumenter, hvormed de Liberale forsvare deres Bestræbelser for en Constitution, og ikke mindre de Argumenter, hvormed de Conservative forsvare den bestaaende Statsforfatning, røbe — paa faa Undtagelser nær — en total Miskjendelse af Ideen: Begge argumentere nemlig med Grunde, Sophisternes af Socrates reducerede Methode, der, som bekjendt, kun bringer det til en større eller mindre Grad af Sandsynlighed, aldrig til fuldkommen Vished. Og ligesom for at gjøre denne Methodes Utilstrækkelighed endnu mere

indlysende, hente de Argumenterne fra det simple Utilitets-Hensyn: man tæller og veier de Goder, som Borgerne ere i Besiddelse af under det absolute og det constitutionnelle Monarchie, for at komme til en Bestemmelse af det enes Fortrin for det andet. Men uden at tale om, at enhver Statsforfatning garanterer Goder, som gaae tabt under en anden — selv Despotismen har sine Fortrin —, saa kommer det her an paa noget ganske Andet, end hvad der kan sikkre Borgerne de fleste Goder. Det er et eneste Gode, som det kommer an paa, nemlig Statens, ikke eensidigen Folkets, Udvikling til et høiere Standpunct, hvorpaa dens Idee er fuldkomnere realiseret end paa det foregaaende Trin. Om Borgerne derved komme i Besiddelse af flere Goder, eller ikke, er aldeles ligegyldigt, thi Staten er ikke til for Borgernes Skyld, men Borgerne for Statens. Forestillingen om Velvære og Lykke er desuden saare upaalidelig. Det er bekjendt, allerede fra Syndefaldets Historie, at Erkjendelsen bringer mange Ulykker over Mennesket, saa at det altid bliver et Spørgsmaal, om ikke den uskyldige, halv ubevidste Tilstand er lykkeligere end den bevidste, erkjendende, og om Folket ikke er lykkeligere under en dygtig Herskers Despotisme end under en fri Forfatning. Men Dette kan, som sagt, slet ikke komme i Betragtning. Ideen skal og maa udvikle sig; de Tab eller Lidelser,

som denne Udvikling kan bringe over Individerne, erstattes dem rigeligt ved Bevidstheden om at de have Deel i Udviklingen, og at Ideen er voxet ved dem, ligesom de selv ved den. Men dette væsenlige og eneste rigtige Synspunct for Constitutions-Spørgsmaalet synes at være næsten ganske fordunklet hos vore Politikere. Begge Partier opløse Staten i en Masse af Individer, og betragte den som et Collectivum af disse. Det er endnu le contrat social, som spøger i deres Hjerner; Staten er dem et Product af de enkelte Individer, istedenfor at den ligesaavel maa betragtes som Forudsætning for dette Product, som logisk eller ideelt præexisterende, thi ellers var den ingen Idee; Ideerne ere nemlig evige, de ere ikke skabte, ikke frembragte, ligesaalidt som Gud. Men idet vore Politikere opløse Staten i de enkelte Individer, saa blive de saakaldte alminbelige Menneskerettigheder dens Basis, og da det er Retten, som skal begrunde Magten, saa er det Individernes Autoritet, som udgjør Statens. Paa denne Maade er man da rigtignok kommen til Eenhed af Magt og Ret, men det er skeet ved at stille alle Begreber paa Hovedet, og det er derfor ogsaa en Eenhed, som forsvinder, naar man kun blæser paa den. Enhver Idee har sin Autoritet af sig selv, ikke af de Individer, som arbeide i dens Tjeneste; det er netop dens Præexistens, dens Forudværen for alle menneskelige

Bestræbelser, som giver den Autoritet. Staten har derfor sin Autoritet af sig selv, ikke af sine Borgere; disse skulle tvertimod bøie sig under dens Magt; og Eenheden maa følgelig være at søge paa et andet Punct.

Skal den saameget yndede Sammenligning mellem de forskjellige Statsforfatninger have nogen fornuftig Mening, saa maa den foretages ene og alene med hiint væsenlige Hensyn for Øie. Kun saaledes vil man paa den rette Maade komme til det Resultat, at den over hele den cultiverede Verden udbredte Bestræbelse efter friere Former er en reel og gyldig Bestræbelse, der følgelig omsider vil overalt naae sit Maal, forbi Ideen selv fordrer denne sin Fremgang, og i sin Autoritet har Magten til at sætte den igjennem. Den friere Statsforfatnings Berettigelse ligger følgelig deri, at Staten selv, som Idee, vinder og voxer i Intensitet ved at leve i Borgernes Erkjendelse, men ingenlunde deri, at Borgerne selv komme til større Indflydelse; Dette er vel en Følge af den friere Forfatning, men ikke dennes Øiemed eller Berettigelse. Men de Liberale forrykke idelig dette rigtige Standpunct, og gaae i deres Undersøgelse ud fra Borgernes Bedste, hvortil i den sidste Tid endnu er kommen en Undersøgelse om, hvorvidt Kongen vilde vinde eller tabe ved at give en fri Constitution. Det er heldigt for de Conservative, at Modpartiet

netop har draget Striden hen paa et saadant Terrain, hvor Sandheden aldrig kan findes, hvor derfor det ene Parti ligesaavel kan tillægge sig Seiren, som det andet, og hvor de begge kunne blive ved at disputere i Evighed om Pavens Skjæg. Ideen spørger sandelig ikke i sin Udvikling, om hvad Byrder den paalægger enten Konger eller Folk, og det maa kaldes politisk Lapperi at indlade sig paa saadanne Discussioner.

Men uagtet man indrømmer, at de frie Statsforfatninger maae seire over de ufrie, saa er dog Forfatningernes nærmere Beskaffenhed dermed aldeles uafgjort. Det er derfor temmelig vilkaarligt, naar vore Liberale forlange, at en tilkommende dansk Constitution skal være modeleret efter de samme Principer, som netop for Øieblikket ligge til Grund for andre constitutionnelle Forfatninger. Ja, det er ikke alene vilkaarligt, det er at betræde en ny Afvei, som fører fra Ideen, istedenfor til den; thi alle de nuværende Constitutioner have meer eller mindre optaget det feilagtige, atomististiske Princip, at Repræsentationen skal være en Repræsentation af Masser, istedenfor af Organismer, af Individer istedenfor af Stænder og Corporationer, og have derfor etableret Valg efter Districter. I det Hele hører og læser man jo overalt den Paastand, at Communalforfatningen skal være Basis for Statsforfatningen; men hvor en

saadan Grund-Vildfarelse har gjort sig gjældende, der kan man ikke vente nogen salus rei publicae, nogen Frelse for Ideen. Det er Statens Opløsning, det er Atomismen, udtalt med rene og tydelige Ord. Communerne ere de tilfældige Masse-Aggregater, hvilke altid, som saadanne, maae være politisk uberettigede. Familien, uagtet den vistnok ogsaa er i politisk Henseende uberettiget, har dog et substantielt Indhold, Pieteten er dens sammenknyttende Midte, og den er derfor medrette bleven betragtet som Statens Basis; men Communen har ingen Substans, intet bindende Midtpunct; den er kun en tilfældig Forbindelse, idag saaledes, imorgen anderledes; man kan vilkaarlig gaae til den og vilkaarlig gaae fra den; kort sagt: den er ideeløs, og følgelig en Nullitet i Statsforfatningen. Men just derfor er dens egen Forfatning af største Vigtighed. Statsforfatningen har blot at gjøre med Organismer, den centraliserer, den danner kun i det Store; Communalforfatningen derimod værner om de reent individuelle Interesser, og danner saaledes en Modsætning til Statsforfatningen, ikke en Grundvold for sammes Udvikling; den er hvad man med et fransk Ord kalder un glaneur: den løber bag efter den store Høstvogn, og samler op hvad der er tabt fra den, eller hvad den ikke har kunnet tage med. At iøvrigt den individuelle Interesse mangengang

falder sammen med den almindelige, og at følgelig Communal- og Statsforfatning hyppig berøre hinanden og staae i levende indbyrdes Vexelvirkning, Dette kan ikke ophæve Principet: at de ere Modsætninger. Miskjendelsen heraf staaer igjen — som man seer — i nær Forbindelse med Autoritetens Miskjendelse, idet man sætter Autoritetens Kilde i Communerne og dermed i Individerne, istedenfor i Staten selv, som præexisterende Idee. Det er i Grunden kun et nyt Opkog af den gamle Vildfarelse om Folke-Souverainetet en; man glemmer, at det kun er Staten, som er souverain, og Monarken, fordi han er Statens Repræsentant, men at Folket, taget i sin Modsætning til Regenten, aldrig kan være souveraint. Det er derfor ogsaa vildledende, at man kalder den absolut monarchiske Regjeringsform den souveraine, thi i enhver monarchisk Stat er Kongen, selv om hans Magt er nok saa indskrænket, altid Souverain, og det vilde saaledes være ønskeligt, om man betegnede Begivenheden fra 1660 med et rigtigere, mere passende Udtryk, end „Souverainetetens Indførelse."

Indrømmer man Tidsalderens Ret til at stræbe efter større borgerlig Frihed, fordi Statens Idee til sit eget Bedste fordrer denne Udvikling, saa maa man ogsaa indrømme dens Ret til at stræbe efter en saadan Statsforfatning, der er Betingelse for hiin

Udvikling. Men fra dette berettigede Udgangspunct taber nu Bestræbelsen sig kun altfor meget i falske Retninger, som føre til Atomismens, til Opløsningens Maal istedenfor til Ideens og Concentrationens. Vildfarelsen udspringer deraf, at man betragter den friere Statsforfatning eensidigen som Betingelse for Udviklingen, da man dog ligesaa meget burde betragte den som Resultat af samme. Med andre Ord: hvor Staten virkelig er optagen i Borgernes Bevidsthed og lever i denne, der maa Bevidstheden igjen virke tilbage paa Staten, og Borgerne ere da allerede i Besiddelse af den attraaede Indflydelse, saa at den nye Forfatning factisk existerer, inden den er bleven proclameret ved en Grundlov. Paa denne Maade bliver da Forfatningen det sande Udtryk af Folkets virkelige Bevidsthed, og Grundloven bliver ligesom den statistiske Beskrivelse af dets virkelige aandelige Tilstand, ikke af dets uklare Ønsker for en dunkel Fremtid. Gjælder det allerede om den simple borgerlige Lovgivning, at den, for at have sand politisk Betydning, skal være Udtrykket af Folkets Bevidsthed om Ret og Uret, ikke være en udenfra hentet Regel, opstillet som en Fugleskræmmer, hvor meget mere maa det da gjælde om et Riges Grundlov, at netop den skal være Udtrykket for den virkelige nationale Bevidsthed, ikke en udenfra appliceret Form, hvis tomme Rum med Tiden haabes at blive opfyldt

med en tilkommende Bevidsthed, ligesom man lader et Klædningsstykke gjøres for stort for et endnu voxende Barn? En Constitution skal derfor ikke fremstaae paa eengang, ligesom ved et Trylleslag, men den skal successivt bringe sine enkelte Momenter til Fyldighed, thi kun saaledes holder den Skridt med den National-Bevidsthed, hvis Udtryk den skal være; kun saaledes er den i ethvert Øieblik baade Resultat af den allerede erhvervede Bevidsthed og Betingelse for den tilkommende; kun paa denne Maade skeer begge Momenter deres Ret, og Eensidigheden er udelukket. Den engelske Constitution er, ligesaalidt som Rom, bygget paa een Dag; den har en Aarhundreders Historie, og der arbeides endnu bestandig fort paa den; men derfor staaer ogsaa England i politisk Henseende ligesaa høit over alle de andre Stater, som den voxne Mand over de umodne Børn; og om det end ikke har kunnet undgaaes, at de atomistiske Systemer ogsaa der have fundet Indgang, saa møde dog de heraf udspringende opløsende Bestræbelser en ganske anden Modstand fra Constitutionens stærke Vold, end f. Ex. i Frankrig fra et Maskinpapiirs-Charte. I England er der Borgersands, det vil sige: Staten lever i Borgernes Bevidsthed; i Frankrig er det især individuelle, particulære Interesser, som iføre sig Almindelighedens Maskedragt; den Enkelte optager ikke Staten, men

sig selv i sin Bevidsthed, og søger i sin Isolation at tilfredsstille sin egoistiske og forfængelige Gridskhed paa Rigdom og politisk Indflydelse.

Den sande Mediation af Magten og Retten er saaledes den: at det Bestaaende erkjendes baade som Resultat af det Forbigangne, følgelig som Udtryk for det Nærværende (thi det Nærværende er altid Resultat af det Forbigangne), og tillige som Betingelse for det Tilkommende. Heri ligger ingen politisk Fatalisme og Quietisme; thi vel kan man med rette sige, at Ideen nok ved sin egen Magt vil gjøre sig gjældende og skabe sig selv sin Udvikling, men deraf følger ingenlunde, at Menneskene skulle lægge Hænderne i Skjødet og passivt oppebie dette Udfald, thi isaafald vil det aldrig komme. Man maa erindre, at Ideen kun virker, idet den optages i den menneskelige Bevidsthed. Uagtet derfor Magten kommer fra Ideen, saa er det Erkjendelsen, som etablerer Retten; derved bliver Magten til den sande Autoritet, som ikke længere virker blindt, ikke hviler paa en useet Grundsteen, men svæver frit i Bevidsthedens gjennemsigtige Fluidum, ikke underkaster sig Slaver, men frie Bekjendere. Det er følgelig saa langt fra, at Individerne skulle forholde sig passivt, at det tvertimod er dem, og ene dem, til hvilke Ideen lader sin Opfordring udgaae, at træde i dens Tjeneste og gjøre dens Arbeide; men Arbeidet bestaaer

ikke i at virke umiddelbart for Indførelsen af en ny Statsforfatning, men i at tilveiebringe den høiere Erkjendelse, den organiske Borgersands, som allerede i sig selv factisk indeslutter en forandret Forfatning. Det gaaer her baade efter det franske og det tydske Ordsprog: „Aide-toi, Dieu t'aidera;" — „werden wir selbst besser, Alles wird besser werden."

Men da der, tiltrods for Erkjendelsens Udbredelse, dog altid vil blive en Masse af Individer tilbage, som staae udenfor denne Erkjendelse, da der, for at benytte en forhen opstillet Distinction, altid foruden Folket, selv i dets bedste Udvikling, vil blive et Publicum, saa vil der altid være en Masse af Individer, paa hvilke Autoriteten maa og bør virke som en blind Magt, og som den maa og bør gjøre til sine enten villige eller uvillige Slaver. Det politiserende Publicum maa holdes i Ave af Grundloven paa samme Maade som Pøbelen af den borgerlige og criminelle Lov, hvilken den i sin Kortsynethed heller end gjerne saae ophævet. En saadan Undtagelse vil imidlertid ikke kunne hindre Ideens Fremgang, naar der kun tillige er et virkeligt Folk, i hvis Bevidsthed den lever, og som slutter sig sammen og concentrerer sig i denne Bevidsthed. Men hvad tør man da vente af en Periode som den nærværende, hvor Folkets Opløsning til Publicum stedse gaaer raskere og raskere for sig og lader forudsee

den Tid, da al Borgersands, d. e. al Sands for Staten, ikke blot for det borgerlige Samfund, er gaaet tabt? Her kommer Noget tilhjelp, som Hegel træffende har kaldet „Fornuftens List:" Fornuften narrer de ufornuftige Individer, og faaer dem til at arbeide i Ideens Tjeneste, medens de selv troe at arbeide for et ganske andet Øiemed. Og ligesom den lave Trang og Nødvendighed er det Middel, hvorved Menneskeheden hæver sig til aandelig Frihed, og saaledes vinder noget langt Høiere, end Det, som den er sig bevidst at kæmpe for, ja paa en vis Maade endog det Modsatte deraf; ligesom Den, der opfandt Ploven, vel ikke saae Andet i sin Opfindelse end Midlet til at skaffe det daglige Brød, medens den derimod havde Betydningen af det Modsatte, nemlig af Aandens Herredømme over Naturen, (thi Trangen til Brød er netop Aandens Afhængighed af Naturen): saaledes vil ogsaa den nuværende Strid mod Ideen bane Veien for dennes Fremgang, og de forvirrede Bestræbelser omsider mod deres Villie og Vidende komme til at levere de Praase, hvorved Fornuften tænder sit Lys. Men da det ikke er ligegyldigt, hvor hurtigt Dette vil indtræffe, og da desuden Fornuften helst vil gaae ærligt tilværks, og kun i Nødsfald bruger List, saa ligger deri en Opfordring til Alle, at gjøre sig Tidens sande Opgave klar.

Det første Skridt hertil er at erhverve sig Overbeviisning om den nuværende Idee-Formørkelse, og at henføre denne til de væsenlige Categorier, som ene formaae at sprede Mørket. Som en saadan har jeg her udhævet Begrebet af Autoritet, for i dettes Belysning at fremstille et Billede af Tidsalderen. Resultatet er, at idet den stigende Cultur — thi en saadan maa netop forudsættes i alle Opløsningstilstande — vægrer sig ved den blinde Magts Anerkjendelse, og sætter sit Retsbegreb imod den, saa forfalder den, i denne sin reelle Stræben, til den Vildfarelse at construere Retten ud af Individerne, istedenfor at Retten er at søge i selve Magten, og kun trænger til Individernes Anerkjendelse, for at forvandle sig fra blind Magt til sand Autoritet. Da det, ifølge det Foregaaende, er Ideen selv, som vinder ved Erkjendelsen og former sig til en høiere Existens, saa kan man ogsaa gjerne indrømme, at det først er fra Individerne, at Magten modtager sin Berettigelse, naar man kun erindrer, at hvad den saaledes modtager, er dens Eget og ikke deres. Men idet man af Retten gjør en blot individuel, subjectiv Maalestok, efter hvilken Magtens Gyldighed skal prøves, saa maa al Magt vise sig som uberettiget, allerede af den Grund, at Individerne ikke have givet deres Samtykke til den, og man har da afskaaret sig Veien til Autoriteten, som den sande

Magt, hvis immanente, af Ideen meddeelte Ret kan og bør erkjendes. Som et Tidernes Tegn, der gjentager sig i alle Kredse, seer man derfor ogsaa, at al bestaaende Autoritet svækkes og ophæves. Forsaavidt som den blinde Kulsviertro til Det, der engang har faaet et Navn, derved maatte forsvinde, og man mere vilde afholde sig fra at jurare in verba magistri, vilde man i Autoritetens Nedbrydelse kunne see et Fremskridt, dersom ikke den ved alle eensidige Bestræbelser uudeblivelige Nemesis ogsaa her indfandt sig og med sin bittre Ironie lod Bestræbelserne havne paa det Sted, hvorfra de flyede. Thi Bestræbelsen efter at ophæve Autoriteten har havt den Følge, at man har faaet en Mængde af Autoriteter for een; det hele Publicum, forsaavidt som det er dømmende, criticerende, skrivende, leverer Autoriteter i Masseviis, endskjøndt hurtigt forsvindende og givende Plads for nye, der ere ligesaa flygtige. Enhver, som ikke er næsten aldeles blottet for Dannelse, kan, naar han ønsker det, blot ved Hjelp af en politisk Tale eller en Journal-Artikel, eller blot ved at nedbryde en foregaaende Autoritet, uden at have noget Indhold at sætte i dens Sted, selv blive en Autoritet, som lever otte til fjorten Dage eller endnu længere, indtil den fortrænges af en anden, men som imidlertid kan glæde sig over at udøve den blinde Magts hele despotiske Herredømme og være Gjenstand for Kulsvier-

troen. Saaledes har altsaa Bestræbelsen efter at afkaste Autoritetens Aag ikke kunnet forhindre, at Autoriteten jo bestandig existerer. Tidsalderen kan sige som i Comedien: „Jeg er trofast, min Kjærlighed har aldrig ophørt, den har blot skiftet Gjenstand."

Men selv om det ikke forholdt sig saaledes, selv om Bestræbelsen efter at ophæve Autoriteten formaaede at være consequent og ikke faldt tilbage i sin egen Modsætning, saa vilde den dog kun forsaavidt være et Fremskridt, som den var sig Forskjellen bevidst mellem de folkelige Autoriteter og dem, som kun et ephemert Publicum har stemplet, og nærede Respect for hine paa samme Tid som den nedbrød disse. Men som bekjendt, gjør den netop det Omvendte. Man seer derfor ogsaa, at Intet er farligere end at vinde Folkets Erkjendelse; Autoriteten har sin Fare ikke i denne eller hiin bestemte Qualitet, men ganske abstract i sin Tilværelse; netop forbi den er, skal den ikke være; der er ligesom en Dunstkreds af Misundelse, hvori Individerne leve, og hvis urene Luft de ind- og udaande. Kun meget gamle fortjente Mænd, om hvilke man tør haabe, at de snart ville døe, kunne undertiden forblive i deres Autoritets uanfægtede Besiddelse. Men paa den anden Side er det igjen indlysende, at den opstillede Fordring, at skjelne mellem de bestaaende og ephemere Autoriteter, mellem Folkets og Publicums,

mindre og mindre lader sig opfylde, jo mere Folket selv forvandler sig til et Publicum.

Kun i faa Træk har jeg forsøgt at skizzere en Profil af Nutidens aandelige Physionomie, og har især henholdt mig til de politiske Træk, fordi disse ligesom ere Grundtrækkene, hvoraf en opmærksom Betragter selv vil kunne danne sig det tilsvarende Billede i Litteratur, Kunst og andre Sphærer.

3.

Det Nationale og det Provindsielle.

(Intelligensblade, 1842, Nr. 15.)

Eenhed og Mangfoldighed ere to Bestemmelser, som gjøre sig gjældende i Alt, hvad som har et Indhold. Den eensidige Fastholden ved den ene af disse modsatte Sider, medens man overseer den anden, frembringer en skjæv Bedømmelse af Sagen; og dog er man meget tilbøielig til denne eensidige Betragtningsmaade, thi ofte er der især een af Siderne, som springer tydelig frem, og af sig selv falder i Øinene, medens den anden er mere tilhyllet, og derfor først viser sig ved en dybere gaaende Betragtning. Ved meget smaa Gjenstande er det Eenheden, som umiddelbart viser sig for Betragteren, ved meget store er det derimod Mangfoldigheden, fordi det er lettere at overskue det Smaa end det Store og at opfatte det som et Heelt, medens det paa den anden Side er lettere at see Forskjellighederne i det Store end i det Smaa, eftersom de der selv ere større, eller idetmindste vise sig større. At holde fast ved Mangfoldigheden og lukke Øiet for Eenheden

betegner den raae Empirisme; men at fordybe sig i Eenheden med Udelukkelse af Mangfoldigheden betegner derimod den abstracte Idealisme, der er ligesaa tom og indholdsløs, som Empirismen er principløs.

Mange Gjenstande staae saaledes i Midten mellem det Smaa og det Store, eller have en for vort legemlige og aandelige Syn saa proportioneret Størrelse, at selv den simple ikke reflecterende Betragtning strax opfatter dem baade som Eenheder og som Mangfoldigheder. Saaledes f. Ex. de menneskelige Individer. Ingen sætter i Tvivl eller overseer, at ethvert enkelt Menneske baade er en Eenhed, som Individ, og tillige en Mangfoldighed af Organer, Functioner, vexlende Gemytstilstande o. s. v. Men hæve vi os fra Betragtningen af det enkelte Menneske til en Betragtning af Menneskeheden, saa bliver Gjenstanden saa stor, og viser en saa stor Mangfoldighed, at Eenheden kan oversees, hvilket jo virkelig ogsaa er skeet, saalænge man ikke erkjendte Uretmæssigheden af Slaveri og Slavehandel, thi disse — forudsat, at de have en gyldig Grund — beroe jo paa den Anskuelse, at visse Classer eller Stammer af Mennesker ikke ere de Andres Brødre, altsaa ere udelukkede af Menneskehedens Idee eller af den Eenhed, som gjør dem Alle til Eet. Her har man følgelig Exempel paa en Eenhed, som i ældre Tider har

været sat i Tvivl eller formelig benægtet, men som nu ved Christendommen og den stigende Cultur er bleven indlysende for Alle.

Holde vi os til det Mellemled, som ligger midt imellem de enkelte Individer og den hele Menneskehed, og som forbinder disse Extremer til et organisk Heelt, altsaa Nationerne, da viser det sig, at ogsaa disse vare i ældre Tider langt mere erkjendte i deres Forskjelligheder end i deres Eenhed, hvilket blandt Andet yttrede sig i deres fiendtlige Stemninger mod hverandre og mange indbyrdes Krige. Det er ligeledes den stigende Cultur, som har nærmet dem til hverandre, og lidt efter lidt har fremkaldt en, om end hidtil kun dunkel Anelse om et fælleds Statsforbund, som den Eenhed, hvori Nationernes Forskjellighed skulde ophæves, betragtet blot fra den politiske Side. Det er den europæiske Diplomatik, som, lige fra sin første Oprindelse af, har havt det Hverv at afsløre denne under Mangfoldighederne tilhyllede Eenhed, ihvor ofte den end har været uvidende om sin egenlige Mission, ja endog arbeidet for det modsatte Øiemed. Mellem de ydre Midler til dette store Maal kan man især nævne Postvæsenets Indførelse og i vore Tider den saa betydeligt lettede Communication mellem Landene.

I Alt, som er organisk, i Alt, som har en systematisk Sammenhæng, er det imidlertid ikke tilstrække-

ligt at see begge de modsatte Momenter, naar man endnu holder dem udenfor hinanden, idet man seer Eenheden her og Mangfoldigheden hist. Det gjælder om at see dem begge paa ethvert enkelt Punct. Alt, hvad der er bestemt som Mangfoldighed, maa atter kunne bestemmes som Eenhed, og omvendt, hvad der er bestemt som Eenhed, maa atter kunne bestemmes som Mangfoldighed, ligesom man i det Physiske ved den microscopiske Undersøgelse seer alt Enkelt som Sammensat. Men ved de utallige, herved fremkommende Eenheder, af hvilke den ene er den anden underordnet, maa man igjen vogte sig for at tillægge dem alle, endog kun forholdsviis, lige Vægt og Gyldighed; thi mange af dem ere tilfældige, og af denne eller andre Grunde bestemte til at ophæves. Fremdeles kunne de i en viis Relation have Krav paa at bestaae, medens de i en anden maae finde sig i at opoffres. Det kommer her Altsammen an paa Gjenstandens Beskaffenhed, og til hvilket Formaal man undersøger eller behandler den. Betragter man Nationerne i deres Eenhed og Forskjellighed, saa vil man see, at den voxende Eenhed imellem dem, Culturens berømmelige Værk, har udslettet en Mængde af Forskjelligheder, der selv vare underordnede Eenheder. Eiendommelige nationale Skikke og Sædvaner, eiendommelig national Levemaade ere næsten allerede fortrængte af de dannede Classer. Hvad

som hører til almindelig Anstand, er omtrent eens i hele den civiliserede Verden; selv Nationaldragten har maattet vige for et generelt Costume, som i alle cultiverede Lande er det samme. Ja selv indenfor Nationernes egne Grændser forsvinder det Afstikkende i enhver Henseende; den Enkelte sætter meer og mere sin Ære i at være som alle Andre. I England f. Ex. seer man Bønderne klædte i almindelig borgerlig Dragt.

Men dersom man nu heraf vilde slutte, at alle nationale Forskjelligheder vare bestemte til at ophæves, saa vilde man gaae meget for vidt. Thi der er i Nationaliteten et Natur-Element, betinget allerede ved den geographiske Beliggenhed, og som følgelig, ihvor meget det end kan underordnes den almindelige Cultur, dog aldrig ganske kan eller skal forsvinde. De nationale Temperamenter ville altid blive forskjellige, og da Temperamentet, om end Dannelsen nok saa meget holder det i Baggrunden, dog altid trænger igjennem Characteren og giver denne sin Farve, saa er ogsaa Nationalcharacteren bestemt til at bestaae i sin Forskjel, uagtet Nationerne, ligesaa vel som Individerne, selv skabe deres Characteer, thi Characteren er et moralsk Begreb, men Temperamentet, som et halv physiologisk, halv psychologisk Begreb, gjør sin Indflydelse gjældende i det Moralske. Endvidere vil man indrømme, at det nationale Sprog, naar det

først har hævet sig over den blotte Dialect, naar det har givet sig objectiv Tilværelse i en national Litteratur, og derved har fixeret sig selv, reddet sig ud af den flydende Tilstand, hvori der endnu kan lides Skibbrud, heller ikke kan være bestemt til at ophæves, med mindre Nationen selv udslettes, hvilket skeer, naar den har røgtet sit Kald i Verdensstyrelsens Tjeneste.

I den Eenhed, som den enkelte Nation constituerer, fremtræder nu Forskjellen blandt Andet ogsaa som Provindsialisme. De enkelte Provindser ere indbyrdes forskjellige i Meget, men i enhver af dem bliver denne Forskjel og Mangfoldighed dens egen Eenhed, en Eenhed, som er underordnet den nationale. Det bliver da nu et Spørgsmaal, om disse provindsielle Eenheder høre til dem, der skulle respecteres i deres Gyldighed, eller til dem, som ere bestemte til Ophævelse. Jeg bemærker, at her er Tale om Nationerne, ikke om Staterne. Nation og Stat ere vel paa en Maade det Samme, men seet i Relation til forskjellige Ideer: Staten er nemlig Nationen, betragtet som politisk Organisme. Hvorvidt nu Staten i sin Constitution skal lade de provindsielle Eenheder bestaae med politisk Gyldighed og Indflydelse, eller hvorvidt den tvertimod skal udslette dem i disse Forhold, lade Borgerne føle, at de umiddelbart tilhøre Staten, ikke denne eller hiin Provinds,

hvorvidt den altsaa, efter Napoleons Exempel, skal centralisere det Hele, derom ere Meningerne deelte, og det er ikke derom, at her skal være Tale, men kun om Provindsernes nationale Betydning.

I denne Henseende maa det da først erindres, at det Provindsielle, ligesom det Nationale selv, beroer paa et Natur-Element, men i mindre Format. Forsaavidt har altsaa det Provindsielle samme Berettigelse som det Nationale, skjøndt efter en mindre Maalestok. Men paa den anden Side maa da ogsaa det Provindsielle først finde sig i de samme Opoffrelser af sin Eiendommelighed som det Nationale selv, nemlig i dem, som den universelle Cultur fordrer, og dernæst, indenfor en snevrere Grændse, i dem, som den nationale Eenhed gjør Fordring paa. Jeg vil her ikke indlade mig paa at bestemme alle de enkelte Forhold, hvorpaa dette Princip finder Anvendelse; jeg vil ikke specielt anføre alle de moralske og politiske Sphærer, i hvilke Nationalfølelsen er berettiget og forpligtet til at absorbere Følelsen af den provindsielle Eenhed; men jeg vil indskrænke mig til at betragte eet eneste af disse Forhold, een eneste af disse Sphærer, og denne skal ogsaa være instar omnium: det er Sproget.

Intet kan nemlig i den Grad gjælde for Nationalitetens egenlige Særkjende, som Sproget. Ikke blot den nationale Levemaade, de nationale Sæder

og Skikke, men ogsaa den nationale Tænkemaade og Nationalcharacteren kunne væsenligen forandre sig; Sproget derimod, uagtet det vistnok ogsaa kan forandre sig, kan dog aldrig blive til et andet Sprog; og hvor det først er fixeret ved en national Litteratur, er endog den Forandring, som det fremdeles kan undergaae, i Grunden ubetydelig. Dette Hensyn er af Vigtighed, endog i den ganske generelle Bestemmelse af Sprogets Væsen og Dignitet. Hr. Professor Madvig, som i Programmet til den sidste Universitetsfest har leveret et interessant Brudstykke af en almindelig Grammatik, og deri bestræbt sig for at vindicere Sproget en værdig Oprindelse og Bestemmelse, har dog, som det synes, altfor meget urgeret den Side deraf, at det skal være Meddelelsesmiddel. Uden at tale om, hvad der forresten kan indvendes imod den udelukkende Bestemmelse af dette ene Moment som Basis, leder allerede Nationalitetens Begreb til en anden Anskuelse. Thi dersom det ved Sproget ene og alene kom an paa Meddelelse, saa vilde det være ligegyldigt for Nationen, hvilket Sprog den betjente sig af, naar det kun var almindelig forstaaet. Der vilde da f. Ex. egenlig ikke være Noget at indvende imod, om det tydske Sprog indførtes i Danmark istedenfor det danske, thi det forstaaes allerede af de Fleste, og ved Indførelsen vilde det lidt efter lidt blive forstaaet af Alle.

Men ikke desmindre ere dog vistnok Alle enige om, at det danske Sprogs Ophævelse vilde være det Samme som Ophævelsen af den danske Nation selv. Det kunde kun lidt hjelpe, at Danmark fik Lov til at beholde sit Navn og sin Kongestamme; selv om det gjaldt for en selvstændig Stat, vilde det dog ikke længere være en egen Nation; som Nation vilde det tvertimod ganske absorberes i den fremmede Nation, hvis Sprog det antog. Tydskland selv afgiver jo et talende Exempel derpaa. Uagtet det er deelt i mangfoldige større og mindre Stater, uagtet det i politisk Henseende langt mere er en Fleerhed end en Eenhed, og det tiltrods for det tydske Forbund, saa gjør dog det fælleds Sprog alle disse adsplittede Stater til een eneste Nation. Sproget viser sig overalt som Nationalitetens Sjæl, dens Bærer, Leder og Palladium. Lad det nationale Sprog ombyttes med et andet, og Nationen er bleven en anden Nation.

Den Form, hvorunder Modsætningen af Eenhed og Mangfoldighed fremtræder i Sproget, betragtet som nationalt, er: det dannede Foredrag og Dialecterne. Hiint er Eenheden, forbi det bærer Culturens eensartede Præg, er fælleds for alle Dannede, og staaer som Ideal for de Udannede. Det dannede Foredrag er altsaa det Nationale, medens Dialecterne ere det Provindsielle. Forsaavidt som det dannede Foredrag er fixeret i Skriften,

Noget, der ikke kan finde Sted, før Litteraturen har naaet en vis Grad af Uddannelse, faaer det Navn af **Bogsproget**; og ligesom dette saaledes er Resultat af den dannede Tale, saa virker det igjen tilbage paa denne, som dens Norm og Regel. Saalænge man betragter denne nationale Eenhed i Sproget fornemmelig som Bogsprog, saa er det hævet over al Indvending, at den skal opløse alle Dialectforskjelligheder i sig. F. Ex. hos en dansk Skribent vil Alt, som bærer et specielt sjællandsk, fyensk, jydsk Mærke, efter Alles Mening være forkasteligt. Thi et Andet er, at det fælleds nationale Sprog gjør vel i at recrutere sit Ordforraad hos Dialecterne. Især kan Dette skee med Lethed, saalænge det endnu ikke er tilstrækkelig fixeret som Bogsprog, men svæver mellem de forskjellige Dialecter. Har denne Fixation allerede fundet Sted, da er Innovationen i denne Henseende allerede gjort betydelig vanskeligere, og der vil, selv under de gunstige Omstændigheder, at Sprogbrugen ikke forkaster det af Dialecten optagne, gaae lang Tid hen, inden det faaer Hævd paa sig, inden det betragtes som eensartet med Sprogets øvrige Masse, altsaa inden det ophører at være stødende for Øret. Thi medrette fordrer en Nation, at den netop i sit Sprog, som dens aandeligste Udtryk, vil føle sig paa det Nøieste sammensluttet med sig selv; derfor stødes den ved Alt, som erindrer den om de

particulære Forskjelligheder, der gjøre Eenheden Afbræk. Selv hos Grækerne, hvor Dialectforskjelligheden spillede en saa stor, endog litterær Rolle, absorberedes dog tilsidst alle Dialecter i den attiske, som blev det normerede Bogsprog.

Det har, ikke blot med Hensyn paa Sproget, men i Almindelighed, noget høist Interessant at gjøre en grundig Distinction mellem de Forskjelligheder, som ere bestemte til at ophæves, og dem, som ere bestemte til at blive staaende som faste, skjøndt underordnede Eenheder. Det hele Spørgsmaal recurrerer i sidste Instans til den sande, concrete Distinction mellem det Endelige og det Uendelige. Beviset for de menneskelige Individualiteters Vedvaren i Evigheden venter sin Løsning fra denne Side. Men ogsaa i æsthetisk Henseende er Spørgsmaalet af stor Interesse, og ligger til Grund for en Masse af andre Spørgsmaal. Hvor vidt kan en Digter gaae i at meddele sin egen Individualitet? Og overhovedet, hvorledes bestemmer man den Grændse, hvor Stilens individuelle Eiendommelighed begynder at gjøre Skade paa det almindelige, objective Indhold? Fremdeles, hvad Indflydelse tilkommer det det Nationale at udøve paa Poesien og paa Digtarterne? Det sidste Spørgsmaal er for nogle Aar siden blevet debatteret i Sverrig paa en saare mærkelig Maade. Academikeren Wallmark gik saa vidt i sin abstracte idealistiske Eenheds-Anskuelse, at

han paastod imod den saakaldte nyere Skoles Bekjendere, at al national Colorit var en Ufuldkommenhed i Poesien, fordi det sande Ideal var universelt og uden Nationalitet. I den franske Tragedie, som selv netop er saa meget national, at den næsten ikke har Interesse udenfor Frankrig, saae han Idealet realiseret, fordi denne Digtart, efter hans Mening, bar Culturens nivellerende Præg, og derfor maatte staae som Mønster for alle Nationer og alle Tidsaldre. Havde han været consequent i denne Fastholden ved Eenheden, saa maatte han ogsaa have urgeret den i andre æsthetiske Relationer. Han maatte da i Almindelighed have betragtet Tragedien som den Form af Poesien, hvori Idealet var realiseret, og som følgelig gjorde alle andre Digtarter overflødige, og fremdeles maatte han have indrømmet, at naar den fuldkomne Tragedie var skreven, maatte Poesiens Kilde være udtømt, og at det følgelig vilde være Daarskab at befatte sig videre med den. Jeg har anført den nævnte mærkelige Paastand af Wallmark, fordi den neppe nogensinde er bleven fremsat i en saa skjærende Yderlighed. Derimod er den modsatte Eensidighed bekjendt nok; det er den critiske Fanatisme, hvormed mange, endog berømte Kunstdommere, betragte enhver, ikke blot national, men selv provindsiel, ja endog individuel Particularisme i Kunsten som en farvet Straalebrydning af Ideens rene Lys.

I Sprogbetragtningen vilde man have et Pendant til denne Fanatisme, dersom Nogen faldt paa at stemple Dialecterne med det samme Dignitets-Præg som Bogsproget, eller rettere sagt, at opløse dettes Eenhed i hines Mangfoldighed; men saavidt er Ingen gaaet paa dette Terrain; idetmindste har det kun undtagelsesviis fundet Sted. Tvertimod afgiver det omtalte, af saa godt som Alle indrømmede Forhold mellem Sprogets tvende Modsætninger et interessant Exempel paa, hvor nær ved hinanden de forskjellige Eenheder kunne ligge, af hvilke nogle ere faste og blivende, fordi den høiere Eenhed selv har sat dem som sine Momenter, for ei at være tom og abstract, andre derimod flydende, som ikke bringe det til fast Consistens, og som derfor ere bestemte til at ophæves.

Men saa enige som nu vel Alle ville være om Rigtigheden af det angivne Forhold mellem Bogsproget og Dialecterne, saa lidet tør man maaskee regne paa Enighed, naar man istedenfor Bogsproget substituerer det dannede Foredrag i Almindelighed, thi dette indbefatter tillige det mundtlige Ord, og altsaa Udtalen. Dersom man mener, at det idetmindste her ikke kommer an paa Eenhed, men at de provindsielle Forskjelligheder maae have Lov til at bestaae, saa ligger det i, at man hos os endnu ikke har uddannet sin Sprogsands i den Grad som de Franske, hos hvilke le parler sans accent betragtes som Dannel-

sens fundamentale Kjendemærke. Thi det er aabenbart, at Fordringen er grundet. Den følger ligefrem af hvad der ovenfor er fremsat angaaende Bogsproget, thi Ordene ere ikke ligegyldige mod den Lyd, som forbindes med dem, og skal det skrevne Sprog være det samme for hele Nationen, saa maa det talte ikke mindre være det, eftersom netop dette er Sproget selv i dets umiddelbare, levende Skikkelse, medens det skrevne derimod kun er dets Portrait, fremstillet for Øiet. Og ligesom man paa en Mand af det dannede Selskab ikke umiddelbart skal kunne see, af hvilke Forældre han er født, hvilken Stilling i Livet, hvilken Forretningskreds han har, om han er rig eller fattig, gift eller ugift o. s. v., saaledes skal man heller ikke umiddelbart kunne høre, om han er fra den ene eller fra den anden Provinds. I det dannede Selskab skulle alle individuelle Particulariteter være som ikke existerende; Enhver skal blot gjælde som Menneske og som Medlem af den bestemte Nation.

Forresten er det ikke i Danmark, at man har Grund til at klage over Dialecternes Paatrængenhed i den dannede Tale. I Lande, hvor der findes en eneste stor Hovedstad, der centraliserer Culturen, kan hiin Ulempe langt fra ikke saaledes finde Sted som i de Lande, der besidde mange Centralpuncter af lige Rang. I Tydskland er derfor Dialectforskjelligheden særdeles fremtrædende, men just derfor er ogsaa

Sandsen for en normal Udtale saa lidet udviklet, at Dialecternes babyloniske Blanding ikke støder de Fleste, undtagen paa Theatret, fordi dette maaskee er i Almindelighed den eneste Sphære, hvori Frihed for Dialect er en absolut Betingelse, ligesaa nødvendig som Frihed for monstrøse Legemsfeil. Hvorfor? Fordi Skuespilleren ikke, saaledes som Taleren, ja endog Selskabsmennesket, selv producerer sin Tales Indhold, saa at man over Gehalten til Nød kan glemme Formen, men derimod er Forkynder af en Andens Værk, i hvis Foredrag hans hele kunstneriske Productivitet bestaaer. Selv en Fortalelse er jo langt mere stødende hos Skuespilleren end hos nogen Anden; Taleren tør, naar det ikke kan være Andet, rette den Fortalelse, som er undsluppen ham, men Skuespilleren maa ile forbi den, selv om den er nok saa meningsløs, og Dette er netop Tegn paa, at den hos ham er i streng kunstnerisk Forstand utilgivelig. Men Dialecten er ligesom en permanent Fortalelse. Bør i det Hele intet Værk, som er skrevet for Nationen, reciteres i et Foredrag, som tilhører Provindsen, saa gjælder denne Regel absolut og uden al Indskrænkning i den Kunst, hvor Foredraget er det Hele.

Denne Anvendelse af en i Almindelighed gjældende Sætning paa Skuespilkunsten i Særdeleshed er ikke et saa specielt Punct i Fremstillingen, som det ved første Øiekast kunde synes. Thi det er, ifølge

det nys Udviklede, netop paa Theatret, at Fordringen til Dialectens Ophævelse i den nationale Udtale gjør sin Rigtighed indlysende. Denne Omstændighed frembyder derfor her et Tilknytningspunct med Rötschers (i Nr. 13 af Intelligensbladene) *) omtalte Værk om Skuespilkunsten, af hvilket jeg desuden har lovet at meddele nogle flere Partier. Rötscher lægger saa stor Vægt paa Skuespillerens dialectfrie Udtale, at han, hvor han taler om de nødvendige Naturbetingelser for Kunstens Udøvelse, nemlig Legemlighed, Physionomie og Tone, ikke tager i Betænkning at erklære, at en uovervindelig Dialect er en ligesaa stor Hindring, et ligesaa mægtigt, af Naturen selv udtalt Veto over Valget af Theaterbanen, som at være pukkelrygget, eenarmet eller deslige. Hans nærmere Ytringer om Dialecten ere følgende: „Ogsaa denne modstræber al Idealitet, thi Idealiteten er det kunstneriske Udtryk for det aandeligt Almindelige i den menneskelige Natur, og uagtet dette vel stedse individualiserer sig i en bestemt Nationalitet, saa taber det dog ikke derfor sin Characteer af et Almindeligt. Men hermed staaer det særegne Udtryk, som gjælder for en enkelt Provinds, der er bleven tilbage for Nationalitetens almindelige Udtryk, i aabenbar Modsigelse. Dialecten aabenbarer os det af Nationens aandige Væsenhed fremgangne Digterværk paa en particulær Maade, som

*) Prof. Skrifter, VI Bind, S. 288.

netop derved har afsondret sig fra den almindelige, fælleds Jordbund. Jo stærkere derfor et Individs Dialect er udpræget, desto bestemtere viser Naturen det bort fra den dramatiske Fremstilling. Thi selv for et betydeligt Talent bliver kun en eneste og det endog meget indskrænket Kreds tilovers, nemlig en Localcomikers, — en Stilling, hvori det dog i en vis Betydning er udelukket fra den ægte Kunst, forbi Begrebet af et Localtheater og en Localcomik er i afgjort Modsigelse med den dramatiske Kunsts Væsen, som, idet den bringer Fædrelandets og aandsbeslægtede Nationers Digterværker til Opførelse, ikke kan tænkes uden i Skikkelse af et Nationaltheater; men fra et saadant ere, ligesom fra Skriftens og Tonens dannede Udtryk, de Local-Aander forviste, som Nationens almindelige Aand ikke har optøet og sat i flydende Continuitet med sin Livsbevægelse. En Skuespiller, som, med forresten betydelige Gaver, er ved sin Dialect bunden til Localtheatret, har derved gjort Afkald paa sin Kunsts høieste Forret, at være en af Nationen anerkjendt Forvalter over dens store digteriske Skatte. Dialecten, som istedenfor det generelle Menneske strax viser os et fra Jordbunden endnu ikke løsnet Specialmenneske" — en glebae adscriptus — „er derfor hos den fremstillende Kunstner ligesom den Lænke, han slæber efter sig, og som

betegner ham indenfor Nationens Kreds som en indskrænket Local-Aands Fange."

Længere hen, hvor Forfatteren mere gaaer ind i Detaillerne af denne Undersøgelse, forekommer følgende Sted: „Allerede i det daglige Liv er det stødende at høre et aandeligt Indhold fremsat i Dialectens inadæquate Form; kun den lette Conversation, hvori vi ikke gjøre Kunstens strenge Fordringer, sætter os rask ud over denne Modsigelse. Ja, hos et elskværdigt qvindeligt Væsen kan endog Dialecten udøve en vis Fortryllelse, men kun af den Grund, at den opvækker Anskuelsen af en individuel Aandsform, som trænger ind i den paa den formelle Dannelses Niveau sig bevægende Conversation. Det er her det Fremmede og det Naive, som behager os. Men allerede naar et Mandfolk tager Ordet for længere Tid og gjør sig til Samtalens Midtpunct i en Kreds af dannede Mennesker, virker Dialectens Colorit forstyrrende, og denne Modsigelse kan let afnøde os et Smiil, som ialfald kommer fra vor Overlegenhed. Jo mere nu en med en Dialect behæftet Taler gjør sig til Forkynder af en aandelig Gehalt, til Organ for et Samfund, saaledes som den geistlige og politiske Taler, desto mere skjærende vil ogsaa den her udviklede Contrast trænge ind paa os. Modsætningen til den almindelige Gehalt gjør sig her paa symbolsk

Maade gjældende i den af Dialecten farvede Udtale. Ogsaa Taleren maa derfor, naar han vil opnaae sin fulde Virkning, stræbe at blive fri for Dialect; en eneste Lyd, som paa en barok Maade erindrer os om Provindsen, hvorfra han har sit Udspring, kan i vægtfulde Momenter forspilde ham den hele Effect. Men allermeest paatrængende optræder denne Fordring hos Skuespilleren. Naar den politiske eller geistlige Taler endnu kan virke ved det Indhold, som han repræsenterer og fremkalder af sit Bryst, og naar han ved store Egenskaber hos Talen, ved en tvingende Logik, en af Sjælens Dybde fremspringende Overbeviisningskraft, og ligeledes ved sin begeistrede, inspirerede Personlighed kan hæve os over Manglerne i Udtalen og det Forstyrrende i Dialecten, saa er Dette ikke muligt for Skuespilleren. Den Første nemlig griber os fornemmelig ved Gehalten og ved den Maade, hvorpaa denne har antaget eiendommelig og skabering Skikkelse i ham. Stedse lægger Taleren en eiendommelig Personlighed for Dagen, og vi tage det mindre nøie, om denne fremstiller sig igjennem Udtalen som et Væsen af altfor individuel Farve. Men Skuespilleren afslører et idealt, Kunsten tilhørende Indhold. Derfor skal ogsaa Udtalen fuldkomment svare til Gehaltens Idealitet; det vil sige: selv den sandselige Lyd skal være den adæquate Forkynder af

den digteriske Anskuelse. Men dernæst er Skuespilleren Forvalter over Digterens Skatte; han staaer ikke for os, lig Taleren, som et Individ, der selv fører sin Sag, men han er neddukket i sin Maske. Trænger en Dialect sig nu frem, saa træder pludselig det individuelle Menneske ubeskedent ud af sin Rolle, og bliver, saa at sige, en utro Huusholder over Digterens ham anbetroede Eiendom. Dette er den absolute Grund, hvorfor Dialecten snarere kan oversees hos Taleren end hos Skuespilleren. Vor Udvikling udtaler saaledes med ubøielig Strenghed Dialectmangelens Lov som ubetinget gjældende for den fremstillende Kunstner."

Saavidt Rötscher. En mærkelig Bestyrkelse paa, at den almindelige Følelse, uden at være sig det tydeligt bevidst, vedkjender sig Rigtigheden af hans Anskuelse, kan man hente fra Norge. Saalænge dette Land var forenet med Danmark, gjaldt det, idetmindste i intellectuel Henseende, kun for en Provinds, og der var ikke Tale om noget norsk Sprog, men kun om en norsk Dialect. Efter Adskillelsen have Normændene søgt at vindicere den forrige Dialect Betydningen af et selvstændigt Sprog, og have i denne Hensigt saa rigeligt recruteret deres Bogsprog med Ord og Constructioner, hentede fra Hoveddialectens underordnede, specielle Dialecter, at der virkelig er Udsigt til, at

det Norske, især paa Grund af den endnu saa lidet uddannede, Sproget hidtil saa lidet fixerende Litteratur, kan blive til et eget Sprog. Men nu skulde man troe, at Consequensen fordrede at vindicere den norske Udtale den samme selvstændige Gyldighed som Sproget; men Dette er ikke Tilfældet. Paa Theatret, som, ifølge det ovenfor Udviklede, netop i dette Punct har en afgjørende Stemme, tolererer man ingen norske Skuespillere, men forskriver dem alle fra Danmark, og Dette kan ikke have anden Aarsag, end at man, uden maaskee at ville tilstaae sig det, endnu betragter den danske Udtale som den normale, som den nationale, og den norske Dialect som inadæquat med Kunstens ideale Indhold eller Gehalt.

Forresten, idet jeg gjentager, at man paa det kjøbenhavnske Theater, og det af gyldige Aarsager, ikke saaledes forstyrres af Provindsialismer som i Tydskland, saa finder derimod en anden, ogsaa herhen hørende Ulempe ikke saa sjeldent Sted, nemlig en slet og sjusket kjøbenhavnsk Udtale, der selv maa betragtes som Dialect, skjøndt ikke i egenlig Forstand provindsiel. Et andet Misgreb af lignende Art, men som er endnu værre, fordi det er forsætligt, er at anbringe paa Theatret saadanne Ord og Talemaader, som kun have Gyldighed i visse afsluttede Coterier, og ei engang forstaaes af dannede Mennesker udenfor disse

Cirkler. Det er en Art af Tyvesprog, at sige i Ordets-gode Bemærkelse; det kan derfor ogsaa være meget uskyldigt og tilladeligt, naar det blot holder sig indenfor de Kredse, som have dannet det; men lyder det fra Theatret, saa har man atter den ubehagelige Fornemmelse, at det Nationale opoffres for det reent Particulære. Snart er det Forfatterne, som finde Behag i denne Smagløshed, snart Skuespillerne. Allerede i et dannet Selskab af blandede Elementer vilde man grovelig forsynde sig mod god Tone ved at anbringe saadanne Udtryk i sin Tale; men paa Scenen faae de en alvorligere Betydning, idet de nedværdige Nationaltheatret til et Localtheater og den universelle Comiker til Localcomiker.

Naar jeg nu, ved Slutningen af Afhandlingen, seer tilbage paa Det, som udgjør Substansen og Kjernen af den, nemlig at udvikle Forskjellen paa de Eenheder, der ere bestemte til at være faste og bestaaende, og dem, som blot ere flydende og bestemte til at ophæves, saa spørger jeg mig selv, om jeg har gjort denne Forskjel tydelig, og navnlig om jeg i nærværende Tilfælde har tilstrækkelig oplyst, hvorfor de provindsielle Eenheder skulle ophæves i den nationale, men de nationale Eenheder derimod ikke i en universel eller cosmopolitisk, idetmindste ikke hvad deres egenlige Væsen angaaer, nemlig Characteer,

Sindelag, Sprog. Jeg vil da tilføie, at kun saadanne Eenheder, som i al deres Particularitet tillige repræsentere det Almindelige, det Universelle, ere faste og bestaaende. Saadanne Eenheder ere nu Nationerne, idet de repræsentere den almindelige, cosmopolitiske Dannelse, skjøndt hver for sig paa sin particulære Maade. Denne Selvstændighed mangler Provindserne, der selv staae i Relation til den, og paa en Maade forholde sig passive i Relationen, ialfald som underordnede denne Totalitet. Nationerne, i deres Forhold saavel til Udlandet som til deres egne Provindser, ere ligesom store cirkelformige Omkredse, betegnede med en dobbelt Muur, den ene udad, den anden indad. Den udvendige Muur gjør Modstand, ikke mod den almindelige Cultur, som tilføres fra Udlandet, men mod den Emballage af particulær, fremmed Nationalitet, hvori den er indpakket. Den indvendige Muur er derimod ikke bestemt til Udelukkelse, men til Samqvem og Vexelvirkning. Den modtager det Lys, som tilstrømmer den fra Provindserne, men den reflecterer det tilbage igjen fra sin haarde, speilglatte Flade. Provindserne kunne ikke have denne dobbelte Resistance; de ere i en bevægelig, flydende Tilstand; og derfor absorberes de i det Hele, men det Hele sætter dem igjen paa deres Plads, som sine egne Momenter, sanctionnerede ved dets eget

Præg og Stempel. Provindserne ere sædvanlige Kikkerter, hvis slebne Glas uden Reaction transmittere Lyset; men Nationerne ere Speil-Telescoper, som reflectere det modtagne Billede, og først derefter atter opfange det, for igjennem dette Kredsløb at føre det til Focus af Øiet.

4.

Dansk og Tydsk.

(Intelligensblade, Januar 1843, Nr. 20.)

Mange Nulevende ville kunne erindre fra deres Barndom, hvorledes ved Nytaarstid det Raab lød paa Gaderne: „Nye Almanaker, Dansk og Tydsk.“ Det var en uskyldigere, en mere patriarchalsk Tid end den nuværende. Visekjellinger — thi det var fra dem, at hiint Raab udgik — vare ikke blot tolererede, men hørte til Dagens Orden. Deres „Dansk og Tydsk“, som de, for ikke at tilsidesætte Kongens tydske Undersaatter, hver anden Gang varierede med „Tydsk og Dansk“, vakte ikke mindste Betænkelighed eller Forargelse, og Ingen drømte om, at de tvende Parter, Dansk og Tydsk eller Tydsk og Dansk, som dengang levede i et fredeligt, christeligt Ægteskab, skulde om føie Tid blive saa utilfredse med hinanden, at de endog vilde begjære Skilsmisse.

Det er igjen Nytaarstid, og hiint gamle Nytaarsraab, „Dansk og Tydsk“ eller „Tydsk og Dansk“, gjenlyder atter, men fra Mænd, ikke fra Kjellinger; og det gaaer ikke som forhen, ind ad det ene

Øre og ud af det andet, men det fæster Rod i Sindet, og vækker alvorlige Betragtninger hos hele Nationen.

Med velberaad Hu siger jeg: hele Nationen, thi det har tydelig viist sig, at der om dette Punct kun gives een eneste Nationalmening. Om alle hidtil debatterede politiske Qvæstioner have Meningerne været deelte; to Partier have bekæmpet hinanden, og selv om de vare nok saa ulige i Antal, kunde man idetmindste sige, at det var en Minoritet mod en Majoritet; men i Sprogsagen er der ei engang nogen Minoritet, som afviger fra den mellem alle Danske eenstemmige Anskuelse. I faa Tilfælde har den offentlige Mening været saa bestemt udpræget som her, og derfor kun i faa Tilfælde saa nøiagtigt svarende til sit ved saa mange Leiligheder misbrugte Navn. Det kommer deraf, at Sprogsagen har national Betydning, medens de hidtil førte Debatters Betydning kun var politisk. Thi det Politiske forholder sig til det Nationale, som Legemet til Sjælen. Man finder sig med Taalmodighed i mangen legemlig Affection, som enten følger af den fra Forfædrene arvede naturlige Constitution, eller som udenfra tilføres os ved et uheldigt Tilfælde; men naar Sjælen umiddelbart angribes, da føler man først Tilintetgjørelsens Magt og væbner sig imod den. Ogsaa Folkene, saalænge de have deres sunde Bevidsthed, sige til sig selv: Frygter

ikke Dem, som ihjelslaae Legemet, men Dem, som ihjelslaae Sjælen.

Og hvo kan betvivle, at netop det nationale Sprog er Nationens Sjæl, eller idetmindste Sjælens Sæde, for at bruge et Udtryk, som er blevet næsten latterligt i Anthropologien, men som alligevel ikke er uden Anvendelse? Vi smile ad de forældede, crasse Forestillinger, som anviste den menneskelige Sjæl Plads i Glandula pinealis eller i Pons Varoli eller i andre Dele af Hjernen, men vi indrømme villigt, at den menneskelige Sjæl boer i den menneskelige Tale. Paa samme Maade kunne vi sige om Nationerne, at deres Sjæl har ikke udelukkende sit Sæde i dette eller hiint politiske Organ, men at den boer i det nationale Sprog, dette, hvorom selv Comiteen i den slesvigske Sprogsag siger: „Det lader sig ikke miskjende, at Sproget, som Udtrykket af Det, der bevæger Menneskets Indre, som Frembæreren af hans Tanker, er nøie sammenvoxet med hans hele Personlighed, at det ikke blot characteriserer Mennesket udefter, men at det ogsaa, idet det virker tilbage paa hans Indre, paatrykker ham det nationale Præg, som han ikke kan unddrage sig“ *).

Man har ofte nok ladet os Danske høre, at vi vare politisk umodne, og denne Beskyldning maa vel

*) Berlingske Tidende Nr. 342.

være rigtig, siden den er udgaaet fra begge de modsatte politiske Partier, endskjøndt i forskjellig Form, thi de Conservative have paastaaet, at vor politiske Dannelse var for ringe, til at vi kunde faae en friere Constitution, og de Liberale, at vi vare ligegyldige mod de reformatoriske Bestræbelser. Tiltrods for de forskjellige Udtryk og den forskjellige Aand i begge, bestemme de dog vor politiske Characteer paa samme Maade. Men naar det liberale Parti paa Grund af denne vor politiske Umyndighed (ligesom og paa Grund af visse Regjeringsforanstaltninger) har spaaet Danskhedens forestaaende Undergang, saa synes denne Slutning dog kun at være fremkommen ved et Spring i Tanken fra det Politiske til det Nationale, idet man har confunderet dette med hiint, eller ialfald tænkt sig det Ene ligesaa svagt som det Andet. Men den ved de sidste Dages Begivenheder saa bestemt udprægede og saa eenstemmigt lydende offentlige Mening maa nu lede til den modsatte Overbeviisning. Thi uagtet den politiske Uskyldighedstilstand hos en Nation er en Indskrænkning, som er bestemt til at ophæves, uagtet en altfor ringe Grad af politisk, som af al anden væsenlig Dannelse er en Mangel, uagtet Borgersands og Følelse af Staten savnes, hvor de ikke ere tilstrækkelig vakte, saa er dog Nationalfølelsen endnu dybere begrundet og uundværligere, den er Fundamentet for alt det Politiske. Hvor derfor dette

Fundament findes, der er det for tidligt at desperare de re publica.

Det Nationale har en langt dybere Existens end det Politiske; det er det Uendelige selv, stillet imod det Endelige. I det Politiske, som i alt andet Endeligt, gjælder derfor stedse et Pro og et Contra, og Afgjørelsen maa finde Sted ifølge overveiende Grunde; men i det Nationale existerer ikke denne Empirisme; her er altid een eneste, absolut gyldig Grund, en Ratio sufficiens, som ikke taaler Modgrunde, som ikke lader sig opveie ved en Modvægt. En Regjering kan derfor afslaae en politisk Begjæring, uden at komme i Modsigelse med Nationen, men den kan ikke afslaae en national Begjæring, uden at blive unational. Thi i det Politiske gjælder Klogskaben, som er vanskelig at bedømme, fordi man ikke altid kjender Motiverne, men i det Nationale gjælder Folkets umiddelbare Bevidsthed; det er en Selvfornemmelse, hvorom der ikke kan disputeres; det er Nationens „Jeg", som ikke kan raisonneres bort; og dette nationale „Jeg" dømmer, som en sand Høiesteret, uden at give Præmisser, og der er ingen Appel fra dets Dom. At Politiken virkelig maa bestemmes som den Sphære, hvori Klogskaben er Principet, er indlysende. Selv den almindelige Talebrug stadfæster det, idet man endog om en individuel Handling siger, at den er politisk eller upolitisk, naar Meningen er, at den

er klog eller uklog. Det er Erkjendelsen af Klogskaben som Politikens Princip, der characteriserer Machiavellis System. Men Verden forbausedes og forfærdedes over de Resultater, hvortil den strenge Consequens førte denne Politiker; og dog er Consequens aldeles uadskillelig fra Klogskab. Men Forbauselsen og Forfærdelsen havde sin Grund i en dunkel Følelse af, at det Politiske ikke skulde holdes adskilt fra det Nationale; og naar man endnu i vore Dage bruger Ordet Machiavellisme til at betegne den strenge Politik, som med ubønhørlig Consequens, ene ledet af Klogskaben, forfølger sit Maal, uden at see til Høire eller til Venstre, uden at gaae afveien for nogen Hindring, som de udenfor Politiken herskende, men i den indgribende Ideer lægge iveien, saa er det, fordi man nu, meer end nogensinde, føler, at det Politiske, som et Endeligt og følgelig i sig selv Underordnet, ikke kan være bestemt til at blive staaende i sin abstracte Gyldighed, men at det skal optages i det Nationale, mildnes ved dette, og erholde sin sande Berettigelse derfra. I den fuldkomne Stat vilde begge Modsætninger være fuldkomment sammensmeltede til Eenhed: alt Nationalt vil have sin politisk garanterede Existens, og enhver politisk Existens vil være gjennemtrængt af det Nationale som af sin Sjæl. Men da vi, her som overalt, ere meget langt fra at have realiseret dette Ideal, saa vilde Qvæstio-

nerne ofte dele sig mellem de to herskende Magter, saaledes at visse ville vise sig som politiske, andre som nationale. I hine vil man være beroliget, naar man stoler paa Regjeringens Klogskab; i disse derimod er Klogskab ikke Nok for en Regjering, men det kommer tillige an paa, om den har et nationalt Sindelag, om den sympathiserer med Nationens inderste og uafviselige Bevidsthed, om Nationens Hjerte slaaer i dens Bryst. Afgjørelsen af et nationalt Spørgsmaal er Afgjørelsen af Regjeringens egen nationale Tænkemaade. I det reent Politiske tør man ikke saaledes fra enkelte Facta slutte sig til Regjeringens Aand, men i det Nationale springer denne umiddelbart frem, ligesom hos Individerne et enkelt Øiekast, en enkelt Mine pludselig kan lade den hele Sjæl træde synlig frem for os, og lade os gjøre et Indblik i Menneskets moralske Totalitet, et Indblik, saa dybt og saa omfattende, at et langt Bekjendtskab og fortsatte Samtaler med Personen ikke vilde have bragt os saavidt i vor Erkjendelse, som hiint ene Moment.

Den uhyre Indskrænkning i Napoleons uhyre Genie var hans Machiavellisme; han ringeagtede det Nationale, og troede, at det Politiske kunde opfylde Nationalitetens tomme Plads. Dette er for Statsmanden, hvad det er for Philosophen, naar han miskjender Sjælens Dignitet. Det Nationale er Folkenes Sjæl, og den Udødelighedslære, som vil vin-

dicere de individuelle menneskelige Sjæle en evig Bestaaen i et Liv efter Døden, maa gjøre det Samme med Folkesjælene, for ikke at komme i Modsigelse med sig selv. Thi skulle de menneskelige Sjæle bestaae i Evigheden, saa maae de bestaae med deres væsenlige individuelle Eiendommeligheder; ellers vilde Sjælene ikke være forskjellige, og den ene kunde da være tilfreds med, at den anden erholdt Udødelighed, medens den selv ingen fik. Men til de væsenlige individuelle Eiendommeligheder hører det nationale Præg, og jeg henholder mig i denne Henseende til en tidligere Afhandling i disse Blade, betitlet „Det Nationale og det Provindsielle" *), hvori jeg har søgt at vise, at det Nationale er bestemt til at bestaae, det Provindsielle derimod til at ophæves. I en foregaaende Tidsalders mere overfladiske Raisonnement var det en yndet Tanke, at alle Differenser vare accidentelle og forgængelige. I Philosophien blev den i sig selv rigtige Tanke, at Sandheden kun er een, misbrugt til at oversee den ligesaa rigtige, at Sandheden er forskjellig paa sine forskjellige Stadier og i sine forskjellige Udtryk og Former. I Æsthetiken gik man ud fra, at det Skjønne er Eet, og opstillede et abstract Ideal, hvoraf nationale og andre Eiendommeligheder skulde være udelukkede. I Politiken drømte man om een eneste Statsforfatning,

*) Ovenfor S. 350 ff.

der skulde være den samme for alle Folk og til alle Tider. Og paa samme Maade gik det til i de øvrige Sphærer; overalt dukkede man ned i den absolute Nat, „hvori alle Katte ere graae." Men i vor Tid har den sande Indsigt meer og meer udbredt sig, at de væsenlige, de af Eenheden gjennemtrængte, med dens Mærke prægede Forskjelligheder ere nødvendige til selve Eenhedens Existens, der uden disse vilde være et Nul, og at de derfor ere ligesaa evige som den selv. Ingen sætter længere i Tvivl, at uagtet den sande Cultur vistnok er den samme, saa er den dog forskjellig i sine afvigende nationale Former. Disse ere ikke et Superfluum, som kan trækkes fra, men de gaae selv over i Eenheden, idet de baade forøge og befæste den. At Poesien, alene for sin egen Skyld, ikke kan undvære et nationalt Præg, er nu almindelig erkjendt. I Politiken er det endnu kun de ganske Udannede, som fordre en absolut gyldig Statsforfatning, uden nationale Differenser. Ja selv i den generelleste af alle concrete Videnskaber, i Philosophien, begynder man at indsee, at ogsaa den philosophiske Sandhed ikke forholder sig ligegyldig imod den philosopherende Nation, men at den virkelig er forskjellig i de forskjellige Sprog, som udtale den. Hvad som bliver tilovers i en saadan Mønstring af de aandelige Sphærer, og som ikke vil underkaste sig Nationalitetens Indflydelse, er kun paa den ene Side

Mathematiken, den abstracteste af alle Videnskaber, paa den anden Side saadanne Fag, som ere reent empiriske; men at baade hiin og disse, tiltrods for deres indbyrdes Forskjellighed, dog kunne unddrage sig Nationalitetens Indflydelse, er netop et Beviis paa deres egen Mangel paa Fylde, man kunde sige: paa deres Fattigdom, hvori de ikke føle det Savn, der vilde være utaaleligt for den rigere Begavede.

Har man da, ifølge det Foregaaende, indseet, at Nationaliteten har en Betydning for Evigheden, saa vil man indrømme, at ethvert Attentat paa Nationaliteten, da den er et Forsøg paa at tilintetgjøre Det, som er bestemt for Evigheden, følgelig er et Grund-Attentat, som nødvendigen maa tilbagevises af det i sit inderste Fundament angrebne Liv. Men intet Attentat paa Nationaliteten er stærkere, end det, som har det nationale Sprog til sin Gjenstand, forbi Sproget er uadskillelig forbundet med den nationale Tanke og den nationale Bevidsthed. Neppe kan i vore Tider nogen velsindet Regjering være saa kortsynet, at den endnu skulde hylde de nys berørte, for længe siden opgivne Fordomme angaaende Culturens Uafhængighed af det Sprog, hvori den meddeles, og altsaa mene, at naar den efter bedste Evne sørger for Culturens Udbredelse til alle Stænder over hele Landet, vil det være ligegyldigt, om det tilsidst bliver Modersmaalet eller et fremmed Sprog, som trans-

mitterer denne Cultur til Samfundet. Hos os fremgaaer jo netop den modsatte Anskuelse af vor nuværende Konges Sprogforordning for Hertugdømmet Slesvig. Men der gives ældre Foranstaltninger, som endnu staae ved Magt, og som kun lidet harmonere med Aanden i hiin Forordning, men derimod synes at være udsprungne af en ældre Tids indskrænkede Betragtning. Herhen hører fornemmelig, at de theologiske og andre Candidater, som erholde Ansættelse i de danskstalende Dele af Hertugdømmet Slesvig, dannes ved det tydske Universitet i Kiel, istedenfor at det burde være en udtrykkelig Betingelse for deres Ansættelse i et dansk Land, at de havde studeret og absolveret deres Examina ved det danske Universitet i Kjøbenhavn. I hele dette bestaaende Forhold seer man Spor af den omtalte overfladiske Betragtningsmaade. Man siger: Theologie er Theologie; den bliver den samme, enten den læres paa Dansk eller paa Tydsk. Og naar der nu tillige, som Betingelse for Ansættelse, forlanges et Vidnesbyrd om, at Candidaten har tilegnet sig en efter Omstændighederne større eller mindre Kundskab til det danske Sprog, saa mener man, at dermed er Sagen afgjort. Men det er jo atter den abstracte, den overfladiske Synsmaade. I den her underforstaaede Mening maa man tvertimod sige, at Theologie er ikke Theologie, og at, jeg vil ikke engang sige, en nødtørftig,

men selv en grundig, skjøndt altid kunstig erhvervet Indsigt i den danske Grammatik og Færdighed i at hutle sig igjennem med dansk Tale og Skrift er endnu hverken dansk Kundskab eller dansk Færdighed. Kun Den, som har modtaget Culturen i et vist Sprog, kan igjen meddele den i det samme; han maa have lært at tænke og føle i det Sprog, hvorigjennem han vil virke paa andres Tanke og Følelse. Den nationale Cultur maa bane sig Vei ind i hans Inderste, maa, saa at sige, have støbt ham i sin eiendommelige Form, og igjennem det nationale Sprog maa han have tilegnet sig denne bestemte Jordbunds Frugter, og have drukket af dens Kildevæld. En dansk Prædikant, som aldrig har hørt Mynster, en dansk Studerende overhovedet, som hverken kjender Holberg eller Baggesen eller Oehlenschläger, han er slet ikke Dansk, om han end har erhvervet sig nok saa megen Færdighed i Sproget. Den rette Færdighed, selv heri, vil dog mangle ham; den vil blive stereotypisk, aldrig levende, fordi han, uden Kundskab til Litteraturen, uden foregaaende Samliv med Danske, uden at have erfaret deres Nationalitet og uden at kunne sympathisere med den, savner Kilden til Fornyelse. Især paa Landet ere Præsterne jo Culturens vigtigste og ofte eneste Organer; det er derfor især de geistlige Embeder, som burde gjøres afhængige af Candidaternes danske Cultur, uagtet det Samme, om end

med visse Reservationer, ogsaa finder Anvendelse paa de andre Faculteter. Men det følger af sig selv, at Kjøbenhavn med sit den hele danske Lærdom repræsenterende Universitet er det eneste Centrum, hvorfra den virkelig danske Theolog kan udsendes som den danske Culturs Missionair. Og selv uden Hensyn paa det Nationale vilde det jo være til største Gavn for de slesvigske Studerende at opdrages ved det kjøbenhavnske Universitet; thi Kjøbenhavn, hvori den hele danske Cultur reflecterer og centraliserer sig, er ved sine mangfoldige lærde, videnskabelige, kunstneriske og selskabelige Ressourcer dog en ganske anden Focus for Dannelsen, end det i Tydsklands yderste Peripherie liggende Kiel, hvor Intet af den tydske Dannelse er centraliseret, hvor kun enkelte Straaler af den ere reflecterede, og som derfor over saa godt som hele Tydskland betragtes meget mere som en dansk end som en tydsk By. Udmærkede Mænd i Kiel ville naturligviis der, som overalt, vide at gjøre sig gjældende indenfor den hele Omkreds, hvor det nationale Sprog lever, men som Repræsentant for tydsk Dannelse er Kiel et Nul for det dannede Tydskland.

En heldig Forandring af det nu bestaaende Misforhold, udentvivl en Radicalcuur mod det nuværende Onde kunde da formeentligen opnaaes, dersom det maatte behage Regjeringen at forordne, at efter nogle

faa Aars Forløb vilde ingen theologisk Candidat blive ansat i geistligt Embede i de dansktalende Districter af Hertugdømmet Slesvig, med mindre han havde absolveret sin theologiske Attestats ved Kjøbenhavns Universitet. De slesvigske Studerende vilde da snart indfinde sig, og den første Gevinst vilde være for dem selv, den næste for Landet. Og skulde faa eller mange af dem, mod Formodning, ville trodse den nye Anordning, da er der i Kjøbenhavn Velsignelse nok af theologiske Candidater, med hvilke de ledige slesvigske Præstekald kunde besættes.

Naar en saadan Foranstaltning var truffen, vilde det ikke vare længe, før „det forstod sig af sig selv", at det danske Sprog ligesaavel som det tydske vilde være „Forretningssprog" i den slesvigske Stænderforsamling, medens det nu, ifølge Comiteebetænkningen, skal forstaae sig af sig selv, at kun det tydske er Forretningssproget. I dette partisk bestemte Forhold er det danske Sprogs Stilling yderst mislig; men det er en gammel Skade, thi den Forhaanelse af dansk Nationalitet, som ved de sidste Forhandlinger er bleven udtalt paa en saa brutal Maade, har fra først af været implicite tilstede, og laae netop deri, at „det forstod sig af sig selv", at Tydsk var det eneste Forretningssprog. De danske Foredrag i den slesvigske Stænderforsamling — forudsat, at man ikke kaster dem paa Døren — blive altsaa i tydsk Oversættelse

førte til Protocol og derefter indlemmede i den officielle tydske Stændertidende. Den danske Redaction af Stændertidenden er derimod saa lidet officiel, at den ikke maa være Andet end Oversættelse, selv i de Tilfælde, hvor det var lettest, simplest og naturligst at lade den være Original; thi istedenfor at de danske Foredrag burde umiddelbart optages i den danske Udgave, blive de i denne paany oversatte fra Tydsk paa Dansk, efterat de iforveien have været oversatte fra Dansk paa Tydsk. Den hele i Anledning af Lorenzens Foredrag opstaaede Scandal er jo slet ikke Andet end den simple Consequens af dette gamle Grund=Scandalum.

Men netop fordi der er Consequens i hine germaniserende Fanatikeres Fremgangsmaade, er det ikke umuligt at sætte sig paa deres Standpunct, og med Billighed indrømme, hvad der tilkommer dem. I deres Comiteebetænkning ere Præmisserne ikke forkastelige, men Conclusionen beroer paa en hæslig Subreption, som man dog tildeels maa holde dem tilgode, fordi de maaskee ikke vide bedre Besked. Ubetinget maa man nemlig give dem Ret i, at kun det dannede Sprog, ikke Dialecten, kan være Forretningssproget i en intelligent Forsamling. Det vilde være latterligt at forlange, at frisiske, plattydske og — som det hedder — platdanske Foredrag skulde føres til Protocol i disse samme Idiomer. Vilde Nogen heri beraabe

sig paa de saakaldte naturlige Rettigheder, da kunde man ikke svare ham bedre end med Comiteebetænkningens egne Ord: „Naturlige Rettigheder og naturlige Tilstande modificeres væsenligen ved Statens positive Institutioner. I et velordnet Statsliv maa man i mange Henseender give Slip paa sine naturlige Rettigheder; den uindskrænkede Udøvelse af den naturlige Ret vilde der ofte forvandles til det Modsatte og fremtræde som aabenbar Uret. Med Hensyn til Statens positive Institutioner kan der af en Naturtilstand ingen Consequenser udledes; i saa Henseende kan kun Det fordres som Ret, som svarer til disse Institutioners Væsen og Øiemed og ikke staaer i Strid dermed" *). Men heraf følger altsaa, med Hensyn paa Dialecterne, at de i den dannede Forsamlings officielle Meddelelser maa restitueres til det dannede Sprog, hvortil de referere sig, og hvorfra de ere affaldne. Plattydsk maa altsaa blive til Høitydsk, ligesom den jydske eller sjællandske Bondes Tale i den viborgske eller roeskildske Forsamling restitueres til det dannede danske Sprog, ikke meddeles i den oprindelige Dialect. Fremdeles maa det Frisiske ligeledes restitueres til Høitydsk, eftersom det tildeels er en Dialect af det Tydske, thi at restituere det til Hollandsk paa Grund af dets hollandske Elementer kunde ikke lade sig gjøre,

*) Berlingske Tidende i anførte Nummer.

eftersom det dannede hollandske Sprog ikke har noget Sæde indenfor det danske Monarchies Grændser, og følgelig heller ikke har nogen Berettigelse. Men nu den danske Dialect i Slesvig, den, som Comiteebetænkningen selv kalder platdansk og altsaa indrømmer at være dansk, den refererer sig dog vel ikke til det Høitydske, men til det dannede Dansk; den er dog vel ikke et Affald af hiint, men af dette. Men altsaa kan der jo ikke være to Meninger om, at den i et dansk Monarchie og i en dansk Provinds af samme, i hvilken Halvparten af Befolkningen er dansktalende, skal restitueres til Dansk, ikke til Tydsk. I den modsatte Conclusion ligger Subreptionen. Undskyldningen er at søge i det tydske Parties Uvidenhed, forsaavidt som Uvidenhed kan være en Undskyldning. Da det nemlig er factisk, at det Høitydske er blevet den dannede Classes Sprog i næsten hele Hertugdømmet, medens det Danske ved ingen samtidige Foranstaltninger er blevet hævet fra sin Dialect-Existens til den dannede danske Tale, saa har dette ikke kunnet antage nogen imponerende Stilling ligeoverfor det Tydske; de Uvidende — og de ere saagodt som Alle uvidende i dette Punct — overføre Dialectens Characteer paa hele det danske Sprog, som formedelst det nære Slægtskab med Tydsk bliver i det Hele betegnet med Dialectens Mærke og refereret til det Tydske, som det normale Sprog, hvorfra det er affaldet. Men

dersom Regjeringen vilde skjænke det oven omtalte Forslag sit Bifald, da vilde Forholdet snart blive anderledes; det vilde da snart blive vitterligt for Tydskerne — ikke for de rette Tydskere, thi de vide det for længe siden, men for Holstenerne og de tydske Slesvigere — at det danske Sprog ikke er en Dialect, men et Nationalsprog, ligesaa selvstændigt som deres eget, at den danske Litteratur besidder Skatte, som Tydskerne maae misunde den, og at den danske Dannelse staaer paa et ulige høiere Trin end det, hvortil den tydske har bragt det i Holsteen, thi Slesvig kan jo slet ikke komme i Betragtning.

Netop denne Omstændighed indeholder et ret godt Varsel for Sagens endelige Udfald. Allerede i Mechaniken er det en Lov, at den stærkere Kraft overvinder den svagere, og i det Aandelige gjør den samme Lov sig gjældende. Hvis der altsaa var Tale om en Kamp mellem den tydske og den danske Nationalitet, saa kunde det see betænkeligt ud for den sidste. Men det er ikke Tilfældet. Det er ikke den tydske Tydskhed, men den slesvigholsteenske Tydskhed, som staaer imod den hele Danskhed, altsaa ikke en Totalitet, men en ubetydelig Brøk af det Tydske, ikke en central Nationalitet, som har sin Kraft og sin Evne til Fornyelse i sig selv, men en peripherisk Provindsialisme, som maa hente sin Kraft og sin Fornyelse fra det udenfor samme liggende Centrum. Men det er

en ulige Kamp imellem det Provindsielle og det Nationale, og hiint er a priori bestemt til at bukke under for dette. Saaledes er idetmindste Forholdet mellem det Provindsielle og det Nationale indenfor samme Nations Grændser; men i hvor meget høiere Grad maa det ikke gjælde, naar den ene Nations Provindsialisme giver sig i Kamp med den anden Nations Nationalitet? Det, som gjør truende Miner imod os, er altsaa kun en tydsk Provindsialisme; af den tydske Nationalitet have vi Intet at befrygte; med den ere vi i den venligste Forstaaelse. Vi ere den tydske Nation taknemmelige for de rige Culturstraaler, som den har ladet os tilflyde, og endnu bestandig sender os, men disse Straaler ere nationaltydske, ikke holsteenske eller slesvigske. Paa den anden Side udfordres til et godt Forhold mellem to Nationer, at den, som modtager, ogsaa maa være givende; Dette er nødvendigt for at holde sig i Respect. Men ogsaa denne Betingelse finder Sted. Vort Sprog har en Historie, som rækker saa langt tilbage i Oldtiden, at det tydske Sprog maa betragtes som en nybagt Adelig i Sammenligning med det gamle ærværdige Stamtræ, hvorfra vort eget udspringer. Vor nationale Historie rækker ligeledes meget længere tilbage i Tiden, end den tydske, og har endog sine første Spirer i en Mythologie, hvortil ingen anden moderne Nation har Mage. Formedelst det nære

Slægtskab mellem det Scandinaviske og det Germaniske træffer det sig saa heldigt, at Tydskerne ere nødte til at søge deres ældste historiske Oplysninger hos os; ja, for at forstaae deres egen Sprogtilstand maae de betragte den i det Speil, som den scandinaviske Sprog-Cyclus holder for den. Disse Fortrin ere almindelig anerkjendte i hele det dannede Tydskland; Danmark nyder paa alle Centralpuncterne for den tydske Dannelse en Anseelse, hvormed Holsteens og det tydske Slesvigs ikke paa det Fjerneste kan maale sig. Vi ville haabe, at selv vor moderne nationale Litteratur engang vil komme saa vidt, at ogsaa den kaster nogle Straaler tilbage paa den Nation, fra hvilken den har modtaget saa mange.

Det maa altsaa være vor Trøst, at det hele, for Øieblikket ubehagelige Forhold paa den danske Grændse ikke er Andet end en reen Particularismes Anstrengelser, og at dette Forhold derfor vil hæves, ligesom der har været en Tid, da man ikke anede Muligheden deraf. Dengang Voß, siddende i sit Eutin, midt i Hjertet af Holsteen, skrev i Dedicationen af sin Homer:

„Stolberg, über der Stadt am besegelten Busen der Ostsee,
Nahe der fruchtbaren Flur, wo der dänische Pflüger den deutschen,
Dieser den Dänen versteht, dem gesegneten Erbe der Angeln,“ —

da drømte han neppe om, at man i en slesvigsk folkelig Forsamling vilde bortvise den danske Tale, fordi Majoriteten af Medlemmerne foregav Ubekjendtskab med det Sprog, som forstaaes af „der Pflüger."

Jeg begyndte med en Visekjelling, jeg ender med en Digter; Dette er unægtelig en stor Forbedring af Visen. Lader os haabe, at ogsaa i den her omhandlede Sag vil Visen faae en anden Lyd.

Polemiske, satiriske og humoristiske Smaastykker.

I.

(1827. 1828. 1830. 1834.)

1. Til Kjøbenhavnspostens Redaction.
2. Et Brev, fundet paa Gaden.
3. Epistel fra Doctoren til A. P. Liunge.
4. Til Hr. Professor T. Baden.
5. Aprilsnarrene, eller: Intriguen i Kjøbenhavnsposten.
6. Et lidet Bidrag til Wendernes Naturhistorie.
7. Til den saakaldte N. Carlsen.
8. Ricochets.
9. I Anledning af N. N.'s Svar paa den flyvende Posts Ricochets.
10. Ulykkelige Hændelser.
11. Spørgsmaal.
12. Ny Udgave af den forlangte Indrykkelse.
13. I Anledning af Prof. Hjorts Svar paa mit Spørgsmaal.
14. Litterær-Fanatisme.
15. Til Kjøbenhavns-Postens Ledermann.
16. Om Naturhistoriens Studium i Danmark.
17. Kjøbenhavns-Postens dobbelte Kors.

1.

Til Kjøbenhavnspostens Redaction.

(Flyvende Post, 1827. Nr. 12.)

I Deres Nr. 10 har de erklæret, at De ugjerne trætter Deres Læsere med kjedsommelige Kjævlerier. Jeg maa altsaa troe, at de, hvormed De har fyldt næsten hele dette (endog dobbelte) Nummer, ere moersomme; men min Beskedenhed forbyder mig det, thi jeg har ikke saa store Tanker om mig selv, at jeg tør vente, Publicum skulde finde Moerskab i et Udfald, der ikke har nogen Tanke=Gjenstand (hvorfor De ogsaa meget rigtig kalder det Kjævlerie), men ene og alene dreier sig om min ringe Person. For ikke at give Dem ny Anledning til at skrive noget Kjedsommeligt, lod jeg Deres Epistel i Nr. 4 ubesvaret, og af samme Grund vil jeg ogsaa tie til Deres sidste Erklæring i Nr. 10; alt for at vise Dem min Føielighed og min oprigtige Bestræbelse for Deres sande Vel.

I Henseende til de to Masker, for hvis Skyld De har gjort Nr. 10 dobbelt saa stort som et almindeligt Nummer, maa jeg bemærke, for Fremtidens Skyld, at det er ganske unyttigt for Dem og Deres Blad at optage saadanne Stykker imod mig, eftersom jeg umulig kan bringes til at besvare dem, hvilket jo naturligviis dog er Hensigten dermed, siden De selv ikke kan bringe det videre end til det Kjedsommelige. Men saa meget som det end smigrer mig, at De behøver min Hjelp for at more Deres Læsere, saa finder jeg mig dog nødsaget til at nægte Dem de paa denne Vei forlangte Bidrag. Thi ved anonyme Opsatser, som ere stilede imod mig, tager jeg i Betragtning, om de indeholde Grunde uden Grovheder, eller Grunde tilligemed Grovheder, eller Grovheder uden Grunde. (Istedenfor Grunde tager jeg ogsaa tiltakke med Vittighed, men saa maa den være tilgavns). I de to første Tilfælde svarer jeg derpaa, fordi det giver Anledning til videnskabelige Discussioner; i det sidste Tilfælde svarer jeg derimod ikke, fordi jeg ikke troer at burde underholde Publicum med min Personlighed; eller (for at bruge Deres egne Udtryk), fordi jeg er en ligesaa afsagt Fiende af *Kjævlerier*, som jeg er en Ven af *Polemik*. Forskjellen mellem disse bestaaer nemlig deri, at Polemiken har en Idee, Kjævleriet en Person til Gjenstand. Men Deres

tvende critiske Masker ere lige saa store Kjævlere i deres Beundring, som i deres Had, hvilket de blandt andet vise derved, at de ikke kunne forstaae Critikens Anvendelse paa Shakspeare. Som værdige Repræsentanter for „Kjøbenhavnscritikens tomme Hul" troe de det umuligt at skjelne mellem det Væsenlige og det Tilfældige, mellem Fortrinene og Feilene hos en poetisk Mester, og lægge derved for Dagen, at deres hyklede Varme for det Fortræffelige ei er en Begeistring for Ideer, men en Fanatisme for Personer eller Navne. Denne Disposition til hvad man kunde kalde Critik i Navneværdi, men som dog maaskee betegnes tydeligere med det rigtig nok ikke fine, men derimod ægte danske Ord: critisk Spytslikkeri, viser tilstrækkeligt, paa hvilket Trin de staae i Ideernes Rige, og berettiger, i Forening med den uforskammede Tone, hvori de skrive, til at henføre deres Smørerier under de Producter, som indeholde Grovheder uden Grunde og som jeg altsaa, ifølge mit Princip, ikke kan besvare. De vil ogsaa, mine Herrer, erindre, at da jeg ikke ventede mig Andet, saa vare mine Spørgsmaal *) an-

*) I flyvende Post 1827, Nr. 8. „Kan et Tidsskrift, der gjør Fordring paa at være nationalt, være bekjendt at excerpere alt det Brøvl, som fremmede Blade opkoge, for at kaste Skygge paa

gaaende Inhumanus ikke stilede til ham, med hvem jeg Intet har at bestille (nil humani a me alienum

---

een af vor Nations første Digtere? Er en anonym Smører i en tydsk Journal en Autoritet imod Baggesen? Og sømmer det sig for et dansk Blad at gjøre en saadan Autoritet gjældende? Om man ogsaa troer, at vor nationale Følelse er nok saa ringe, er det derfor passende at sige os det i vore aabne Øine, idet man tillader sig at byde os, hvad intet Folk paa Jorden vilde taale: ukyndige Fremmedes incompetente Bedømmelse af det, som det ene tilkommer os at bedømme, ligesom ene vi ere istand dertil? Hvorledes tør Deres Pasquilmager, Inhumanus, kalde Baggesens Faust en Pasquil? Af hvilke Præmisser slutter han, at den har opvakt hele det fornuftige Tydsklands Harme? Er det fordi Correspondenten i Blätter für litterarische Unterhaltung ikke bifalder dens Retning mod Tieck? Er da hele det fornuftige Tydskland concentreret i denne ene Correspondent, som Ingen kjender, og som selv ikke kjender Baggesens Faust? Naar Hr. Inhumanus misbilliger Sætningen: de mortuis nil nisi bene, hvorfor vil han da selv støtte sig paa den for at rose de tolv Paragrapher og Peter Wegeners Kritiker? og endelig, hvorledes stemmer alt dette overeens med Deres egen Beretning i Kjøbenhavnsposten Nr. 2, om den sidste Strid angaaende Baggesen? Rækker Deres

puto, sed inhumani quodcunque), men til Dem selv. For at jeg nogensinde skulde indlade mig paa at besvare blotte Grovheder og Personligheder, maatte disse i det mindste være underskrevne med Forfatterens virkelige Navn; thi ihvor lidet ogsaa mit eget Navn gjælder, saa er det dog for godt til at modsættes anonyme Grobianer. Jeg troer nemlig, uagtet Een af disse har beskyldt mit Speil for at lyve, at det dog i een Ting siger mig Sandhed, nemlig deri, at naar jeg selv viser mig med ubedækket Ansigt, medens derimod et Par Masker med Hunde-Physionomie stille sig imod mig, saa kan dette ikke vel kaldes partie égale, thi Fordelen bliver unægtelig paa den Side, hvor der Intet er at tabe, ligesom Tabet paa den, hvor der Intet er at vinde. Men med en Fiende, som denne Erkjendelse har bragt til Desperation, er jeg naturligviis ikke saa urimelig at indlade mig.

Consequens ikke længer end fra Nr. 2 til Nr. 4, siden Deres Inhumanus allerede i Nr. 4 (hvorpaa den flyvende Post Nr. 7 har givet et lille Svar) begynder sin cyniske Bjæffen, om ikke mod Solen, saa dog (det vil han selv tilstaae) mod Maanen i vor Litteratur?"

2.

Et Brev, fundet paa Gaden.

(Flyvende Post, 1827, Nr. 33.)

Gode Hr. Secretair!

Egenlig burde jeg være vred paa Dem, thi hvorfor indfandt De Dem ikke imorges i Philosophgangen? De gaaer jo dog daglig fra Christianshavn til Stormgaden. Behøver man da at være lærd Theolog, for at vide, at Philosophgangen er den nærmeste Vei mellem disse to Puncter? Eller behøver man at have dyrket dette Studium, for at indsee, at man bør efterkomme sin Aftale, og ikke lade sin Næste vente paa sig? Længe gik jeg og ventede. Engang troede jeg endog at see Deres Fætter Eriks Broder langtfra, og lettede paa Hatten. Men det Forunderligste var, at den fremmede Mand, som jeg forvexlede med ham, ogsaa syntes at ville kjende mig, hvorfor vi med hurtige Skridt nærmede os hinanden; thi jeg troede bestemt, det var ham, og han troede ligesaa bestemt, det var mig; men da vi fik seet os rigtig for, saa var det Ingen af os. Imidlertid blev jeg saa for-

bløffet over denne Opdagelse, at jeg med et dybt Buk tiltalte den Fremmede, og sagde: „Om Forladelse, jeg tager nok feil. Tør jeg spørge, om det er Dem eller Deres Broder, jeg har den Ære at tale med?“ Hvorpaa Manden ligesom forundret svarede: „Det er mig.“ Og jeg gik min Vei, ganske undseelig over mit Spørgsmaal, skjøndt med den indvortes Overbeviisning, at det hverken var ham eller hans Broder.

Min Hensigt var forresten at forelægge Dem et Spørgsmaal, som allerede længe har fyldt min Sjæl med bitter Tvivl, og mangen en Nat hindret mig fra at sove. Anseer De det for muligt, at to Haifiske kunne i den Grad gjensidigen sluge og overbide hinanden, at der ikke bliver Andet tilovers af dem, end det Yderste af begge Halerne? Min Kjældermand fortalte mig, at hans Søstersøn, en Styrmand som har faret paa China, stod forleden paa Trappen i Kjælderhalsen, og berettede for ham og mange andre Tilstedeværende, at han selv med egne Øine havde seet denne Begivenhed paa sin sidste Reise. Jeg fandt Tingen utrolig, og spurgte Kjældermanden, om han ikke meente, at der var Løgn i hans Hals. Men han blev meget fortørnet og gik sin Vei. Da jeg kom til nøiere Eftertanke, fortrød jeg hvad jeg havde sagt, og fandt, at Tingen dog

nok kunde være mulig. Naturligviis udfordres, at begge Haifiskene maae være lige store og lige stærke, og at de i samme Øieblik bide til; thi hvis den ene kommer den anden i Forkjøbet, saa er det ligefrem, at den første sluger den anden, at følgelig kun den anden bliver slugt, den første derimod bliver tilovers. Fra denne sidste Synspunct havde jeg først seet Tingen, uden at agte paa, at en gjensidig Opslugen og Overbiden vilde være nødvendig under de først anførte Betingelser. Hvad som især aabnede mine Øine, var Erindringen om Det, De engang lærte mig angaaende den philosophiske Identitet, som jo bestaaer deri, at to Ting gjensidigen ophæve hinanden, og blive Eet. Saaledes ere Aand og Materie Eet i det Absolute. Aanden involverer Materien, og Materien involverer Aanden; ganske som den slugende Haifisk A indeholder den slugte Haifisk B, og den slugende B igjen indeholder den slugte A. De lærte mig tillige, at denne Identitet kunde, paa Grund af den gjensidige Ophævelse, betragtes som Summen af Plus og Minus, hvorfor ogsaa nogle Philosopher have antaget det Absolute = Nul. Dersom Dette imidlertid var rigtigt, saa maatte ogsaa Haifiskene ganske blive til Nul, da Styrmanden derimod paastaaer, at begge Haler bleve tilovers. Skulde da ikke det Absolute ligeledes have to Haler, hvori man kunde ·je

det fat, og udvikle dets Elementer fra hinanden? Hvis Styrmandens Fortælling er sandfærdig, saa er Identitets-Philosophien, saavidt jeg indseer, beviist paa den experimentale Vei. Skulde det derimod være Tilfældet, at blot den ene Haifisk kan sluge den anden, men denne ikke paa samme Tid hiin, saa forekommer det mig, at hiint System staaer paa svage Fødder, og at vi blive nødte til at vende tilbage til reen Spiritualisme eller reen Materialisme, det er at sige, at gjøre enten Aanden eller Materien til det Oprindelige og Blivende, hvori det Modsatte er indeholdt, ligesom den ene Haifisk i den anden (men ikke omvendt tillige). Gjør mig den Tjeneste, gode Hr. Secretair, at overveie hvad jeg her har betroet Dem, og sige mig Deres Mening derom. Min Urolighed er stor. Fra en feed og rødmusset Dogmatiker er jeg paa faa Dage bleven en gusten og mager Skeptiker.

Hvad som desuden meget har forøget min Melancholie, er den Omstændighed, at jeg forleden var indbuden i et Middagsselskab, hvor jeg først ved Slutningen af Maaltidet mærkede, at vi vare tretten tilbords. Jeg indseer vel Urimeligheden af min Frygt, men der gives Indbildninger, som vi ved alle Fornuftgrunde ei ere istand til at bortraisonnere. Da jeg ikke kunde skjule min Nedslagenhed, og tilsidst blev

nødt til at vedgaae Aarsagen, sagde en tyk Herre, som drak det ene Glas Madera efter det andet, at min Frygt ikke var nogen Overtro, men kun alt for vel grundet i Tingenes Natur. Er det ikke rimeligt, sagde han, at der i en stor Forsamling snarere end i en lille, maa indtræffe et Dødsfald, ceteris paribus? og at det maa skee dessnarere, jo større Forsamlingen er? Paa Jordkloden døe daglig omtrent 30,000 Mennesker; i Paris regnes 50 Dødsfald om Dagen, i Kjøbenhavn 10, og statistiske Beregninger have viist, at der mellem 13 Personer sædvanlig døer 1, inden Aaret er omme. — Denne mathematiske Betragtning forstemte mig endnu mere; jeg søgte til min egen Beroligelse at gjendrive Manden, men han forsvarede sig haardnakket, og sagde: „Jeg for min Part er saa sikker paa disse Beregningers Rigtighed, at jeg vil lade mig hænge, ifald ikke Een af dette Selskab er død inden et Aar fra Dato." — En Gysen greb mig, og jeg afbrød Samtalen. Men ved nærmere Overveielse glemte jeg Frygten for mit Liv, over Betragtningen af den skrækkelige Stilling, hvori hiin tykke Mand ved sin ubesindige Forsikkring havde sat sig; thi sæt at man tog ham paa Ordet (hvilket naturligviis ikke kan blive Tilfældet), saa maatte han, ifald vi om et Aar alle Tretten endnu ere ilive, lade sig hænge, men naar han blev hængt, saa døde jo vir-

kelig Een; altsaa fik han Ret, og kunde da ikke lade sig hænge. Er det nu ikke frygteligt ved et ubesindigt Ord at sætte sig i den skrækkelige Forlegenhed at svæve evig mellem Livet og Døden, at hverken kunne hænges, eller ikke hænges, at ophæve Modsigelsens Grundsætning, som er Basis for al Tænkning? Jeg veed nok, der gives Dem, som paastaae, at Tingenes Realitet bestaaer deri, at de paa eengang ere og ikke ere; men hvo vil uden Nødvendighed gjøre sig selv til saadan en Ting?

Jeg haaber, at De betroer mig Deres Mening ogsaa om dette sidste intricate Punct. Kan De ikke blive kjed af at svare, kan jeg aldrig blive kjed af at spørge. Men jeg haaber, at De vil tilstaae mig, at mine Spørgsmaal ikke ere almindelige eller trivielle, ikke af de Ting, man ifølge Ordsproget kan finde paa Gaden *). Imorgen tidlig haaber jeg, at De møder i Philosophgangen, og at De imidlertid har overveiet Indholdet af mit Brev.

Deres o. s. v.

---

*) Det Sidste maa jeg benægte.

Finderens Anmærkning.

3.

Epistel
fra
Doctoren til Hr. A. P. Liunge.

(Flyvende Post, 1827, Nr. 89.)

Fy! hvilke slemme Flatus!
Peder Paars.

Høistærede Hr. Copist!*)

Et gammelt velbekjendt Syngestykke siger:

„En Doctor paa min Ære har
Den første Rang i Staten."

Ja det var dengang. Nuomstunder maa man snarere synge, paa Melodie af Leporellos første Arie i Don Juan:

„Fanden være Doctor meer!"

(Jeg veed nok, at disse Ord ikke passe nær saa godt til Musiken, som de der oprindelig staae, nemlig:

„Fanden være Tjener meer!"

Thi en Componist som Mozart betegner en Doctor

---

*) Nemlig i Fredriksværks og i Kjøbenhavnspostens Comptoirer. Det er ikke meer end billigt at give Manden sin Titel, eftersom hans sidstnævnte Comptoir giver mig min i hveranden Linie.

og en Tjener med ganske forskjellige Roder. Men det er heller ikke nogen Vaudeville, som jeg her foresætter mig at skrive Dem til.)

Kort at fortælle: Aarsagen hvorfor jeg bander min Stand, er Patienternes store Utaknemmelighed i disse Tider. Ikke nok at de sjelden betale Curen, men man faaer endogsaa Grovheder for at have viist Sygdommen, hvad Vei den skal gaae. Saaledes er det gaaet mig i Deres Huus, jeg mener: Kjøbenhavnsposten. Tillad mig, Hr. Copist, at detaillere Dem den hele Sygehistorie, min Diagnosis, min therapeutiske Behandling, og endelig min Prognosis. De vil da selv gunstigst bedømme, om min vedholdende Praxis har fortjent den Løn, som er bleven den tildeel.

Omtrent ved samme Tid som De etablerede Dem i ovennævnte Huus, begyndte en critisk Lapsesyge at grassere her i Byen. Det var især den endnu ikke mandbare Alder, som var underkastet dens Indflydelse. Det første Huus, hvori Sygdommen viste sig, var Dagen. Jeg begav mig strax hen til Patienten og anvendte de i Sygdommens Begyndelse sædvanlige Midler, som jeg ikke behøver at anføre, da mit System hidtil ikke er forskjelligt fra de andre Lægers. Patienten fik en hæftig Vomitus, hvorpaa jeg, for at afbøde hans derpaa følgende Tomhed, fyldte ham med en Dosis af den i mit eget Huus

preparerede Essentia philosophica. Men heraf blev han ligesom han var gal. Snart fortalte Rygtet, at De, Hr. Copist, besjælet af den ædleste Menneskekjærlighed, havde besluttet at indrette Deres Huus til et Hospital for alle de Ulykkelige, som leed af denne Sygdom; Patienten var den første, som nød godt af denne Velgjerning; han blev forflyttet hen i Deres vel indrettede og meget passende Locale. Her tiltoge Symptomerne Dag for Dag. Patienten, som først aldrig havde villet nævne sit Navn, kaldte sig nu Inhumanus, og angav, at Sygdommen var kommen af sig selv, endskjøndt jeg havde Grund til at formode, at den snarere var opstaaet ved Smitte, hvortil hans naturlige Constitution kan have gjort ham mere disponeert end de fleste andre. De vil erindre, Hr. Copist, at jeg, ved at anvende kraftige Midler, fuldkommen curerede ham, saa at Enhver ansaae Sygdommen for overstaaet. De vil ogsaa erindre, hvor langt jeg allerede dengang var fra at fordre nogen Godtgjørelse for min Umage.

Men hvad skeer? For omtrent en Maaned siden faaer jeg Efterretning om, at en anden Patient, som kaldte sig Spiritus Asper*), var, efter at være bleven befængt med samme Sygdom, bragt ind paa

---

*) Jfr. Kjøbenhavnsposten, 1827, Nr. 81 og 87.

Ny Anm.

Deres Hospital, og nær ved at crepere. Rygtet overdrev endnu Omstændighederne. Saaledes fortaltes der, at hans Fornavn aldeles ikke var Spiritus, at han var af Adel, og hed von Asper; ja Nogle paastode, at han allerede var død af Lapsesygen, som han skulde have paadraget sig af Ærgrelse over et critisk Pusterør, der var længere end hans eget. Uvis om hvad jeg skulde troe, begav jeg mig øieblikkelig derhen, og fandt til min største Forundring, at Patienten var den Samme, som jeg allerede tilforn havde behandlet under Navn af Inhumanus, og som jeg troede aldeles helbredet. Først nu gik der et Lys op for mig. Jeg begreb, at Patienten, som følte sig paany angreben af den samme Sygdom, og som af Erfarenhed vidste, at ingen Doctor har behandlet ham rigtigere end jeg, havde forandret sit Navn, i det eenfoldige Haab, at jeg ikke skulde gjenkjende ham, og affordre ham mit tilgodehavende Salarium. Hvor lidet kjender han dog min Characteer! Han burde vide, at jeg er langt ophøiet over lav Egennytte, og at jeg i denne Sygdom mere practicerer for Ærens Skyld, end for min Fordeels. Men ikke lidet studsede jeg ved Patientens Recidiv. Erfaring havde lært mig, at Sygdommen som oftest opstod hos de Individer, der havde svage Maver, men tillige vare meget forslugne, hvorved de da som oftest overlæsse sig med Sager, som ere ufordøielige for dem. Jeg

kunde ikke tvivle paa, at en betydelig Diætfeil var Aarsag til Recidivet, og spurgte derfor Patienten (som dengang endnu havde nogen Bevidsthed): „Hvad har De spiist idag?" Med en Mine af Oprigtighed, som kunde bedrage en mindre erfaren Læge, svarede han; „Ikke andet end et Finale" *). Dette Svar hovede mig ikke. Finaler kunne ikke i den Grad besvære nogen Mave, og især ikke, naar de, som han angav, ere Neutra af Adjectivum finalis, thi slige Neutral-Salte ere uskadelige i deres Virkning, og kunne, da de ikke henhøre under den musikalske Pharmacologie, knap nok bevirke en musikalsk Opblæsning. Det var mig saaledes af Patientens Svar aldeles klart, at han i egenligste Forstand løi for mig. Hans hele Udseende vidnede desuden imod ham, thi han saae Pokker ikke ud som den der blot har spiist en Finale, men snarere som Een der har ædt Falster, og vil især med Lolland. Muligt var det jo vel, at et eller andet stærkt Middel, som jeg under hans forrige Anfald havde administreret ham, endnu sad ham i Kroppen, og bidrog til hans nuværende Tilstand. I saa Fald vilde en Svedecuur være indiceret. Rimeligere fandt jeg det dog, at han i Mellemtiden havde begaaet grove Diætfeil, som han ikke vilde tilstaae, og jeg betænkte mig derfor ikke paa at give ham et

*) Jfr. Prof. Skrifter VII Bd. S. 60 og 112.

Vomitiv, for at see om der ikke vare andre Ugler i Mosen end den uskyldige Finale i Form af et Neutralsalt. Mit Vomitiv var ikke noget af de gangbare Emetica; det var et af mig selv opfundet Middel, hvortil Recepten lyder saaledes:

℞ Pulv. rad. hellebori ℥ij
dig. cum spir. contra flatus musicos ℥xvj
Colat. adde:
Kali caust. ℥j
Sal. ad impudentiam
Tinct. ad ignorantiam āā ℥β
M. D. per prelum typographicum.
S. Alles auf einmahl einzunehmen.

At Signaturen er tydsk, har sin Grund deri, at Medicamentet saaledes virker meget stærkere paa alle Dem, som ere befængte med den critiske Lapsesyge. Dette lærer Erfaringen, Theorien bekræfter det; men her er ikke Stedet til at udvikle denne sidste.

Min Patient tog Vomitivet, men det virkede ikke strax; i flere Dage gik han med det i Kroppen, havde Qvalmer, og befandt sig meget ilde. Blandt andre mærkelige Symptomer forekom ogsaa det, at han, ligesom Sire i Barselstuen, fik Ondt naar han hørte Latin, hvilket jeg, efter gammel Doctorskik, undertiden talte, naar jeg udtrykte mig angaaende hans Tilstand; men herfra vil jeg alvorlig raade Enhver

som behandler lignende Syge, thi Doctor-Latin er, som bekjendt, ikke altid i streng Overeensstemmelse med Vadens Grammatik, og disse Patienters unge Alder gjør, at deres Phantasie endnu er opfyldt med denne deres Barndoms Bussemand, en Omstændighed som ved mindste Anledning kan fremkalde farlige Convulsioner. — Et andet, ogsaa ret interessant Symptom, var, at Mozarts og Weyses Navne virkede paa Patienten ligesom et rødt Klæde paa en Tyr.

Først i Tirsdags gjorde Vomitivet sin Virkning, og sandelig, aldrig ere mine Bestræbelser blevne kronede med større Held. Jeg appellerer til Dem, Hr. Copist, i hvis Huus Eruptionen skeete. De veed at jeg lyver ikke, naar jeg siger, at Finalen var det Mindste af Det der besværede Patienten, men at han paa den uforsigtigste Maade havde forspiist sig i 29 forskjellige Retter, for største Delen lavede i mit eget Kjøkken. Saaledes havde han taget mig ved Næsen! Disse Retter vare: 1) Recensenten og Dyret; 2) Formenlehre der dänischen Sprache; 3) De poëseos dramaticæ genere hispanico; 4) Air scandinave varié *); 5) Et Eventyr i Rosenborg Have; 6) Favoriten; 7) Psyche; 8) mine Oversættelser for

*) Han maa have været overmaade forslugen, siden han endog har faaet Fingre paa dette velforvarede Fad.

Theatret; 9) min Afhandling om Vaudevillen; 10) Claras Skriftemaal; 11) min Udsigt over den chinesiske Roman; 12) Afhandlingen om Opiumspiseren; 13) dito om Nemesis; 14) min Philosophie i Almindelighed; 15) Flyvepostens Critik af Recensenten og Dyret; 16) sammes Theatercritiker *); 18) sammes Anmeldelse af Hr. von Dørrings Skrifter; 19) sammes Meddelelse af Tiecks Dom over Hauchs dramatiske Arbeider; 20) sammes Brev fra en Restaurateur; 21) sammes Meddelelser af Rollebesætninger **); 22) min Kundskab i Latinen; 23) dito dito i Græsken; 24) dito dito i det Franske; 25) dito dito i det Engelske; 26) mit Bekjendtskab til Shakspeare; 27) min Indsigt i Hazardspil; 28) mine Connexioner med Jøder; 29) nogle Stykker i Politivennen, forfattede af en Mand, der har samme Navn som jeg, hvorfor ogsaa Patienten i sin Graadighed har uden Forskjel slugt dem tillige med det Øvrige. Med

*) Een af dem var bleven til en Perle, og kom ikke fra Patienten. Gid den ikke maa ligge ham alt for tungt i Maven!

**) Disse bleve dog ikke ganske evacuerede. Gid de ikke maae stige ham til Hovedet! thi hans Hoved taaler maaskee mindre end hans Mave. Med alt det er jeg dog saa langt fra at erklære ham for „Caput insanabile," at jeg tvertimod tør indestaae for Curen.

disse 29 Artikler havde Patienten bebyrdet sin endnu svage Fordøielseskraft, og man maa billig forundre sig over, hvorledes en saa lille Mave har kunnet rumme saa Meget. Ingen af disse Retter, den sidste undtagen, anseer jeg for i sig selv uforddøielig; men Blandingen af dem alle paa eengang! og ovenikjøbet hos en Convalescent! — Af Finalen fandtes kun Lidet eller Intet; den havde for største Delen udviklet sig til Luft, som evacueredes per viam oppositam. Samme Vei gik (ikke blot for Rimets Skyld) en vis Codex, nemlig le code civil; denne var det Haardeste der fandtes i Maven. Med den fulgte noget coaguleret Blod, som var et Tegn paa en musikalsk Terrorisme i Patientens Constitution, og som, hvis det ikke var blevet evacueret, kunde have gjort ham til en musikalsk Marat eller Robespierre. Min Diagnosis viste sig saaledes som ganske rigtig: det var ikke Finalen som havde foraarsaget Sygdommen, det var den store Mængde af andre for Patienten uforddøielige Sager, forenet maaskee med en Rest af de under hans forrige Sygdom brugte Mercurialia.

Men den største Triumph for Lægekunsten er, at Patienten nu befinder sig fuldkommen vel. Under selve Evacuationen var han, formedelst den overordenlige Anstrengelse, i et vedvarende Delirium, men dette er nu overstaaet. De, Hr. Copist, som

har Leilighed til daglig at see ham, veed bedst, at han er saa frisk som en Fisk, hvilket ikke er at undre paa, siden han per primas vias har skilt sig ved hele Causa morbi. Skulde der imod Formodning endnu vise sig nogle Symptomer, da reise de sig upaatvivlelig af den omtalte tilbageblevne Mercurius fra gamle Tider, og jeg skal i saa Fald anvende den bevidste Svedecuur, der ufeilbarlig vil gjøre ham til et ganske nyt Menneske. Hvis De selv, Hr. Copist, frygter for Deres Helbred, paa Grund af at Smitten saaledes har raset i Deres Huus, saa lad mig kalde; jeg skal da indsmøre Dem med en af mig opfunden Salve, som er et probat prophylactisk Middel.

Men nu kommer Humlen. Skulde De troe, Hr. Copist, at et Menneske, som bør være mig saa uendelig forbunden, ikke blot lader være at gjengjelde mig min Omsorg (thi derpaa gjør jeg, som sagt ingen Fordring), men endog byder mig Grovheder? Veed De, Hr. Copist (jeg spørger om De veed det, thi maaskee har De ikke selv copieert hans Replik i Deres Contoir), veed De, at han har sagt: „at han vilde lade mig gaae for denne Gang, men at han derimod vil revse mig alvorlig, dersom jeg oftere lægger Haand paa Mozart eller en anden saadan Mester?" — Herre Gud! hvad skal jeg gjøre? Jeg ryster og bæver over mit hele Legeme. Det er saa længe siden jeg er bleven revset: han derimod har

naturligviis de Riis, han fik i Skolen, i frisk Minde: han veed det rette Kneb, og vil neppe lægge Fingrene imellem, naar han slaaer. Jeg siger Dem, Hr. Copist, jeg er i høi Grad foruroliget ved denne ængstelige Trudsel, jeg er en forloren Mand, thi Herre Gud! jeg kan jo dog ikke leve af blot medicinsk Praxis, som ikke bliver mig betalt; jeg er nødt til at skrive Vaudeviller, og hvis han nu styrter dem allesammen! Jeg gyser ved Tanken. Man vil allerede vide, at Kong Salomon og Jørgen Hattemager, der om kort Tid skal paany opføres, vil blive formelig udpeben, fordi Menuetten af Don Juan og en Melodie af Sovedrikken ere brugte deri. Men hvad vil han sige, naar han faaer at vide, at en anden Vaudeville-Forfatter har skrevet en ny Text til hele Mozarts Cosi fan tutte, at han deri har forandret Musiknummernes Orden, blandet Tempoerne mellem hverandre, og skaaret nogle af Musiknummerne tvers igjennem, ligesom Prysing gjør ved Menneskeslægtens Ødelæggelse? Dette veed han upaatvivlelig ikke, uagtet det dog ikke er nogen Hemmelighed, thi ellers havde han heller slugt dette store Stykke Mad end det lille Stykke Smørrebrød af en Finale. Hold det hemmeligt for ham, Hr. Copist, eller tal ham tilrette, thi faaer han det uforberedt at vide, saa staaer han det ikke ud, han springer i tusind Stykker, — „Og vi? — hvo redder os?" — Gud velsigne Dem,

Hr. Copist! beed om Naade for det jeg har gjort, og for det jeg endnu vil gjøre!

Naar De saaledes, elskværdigste Hr. Copist, taler den stakkels Doctors Sag hos Patienten, saa vil denne formodentlig svare Dem, at han, uagtet jeg har cureret ham, dog ikke er mig mindste Gjentjeneste skyldig, eftersom han ikke erkjender mig for en rigtig Doctor, der har veniam practicandi. Han vil sige, at jeg vel har studeret til medicinsk Examen, men dog ikke taget denne; han vil maaskee sætte mig i Klasse med Wieting og forlange mig sat paa Vand og Brød, samt at forvises Landet, thi hvorvidt kan ikke Utaknemmelighed gaae! De ville da, ædle Hr. Copist, behage at svare ham, at Facultetet og Sanitetscollegiet have Intet imod den Praxis, hvormed jeg hidindtil har befattet mig, og at jeg fremdeles, hvis det ulykkeligviis skulde opdages, at De selv eller Patienten har en Bændelorm i Hovedet, tør haabe paa Tilladelse til at fordrive den. Bændelormen har jeg nemlig studeret ex professo. Voltaire, som, uagtet han ikke havde medicinsk Examen, dog ei var nogen Qvaksalver, har lært mig at kjende de Hoveder, som ere plagede med den; han siger nemlig: Les vers de Mr. N. N. sont des vers solitaires (ɔ: Bændelorme), car ils sont longs et plats. Jeg behøver saaledes, Hr. Copist, ikke at see noget andet af Deres Excretioner end blot Deres Vers;

deraf kan jeg strax slutte mig til Deres Helbred. Voltaire kan man lære Meget af. Det er ogsaa af ham, jeg har lært at sige:

Sifflez moi librement, je vous le rends, mes frères.

I Forventning af Deres behagelige Svar, forbliver jeg, høistærede Hr. Copist,

Deres altid beredvillige Doctor.

4.

Til Hr. Professor T. Baden*).

(Flyvende Post, 1828, Nr. 27.)

Quel bruit pour une ommelette!

Hvorledes, Hr. Professor? Kan en Mand med et romersk Blod blive saa vred som en Tydsker? Kan

---

*) Denne Artikel var fremkaldt ved T. Badens Bemærkninger (Kjøbenhavnsposten 1828, Nr. 27) i Anledning af den af v. Schmidten forfattede, i Kjøbenhavns flyvende Post 1828, Nr. 21 optagne

Ode til Jacobum Baden:

(Alle heri forekommende Ord og Talemaader ere uden Undtagelse laante af den Besungnes egen Oversættelse af mine Værker.)

Jeg opfodres! Men ei tænker jeg at naae Dig

De, som kjender Senecas Bøger de ira, og vist baade af dem og andre latinske Skrifter kan citere

---

o Baden! Du, som er Gudernes Kjæledægge! og som skubber bevingede Kleppertś Bover med dumlende Fod!

Oho! stop! oho! holla! Langt fra at følge Din pindariske Flugt, fremræber jeg mine muddrede, paa Klumpfod gaaende Vers.

Som de snaddrende Vande, der nedstyrte i dybe Spøllekjedeler fra Gydekander af Evanders Fajance, bruset Du, hvad enten Du som mediske Reisner slaaer Nakken med Stjernerne, eller Du under grønne Hæg synger for vindige Almue om de lækkre Knøse, der med stampende Fod dandse deres Trippeltakt paa dundrende Gulv efter en Smule Musikanterskes Dudlen paa Citrinken; eller Du fremvælter nye Ord i dristige Dithyramber, ret ligesom den opkiltede Vildbasse, der bisser paa forhadte Jord.

Ingen almindelig stumprumpet Kleppert skal føre Dig i din dobbelte Skikkelse gjennem klare Luft; nei, der skal sætte sig en hvas Hud paa dine Skinnebene, og som Fugl skal Du hurtigere end dædaliske Icarus besøge de hyperboræiske Marker.

Du som synger saa lifligt, Du som taler saa lifligt om de snagende Grise og de yngelsomme Tisper, om de vevre Knøses Aftenrendevuer, hvor de oplede Glutten, og de vimse Gimmerlam med de dinglende

over tusinde Sentenser, der langt bedre end den nyere Tids Fornuftgrunde, bevise Vredens Usømmelighed, tage saa hæftig paa, og hvorfor? for en Bagatel, for et uskyldigt Spøg med Deres salig Faders Oversættelse af Horatius.

Var der da i dette Spøg nogen Sandhedens Forbreielse, som kunde fornærme Jacob Baden, og trængte til at berigtiges af hans Søn? Var der i

---

Knæ, der bøgende drøsse om den løiende Torp. O! Du, som vidste saa sødt at kildre Guder og Mennesker, men især det forbandede Bæst, af hvis tretungede Flab udrinder Raad og sæle Edder.

Ak! skulde da nogen Skvaldrer eller Bærenhøiter skjælde Dig ud for en Suurfitte? Phui! da maatte man bruge den sæle Knut til den, som ellers maatte komme af med Krabasken.

Thi hvad er snovskere end naar Solen seer ned paa liburniske Loppeskjerm? Men Du svæver som dircæiske Svane med din struttende Vinge op over de grædøiede Hyader, og vamles da ved vor fortyndede Slægt, saavel ved den rige opdunsede Klauerts Suurfittighed, som ved den vripne Parvenus Bonhommie.

Bort! Bort fra dit tomme Gravsted med skabede Bekymringer! bort med unyttig Flæben!

Elysium, Datum in blanco.

Q. Horatius Flaccus.

hele den fingerede Ode eet eneste Ord eller Udtryk, som ikke er brugt af Horatii Oversætter? Hvis saa er, da har Odens Forfatter Uret; men er det Modsatte Tilfældet, saa maa De lukke Øinene derfor, og ikke bebreide Nogen, at han paany optager i Sproget Ord, som Jacob Badens Autoritet forgjæves har stræbt efter at indføre, selv om De i Deres Samvittighed maa anvende paa disse Ord hvad Eichstädt siger om den philosophiske Terminologie, men som passer endnu bedre paa Jacob Badens Danske. Det lyder saaledes i Deres egen Oversættelse, kun med en Forandring af et eneste Ord, som den forandrede Gjenstand gjør nødvendig: „Nogle, som udgave sig for Philologer, skammede sig ikke ved, naar de skreve om philologiske Gjenstande, at besmitte Modersmaalet med Uhyrer af Ord, som passe sig bedre for det skolastiske Barbarie end for vort Aarhundredes fine Smag, men endog i den hele Sammenhæng af Talen, som, Gjenstanden være nok saa mager og lav, bør være, om ikke pyntelig og sød, dog reen og net, at jage efter et saa tølperſk, haardt, hvast, dunkelt Udtryk, at det ikke forstodes af Landsmænd, og med Væmmelse bortvistes af Udlændinger." Kan denne af Dem selv anførte Tirade passe paa nogen Ting bedre end paa Jacob Badens Horatius? Hvo har besmittet Sproget med værre Uhyrer af Ord, end

han? Hvo har i den Grad, som han, brugt tølperagtige, haarde, hvasse og dunkle Udtryk, som virkelig ikke forstaaes af Danske, og maae bortvises med Væmmelse af Udlændinger, som maaskee uhelbigviis kunde falde paa at lære-Danskt af hans Horatius? Og denne Mand (om han ogsaa var ti Gange Deres Fader, saa kunde det endnu ikke undskylde Dem) — ham fordrister De Dem til at kalde en Mand af Smag? — Af Smag? Ja, af Smag, det staaer der; man maa see det, for at troe det. Sandelig, hvis Gratierne høre Jacob Baden kaldes en Mand af Smag, saa vil de (ihvor vanskelig denne Handling end falder Gratierne) ikke bare sig for at række Tungen ud. Siig, han var en lærd Mand; siig, han har stiftet Nytte ved sine Arbeider i Skolefaget; siig, hvad De vil, men siig kun ikke, at han var en Mand af Smag; thi hvad vil De da sige om Sophocles og Plato, om Cicero og Ovidius, om Petrarca og Dante, om Cervantes og Calderon, om Racine og Voltaire, om Lessing og Göthe, om Holberg og Baggesen? thi alle disse Forfattere ere jo, i Henseende til Smagen, Antipoder af Jacob Baden. Dette har De ikke betænkt; men for at skaffe Deres Paradox Indgang, har De betjent Dem af det næsvise Argument: „at Ove Malling har, i Kongens og Folkets Paahør, kaldt Jacob Baden Datidens lærdeste og smagfuldeste Kunstdommer.“

Jeg veed ikke, om det er Ove Malling, eller Kongen eller Folket, som skal give dette Argument sin Vægt, men det veed jeg, at dersom Ordsproget „Æblet falder ikke langt fra Stammen," er sandt, saa er Deres Anvendelse af det omtalte Argument et apagogisk Beviis for at Deres Fader hverken var lærd eller smagfuld, saa at De paa denne Maade har beviist ikke blot det Modsatte af hvad De vilde bevise, men endogsaa dobbelt saa Meget, som Det der udgjør min Paastand. *)

Jacob Badens Ære er aldeles ikke bleven an-

*) For Dem som ikke vide hvad et apagogisk Beviis er, vil jeg her anføre Gangen i Slutningen. Æblet falder ikke langt fra Stammen; altsaa, dersom Jacob Baden var lærd og smagfuld, saa maatte hans Søn, Prof. T. Baden, ogsaa være det; men i saa Fald vilde denne ikke betjene sig af et Argument, som røber Mangel deels paa Lærdom, deels paa Tact for det Sømmelige. Da han nu alligevel har gjort det, saa er han hverken lærd eller smagfuld, og følgelig var hans Fader det heller ikke. Naturligviis beroer det hele Beviis paa den øverste Sætning: Æblet falder ikke langt fra Stammen. Paa Grund heraf synes det let at gjendrive; ikke desmindre ligger dog den Sandhed deri, at man, for at bevise sin Faders Mangler, practisk ikke kan gjøre meer, end lægge sine egne for Dagen.

greben af den flyvende Post. Deels var den deri indførte Ode kun et Spøg, deels er Mandens Lærdom bleven uantastet, og i hans Lærdom bestod hans Ære som Forfatter. Kun med hans Smag er der blevet railleret, men derved er ikke skeet noget nyt Angreb paa Manden; thi hvis man nuomstunder ansaae ham for smagfuld, da maatte vor danske Litteratur staae paa svage Fødder, ja endog være nedsunken under den Høide, hvortil Holberg bragte den. Endelig er, som allerede bemærket, den hele Ode skreven med Badens egne Ord og Udtryk; hvo som ikke kan fordrage disse, maa dadle Baden, men ikke Den som har optaget dem efter ham. Der var saaledes ikke mindste Grund til at tage til Gjenmæle, og De maa i Sandhed have en ubetvingelig Lyst til at prostituere Dem, siden De, uden al Nødvendighed, indlader Dem paa at raisonnere over Philosophie, hvoraf De Intet forstaaer, og dansk Litteratur, som er ligesaa fremmed for Dem, som De selv er fremmed for den.

Uden denne Omstændighed vilde De neppe have opstillet den i vore Tider frappante Sætning, at Philologien er den øverste Domstol over det Sande og Skjønne i Smagens Værker, men heller ladet det beroe ved Det som De kalder „den evige Sandhed,“ nemlig „at Æsthetik, uden Kundskab i de klassiske Sprog, ikke er andet end Ord.“ Den evige

Sandhed vil jeg gjerne indrømme Dem, men deraf kan De ikke udlede Deres barbariske Princip. Dersom De virkelig var en sand Philolog, saa vilde De ogsaa vide, hvilken Plads der tilkommer Philologien i Videnskabernes Række, og ikke falde paa det Bizarrerie, at gjøre Æsthetiken til en Deel deraf; saa vilde De have fulgt den høiere Retning, som ogsaa er bleven Philologien, ligesaavel som andre Videnskaber tildeel; saa vilde De have sat Deres Videnskab i Forbindelse med de Fremskridt, som Tænkning og Smag have gjort; saa vilde De vide at skatte den nationale Litteratur, og ikke indbilde Dem, at et latinsk Skrift bidrager mere til Nationens Ære, end et Skrift i Modersmaalet. De, som kjender Seneca og Qvintilian saa godt, burde nu gjøre Bekjendtskab med Holberg, som De vist ikke har læst med Opmærksomhed, og see, hvorledes denne Skribent i alle sine Skrifter har gjort sig det til en Hovedopgave, snart ved Satirens, snart ved Raisonnementets Vaaben at modarbeide Philologiens pedantiske Opposition mod den nationale Litteratur. Dette er just een af Holbergs største Fortjenester, og Noget af det, hvorved han allermeest har gavnet Fædrelandet; den omtalte Opposition er virkelig forsvunden i vore Tider; dens eneste nuværende Spor er et ubetydeligt Gjengangeri i visse kantede Hjerner, som ikke have været

istand til at følge Tiden. See Dem i Speil, og betragt den latterlige Figur, De gjør, naar De siger, at en Vaudevilleskriver vil være glemt, naar Jacob Baden endnu lever. Nei, Hr. Professor! Danske, nationale Arbeider have en ganske anden Rod i Litteraturen, end Lexica og Grammatiker. Af os, som arbeide paa at uddanne og forskjønne vort Lands Sprog og Litteratur, skal Philologerne lære, hvad der er dansk og hvad der er skjønt; det er os som ere istand til „at berige Sproget med nye Ord og Vendinger;“ Jacob Badens og andre Philologers „Forslag“ dertil, bliver i al Evighed uden Virkning og Indflydelse. Læs Holbergs tredie Satire, og især følgende Steder:

Lad være, Lærdom ei er skjulet derudi,
Lad være, at det er kun simpel Phantasie;
Et kunstigt Arbeid, skjøndt det er af ingen Nytte,
Med lærde Skrifter dog en Kjender ei vil bytte.

— — — — — — — — — — — —

Hvad af Petrarcha og Guarini kan man lære?
Af dem Italien dog haver største Ære.
Jeg bytter Bøger som X holder for en Skat,
For Tasso, ja kun for det Indfald om hans Kat.
Naar Spanien roses skal, man den jo ikke nævner,
Som skriver Lexica, og udaf Lærdom revner,
Man en Quevedo, skjøndt unyttig, nævner før,

Man Landets Ære en Cervantes kalde tør.
Skal Frankrig roses, paa Tapetet er Moliere,
Racine, Boileau, Corneille vi citere,
Man med Forundring læs' en Sladder hos Scarron,
Man takker for sin Flid du Frene, Mabillon.
Een Hoved bruger meest, en Anden mere Hænder;
Man Geist af Digtekunst og smukke Tanker kjender;
Et grundigt Skoleskrift Eens Lærdom vise kan,
Til Dommer-Embede behøves vel Forstand;
Men det er dog ei hvad hos Vise *Θειον* heder,
En Kunstner, en Poet en Ziir for Land og Stæder.
Sæt en Trebatium mod Maro udi Rom,
Trebonianum sæt mod en Ovidium,
Moulin mod Boileau, Cujace mod Moliere,
En skaffer Landet Ret, en Anden skaffer Ære,
En sig af Lærdom, En af Geist sig viser rig,
En klog, skarpsindig er, En er guddommelig; —
hvorpaa Hans Mikkelsen svarer:
Jeg troer, min Herre! ei jeg herved mærket bliver;
Thi jeg har liden Geist, og Hverdagsvers kun skriver,
Men Saadant føres frem, allene til Beviis,
At ved unyttigt man tidt meest fortjener Priis.

— — — — — — — — — — — —

Jeg skriver ene ei for at moralisere,
For Folk ei ene, men og Sproget at polere.

Læs Holberg, Hr. Professor! læs ham, og forstaae

ham, og lær af ham, at den mindste Comedie, naar den er god, vil sige meer i vor danske Litteratur, end alle Jacob Badens Lexica, Grammatiker, Udgaver, Commentarer, Oversættelser og Forslag til Sprogets Forbedring. Læs Holberg, det er og bliver mit Omqvæd; lær af ham, i hvad Retning vor Litteratur stræber at uddanne sig, og lær endydermere af ham at vise den skyldige Agtelse mod dem, som fortsætte hans Arbeide, og som, ihvor ufuldkomne deres Bestræbelser end monne være, dog ere for competente i deres eget Fag til at lade sig skolemestere af en Mand, som ikke har mindste Stemme deri, og som just ved sin haardnakkede Fastholden ved aflagte Pedanterier, ved sin Miskjendelse af Litteraturens Standpunct, og ved sin Mangel paa Kraft til at følge dens Udvikling, „forraader," for at bruge Deres egne Ord, „en skammelig Uvidenhed i vort Fædrelands Litteraturhistorie."

E. Skr. Efter at Ovenstaaende var sluttet, faldt det mig ind, at jeg dog endnu maatte gjøre Dem et Spørgsmaal, nemlig: har De seet endog blot en Tøddel af mange af de franske Kunstdommere (sic), paa hvilke De giver en Liste, og siger, at sammes Critik er saa grundig, og sammes Foredrag saa klart, at man, ved at læse dem, troer „at befinde sig midt i Dionys den Halikarnassiers eller i Qvintilians

Høresal?" — Hvad som berettiger mig til dette Spørgsmaal, er den Synderlighed, at den omtalte Liste er sammensat af Personer, som i Henseende til deres Fag, Tendens og Skrivemaade ere saa grundforskjellige, at man ikke skulde troe det muligt at udtale deres Navne i samme Aandedræt. Ikke desminbre slaaes de her i Hartkorn, først idet de kaldes Kunstdommere, uagtet de Fleste af dem aldrig have givet sig af med at være Kunstdommere, et Fag, hvorom De vel burde vide, hvilke Navne det tæller i det nyere Frankrig, forudsat at De vilde tale om denne Gjenstand; for det Andet idet disse saa forskjellige Forfattere roses alle ifleng for deres grundige Kritik og deres klare Foredrag. Men især denne sidste Paastand røber, at den franske Litteratur er Dem lige saa ubekjendt som den danske. Hvo har vel nogensinde roest Bonald for grundig Kritik og klart Foredrag? Spørg Dupin, som De ogsaa har anført, hvad hans Mening er om Bonald, og han vil formodentlig svare Dem, at han frabeder sig at staae i Selskab med ham; det Samme vil Bonald svare, ifald De spørger ham om Dupin; og Ingen af dem vil indsee, hvorfor ikke La Mennais, le Maistre og v. Haller ere blevne anførte paa samme Liste over Kunstdommerne med grundig Kritik og klart Foredrag.

5.

Aprilsnarrene,

eller:

Intrignen i Kjøbenhavnsposten.

(Flyvende Post, 1828, Nr. 27.)

At narre April, er gammelt; at intriguere, er ogsaa gammelt; men nyt er det at see offentlige Blade intriguere Publicum, og narre deres Abonnenter April. Sidste Tirsdag den 1ste April har Kjøbenhavnspostens opmærksomme Udgiver for første Gang vidst at gjøre Sensation ved Nyhedsartiklen, idet han har berettet:

Først: at afdøde Grev v. d. Schulenburgs Lig skulde bisættes i Petri Kirke, efter hvilken Bekjendtgjørelse en stor Mængde Mennesker, som havde Bekjendte paa Østergade, Amagertorv, Vimmelskaftet, Gammeltorv, Nørregade, St. Pedersstræde, løbe hen paa disse Steder for at forsikkre sig og deres Familie Pladser, hvorfra de kunde see Ligtoget, men erfarede til deres Beskjæmmelse, at de vare narrede April, eftersom Liget skulde bisættes i Garnisons Kirke;

Dernæst: at Madame Catalani i Onsdags agtede at forlade Staden, hvorefter ogsaa Adskillige begave sig hen ved hendes Hotel, for at see Sangerinden for sidste Gang, men erfarede ligeledes at de vare narrede April, da det først var om Torsdagen, hun agtede at afreise. Denne Dags Middag Kl. 12¾ afreiste hun, ledsaget af Hr. Capelmusicus P. Funck.

Det er unægteligt, at Kjøbenhavnsposten paa denne Maade holder sig i en virksom og levende Forbindelse med sine Læsere. Kun er det Skade, at det efter dens Almanak saa ofte er 1ste April, thi naar man hele Aaret igjennem narrer April, saa er det af mindre Virkning paa den rette Dag. Saaledes har selv den omtalte Aprils-Intrigue dog ikke gjort al den Effect i Publicum, som Udgiveren kunde have opnaaet, ifald han ikke allerede havde vant sine Læsere til lignende Spøg.

Ved imidlertid at betragte Nyheds-Artiklen fra denne Side, vil man ikke længer, saaledes som tilforn, bringe et gammelt Indfald i Anvendelse paa den, nemlig: „hvad som er sandt deri, er ikke nyt, og hvad som er nyt deri, er ikke sandt.“

6.

Et lidet Bidrag til Ændernes Naturhistorie *).

(Flyvende Post, 1828, Nr. 42.)

De naturhistoriske Paralleler ere bekjendte. Saaledes finder man en betydelig Analogie mellem Popegøier og Aber, mellem Spurver og Muus, mellem Ænder og Sviin. Rigtigheden af denne sidste sees især deraf, at Ænderne, ligesom Svinene, ere animalia omnivora, det vil sige: de sluge uden Undtagelse alt hvad man kaster til dem, men fordøie det kun ubetydeligt, undtagen naar det er Snavs, hvilket er deres bedste Føde, hvorfor de ogsaa helst vade og snage paa de smudsigste Steder, saa at man med Sandhed kan sige, at Ænderne ret ere nogle Sviin.

Ofte havde jeg hørt fortælle, at man, benyttende sig af disse Dyrs store Forslugenhed, forbun-

*) Var først bestemt til at indrykkes i Tidsskrift for Naturvidenskaberne, men da dette udkommer saa langsomt, saa forandrede jeg min Beslutning.

den med deres ringe Fordøielseskraft, kunde ved et simpelt Middel trække en Mængde af dem levende paa en Traad. Jeg var ikke vis paa, om dette Experiment nogensinde virkelig var udført, eller om det blot var een af de mange tvivlsomme Traditioner, hvoraf Naturhistorien vrimler. Jeg besluttede derfor selv at gjøre et Forsøg, og valgte dertil følgende tre Species, hvis Kjendetegn, Habitus og Levemaade jeg for Tydeligheds Skyld vil angive, eftersom Synonomien i denne Slægt endnu er saamange Vanskeligheder underkastet.

Nr. 1. *Anas Copista*, paa Dansk: Lyng- eller Liung-And, en nogenlunde feed Fugl, med en lyseguul Top i Hovedet. Den falder noget tranagtig, og duer derfor ikke til at spise; dog skyder man den, hvor man kan træffe den, helst for at stoppe den ud; til denne Tilstand synes nemlig Naturen især at have bestemt den, thi den pynter paa et Skriverbord, over et Bibliothek eller et Archiv. Et smukt udstoppet Exemplar findes til Ziir paa Frederiksværks Comptoir. Man siger, det kan afstaaes for ringe Priis. Nogle kalde denne Fugl Secretairen, et Navn, som medrette kun tilkommer Falco serpentarius. Forresten er der intet Mærkeligt at sige om den.

Nr. 2. *Anas Torkillus*, paa Dansk: Torkil-And, ogsaa Bade-Torkil (fordi den vederqvæger sig ved Baden, dog kun i smudsige Vande), kjendelig

paa sine temmelig lange Been, som ere blaastribede under Knæet, og sorte ned imod tarsus. Denne And er meget arrig og irritabel, hvorfor den heller aldrig bliver feed, og dens Kjød er haardt og seigt. Den duer saaledes endnu mindre til at spise, end den forrige, og man kan sige om den, som Henrik siger om Jeronimus i Abracadabra: „Tilmed trænger vi ikke til at æde en gammel Mand*), thi her er friskt Kjød nok paa Torvet." — Af denne Grund kan man da ogsaa kjøbe den for en Slik. Ikke desmindre er den i naturhistorisk Henseende mærkværdig. En fransk Kok, som besad et Individ af denne Art, har fortalt mig, at den i sin Forslugenhed aad alle hans Spisesedler op, og følte sig mættet af at have de franske Navne i Maven. Samme Kok havde tillige kjendt dens Forældre, af hvilke den gamle Andrik engang havde slugt et heelt Exemplar af Horatius, og givet det fra sig i en Tilstand, hvori det — mirabile dictu — fandtes velsmagende af Ungen, som ved denne Leilighed formodentlig tænkte: „Snavset er aldrig saa tyndt, at det jo er tykkere end Vand." — Dette gav mig Anledning til ogsaa at vælge denne Species til Experimentet.

Nr. 3. *Anas Quis?* paa Dansk: Mai-And, Mai-Gaas, kjendelig paa sin Hale, der er dannet

*) Læs: „And."

som et Spørgsmaals-Tegn. I denne særegne Conformation synes at ligge en dyb Natur-Allegorie. Idet nemlig denne And eller Gaas spørger just med Enden, saa antyder den derved, at den ogsaa helst modtager Svaret paa samme Sted. Forresten er den en Trækfugl, som forlader os i Mai, dog ikke førend Engene ere blevne hvide. Saalænge de kun ere grønne, antager den dem for Andemad, og slaaer sig til Ro. Den gjør et Slags Overgang til Sangfuglene, thi den synger noget bedre end en Krage.

Disse tre Species valgte jeg til mit Experiment, og iagttog derved følgende Forholdsregler. Jeg lavede en Bolle af critisk Meel, som iforveien var gjennemtrængt af Spiritus, thi disse to Ingredienser ere næsten uforddøielige for Ænderne. Derpaa kastede jeg Bollen til dem, efter at jeg først havde bundet en lang Traad ved den; og see! jeg havde den Satisfaction, at alle tre Ænder (naturligviis successive) slugte Bollen, og bleve hængende paa Traaden. Ja ikke nok dermed; men Anas Copista, som havde været den første, slugte nu anden Gang Bollen, og derpaa successive de andre To, saa at de nu alle hænge paa en dobbelt Traad; ja, Anas Copista, som nu atter staaer for Tour, er allerede ifærd med at begynde den tredie Omgang.

Skulde Nogen tvivle paa Sandheden af dette mit vellykkede Experiment, saa forbinder jeg mig til,

hver Tirsdag og Fredag Aften at forevise det levende Halsbaand, som jeg, i Mangel af anden Bestemmelse, og til Ære for Ændernes bedste Næringskilde, vil hænge om den ved en anden Leilighed omtalte Venus Cloacinas Billedstøtte.

Doctoren fra Nr. 89 i forrige Aargang.

7.

Til den saakaldte N. Carlsen.

(Flyvende Post 1828, Nr. 44.)

Det er mig kjært, at jeg har gjort Dem kjed af Deres rette Navn, og at De derfor har valgt et andet. Uagtet De nu forresten har maskeret Dem slet, thi Andehalsen, med Claudians Navn i Næbbet, stikker kun alt for tydelig igjennem, saa er det dog altid en Fordeel for Litteraturen, sjeldnere at see Deres Underskrift, og denne Fordeel kan man takke mig for.

I Henseende til Deres lærde Undersøgelse om hvorvidt Engene bør kaldes hvide eller grønne, vil

jeg herved have den Ære at give Dem en lille Lection i det danske Sprog. Claudian siger, at Marken hvidner; men at hvidne er ikke det samme som at være hvid. Hiint forudsætter en anden Farvebasis, som jeg med Deres Tilladelse vil antage for at være den grønne, og som, ved at hvidne, erholder en hvid Nuance. Hvo som derimod slet og ret kalder Engen hvid, han gjør derved det Hvide til Grundfarven. Endelig siger Claudian, at det er ved Morgenduggen at Marken antager denne hvide Nuance. Herimod er Intet at indvende. Men det er en ganske anden Ting at kalde Engen hvid, absolute og uden indskrænkende Betingelser. Næsten Alt lader sig sige. Dette vide Fuskerne ret vel, men de forstaae ikke Maaden at sige det paa.

De spørger mig, naar jeg vil tilfredsstille mine lærde Creditorer? Jeg troede ikke, at De var derimellem; tvertimod meente jeg, at have betalt Dem prompte hvad jeg var Dem skyldig, og endog med Renters Renter. Har De mere tilgode, skal De nok faae det.

De mener, at jeg er en saadan Sophist, at jeg kan forsvare hvilken Materie det skal være. Det er for meget sagt. Men naar De tilføier, at jeg vil forsvare den Sætning: „Dette Bord er en Lysestage," eller: „Kjød eller Brød er Straa," saa

tør jeg nok tage Handsken op, og sige: Ja, det vil jeg forsvare; thi det er ikke vanskeligt. Ved „dette Bord" forstaaer De naturligviis det, hvorved De sidder og skriver; og det er unægteligt, at man paa dette Bord vel kan finde Deres Lysestage, men ikke Deres Lys. At bevise, at Kjød er Straa, er ikke vanskeligere end at bevise, at Kjød er Hø; og at Deres litterære Kjød, der er „haardt og seigt" som Straa, vil gaae alt Kjødets Gang, det er vel heller ikke noget saa forunderligt. Det Brød, hvormed De tracterer ved Copistens Silder, er vist nok ogsaa bagt af Straa, i det mindste er Kornet ikke til at smage deri. De seer altsaa, at disse Sætninger ere saare lette at bevise, og at De, for at sætte min Skarpsindighed paa Prøve, kunde have forelagt mig langt vanskeligere Opgaver, f. Ex. at bevise de modsatte Sætninger. At „skabe Folk til Faar, Stude og Haner," (hvorfor ikke Ænder?), naar de allerede selv have gjort sig dertil, er vist heller ikke noget Kunststykke.

Til Slutning maa jeg mistrøste Dem med, at jeg for det Første ikke har isinde at reise til Paris, thi jeg finder ikke, at jeg „boer iblandt et grovt og upoleret Folk," fordi der ere Grobianer paa Copistens Comptoir. Disse komme saaledes til at opsætte Deres „Lykke paa Reisen." Lykønskningen vilde desuden passe bedre i min Mund end i Kjø-

benhavnspostens Comptoiristers, thi for disse var det unægtelig en stor Lykke, om de kunde blive mig qvit. Deres Stilling er virkelig fortvivlende, thi jeg er dog bevæbnet med en lille Vittighedskaarde, men Comptoiristernes Armee maa slaaes med de bare Copist-Fingre. Man vil ikke finde denne Ytring ubeskeden. Jeg kan jo ligesaalidt gjøre for min Smule Vittighed, som Anas Torkillus kan gjøre for, at den er skabt i Lignelse af

„Vor Hængte med sin lange Hals."

8.

Ricochets.

(Kjøbenhavns flyvende Post, 1828, Nr. 47.)

Første Salve.

Til Anticritikeren N. N. i Kjøbenhavns-Posten Nr. 46.*)

1ste Skud. De taler om min „mægtigere Forgjænger", nemlig i Critiken. Det skal vel være Baggesen, med hvem De eller Deres Lige ofte finde for godt at sammenligne mig. Saa smigrende som Sammenligningen i mange andre Henseender vilde være,

*) „Om Recensionen af Freias Alter i Fl. Post Nr. 42". (Pros. Skrifter, 1861, III. Bd., S. 285 ff.)

saa maa jeg dog i denne frabede mig den. Ingen kan, uden at røbe den største Uvidenhed i Stridspunctet, sammenligne mine Critiker med Baggesens, thi mine gaae ud fra et bestemt Princip, der er videnskabeligt begrundet, hvorimod Baggesens have al deres Styrke i Satiren. I denne var han vist nok uovertræffelig (i det mindste i sine bedste Stykker); i den æsthetiske Critik har han derimod ikke præsteret Meget af Betydenhed, eftersom han ikke var enig med sig selv om Principerne.

2det **Skud.** Freias Altar skal, ifølge Deres Mening, staae langt over mine Vaudeviller, i Henseende til Opfindelse, comisk Kraft, Lune, Inderlighed og erotisk Begeistring. Jeg har jo aldrig gjort Sammenligning imellem Freias Altar og mine egne Stykker. De vil altsaa behage at erindre, at Sammenligningen kommer fra Dem selv. Hvad nu de tre første Egenskaber angaaer, saa vil jeg overlade til Publicum at dømme derom efter Behag; men hvad Inderligheden og den erotiske Begeistring betræffer, saa behøver jeg blot at henvise til den musicalske Deel af Recensenten og Dyret og De Uadskillelige.

3die **Skud.** De mener, at jeg ikke bør tale om Strenghed i Compositionen, forbi Alt i eet af mine meest yndede Stykker dreier sig om en Flue eller et endnu mere ubetydeligt Insect. Skal da Compositio-

nen bedømmes efter Det, hvorom den dreier sig, og ikke efter Maaden hvorpaa den dreier sig? Dette Princip vil afgive en splinterny Methode i Bedømmelsen af de forskjellige Stykker. Man behøver altsaa blot at kjende Sujetterne, for at vide, hvilke Stykker der ere de bedste. Freias Altar er følgelig bedre end Recensenten og Dyret, fordi et Altar er bedre end en Flue. Og efter saadan en Slutning forgaaer endnu ikke Lysten Dem til at nævne Ordet Logik?

4de Skud. Naar jeg siger, at Oehlenschläger ikke noksom erkjender de æsthetiske Grændser, og navnlig i sine Characterer, saa tager De det i den trivielle Betydning, som om Dramaets Fordring ikke kan opfyldes uden derved, at hver Person har lidt Ret og lidt Uret. Men hvorfor vil De tale med om Ting, som overgaae Deres Begreb? Hvorfor vil De lægge Deres Mangel paa Tænke- og Fatte-Evne for Dagen, og vise, at det var Himlens Villie at De ei skulde tilegne Dem meer end Skallen af en philosophisk Qvæstion? Min Sætning grunder sig paa den speculative, Dem utilgjængelige, Sandhed, at hvad som overskrider sin Grændse, gaaer over i sin egen Modsætning. Det Samme finder jo Sted i Moralen. Enhver enkelt Dyd har sin Grændse, udenfor hvilken den bliver til Last. Ligesom Ingen kan være dydig, uden at kjende Grændsen for de

enkelte Dyder, saa kan heller Ingen være Digter, uden at kjende de enkelte Digtarters Grændser.

5te **Skud.** De troer, jeg er forbittret over Rigdommen af Lystighed og Lune i Freias Altar, og De siger, at jeg kan finde den lige saa stor hos Holberg. Ja, jeg kan endog finde den meget større hos Holberg, eftersom der er sund Menneskeforstand i hans Lune, men derpaa skorter det i Freias Altar.

6te **Skud.** Beviset for den uhyre Mængde absurde, saavel vittige som uvittige Indfald agter jeg fremdeles at blive Dem skyldig. Mellem hvilkesomhelst ti Personer, hos hvilke De fordrer denne Gjæld betalt, vil de ni sikkert betale den paa mine Vegne. Mit Exempel om Cicero de officiis er taget fra det første bedste Sted. Hvorfor har De ikke gjendrevet den chinesiske Mandarin ligesaa grundigt?

7de **Skud.** Mit Raad, at ledsage den første Sang med Hammerslag, er ikke noget falsk Raad. Kun maatte baade Ord og Melodie være indrettede derefter; da vilde det ikke være at befrygte, at de første skulde gaae tabte, meer end f. Ex. i Muurmesteren.

8de **Skud.** Freias Altar skal ikke være en Vaudeville, men et Syngespil, indrettet til Musik af forskjellige Componister. Vil De ikke oplyse mig om Forskjellen paa disse to Ting?

9de Skud. Oehlenschläger skal ikke selv have fremtrukket Stykket; Dette skal være skeet af en udmærket og almindelig yndet Skuespiller. Men herom staaer Intet i Bogen. Hvorledes kan det da vedkomme Critiken? Jeg maatte vel være en ligesaa stor Sinke som De selv, ifald jeg lod slige, Litteraturen uvedkommende „Anledninger" indflyde i min Critik. Jeg maatte da, inden jeg turde laste et Stykke, først see at faae at vide, om Forf. ikke havde havt Snue eller Hovedpine, medens han skrev det. Desuden veed jeg ikke af, at Oehlenschläger er sat under Formynderskab, og at man i de Ting, som han sætter sit Navn paa, tillige har med en Curator at bestille.

10de Skud. De siger, at man af Freias Altar ikke kunde vente større Indtægt, end den som det har givet. Det skulde De have meldt Theater-Directionen, medens det endnu var Tid.

11te Skud. Jeg har ikke (i Flyvende Post Nr. 25) *) beviist, at Kjøbmanden af Venedig var mere fransk end tydsk, men jeg har sagt, at to Linier deri ere „næsten i den franske Maneer", og at Stykket „i ingen Henseende er tydsk". Hvad Göthe angaaer, saa vil jeg nok paatage mig at bevise, at han (ikke fordi han har skrevet Epigrammer, men ved sin classiske Fuldendthed og sin kraftige Beherskelse af de

*) Prof. Skrifter VII. Bd., S. 166.

æsthetiske Grændser) er mere i den franske end i den tydske Smag. Man seer ogsaa, at han er den eneste tydske Digter, som har fundet Indgang i Frankrig; og det vilde sandelig ikke være urimeligt at fremsætte det Priisspørgsmaal, hvorledes det var gaaet til, at den extravagante tydske Nation havde kunnet erklære den sig saa stærkt begrændsende Göthe for sin største Digter.

12te Skud. De behøver ikke at undre Dem over, at jeg ei har omtalt Hiatus i Freias Altar. Det kommer deraf, at jeg er ganske forskjellig fra Dem og Deres Consorter. Thi naar jeg eengang har sagt mine Grunde for eller imod en Ting, saa tier jeg, og min Tankegang er ikke saa indskrænket, at jeg behøver idelig at tygge Drøv paa det Samme. Hvis forresten Betingelserne for Versificationen ere Bagateller, saa maa ogsaa Versificationen selv være det, følgelig ogsaa Vers, og følgelig ogsaa Digterne. Hvoraf kommer det vel, at Göthe ikke har Hiatus? Heri er han unægtelig mere fransk end tydsk.

13de Skud. De anfører Lessings Ord, at „man skal agte dem, der uden Frygt for Miskjendelse vove sig til Arbeider, som Ingen gjerne gider gjøre, og som dog maa skee“. Dette burde De have anvendt paa mig, som paatog mig det farlige og ubehagelige Arbeide, at oplyse Oehlenschlägers Stilling til den danske Litteratur: Hvorledes det kan passe paa en

N. N., er mig ubegribeligt, thi hvad Mod hører der til at sige Bæ

paa lang Distans
fra Posten hans?

Den længste Distance, hvorpaa man kan komme i Litteraturen (altsaa ogsaa fra min Post, nemlig den flyvende), er Anonymiteten. Hvad Agtelse fortjener vel denne, især naar den stiller sig imod dem, som ikke gjøre Brug af dens Kaabe, fordi de ikke trænge til den?

14de Skud. Hører Freias Altar til vore æbleste Nydelser?

15de Skud. Har jeg søgt at fravriste Oehlenschläger al Hæder som dramatisk Skribent, og om muligt at bortjage ham fra Theatret? Læs mine Afhandlinger om igjen, og læs dem saalænge til De forstaaer dem.

16de Skud. Har jeg angrebet Shakspeare og Holberg, fordi jeg ikke erkjender Nogen af dem for at være det absolute Ideal, efterdi et saadant er en Umulighed? Dersom Shakspeares Værker ere for alle Tider (nemlig i den Betydning at de i lige Grad tilfredsstille alle Tidsaldre), hvorledes kan da Nogen være saa daarlig, endnu at ville skrive? thi saa er jo Idealet opnaaet, og Shakspeare er da næsten meer end Litteraturens Jesus Christus. Saa bør jo enhver Digter sættes i Daarekisten, ligesaavel

som de Affindige der udgive sig for Christus. Idet De vil forsvare Oehlenschläger, frakjender De ham altsaa Sands og Samling, og gjør ham til en gal Mand. Mon ikke Digteren, mod hvem De ansaae det for Pligt at tale, havde været bedre tjent med Deres Taushed? I Sandhed, det gjør mig virkeligt ondt for Deres indskrænkede Fatte-Evne, og jeg beder Dem undskylde, at jeg har skrevet imod Dem.

17de Skud. Kun een Ting maa De dog endnu besvare mig. Naar og hvor har jeg ganske alvorlig fremsat den Sætning: „at jo større Trængsel der findes i og om Theatret, desbedre maa Comedien være"? De siger, at denne Sætning har bragt Dem til at smile. O! hvad vilde jeg ikke have givet for at see det Smiil! Men dersom De mener Artiklen om det dramatiske Thermometer i forrige Aargang af den flyvende Post*), da luk Deres Øine op, og hvis det skulde være gjørligt, saa luk med det samme Deres Forstand op, og smiil atter, men med bedre Grund.

Anden Salve.

Til Copisten.

Jeg veed meget vel, at da De ikke er Comptoirchef i Deres eget Blad, saa er det ikke til Dem

*) Nærv. Bind, S. 515 ff.

man skal henvende sig i Anledning af de litterære Artikler. Hvor derimod Talen er om de underordnede Forretninger, saasom Fyrbøderi, Reengjøren, Renovation, o. desl., der mener jeg at Copisten vel kan være dygtig til at have en Finger med i Spillet, og saaledes beder jeg Dem da at lægge Deres Comptoirbetjent N. Carlsens sidst opsamlede Feieskarn paa Hjerte. Med mig risquerer han vel ikke stort, thi jeg kan feie Skarnet tilside med min Pen, men det er ikke Enhver der er saa godmodig. Uden Omsvøb, hvorledes kan De aabne Deres Comptoir for en saadan Trompeter i Polemik, der, hvor han troer at finde en Allusion, røber den med de tørre Ord, og derved rykker Striden fra den litterære Sphære ind i den juridiske? Thi hvorledes vil han bevise, at jeg under Hr. Philister i forrige Aargang Nr. 2*) har forstaaet Lector Hjort, eller at jeg i mit Svar til Carlsen**) har meent Professor Baden? Denne Naivetet i Skrivekunsten har noget Barnligt, men Børn ere Børn, som der staaer i Freias Altar; ligesom man forbyder Børn at lege med Ild og Lys om Aftenen, saa burde, af samme velbekjendte Grund, Pen og Blæk forbydes Dem som endnu ere Børn i at skrive.

Hvorledes kan De fremdeles aabne Deres Comp-

*) Prof. Skrifter, 1861, III. Bd., S. 145 ff.

**) Ovfr. S. 438.

tvir for samme Trompeter, der forstaaer sig saalidet paa Polemik, at han troer, det er mig magtpaaliggende at vide, om han er identisk med Torkel Baden, om Spiritus Asper var identisk med Inhumanus, o. s. v.? Det Sludder, som flyder i Deres Blad, kan være af Dem selv, eller af ham, eller af Een af de Andre; mig er det ganske ligegyldigt, thi jeg slaaer islæng, og naar jeg rammer Een, 'saa pibe de Øvrige. Det kan aldrig falde mig ind at give mig af med slige unyttige Distinctioner. Kun ved Ting af Værdi gjør man sig den Umage at distinguere imellem dem: hvad som derimod ligger paa en Møbding, det er allerede slaaet i Bunke; kun en enkelt Fattig kan med sin Krog i Haanden endnu prøve paa at skille Klinten fra Hveden; den fuldkomne og nøiagtige Distinction overlader man til Ænder og Sviin.

Mere har jeg ikke at sige i denne Anledning, thi til en fortsat Undersøgelse angaaende de hvide og de grønne Enge har hverken jeg eller mine Læsere Taalmodighed. Jeg maatte desuden befrygte, at den polemiske Trompeter udtrak denne lærde Strid lige til den første Snee var falden, for da at overtyde mig med et Factum, der forener albet med alget. Men jeg vil sandelig ikke vente, til han kaster mig Sneebolte fra den hvide Eng i Ansigtet; thi ruller han dem med sine egne Hænder, saa kommer jeg vist paany til at benægte den hvide Farve.

9.

I Anledning af N. N.'s Svar paa den flyvende Posts Ricochets.

(Kjøbenhavns flyvende Post, 1828, Nr. 52.)

N. N. har taget til Gjenmæle*), men har i sit Svar forebragt en saa stor Mængde, deels forsætlige sophistiske Fordreielser af mine Ord, deels uforsætlige Misforstaaelser, der ere et nyt Beviis paa, hvorlidet denne Critiker er istand til at fatte og forstaae, at det vilde være et vidtløftigt Arbeide at bringe Orden i al den Forvirring, som hans confuse Hoved og Pen have afstedkommet. Arbeidet vilde desuden være temmelig overflødigt, thi hvad Hovedpunctet angaaer, nemlig Critiken over Freias Altar, da troer jeg at have sagt nok til denne Sags Oplysning, og at Publicum i det Hele taget er enigt med mig deri. Vel beskylder N. N. mig for at appellere til Mængdens Dom, hvilket jeg aldrig har gjort; men enhver Skribent skriver jo for Publicum, og naar det først er lykkedes ham at overtyde dette — hvad i nærværende Tilfælde ikke var vanskeligt — saa vilde det jo være spildt Tid og Møie at give sig meget af med en enkelt Anticritiker, hvis uvidenskabelige Fremstilling ikke

---

*) Kbhvnsposten 1828, Nr. 51. Ny Anm.

giver Anledning til at drøfte Sagen fra en ny Side. Jeg vil derfor ikke indlade mig videre paa at forsvare min Critik over Freias Altar, men derimod vil jeg med et Par Ord forsvare mig selv, i Henseende til nogle Puncter, hvori Anticritikeren er gaaet mere offensiv end defensiv tilværks.

Under Nr. 1 paastaaer han, at det Princip, hvorfra jeg gaaer ud i Æsthetiken, ikke kan være videnskabelig begrundet, forbi det hvert Dieblik indvikler mig i Modsigelser. Paa samme Maade have visse gamle Philosopher beviist, at der ingen Bevægelse kan finde Sted, forbi Bevægelsen indeholder en Modsigelse. Men ogsaa i nyere og i de nyeste Tider er det den uphilosophiske, for Philosophie sig udgivende Stræbens Yndlings-Methode, at gaae ud fra den Sætning: Hvad som modsiger sig selv, er umuligt; da der nu i Alt indeholdes Modsigelser, saa kan man ved dette saare beqvemme Middel bevise Nulliteten af hvad man finder for godt. Men den allerringeste Eftertanke maatte dog lære, at Modsigelser og Modsigelser ere to, og at man følgelig vel maa passe paa, om de Modsigelser, man finder hos en Forfatter, ere saadanne, som følge af Begrebets Natur, eller om det er dem som fremkomme af hans egen Usikkerhed i Begrebet. Det er et meget slet Tegn, naar en Forfatter er ængstelig for at begaae Modsigelser, thi det viser, at han ikke er sin Gjen-

stand mægtig. Paa samme Maade er det den allertrivielleste Critik, som gaaer ud paa at finde Modsigelser hos en Forfatter; thi hvis de Modsigelser, den finder, ere dem, som Begrebets Natur medfører, saa skal og bør de finde Sted; tilhøre de derimod Forfatterens Subjectivitet, saa gaaer Critikeren en Afvei ved at søge dem, istedenfor, dersom han selv besad Begrebet, at gaae lige løs paa dette, og vise dets Forskjellighed fra Forfatterens. I den første philosophiske Afhandling jeg har skrevet, begyndte jeg strax med at gjøre opmærksom paa de af Begrebets Natur følgende Modsigelser, for at Læseren eengang for alle kunde være paa det Rene hermed. Det er Dette, som Hr. Lector Hjort har gjort Ophævelser over i Kjøbenhavns-Posten Nr. 20, og man maa billig forundre sig over, at Noget, som saa ganske ligger i Philosophiens Begreb og Methode, kan være fremmed for en Mand, der udgiver sig for Philosoph ex professo; thi hver som endnu ikke er kommen til Klarhed i dette Fundament, hans Tanke har endnu mange andre Forudsætninger at tilintetgjøre, inden den befinder sig i Philosophiens Region. Dette anfører jeg forresten kun i Almindelighed, som et almindeligt Svar paa de hyppige Beskyldninger for Modsigelser, som gjøres mig af Folk, der selv befinde sig i den Grund-Modsigelse, ikke at vide hvad en Modsigelse er. Det er ikke mod N. N. isærdeleshed,

jeg her vil forsvare mig, thi de Modsigelser, som han bebreider mig, kan hæves ved det blotte Eftersyn af de Steder, han har citeret. Jeg har sagt, at Oehlenschläger var vor første tragiske Digter, men jeg har tillige sagt, at en tilkommende Digter af større dramatisk Genie vil kunne fordunkle ham. Er det en Modsigelse? — Jeg har sagt, at Oehlenschlägers Genie egenlig ikke er dramatisk, men jeg har tillige sagt, at naar han bevægede sig i det Dramatiske, saa var det tragiske Fag det som meest egnede sig for ham, nemlig i Modsætning af det comiske, hvortil han er mindre skikket. Er det en Modsigelse? — Jeg har aldrig i min Theorie over det Skjønne hævet et simpelt Indfald til Princip, men tvertimod i min egen Parodie derover gjort opmærksom paa den store Forskjel, der er imellem et Indfald og et Princip. At parodiere et System, naar man kun parodierer det godt, er vist nok tilladeligt; især indseer jeg ikke, at man kan lægge mig til Last at have parodieret mit eget. Gjerne skulde jeg have overladt Parodien til N. N. eller til Kjøbenhavns-Postens Medarbeidere, men jeg tilstaaer oprigtig — selv om det skulde paadrage mig nye Beskyldninger for Ubeskedenhed — at jeg troer at have gjort det bedre, end nogen af de Herrer formaaede.

Under Nr. 8 antager N. N., at den populaire Definition paa Vaudevillen, at den er et Stykke,

indrettet til Musik af forskjellige Componister, er i Modsigelse med den mere æsthetiske Definition, som jeg har givet i min Afhandling derover. Han anfører heraf, „at Vaudevillen er meest Situationsstykke, at den har en særdeles udarbeidet Dialog“. Men er det min Skyld, om Freias Altar ikke svarer til disse Fordringer? Veed N. N. ikke, at den æsthetiske Definition paa en Digtart ikke passer paa de mislykkede Værker, som gaae uden for Digtartens Begreb, ligesaa lidt som de naturhistoriske Characterer passe paa Misfostrene? Paa denne Maade vilde jo de talløse forfeilede Digterværker, som ere endnu flere end de gode, være et Beviis for det bedste Systems Ugyldighed.

Under Nr. 11 opfordrer N. N. mig til at erklære, om ikke Schillers Stykker ere blevne spillede i Frankrig, og med større Bifald end Göthes. Jeg veed, at Lebrun har skrevet en Maria Stuart, hvorved han har lagt Schiller til Grund, men jeg veed ogsaa, at denne franske Bearbeidelse er saa forskjellig fra Originalen, at Digteren neppe vilde kjende den igjen, og endnu mindre vedkjende sig den. Hvorfor har man da gjort disse Forandringer, som ikke blot finde Sted i Biting, men i Stykkets inderste Kjerne? Fordi Schillers Maade at digte paa, er aldeles forskjellig fra de franske Fordringer. Uagtet Göthes dramatiske Arbeider ikke ere blevne omkalfatrede

og spillede, kan han dog vel gjerne have fundet Indgang i Litteraturen. Herom kan N. N. overbevise sig ved at læse alle nyere franske Critikere (ikke blot Romantikerne). I deres Skrifter vil han ikke blot finde Göthes Navn hyppig anført — thi det siger ikke stort — men han vil finde den aldeles forandrede Anskuelse, som denne Digters Studium (tilligemed Shakspeares) har frembragt.

Under Nr. 12 kommer da atter den gamle Dispute om Hiatus for en Dag. Men her maa man vel sige: Tu si tacuisses, &c., thi slettere kan man ikke vel komme fra en Sag, end N. N. fra denne. For det Første har jeg jo aldrig paastaaet, at man ikke hos Göthe, ligesaavel som hos enhver Digter, kunde finde enkelte Hiatus. Naar jeg spørger: „Hvorfor har Göthe ikke Hiatus“? saa er naturligviis Meningen af mit Spørgsmaal: hvorfor seer man hos Göthe en saadan Bestræbelse efter Skjønhed i Formen, at han ogsaa stræber at undgaae denne Mislyd, saa at man hos ham aldrig finder Hiatus anbragte paa den tankeløse Maade, som hos de fleste andre Digtere, hos hvilke man tydelig sporer, at denne Feil indløber, enten fordi de aldeles ikke kjende Reglerne derfor, altsaa af Uvidenhed, eller fordi de ikke have Øre for Velklang, altsaa fordi Naturen ikke har bestemt dem til Digtere, eller endelig fordi de, hvilende paa de Laurbær, de engang have vundet,

troe, at ethvert Ord, som de sige isøvne, skal og maa være en guddommelig Aabenbaring, uden at tale om hvad de sige, naar de blot ere søvnige, og altsaa g ä b e (hiant). Men lad Dette staae ved sit Værd; jeg behøver ikke at gaae saa dybt ind i Tingen. Dersom N. N. selv havde havt mindste Begreb om Hiatus, dersom han blot havde gjort sig den Uleilighed at læse hvad jeg allerede har skrevet derom, især i flyvende Posts forrige Aargang Nr. 97*), saa vilde han jo have sparet sig sin hele lange Liste paa göthiske Hiater, da der mellem alle de Exempler, han anfører, ikke findes et eneste paa den værste, af mig især bekjæmpede, men hos vore tankeløse Versificateurer hyppigst forekommende Hiatus, nemlig den, hvori den første Vocal er et accentløst e. Her maa virkelig Ricochetten gaae nok engang tilbage: „hvad skal man sige om en Mand og med hvad Tiltro skal man læse hans Blad, naar han offentlig vover at paastaae" .... o. s. v.; Conclusionen behage Enhver selv at gjøre. Hvor Talen er deels om ganske mechaniske Regler, deels om Facta, der kunde man dog forlange, at N. N. gjorde sig bekjendt med dem, inden han docerede. I Henseende til philosophisk Indsigt maa man finde sig i, at han ikke gaaer dybere end hans Evne tillader.

*) Pros. Skrifter 1861, III. Bd., S. 409 ff.

Nr. 13 er en forsætlig Fordreielse. Jeg har aldrig lastet N. N. eller nogen Anden, fordi han er anonym. Men jeg har bemærket, hvor upassende, ja latterligt det er for en Anonym at sige, man skylder ham Agtelse, fordi han vover at sige ubehagelige Sandheder.

Under Nr. 17 kommer N. N. tilbage til den gamle Snak, at jeg sætter Mængdens Dom som Maalestok for en Comedies indre Værd. Mit Princip i denne Sag har jeg saa ofte fremsat, at det vilde være at tærske Langhalm, om jeg atter indlod mig i nye Udviklinger deraf. Vi have havt Exempler nok paa næsvise Critikere, som ansaae deres egen Subjectivitet for den eneste Maalestok, ligesom man i Moralen har villet gjøre den Enkeltes Følelse til Dommer over hans Handlinger, og saaledes nedbryde al objectiv Lov og Fornuft. Vox populi vox dei er en sand Sætning, naar den tages i sin nødvendige Indskrænkning, og Publicums Dom er saaledes et vigtigt Moment for Critiken. Men N. N. tager Alting absolut, og veed hverken hvad en Indskrænkning eller et Moment betyder; derfor finder han ogsaa Modsigelser, hvor ingen er, undtagen i hans eget Begreb.

Hvis N. N. allerede skulde være reist paa Landet, saa vil jo nok hans gode Ven, Copisten, tilstille ham et Exemplar af nærværende Blad, der forsendes med Posten overalt i Danmark og Hertugdømmerne.

10.

Ulykkelige Hændelser.

Uddragne af Kjøbenhavns-Posten.

(Kjøbenhavns flyvende Post, 1828, Nr. 52.)

Jeg seer af Kjøbenhavns-Posten Nr. 52 at en vis Hr. Σ*) raaber mig til at søge en Copistplads paa Frederiksværks Comptoir. Jeg ansaae det først enten for Ironie eller for Contemplation, men Bladet kom mig til Hjelp, og lærte mig, at det var Alvor. Er da hiin Plads bleven ledig? Dog ikke ved et sørgeligt Tilfælde? Ak jo! Tingen er kun alt for rimelig: thi i samme Blads Nyheds-Artikel fortælles, at den store Afgudsslange i Dyrehaven har slugt to levende Ænder, og jeg frygter meget for, at det just har været Nr. 1 og Nr. 3; den tredie And, som den, „uagtet Eierens gjentagne Forsøg, ikke var at formaae til at tage til sig", har upaatvivlelig været Nr. 2, thi Fanden fare i Hollænderen (da Slangen er fra Java, er den jo egenlig en Hollænder), han veed nok hvad der smager og hvad der ikke smager.

Ulykkelige And! (jeg mener Nr. 1, thi Nr. 3

---

*) (Sibbern:) „I Anledning af Flyvepostens Nr. 42" (Nærv. Bind, S. 434 ff.) med Motto: Facit indignatio versus. Kbhvnsposten 1828, Nr. 49, 50 og 52.

Ny Anm.

smutter nok igjennem.) Som Jonas i Hvalfiskens Bug, sidder den nu i Afgudsslangens Indvolde, og kan hverken leve eller døe, thi jeg sporer tydelig, at dens sidste Blad er redigeret fra dette Sted. Fjernt maa den høre den af Göthe beundrede Hund gjøe, og kan ikke ile hen, og styrte sig ned for dens Fødder. Stille sidder den, og tænker: Herre Gud! hvad ere dog vi Ænder!

Og til alle disse Ulykker kommer endnu, at Tallotteriet er nær ved at sprænges.

Mel. Herre! hvad skal Enden blive?

11.

Spørgsmaal.

(Kjøbenhavns flyvende Post, 1828, Nr. 101.)

Hvo har lært Professor T. Baden at skrive Dansk? — Hans bekjendte sønlige Kjærlighed vil sagtens forbyde ham at svare: „Min Fader."

Spørgsmaalet, hvortil mange af denne lærde og smagfulde Mands nyeste Opuscula kunde give Anledning, er nærmest fremkaldt ved hans i sidste Nummer af Kjøbenhavnsposten indrykkede Recension (jeg kalder Artiklen saaledes, thi dens udvortes Form viser, at den skal forestille en saadan) over Rahbeks og Nyerups Bidrag til en Udsigt over dansk

Digtekunst under Kong Christian den 7de, 1ste Deel.

Vor fortræffelige Criticus begynder med at kalde dette Værk „en critisk Lystskov for videnskabelig dannede Læsere, hvis Mage Ingen har seet, eller vil faae at see." Hvis denne Compliment er grundet, da maa Bogen have et uendeligt lille Publicum, maaskee ikke bestaaende af flere end den sjeldne Recensent, der, betragtet som videnskabelig dannet Læser, vist nok er en rara avis, „hvis Mage Ingen har seet, eller vil faae at see."

Han fortsætter nu Lignelsen om Lystskoven, og siger: „Veilederen er selv en Scàliger, og hans Veiledning en Hypercriticus." En skjøn Modsætning, hvis hele fuldstændige Indhold mine ringe Kræfter ikke formaae at udvikle.

Efter et langt, fra Bogen selv hentet Citat, der omhandler Jacob Badens Fortjenester, tager endelig vor Critiker, hvis Taushed under det lange Citat var beklagelig, igjen til Orde i sin sædvanlige Stiil, og fremstiller følgende Sætning, der kan tjene til et Mønster i dansk Construction: „Til de Exempler paa denne Kunstdommers (Jacob Badens) Selvstændighed i Critikens af ham fulgte Grundsætninger, som ere anførte i de i Kjøbenhavnsposten Nr. 39 d. A. meddeelte Bidrag til Jacob Badens Levnetsbeskrivelse, kan lægges det, som her S. 231 anføres om hans

Sammentræffen med J. J. Engel i den Jagttagelse, at et Værk er saa meget mere digterisk, jo mere sammensat Form det har." — Denne Phrase er næsten ligesaa dansk, som den noget efter følgende: „Af samme Mening var Jacob Baden, handlende de vi seculi in constituenda re scholastica."

Hvad der har givet Anledning til Spørgsmaalet i nærværende Linier, er klart. Men alle Læsere af Ovenstaaende (kun med Undtagelse af dem, hvis Mage Ingen har seet, eller vil faae at see) ville uden Tvivl finde det overflødigt.

12.

Ny Udgave
af
den forlangte Indrykkelse
under
Kjøbenhavns-Posten for i Mandags,
forsynet med en Commentarius perpetuus.

(Kjøbenhavns flyvende Post, 1830, Nr. 34.)

Argumentum.

Der gives i den journalistiske Bedemandsstiil et Participium af tre uregelmæssige Sammenlignings-

grader, nemlig i Positivus „Meddeelt", i Comparativus „Indsendt", i Superlativus „Forlangt indrykket". Vel have de Uindviede i den journalistiske Grammatik den Mening, at ethvert Bidrag, som optages i et Blad, maa være „forlangt indrykket", da det ikke er rimeligt, at Nogen skulde „meddele" eller „indsende" et Bidrag, med Forlangende om, at det ikke maa indrykkes. Men en saadan Forestilling reiser sig kun af Mangel paa Kundskab i den journalistiske Sprogbrug. Et Bidrag faaer slet ingen Overskrift, naar Redacteuren i alle Henseender bifalder det; det kaldes meddeelt, naar han har en ringe Tvivl om dets Passelighed; det kaldes indsendt, naar han vil vælte Skylden derfor paa en Anden; og endelig faaer det Navn af forlangt indrykket, naar Redacteuren, som ikke altid er Herre i sit Huus, bliver nødsaget til at lystre en Andens Commando. Nærværende Bidrags Titel viser, at det er en saadan Superlativ; og dets Plads viser endydermere, at det er en ny Superlativ af Superlativen, eftersom det stod under Bladet, istedetfor i Bladet; thi da Redacteuren naturligviis ikke kan have meent dermed, at det var under hans Blads Værdighed, saa maa han have indrømmet det den omtalte Plads, for derved at tilkjendegive, at da han neppe er ansvarlig for hvad der staaer i hans Blad, saa er han det endnu mindre for hvad der staaer udenfor det.

(Forlangt indrykket.)

Johan Ludvig Heiberg! Husk paa hvad Ende det tog med Jens Immanuel Baggesen. Vend om! Det er endnu god Tid; men det kan snart blive for silbigt for Dig. Lad ikke Danmark sørge over Dine Gjerninger saa dybt, som Du maa ønske, at det skulde sørge ved Din Baare.

Commentarius perpetuus.

Joh. Ludv. Heib. — En imposant, pathetisk Begyndelse, som lader ane noget Hemmelighedsfuldt, noget Stort. Neppe er den Paagjældende saaledes bleven tiltalt, siden den Tid, da der ovenpaa dette Udraab fulgte det Spørgsmaal: „Forsager Du Djævelen og alle hans Gjerninger?" — Her er det forresten at beklage, at den Paagjældendes Navn er saa kort. Dersom det havde været tre Gange saa langt, saa var Effecten ogsaa bleven tre Gange saa stor; men dette kan ikke med Billighed tilregnes vor Forfatter. Hvis altsaa den Steen, hvorpaa han har indskrevet dette ubetydelige Navn, ikke engang duer til at slaae en Hund ihjel med, saa er Skylden ikke Forfatterens, men ene Navnets; og Himlen maa da forlade Dem, som ikke sørgede for at den Paagjældende fik flere Navne i Daaben.

Husk paa hvad Ende det tog med J. J

Bagg. — Her har Forf. udentvivl tænkt paa det classiske Sted i Holbergs Julestue (7de Scene), hvor det hedder:

> Magdelone. Hvorledes gik det ikke Christopher von Bremen? — — — Hvorledes gik det ikke Jeremias Tobakspinder? — — — Hvorledes gik det ikke Henrich Smørblomsters Døttre?
>
> Jeronimus. Hvordan gik det Henrich Paaskelillies, Henrich Smørkringels, Henrich Suurkaals Døttre? Hvilken forbandet Snak! hvilke Exempler!

Med alt det, er Forfatterens Spørgsmaal dog ikke blot originalt, men det tilhyllede Svar, som findes deri, er ogsaa vel grundet. Thi hvad Ende tog det med Baggesen? Den samme Ende, som det vil tage med os Alle; og denne Yttring af Forf. har følgelig den sjeldne Fordeel at være udisputeerlig sand.

Vend om! — Her hàr Forf. aabenbar tænkt paa Commandantens Røst i Don Juan. Virkelig klinger ogsaa dette Udraab som en Commando fra Underverdenen, og svarer fuldkommen til den pathetiske Begyndelse.

Det er endnu god Tid. — Man seer heraf, at den Paagjældende endnu kan give sig god Tid, inden han vender om.

Men det kan snart blive for silbigt for Dig. — „Snart" staaer her poëtice et eleganter istedetfor „langt om længe"; thi da der, ifølge det

Foregaaende, endnu er god Tid, saa kan det ikke „snart“ blive for silbigt. I Øvrigt tjener denne tilsyneladende Modsigelse til at danne et Indifferens-punct, hvorigjennem Enden kan forbinde sig med Begyndelsen, som vi nu skulle see.

Lad ikke &c. ad fin. — Den pathetiske Begyndelse gaaer igjennem den indifferente Midte over til en elegisk Slutning; det begynder med Skræk, og ender med Medlidenhed. Man seer, at Forf. kjender sin Aristoteles, i det mindste lige saa godt, som den babyloniske Sprog-Forvirrer kjender sin Aristophanes.

13.

I Anledning af Prof. Hjorts Svar paa mit Spørgsmaal.

(Kjøbenhavns flyvende Post, 1830, Nr. 52.)

I den flyvende Post Nr. 47 havde jeg forelagt Prof. Hjort det Spørgsmaal: „Hvoraf veed han, at Selskabet (nemlig Redactionen af Maanedsskrift for Litteratur) har modarbeidet Artiklen Nr. 2 over Rolf Krage?“ og: „hvoraf veed han, at den første

Artikel er Udtryk for Selskabets Mening, den anden for et enkelt Medlems?" — Herpaa har nu Prof. Hjort (i Kjøbenhavns-Posten Nr. 99) svaret, at „han veed det af begge disse Artikler selv." Ifald saa er, da har man Intet at bebreide ham; men lader os undersøge Maaden, hvorpaa han af disse to Artikler udleder sin Kundskab.

Prof. Hjort citerer af den første Artikel nogle Steder, der indeholde en varm Erkjendelse af Oehlenschlägers Fortjenester af den nordiske Digtekunst i Almindelighed, uden specielt Hensyn paa Digtet „Hrolf Krake". Men Forfatteren af Artiklen Nr. 2 er jo gaaet ud fra samme Synspunct, og har paa flere Steder deels atter henviist til hine Yttringer, deels gjentaget dem i andre, ikke mindre stærke Udtryk, f. Ex. hvor han siger, at „Helge" og „Nordens Guder" (paa hvilke den første Anmelder jo ogsaa især tager Hensyn), ere et Par af de betydeligste Værker i vor Litteratur, en Anskuelse, som jeg jo ogsaa ved andre Leiligheder har fremsat, f. Ex. i Recensionen over „Tegnérs Frithiof", og i min „Nordische Mythologie", saa at begge Forfatterne ere i fuldkommen Harmonie i denne Henseende. Men Prof. Hjort siger endydermere: „At det er Selskabet eller Redactionen, som her taler, seer Enhver." Det var meget. I det mindste seer jeg det ikke, uagtet jeg selv hører til Selskabet eller til Redactionen.

Hvoraf seer Enhver det? Derom har Prof. Hjort ikke oplyst os. Jeg indseer ikke, at han kan grunde denne sin Vildfarelse paa andet end paa den intetsigende Omstændighed, at Forf. til den første Artikel siger „Vi“, men Forf. til den anden siger „Jeg“. Hvis altsaa, ved en ny Udgave af Maanedsskriftet, den første Forfatter forandrede sit „Vi“ til „Jeg“, og den anden sit „Jeg“ til „Vi“, saa vilde den anden Artikel blive Udtryk for Selskabets Anskuelse, den første for en individuel Mening. Vel kan jeg neppe troe, at Prof. Hjort vil kaste Publicum Blaar i Øinene paa saa ubehændig en Maade; men paa den anden Side veed jeg heller ikke, paa hvad andet Argument end dette, han skulde kunne støtte sit Udsagn. Han vedbliver, og siger, at det i første Artikel aflagte Vidnesbyrd om Kjærlighed til Digteren „kunde blot have Betydning, end sige ansees for passende, i det eneste Tilfælde, at Selskabet kunde frygte for, at dets Kjærlighed til Digteren skulde blive omtvivlet eller miskjendt, naar Vidnesbyrdet ikke aflagdes.“ Men det er jo heller ikke Selskabet, det er Forfatteren til første Artikel, som har aflagt dette Vidnesbyrd. Det er jo ikke nyt, at en Recensent eller Anmelder aflægger Vidnesbyrd om sin Kjærlighed til den bedømte Forfatter. Dette har den „Betydning“, at Recensenten eller Anmelderen har Kjærlighed til ham, og hvorfor skulde denne Kjærlighed og dens Yttring

ikke være „passende" i den første Critik, som en litterær Journal giver over en af Nationens største Digtere? Forresten har jo, som sagt, den anden Forfatter aflagt det samme Vidnesbyrd, saavel implicite, som explicite, saavel i den omtalte Recension, som paa mange andre Steder; og kan denne Følelse ikke meget vel bestaae ved Siden af en Misbilligelse af mangfoldige Ting i Rolf Krage? Kun en Fanatiker kan slutte, at Den, som ikke elsker Rolf Krage, maa hade Oehlenschläger, eller at Den, som elsker Oehlenschläger, ogsaa maa elske Rolf Krage. At Prof. Hjort ikke har beviist sin Paastand, det maae vel selv „de billigste Læsere indrømme." At den er et „usandfærdigt Opspind", følger vel ikke deraf, thi den kunde være sand, uagtet den er ubeviist. Men som indviet i Redactionens Forhandlinger, kunde jeg vide, at den var usand, og qualificere den som usandfærdigt Opspind, hvilket jeg vedbliver at erklære den for.

Prof. Hjort troer at finde „et nyt Beviis for Selskabets Misfornøielse med denne Recension", i den Omstændighed, „at anden Deel af Oehlenschlägers poetiske Skrifter er bleven recenseret af et andet Medlem." — Hillemænd! hvor dog Prof. Hjort er nøie bekjendt med Redactionens private Forhandlinger! — Hvoraf veed han for det Første, at denne Recension er skreven af et andet „Medlem?" Han skulde nævne dette „Medlem" reent ud, saa kunde dog vi

stakkels Redacteurer faae at vide, hvo af os det var. Og naar han nu ogsaa er vis paa, at Recensenten ikke er mig, hvoraf veed han da, at Selskabet ikke har villet tillade mig at recensere Bogen? Kunde det ikke være muligt, at jeg selv havde undslaaet mig derfor? — Gode Professor Hjort! De nedstammer vist fra Hollændere, thi jeg mærker, at De har Deres Spioner allevegne. Gjør mig snart den Tjeneste at betroe mig nogle flere af Deres Hemmeligheder; thi jeg kan vist komme efter utrolige Ting angaaende mine Med-Redacteurer. Men dersom De ikke er en slettere Sophist end jeg, saa giv mig bedre Beviser for Sandheden af Deres Beretninger; thi hidindtil kan jeg ikke sige om Dem, hvad De siger om mig: at „jeg har et stort Talent til at skjule, at den unægtelige Sandhed, jeg fremfører, slet ikke indeholder Det, som jeg uddrager af den." Deres „unægtelige Sandhed" ere Citaterne af Maanedsskriftet; men hvor lidet Det, som De uddrager deraf, er „indeholdt deri", denne Mangel er sandelig ikke „skjult" med noget „stort Talent."

14.

Litterær Fanatisme.

(Kjøbenhavns flyvende Post, 1830, Nr. 87.)

Under Titel: „Oehlenschläger, bedømt af Henrik Steffens", leverede Kjøbenhavns-Posten for ikke længe siden (Nr. 152 og 153) en Artikel, som ret characteriserer et velbekjendt litterært Parties blinde Tillid til visse Autoriteter, dets udelukkende Forkjærlighed for visse iforveien stipulerede Resultater, forenet med Ligegyldighed for Maaden, hvorpaa disse Resultater ere blevne udbragte. Oehlenschlägers Navn har det Uheld at være dette Parties Løsen og Parole. For at bedømme en Afhandling eller Anmeldelse af denne Digters Værker, spørge vore Fanatikere: „Hvad er Resultatet? Bliver han rost eller dadlet?" Først naar dette Spørgsmaal er besvaret, kunne de dømme i Sagen: den Afhandling, hvori han roses, er god; og den, hvori han dadles, er slet. Men hvad litterær Værdi har vel det blotte Resultat, adskilt fra den Bevægelse i Tanken, hvorved det er opstaaet? Det er — for at bruge et allerede tilforn anvendt Billede — ikke andet end en Forstening i Erkjendelsen, og maa falde denne ligesaa meget til Besvær, som

visse materielle Forsteninger besvære Legemet, og derfor ogsaa affondres ved Hjelp af den chirurgiske Kniv. Fanatikerne have den samme Sygdom som de gamle Mænd, hos hvilke de bløde Dele ossificeres. Men Videnskaben existerer kun i Erkjendelsen, og denne bestaaer ikke i Besiddelsen af Videnskabens Resultater; den findes kun i Besiddelsen af den Udvikling, hvori de fremkomme; denne er paa eengang Videnskabens Instrument og Videnskaben selv. Men de litterære Fanatikere ere kjendelige derved, at Alt hvad der i vor Erkjendelse skulde, ifølge sin Natur, være bevægeligt og flydende, chrystalliserer sig hos dem, og antager en forstenet, uigjennemtrængelig Tilstand. De bemægtige sig kun Bundfaldet af Erkjendelsen; for dem er Videnskaben kun Resultater, Sandheden kun Autoriteter. Man kunde skrive en heel Afhandling for dem, indeholdende blot de Ord: ba, be, bi, bo, bu, ab, eb, ib, ob, ub, o. s. v.; naar den kun sluttede med det Resultat: „Ergo er Oehlenschläger en stor Digter", saa vilde de kalde den fortræffelig. Det er omtrent saaledes, at Steffens har skrevet for dem; og Kjøbenhavns-Postens F. (vil sige: Fanatiker) har ogsaa strax affagt sin gunstige Dom.

Tingen er følgende: Den tydske Udgave af Oehlenschlägers Værker er paa eengang bleven Gjenstand for en dobbelt Anmeldelse. Den ene, i

„Blätter für literarische Unterhaltung", er af en Anonym; den indskrænker sig for det meste til de to første Bind, eller Selv-Biographien, og er i det Hele mere dadlende end rosende. Den anden derimod er af Steffens, og er mere rosende end dadlende. Her er ikke Stedet at undersøge, hvo af de tvende Anmeldere der har bedømt Oehlenschläger retfærdigst, eller hvo der har udbragt det rigtigste Resultat. Men Det, hvorpaa det her kommer an, er den uimodsigelige Sandhed, at den anonyme Anmelder har fremsat sine Anskuelser i en grundig, videnskabelig Tankegang, der følgelig frembyder en Mængde Støttepuncter, saavel for Den der vil befæste hans Resultater, som for Den der vil gjendrive dem; hvorimod den af Steffens forfattede Anmeldelse er et Aggregat af usammenhængende Ideer, fremsatte paa en dunkel Maade, uden al Logik, paa mange Steder meningsløs, og streifende over i Regionen af det dobbelte Galimatias, og i sin Totalitet næsten uforstaaelig. Ikke desmindre har Hr. F. ikke undseet sig ved at sige: at den anonyme Anmeldelse ikke „kan egne sig til videnskabelig Omtale", (en saadan har Hr. F. vel ogsaa havt andre Grunde til at spare sig), hvorimod „Yttringer af Philosophen og Digteren Henrik Steffens i saameget desstørre Grad have Krav paa den litterære Almeenheds Opmærksomhed." (Dog har Hr. F., formodentlig af samme gyldige Grunde,

indskrænket sin videnskabelige Omtale til en træsko-tung Oversættelse af de philosophisk-digteriske Ytringer).

Hvorledes, maa man vel spørge, har Nogen Mod til at fremsætte slige Absurditeter? Hvad kan det gavne Almeenheden at læse Oehlenschlägers Berømmelse i en confus Afhandling, som intet Fornuftvæsen kan forstaae? Derimod vilde det i høi Grad være gavnligt for Digteren og for Nationen, om den anonyme Anmelders consequent gjennemtænkte og videnskabeligt udviklede Anklage blev gjendreven ligesaa grundigt som den er fremsat. Men om denne Afhandling siger Hr. F., at den egner sig ikke til videnskabelig Omtale. Dette maa da formodentlig, naar det skal oversættes fra Fanatikernes Sprog, lyde saaledes: En Afhandling, hvori Oehlenschläger dadles af en Anonym, er ikke værd at tage i Betragtning; men en Afhandling, hvori Oehlenschläger roses af Steffens, er af største Vigtighed; thi Resultat og Autoritet ere det Eneste, der egner sig til videnskabelig Omtale.

Dog har Hr. F. ogsaa med andre Vaaben prøvet paa at slaae den anonyme Anmeldelse ihjel; og disse ere da, som man kunde formode, udelukkende hentede fra det fanatiske Parties velbekjendte Tøihuus. Han siger, at Anmeldelsen er „umiskjendeligen udsprungen af lav Dadlesyge, Spottelyst og Animositet",

fremdeles, at den er et „nyt smaaligt Forsøg paa at beklippe Laurbærkrandsen om vor hædrede Landsmands Tinding." Det er i sin Orden, at Fanatikerne blot kjende fanatiske Motiver. Det eneste, endog kun tilsyneladende Beviis, som Hr. F. anfører for sin Paastand, er Anonymens Critik af Titelen. Hr. F. er bleven saa vred over denne Tirade i Anmeldelsen, at han har glemt at gjendrive den, thi han har endnu ikke forklaret os, hvorledes en første Samling kan kaldes „Ausgabe letzter Hand". — Endelig forsikkrer han, at Anmeldelsen, paa Grund af de slette Motiver, „vistnok saare lettelig lader slutte til den urene Kilde, hvorfra man her i Hovedstaden temmelig almindelig har udledet den". Om en F.'s Slutninger er her naturligviis ikke Talen, men vel gad man kjende den urene Kilde, hvorfra man her i Hovedstaden temmelig almindelig udleder Anmeldelsen; thi ihvorvel Forf. til nærværende Artikel ogsaa lever i Hovedstaden, saa har han dog endnu ikke erfaret nogen almindelig Mening om den urene Kilde, endskjøndt han vel har hørt Enkelte gjætte paa Tieck. Men man maatte forstaae sig meget lidt paa Stiil, og kjende saare lidt til Tiecks individuelle Fremstillingsmaade, for at lade sig Sligt indbilde. Vel er Tieck i sin Recension over Correggio kommen omtrent til de samme Resultater, som den anonyme Anmelder; men hvo som har Sands for mere end

Resultatet, vil vide at skjelne mellem den aldeles forskjellige Udvikling deraf, og ikke forundre sig over, at Flere komme ad forskjellige Veie til det samme Maal. Hvad man imidlertid bør haabe, og hvad der ogsaa er al Grund til at formode, er at Anmeldelsen er skreven i Tydskland og af en Tydsker, thi det vilde være uanstændigt, om en Landsmand benyttede fremmede Blade til at rive ned paa vore udmærkede Mænd. Lader os mellem os selv indbyrdes spalte os, saa meget som vi ville, i forskjellige Partier, og føre Krig med vore litterære Anskuelser; men imod de Fremmede bør vi staae som en enig Familie, og ikke, ved at udbrede vor egen Skam, gjøre os selv foragtede. Al Strid bør desuden føres saaledes, at man skaaner et høiere Foreningspunct, under hvilket den kan bilægges. Skulde ei engang Nationaliteten være et saadant, da er det at befrygte, at man intetsteds vil finde det.

15.

Til Kjøbenhavns-Postens Redermann.

(Kjøbenhavns flyvende Post, 1830, Nr. 137.)

Kjøbenhavns-Postens Redermann vil ikke vide af, at han er tunghør; hans sidste Svar er imidlertid det bedste Beviis derpaa. Maaskee veed han heller ikke, at han stammer? Ih nu, det behøver han jo ikke at bryde sig om. At være tunghør, og stamme, er endnu langt fra at være døvstum. Og forresten er jo Manden meget brav. Det er om ham, det hedder: „Dersom den Mand ikke var lidt tunghør, og stammede, saa var han bestemt den behageligste Mand i Omgang, ligesom han allerede er een af Fædrelandets meest udmærkede Forfattere.“

16.

Om Naturhistoriens Studium i Danmark.

(Kjøbenhavns flyvende Post, 1830, Nr. 143.)

En ringe Begyndelse kan undertiden have en velsignet Fremgang. Dette maa den flyvende Post bekjende, som efter at have givet det første Stød til Naturhistoriens populaire Behandling her i Landet, allerede seer sine Bestræbelser kronede med større Held end den turde haabe. Det er nu kun halvtredie Aar siden, at den flyvende Post brød Isen, ved at give „Et lidet Bidrag til Ændernes Naturhistorie" (Aargangen 1828, Nr. 42)*); og allerede nu see vi Naturhistorien heldigen dyrket der hvor man allerhelst maatte ønske det, nemlig i Kjøbenhavns-Posten, hvis altomfattende Favn er en sand Noahs-Ark, hvori de rene og urene Dyr broderligen ligge ved Siden af hverandre.

Hvad den flyvende Post i sit omtalte Bidrag gik ud fra, var den Parallelisme, som finder Sted i Dyreriget, en Gjenstand, hvorom Zoologen Herrmann har skrevet en heel Bog in Quarto. Med Fornøielse seer man, at dette vigtige Synspunct netop er lagt til Grund for Kjøbenhavns-Postens fortsatte Bestræbelser i Faget. Da det sømmer sig for den flyvende

---

*) Ovenfor S. 434 ff.

Post at glæde sig over de naturhistoriske Forskninger, til hvilke den selv har givet den første Impuls, og at lægge sin Glæde for Dagen, ved at tage Deel i Fremgangen, og virke til at lede den endnu videre, saa gjør den sig en Fornøielse af at meddele nedenstaaende Bidrag, hvori den uomtvistelige Affinitet mellem Anas Copista og syv andre Dyr er sat i det klareste Lys. Men for ikke at prale af fremmede Fjer (allermindst af Ande- og Copist-Fjer), for tvertimod at vise, hvor meget denne nye Parallelisme støtter sig paa den af Kjøbenhavns-Posten opstillede, ja endog blot har været mulig under Forudsætning af dette Blads store Opdagelser i Videnskaben, vil den flyvende Post, besjælet af sand Taknemmelighed anføre, ligeoverfor sit eget nye Bidrag, dets naturhistoriske Forgænger i Kjøbenhavns-Posten.

At i Øvrigt de syv Dyrs Begyndelses-Bogstaver ikke danne noget Acrostichon, saaledes som i Kjøbenhavns-Posten, forringer vel Skjønheden i Fremstillingens Form, men fortjener dog snarere at roses, eftersom denne og lignende Regler paalægge en unødvendig Tvang, og følgelig ere til Hinder i den grundige Undersøgelse af Sandheden. NB. Man behage, under Læsningen af det Følgende, at eftersee de ved Tallene betegnede Noter, som indeholde nødvendige Oplysninger for de med Naturhistorien endnu ikke noksom bekjendte Læsere.

(Af Kjøbenhavns-Posten Nr. 274.)

Et Par Ord om Literaturens og Flyvepostens „Zierlich“.

(Meddeelt.)

Man vil i den senere Tid af Flyveposten have erfaret, at Kjøbenhavnspostens Ledermann*) er baade tunghør og stammende. Akkurat omvendt forholder det sig med Flyvepostens Zierlich: han er ikke alene fri for enhver Legemsfeil, men han er endogsaa i Besiddelse af de skarpeste og fuldkomneste Sandser. Han har Kattens Blik, Hundens Lugt, Æselets Øre — — dog — det vil kun sige Lidt: han er baade Alpha og Omega — det hele Alphabet, ja! den hele ABC vilde ikke være tilstrækkelig til at omfatte hans glimrende Egenskaber. Han ligner saaledes:

Hjorten — i Lethed. Som den har han viist, at han „kan langt omreise“, og det i en Hast. Om

---

*) Formodentlig eet af dens Bude — en pensioneret Theaterdigter, der fortjener lidt aparte ved litterairt Arbeide — Brødnid, lutter Brødnid!

(Den flyvende Posts fortsatte Jagttagelser.)

Et Par Ord om Maculaturens og Kbh. Postens „Ledermann".

(Befalt indrykket.)

Man vil i den senere Tid af Kjøbenhavns-Posten have erfaret, at samme Post-Comptoirs Ledermann*) er baade tunghør og stammende. Accurat omvendt forholder det sig med et vist andet Comptoirs Klister: hiin stammer, i Qualitet af Skribent, denne er tunghør, i Qualitet af Auscultant; men disse Tvende ere Eet, og dette Individ har Kattens Tvvagtighed, Hundens Afhængighed, Æselets Skryden — — dog — det vil kun sige Lidt: han er baade Ledermann og Klister — det hele Alphabet vilde være for meget, men APL ikke tilstrækkeligt til at omspænde hans Egenskabers Tykkelse. 1) Han ligner saaledes:

Den tydske Hjort — i Tæthed. Som den har han viist, at han ei engang kan holde tæt med

---

*) Upaatvivlelig dens Udgiver — en tituleret Copist, der fortjener lidt aparte ved litterairt Haand-Arbeide — Fingerkløe, lutter Fingerkløe!

han ogsaa „høit mon kneise", vides ikke; men Hjorten skal jo i alt Fald have Noget for sig selv.

Elephanten — i Tamhed. Hermed menes hans artige Opførsel og pene Manerer. I ægte Humanitet giver han ikke nogen Elephant Noget efter.

Iglen. Om ham er det, der staaer skrevet:

„Man slige Igler seer paa Landet:
De andre finder man i Vandet."

Bjørnen. Som denne har han nemlig sin Force i Trudsler; om han ogsaa „om Vinteren paa Labben suger", vides imidlertid ikke bestemt.

Edderkoppen. Dette Dyr ligner han i Sindrighed. De spinde begge; men hans Spind kaldes Hjernespind. Da det imidlertid, som man seer af Navnet, spindes og udvikles i Hjernen, saa maa man antage, at han har Fluer i Hovedet.

Ræven. Med dette Dyr har han en Hovedlighed — det er at sige: han ligner det med Hensyn til Hovedet. Han og Ræven ere, hvad man kalder gode Hoveder. Om „Bondens Gaaseflok han skader", vides ikke, men at han er en Nar

hvad han ikke veed. 2) Om han ogsaa kunde skrive „tolv Paragrapher", vides ikke; men Hjorten skal jo i alt Fald have Noget for sig selv.

Vielfraßen — i Tomhed. 3) Hermed menes hans arrige Opførsel og gemene Manerer. 4) I ægte Bestialitet giver han ikke nogen Bestie Noget efter.

Anas Torkillus. Om ham er det, der staaer skrevet:
„Snavset er aldrig saa tyndt, at det jo er
tykkere end Vand." 5)

Den gregorianske Bjørn. 6) Som denne har han nemlig sin Force i Ingenting; at derfor hans Læser, især „om Sommeren, 7) paa Labben suger", vides bestemt.

Wedderkoppen. Dette Dyr ligner han som Copist. De væve begge; og deres Væv kaldes Kjøbenhavns-Postens Vadmel. Da det imidlertid, som man seer af Navnet, væves og udvikles i Posten, saa maa man antage, at de vaade Sommere ere af Indflydelse derpaa.

Toldgrisen. 8) Med dette Dyr har han en Hovedlighed — det er at sige: han ligner det, forsaavidt som han ikke har Hoved. Han og Toldgrisen ere, hvad man kalder hovedløse Væsener. Om han selv engang vil blive Posekiger, vides

efter Gjæs*), er vist nok; at han derimod hopper efter Digterkronen, som Ræven efter Rønnebærrene, er Bagtalelse.

Gedebukken. Dette Dyr ligner han i Værdighed. At han „er stolt af Skjægget“, har jeg aldrig hørt; men derimod er han „til Vrede let opægget“, og gaaer da, som Gedebukken, immer løs paa Folk med Hovedet.

I det Hele kan man sige om ham, som om Aben, at han „blandt Dyrene
Meest findes lig et Menneske“ — og

dette maa i Korthed være hans Mærke og Signalement; fuldstændigt at udvikle og nøiagtigt at afridse hans Evner, Talenter og Færdigheder maa overlades en haardere Pen og et stærkere Hoved: Hensigten af nærværende Meddelelse var kun at levere et lille Bidrag til hans Naturhistorie.

---

*) Er det de andersenske? — spørger Læseren.

ikke, men at han allerede er en Nar efter Gjæs,*) er vist nok; at han derimod hopper efter Andre, end dem som lokke ham med et Manuscript, er Bagtalelse.

Den poetiske Gedebuk. 10) Dette Dyr ligner han i Færdighed. 11) At han „er stolt af Skjægget", har jeg aldrig hørt; men derimod er han „til Vrede let opægget", og gaaer da, som den poetiske Gedebuk, immer løs paa Folk med Halen. 12)

I det Hele kan man sige om ham, som om Aben, 13)

„At han iblandt Copisterne
„Meest findes lig et Menneske" — og

dette maa i Korthed være hans Mærke og Signalement; fuldstændigt at udvikle og nøiagtigt at afridse hans Evner, Talenter og Færdigheder, kan roligt overlades hans egen Pen og hans egen Hovedløshed: Hensigten af nærværende befalte Indrykkelse var kun at levere et nyt Bidrag til hans Naturhistorie.

---

*) Er det det andersenske „Pjat Pjat"? — spørger Læseren. 9)

Noter til yderligere Oplysning.

1) Derfor følger ogsaa det tydske Ord Junge ovenpaa.

2) Saasom Forhandlingerne i Maanedsskrift for Litteratur.

3) Thi hvor hurtigt han fordøier, er viist i Bidraget til Ændernes Naturhistorie.

4) De sidste bestaae iblandt andet deri, at han klemmer sig imellem to Træer, for at bevirke Tomheden. Saaledes slugte han nylig en Comité directeur, og klemte den fra sig i Skikkelse af en „Kommitteedirekteur". Vid. Kjøbenhavns-Posten Nr. 246, paa 2den Spalte af 1ste Side.

5) Dette staaer nemlig skrevet i Bidraget til Ændernes Naturhistorie.

6) Ligesom man skjelner mellem den julianske og gregorianske Calender, saaledes bør man ogsaa skjelne mellem den julianske og den gregorianske Bjørn, thi de ere meget forskjellige, uagtet de begge ere Bjørne. Hiin har sit Navn af Stifteren af Keiser Tiberii Throne, Julius Cæsar; denne af Pave Gregorius den Syvende, accurat ligesom de tvende Calendere.

7) Eftersom Vinterfoderet, nemlig det kongelige Theater, er det eneste, som feder.

8) Den er mærket J. W.

9) Thi dette Digt stod i Kbhvns-Posten Nr. 223.

10) Den Samme, til hvem der blev sagt:

„Har Du gjort ham mere sikker
Ved Dit Gedebukke-Spring?"

11) Nemlig Færdighed i at skrive Epistler til den flyvende Post.
12) Fordi han ikke har Hoved. Af samme Grund forklares, hvi han ikke er stolt af Skjægget.
13) Copisten i Dyreriget.

17.

Kjøbenhavns-Postens dobbelte Kors.

(Kjøbenhavns flyvende Post, 1834, Interimsblad Nr. 18.)

Mange ere de Kors, hvorunder en stakkels Forfatter maa sukke. Censuren er endda ikke det værste. Værre er den Tankeløshed, hvormed Mange læse og bedømme hans Skrifter. Paa Grund heraf er det i sin Orden, at det i Kjøbenhavns-Posten Nr. 57 og 58 indrykkede første „Bidrag til Flyvepoften af 1834" er undertegnet med et dobbelt Kors. Gid nu kun ikke det andet Bidrag, som vi have ivente, maa blive undertegnet med et firedobbelt!

Det Ubehageligste ved Tingen er, at Dobbel-Korset er i Hovedsagen enigt med mig, og kun indbilder sig, at vi ere uenige. Er det nu ikke tungt,

at vi, istedenfor at strides om en virkelig Gjenstand, der kunde være interessant baade for Publicum og for os selv, maae spilde Tiden og de rene Blade paa den formale Dispute om hvorvidt vi ere enige, eller ei? Og dog kan det ikke undgaaes.

Men hvis Dobbel-Korset ikke har forstaaet mig, er Skylden da dets egen, eller min? Jeg seer ikke rettere, end at den er Korsets. Thi Enhver kan dog vel see, at det Par Linier i den flyvende Post*), hvilke det har gjort til Gjenstand for sin Critik, ingenlunde gjorde Fordring paa at være en Fremstilling af et Tidsrum i vor Litteratur, men at det kom som et Exempel, analogt med de iforveien anførte Exempler om Göthe, om Voltaire, o. s. v., saa at det blot fremstilte nogle Laanesætninger af vor Litteratur-Historie, hvilke jeg følgelig ikke kunde have isinde at bevise, (thi det gjør man ikke ved Laanesætninger), mod hvilke jeg ei engang troede, at nogen væsenlig Indvending kunde opstaae, og til hvilke jeg endelig blot føiede en eneste ny Bemærkning: om de norskfødte Forfatteres Fortjenester af vor Litteratur. Da jeg følgelig i hiint aphoristiske Fragment, for sig selv betragtet, Intet har villet bevise, men tvertimod har støttet mig paa de deri fremsatte Facta, for ved dem

*) Om Digtermisundelse, Fl. Post 1834. Prof. Skr. 1861, III Bd., S. 397 ff.

at godtgjøre, at Digter-Misundelse heller ikke i hiint Tilfælde fandt Sted: saa er det en besynderlig Vildfarelse, at gaae paa Jagt efter logiske Feil i Beviserne for Det, der fremsættes uden Beviis. Hvo som havde Noget at indvende, ikke mod den hele Afhandling — thi i den findes en Art af Beviisførelse, som dog ikke gaaer ud paa Meer end Probabilitet — men imod de enkelte Facta eller Resultater, der staae som Udgangspuncter for Beviisførelsen, maatte følgelig, naar han ikke vilde gjøre Brud paa de for en Disputation gjældende Regler, indskrænke sig til at betragte hine Facta eller Resultater som Theses, hvis Gyldighed det ikke paaligger Forf. at bevise, men hvis Ugyldighed det derimod tilkommer Opponenten at godtgjøre. Det Eneste, her nu er at gjøre, for at bringe Orden i Undersøgelsen, er da, saavidt muligt, at slaae en Streg over alle de formale Indvendinger mod en Beviisførelse, der ikke existerer, og derimod udelukkende at møde de reale Indvendinger mod Rigtigheden af de af mig opstillede Facta eller Resultater i Form af Laanesætninger.

Hvad altsaa Dobbel-Korsets reale Indvendinger angaaer, da ere de for det meste kun tilsyneladende, og jeg kan forsikkre det om, at næsten enhver af dem faldt mig selv ind, dengang jeg nedskrev mine aphoristiske Bemærkninger, men jeg tænkte med det Samme, at hvo, som var lidt orienteret i Litteraturen, vilde

ogsaa selv kunne besvare sig dem. Da imidlertid den lærde Fremsætter af Indvendingerne, maaskee just formedelst sin store Lærdom i vor Litteraturhistorie, endnu ikke har overkommet at orientere sig i den; da han, fremdeles af lutter Respect for Chronologien, ikke har kunnet see hvad der ligger udenfor Tidsbestemmelserne; og endelig da han taler i en Tone, som viser, at han maa være en gevaltig Karl, uagtet han af Beskedenhed skjuler sit Navn, medens han dog med sine to Kors forkynder sig som Ridder og Dannebrogsmand i Litteraturhistorien: saa faaer jeg vel bide i det sure Æble, som offereres mig af saadan en Mand. Altsaa til Sagen:

Naar jeg siger, at „det norske Selskabs Opposition mod Ewald ogsaa hyppigen er skreven paa Misundelsens Regning“, saa er det ret pudseerligt, at see min lærde Antagonist gjennemsøge et heelt Bibliothek, for at finde, i hvilken Bog og hos hvilken Forfatter en saadan Yttring kan forekomme. Men har jeg da sagt, at det stod med rene Ord i nogen Bog eller hos nogen Forfatter? Min Mening var, at saaledes som hiin Opposition er skildret af saa Mange, har den hos Publicum vakt den Formening, at Misundelse var med i Spillet. I den hele Afhandling er det jo Publicums vildfarende Mening om Digterne, hvilken jeg søger at berigtige. Men Det kan nu vel Ingen nægte, at For-

fatterne have qualificeret det norske Selskabs Opposition med mange hadefulde Udtryk, hvilke, om de end ikke involvere Misundelse, dog ikke ere saa meget fjerne fra hvad der betegnes med dette Ord, at de jo hos Publicum lettelig kunne opvække Forestillingen derom. Da min Criticus i sine mangfoldige Citater ogsaa anfører en Afhandling af Oehlenschläger, hvori „det Elskværdige og Originale" i det norske Selskabs Retning omtales, saa vil jeg til Vederlag tjene ham med et andet Citat af samme Forfatter, nemlig af hans Novelle Digterbesøget (Prometheus, 4de Bind), det Sidste, der er skrevet over denne Gjenstand, og hvori det udtrykkelig hedder (S. 20): at Ewald blev „ubilligt og uskaansomt dadlet" af det norske Selskab, og at Dette var „den herskende Tone" i Selskabet. I Novellen, som — ihvor maadelig den end er — dog er bygget paa det virkelige Forhold mellem Ewald og det norske Selskab, er det Ewald selv, som beklager sig i hine Udtryk, ligesom han og (S. 19) bliver saa forundret over at en Normand besøger ham, at han udbryder: „Nu saa lever jeg vist ikke længe meer". I disse Ord er da vist nok en i Almindelighed norsk Opposition udtrykt. Naar man nu tillige mindes, at det norske Selskab antog sig Bredal, over hvem Ewald raillerede, saa kan Tanken om en med Misundelse nær forbunden Animositet ikke ligge saa fjernt

for den Uindviede. Que les gens d'esprit sont bêtes! Paa Dansk: Hvor de lærde Folk ere ubehjelpelige, naar det kommer an paa at forstaae en simpel Ting!

Med megen Selvtillid forsikkrer Criticus, at „Sagen er simpelthen (!) den", at jeg ikke har erindret, at norske Digtere havde leveret Bidrag til de Samlinger, som udgaves af det danske Selskab til de skjønne Videnskabers Fremme. Herimod kan jeg blot ligeledes forsikkre, at den lærde Mand tager feil, og at jeg meget godt erindrede, hvilke Arbeider af norske Digtere der stode i den danske Samling, og havde netop Dette for Øie, da jeg skrev, at det danske Selskab „sluttede sig i Grunden, uden at vide det, til det norske Selskabs Bestræbelser". Men uagtet det danske Selskabs Samlinger indeholdt flere norske Digteres Arbeider, kan Oppositionen mellem norske og danske Poeter ret vel betegnes ved begge Selskabers Samlinger, naar man tager Hensyn paa deres Redactioners Tendens. Desuden erindre man, at det ingenlunde vare de norske Digteres bedste og meest characteristiske Arbeider, der stode i den danske Samling, men kun saadanne, der vare lempede efter det danske Selskabs Fordringer. Naar Criticus endvidere formoder, at jeg har skrevet saaledes, „fordi Bogtrykkerdrengen stod ved Døren, og ventede paa Manuscript", da gjør denne Formodning hans Skarp-

sindighed ikke stor Ære, thi da den flyvende Post ikke udkommer paa bestemte Dage, saa kan hiin Forudsætning ikke vel finde Sted. Que les gens d'esprit sont bêtes! Paa Dansk: hvor de lærde Folk etc.

At Ewald, hvad den chronologiske Bestemmelse angaaer, stod midt imellem ældre og yngre norske Digtere, er vist ikke nogen Hemmelighed enten for mig eller Andre, og Criticus behøvede da ikke her at gjøre sin Lærdom Uleilighed, og udkramme sine Aarstal, thi Intet af alt Dette, og ligesaa lidt den Omstændighed, at de tidligere norske Digtere havde Indflydelse paa Ewald, og han igjen paa de sildigere, kan modbevise det Factum, at der alligevel var to Retninger i Litteraturen, endskjøndt disse ikke vare saa absolut adskilte, at de jo i visse Nuancer stødte sammen. Men hvorledes kan Nogen forlange, at jeg i hiint Par Ord i den flyvende Post skulde være gaaet ind i Detaillerne af Sagen?

Den Paastand hos min Criticus, at den comiske Poesie ikke er Poesie, og at Holberg ikke har grundlagt vor Poesie, forbi han istedenfor rørende eller pathetiske Digte blot har skrevet en Peder Paars (om hans Comedier og andre Bagateller tales ikke), beviser, saavidt jeg kan indsee, ikke Andet, end at vor lærde Korsdrager ikke holder saameget af det Comiske, som af det Følsomme og Høie; og dette er jo en meget vigtig Efterretning, som burde have været

gjentagen paa den anden Side af Bladet, i „Nyheds-Posten“.

Jeg har sagt, at „den ægte danske Sprogtones Kjendemærke er fornemmelig Simpelhed og Klarhed“. Herimod indvender mit critiske Kors, at „Fylde, Dybde, Afvexling og Kraft, eller Pragt og Glands, eller en vis anelsesrig Dunkelhed ere ogsaa høist vigtige og attraaværdige Egenskaber for vor, som al Poesie“. Men man skulde ikke troe, at det var nødvendigt at sige: at et Kjendemærke ikke kan indbefatte alle Egenskaber. De af Criticus anførte kan Meget i vor Poesie gjerne besidde, uden at de derfor udgjøre vor Poesies Kjendemærke, nemlig Det som adskiller den fra flere andre Landes Poesie, navnlig fra Tydsklands, og som den derimod har tilfælleds med den franske fra det forrige Aarhundrede.

Jeg korser mig to Gange for de to Kors, og tænker: hvilken Ære, at en lærd historisk Litterator beskylder dig for Confusion og Mangel paa Logik!

Den eneste Feil, jeg indrømmer at have begaaet, er den, at have regnet Tode mellem de danskfødte Forfattere; jeg selv bemærkede den, længe førend Kjøbenhavns-Postens Critik udkom. Uden at ville forsvare Feilen, vil jeg blot undskylde den med, at Litteraturens tvende Retninger i hiint Tidsrum vare af mig bestemte som en germaniserende og en

ægte dansk, hvilken sidste repræsenteredes af norskfødte Forfattere, der vare „danskere, end de danske".

Og hermed Basta! Lad dem nu „læse i Norge" hvad der er „sagt i Danmark"; i begge Lande vil man vel kunne see, at det gaaer med Tillægget til Flyvepoften, som med saamangen lærd Commentar: at hvor Texten ingen Vanskeligheder frembyder, der paatager den sig selv at skaffe dem tilveie. Thi dersom ikke mit Dobbel-Kors, naar det rigtig faaer betænkt sig, vil indrømme, at det i Hovedsagen er enigt med mig, og har yppet Kiv om Ingenting, saa kan det jo selv tjene til Beviis paa Rigtigheden af min Paastand: „at man kun altfor ofte glemmer, eller ikke vil vide, hvor Meget den danske Litteratur skylder sine norske Forfattere".

Men Noget staaer endnu tilbage. Jeg frygter nemlig, at jeg blot er færdig med det ene Kors, og endnu ikke har nærmet mig det andet; thi hvis det ene skulde være plantet paa Lærdommens Grav, er det rimeligt, at det andet staaer som et Memento mori paa den affjælede Vittigheds. Til dette sidste vil jeg altsaa endnu nærme mig i Forbigaaende, med Hatten i Haanden, og med al den Respect, som man skylder et helligt Hvilested. Ved at betragte Korset, finder jeg, at det har en Indskrift baade paa For- og paa Bagsiden.

Paa Forsiden staaer: „Indtilvidere er Flyve-

posten igjen begyndt. Net fiint. Man kan ikke vide, hvorlænge Abonnenterne ville vedblive, og længer vedbliver heller ikke Flyveposten". Derpaa fortæller den afdøde Vittighed, hvilke Motiver jeg har havt til at begynde Bladet paany, samt at den har tittet gjennem Teppet, og seet hvad der stod opstilt bag ved dette. Men her har Teppet taget den ved Næsen, thi hvad den har seet opstilt bagved det, er ikke Andet end Det, som allerede har været præsenteret for Publicum; men hvad der skulde komme, har den vist ikke seet, førend det allerede var der; og hvad der skal komme, vil den neppe see, førend det kommer. At den flyvende Post ikke vil vedblive længer, end Abonnenterne, er en Bemærkning, hvorved den salig Vittighed paa en dobbelt Maade forfeiler sit Maal. Deels nemlig troer Redacteuren at have viist meer end eengang, at naar han just vil tiltrække det store Publicum, saa kan han ogsaa; hvor han ikke gjør det, har det da vel heller ikke været hans Hensigt. Deels ere den flyvende Posts Interimsblade saa langt fra at være en Finans-Speculation, at Redacteuren, selv om han ikke havde en Skillings Fordeel af dem, ikke desmindre vilde vedblive at udgive dem, saalænge som han maatte ønske at besidde et Middel til vedvarende Communication med Publicum.

Men gaaer jeg til Bagsiden af Korset, finder

jeg der en Indskrift, som i høi Grad rører mit Hjerte. Der staaer nemlig: „Giv dog denne aandrige Digter" (det er mig, uagtet mine Digte mangle „Fylde"; lykkeligviis kan det da ikke være Andens Fylde, som mangler dem) „vilde bruge sin Vittighed, sin Spot og sit herlige Talent" (det er Altsammen mit) „til at blotte det Maadelige, det Indskrænkede og alt det Tomme baade i Livet og i Kunsten, men indsee, at der hører en Ro til at skrive Critiker og en Tid til at skrive om Litterærhistorien, som en Theater-Oversætter umulig kan faae"!

Efter at min første Bevægelse ved Læsningen af disse Linier er gaaet over, fatter jeg mig, aftørrer en Taare, som Synet af Graven har fremkaldt, og siger:

„Salige! hvorledes kan du troe, at en Theater-Oversætter kan faae Tid til at blotte det Maadelige, det Indskrænkede og alt (!) det Tomme baade i Livet og i Kunsten? Og hvorledes skulde han kunne opfylde denne critiske Fordring, naar han ikke maa skrive Critiker? — Men hvorfor skulde en Theater-Oversætter umulig kunne faae Ro til at skrive Critiker, og Tid til at skrive om Litterærhistorien, naar en Theater-Directeur ikke blot kan faae Ro og Tid til begge Dele, men endogsaa Samvittigheds-Ro og Lediggangs-Tid til ovenikjøbet at være en daarlig Theater-Oversætter"? (Ingen, haaber jeg, vil betragte denne sidste Yttring som et Angreb paa

Rahbek, hvis Fortjenester ere saa mange, at hans Ære godt kan taale dette ringe Skaar.) „Vær derfor i din salige Evighed og Ro ubekymret for en Theater-Oversætters jordiske Tid og Uro! — Fred være med din Aske"!

Polemiske, satiriske og humoristiske Smaastykker.

II.

(1825—1859.)

1. Tillæg til Skilderiets Uddrag af Prof. Koesters Program.
2. Brevvexling imellem Abonnenterne og Redactionen.
3. Forslag til et dramatisk Thermometer.
4. Om Inddelinger.
5. Til Redacteuren.
6. Til Efterretning for alle nysgjerrige Lediggjængere.
7. Epistel til Brevduen.
8. Erklæring.
9. Ny Erklæring.
10. Den driftige Papiirhandler.
11. Æsthetisk Arithmetik.
12. I Anledning af Hr. Levins Angreb i Nr. 39 af „Nordisk Litteraturtidende".
13. En Collision.
14. Nullernes Talværdi.

Tillæg til Skilderiets Uddrag af Prof. Koesters Program.

(Nyeste Skilderie af Kjøbenhavn, 1825, Nr. 55.)

To Nummere af Skilderiet have nylig leveret Uddrag af en Afhandling af Prof. Koester i Kiel, om den rette Grændse mellem Religion og Poesie. Skjøndt den hele Afhandling vel fortjente at oversættes, da den paa en vis Maade er maaskee det meest Udmærkede, som nogensinde er skrevet over denne Gjenstand, saa maa man dog allerede være Oversætteren af de meddeelte Uddrag taknemmelig, fordi han har givet os nogle af de meest frappante Steder, som ere særdeles skikkede til at give Dem, der ikke allerede kjendte Afhandlingen, Lyst til at gjøre sig bekjendte med den i dens hele Omfang.

Mange have skrevet tilforn over denne Gjenstand, men ingen har saa udelukkende betragtet den, som Prof. Koester. Hvad man især kan dadle hos hans Forgjængere, er at de ei ere blevne staaende ved Grændsen af Religion og Poesie, men have tvert-

imod søgt at hæve denne, som en Indskrænkning, og finde den speculative Eenhed, som fremgaaer af begges Modsætning. Nu er det imidlertid aabenbart, at hvo som skriver om en Grændse, ei bør afhandle det Ubegrændsede, da han jo derved selv tilintetgjør sin Gjenstand, bedrager sine Læsere, som faae det Modsatte af hvad de kunde vente, og i egentlig Forstand raser i sit eget Kjød og Blod. Meget er derfor Hr. Prof. Koester at rose, fordi han har strængt holdt sig til den Gjenstand, som Titelen af hans Afhandling udlover. Han er bestandig bleven staaende paa Grændsen, hvori han har gjort meget vel, thi det er gal Mands Gjerning at gaae over Grændsen, naar man ikke er forsynet med Speculationens Pas, og man ovenikjøbet kan vente at miste alle sine Reflections toldbare Varer. Hvormange ere ved denne Uforsigtighed blevne anholdte som Vagabonds? og hvor ubehageligt maa dette ikke være for en fredelig Mand, som intet Ondt har isinde, og som blot for at befordre sin aandelige Fordøielse gjør en lille Eftermiddagstour i Philosophiens Lysthave?

Og hvormeget har Forf. ikke opnaaet ved at indskrænke sig til Grændsen? Det er derved lykkedes ham, at betegne denne langt skarpere, end nogen foregaaende philosophisk Landmaaler har gjort det. Han betragter nemlig Poesiens Gjenstand

som noget udenfra Givet, og Poesien selv som den, der iforer hiin fremmede Gjenstand en smuk og behagelig Dragt. Skjøndt denne Anskuelse af Poesien vel ikke er den høieste, saa maa man dog tilstaae, at den har noget særdeles bekvemt i Anvendelsen, eftersom Poesien derved — hvad jo ogsaa er Hensigten dermed — stærkt begrændses. Ja den adskilles derved ei blot fra Religionen, men endogsaa, som Forf. viser, fra Veltalenheden, thi denne — siger Forf. — taler til Forstanden og Villien, Poesien derimod opflammer Indbildningskraften og vækker paa en behagelig Maade den indre Følelse. Saa fortræffeligt som dette Kjendemærke er til at adskille Poesien fra Manges Veltalenhed, f. Ex. fra Forfatterens i dette Skrift, der hverken opflammer Indbildningskraften, eller vækker paa nogen behagelig Maade den indre Følelse, saa forekommer det mig dog, som om Poesien herved ikke blev skilt fra Alles Veltalenhed; ja (det være mig tilladt at sige det) det forekommer mig næsten, som om Poesien ved denne Bestemmelse netop blev confunderet med mange andre Ting, f. Ex. med stærk Drik og adskilligt Andet, hvorom det ikke er passende at tale, og som jeg derfor heller ikke vil nævne. (Thi hvor Meget gives der ikke udenfor Poesien, som opflammer Indbildningskraften, og vækker paa en be-

hagelig Maade den indre, ja selv den ydre Følelse? Et cetera quis nescit?)

Men heri kan man ikke andet end give Forf. et berømmeligt Vidnesbyrd, at han synes selv at have følt Utilstrækkeligheden af den foregaaende Bestemmelse, hvorfor han ogsaa længere hen i Afhandlingen forandrer den saaledes, at han nu ved Poesie forstaaer det som er paa Vers. Herimod kan nu Intet være at indvende, undtagen at Principet dog undertiden er vanskeligt i Anvendelsen, eftersom der gives Vers, der have saa stor Lighed med Prosa, at det ogsaa her bliver vanskeligt at drage en sikker Grændse. Imidlertid vil dog Ingen nægte, at Principet, som saadant, er rigtigt, og at Vers i det mindste ikke bør være Prosa, eller omvendt, hvorfor ogsaa Poesien bør være uden Veltalenhed, og Veltalenheden uden Poesie. Det forekommer mig derfor, som om Forf. arbeider imod sine egne Grundsætninger, idet han længer hen anstiller en forresten meget skarpsindig Undersøgelse, om hvorvidt det er tilladt at anføre Vers i en Præken. For at være consequent maatte han nægte dette, men han tillader at anføre Vers i Bønnen og paa andre Steder, hvor den Talendes Bryst er meget bevæget, hvorved dog savnes den nøiere Bestemmelse af, hvor ofte og hvor længe Brystet i een og samme Præken maa være meget bevæget. Dog maa man atter rose Forf.

for at han paany vender tilbage til sit Princip, idet han paa det alvorligste indskjærper alle Prædikanter at gjøre deres Prækener saa upoetiske som muligt.

Udmærket fortræffelig er endelig den Distinction af Forf., hvorved Religion og Videnskab fremstille den *nøgne* Sandhed, Poesien derimod den paa en behagelig Maade *udsmykkede*. Da imidlertid Forf. (hvad man maa beklage) ikke har udviklet Grunden, hvorpaa denne Distinction beroer, saa være det mig tilladt at supplere det Manglende. Distinctionen har sin Rigtighed, thi den beroer paa den uomstødelige Sandhed, at Religion og Videnskab meget vel kunne undvære *Sproget*, Poesien derimod ikke. Kunde denne Sætning kuldkastes, saa vilde ogsaa Forfatterens Distinction falde, da det er aabenbart, at enhver, være sig religiøs eller videnskabelig, Sandhed, naar den bliver fremsat i Ord, ophører at være *nøgen*, da den bliver indklædt i en sandselig Dragt, eftersom hele Sprogets Natur er symbolisk. Men lykkeligviis staaer den anførte Sætning fast, hvorfor det er saa meget meer at beklage, at Forf. har forsmaaet dette væsenlige Argument. Selv *Gud* — siger Forf. — har troet at burde indklæde Sandheden i Digt. Denne Sætning er mærkelig, thi den indeholder meer end man ved første Øiekast skulde mene. Den lærer os, at selv Gud *troer*, ja troer at *burde* noget; og da Tro i denne Forstand ikke kan betyde Andet end

den subjective Tro, saa kan Sætningen udtrykkes populært, paa følgende Maade: Gud var længe uenig med sig selv, om han skulde fremstille Sandheden nøgen eller i en smuk Dragt. Efter nogen Tids Tvivl og Overveielse af hvad der kunde siges pro et contra, valgte han endelig det sidste (maaskee for at undgaae Forargelsen, om muligt.) Men udførligen at udvikle denne indholdsrige Sætning, vilde føre mig for langt bort, baade fra Religion og Poesie.

Ved Ovenstaaende troer jeg allerede at have efter Evne bidraget Mit til at gjøre et saa udmærket Skrift fra vort Nabo-Universitet end mere bekjendt i Danmark, omendskjøndt jeg ogsaa har troet med Frimodighed at burde pege paa de enkelte svage Steder, hvilke dette, som ethvert menneskeligt Værk, forgjeves vilde stræbe at undgaae.

Jeg kan ikke slutte bedre end med et Epigram, som jeg for ikke længe siden læste i et tydsk Blad — jeg troer, i Originalien — og som, hvis det ikke skylder Prof. Koesters Afhandling sin Oprindelse, dog med al Føie kan anvendes derpaa, omendskjøndt det rigtignok synes at indeholde en skjult Ironie. Men man kan dog ganske abstrahere fra denne, og forstaae det efter Ordene. Kun under denne Forudsætning fordrister jeg mig til at anvende det her. Det lyder saaledes:

„Kurze Recension.

Was ist Gränze? — Das Nichts entgegengesetzter Gestalten,
Leer an beyden; es fließt ein' in die andre dadurch. —
Trefflich bezeichnet dein Buch die Gränze der Kunst und des Glaubens:
Ausserhalb beyder du schriebst; so ward zur Gränze das Buch".

2.

Brevvexling imellem Abonnenterne og Redactionen.

(Flyvende Post, 1827, Nr. 21.)

Det er vigtigt for Redactionen af et periodisk Skrift at kjende Publicums Fordringer til samme, for at den nemlig saavidt muligt maa kunne rette sig efter dem, og vide med sig selv, om den er istand til at fyldestgjøre dem, eller ikke. Fra Bladets Begyndelse af har derfor Redactionen været opmærksom paa de forskjellige Domme om dens Bestræbelser, men den har ogsaa derved lært at indsee, at den, for at tilfredsstille et vist Antal Læsere, sædvanlig er nødt til

at kjede eller ærgre et andet, saa modstridende ere de Forventninger, man har gjort sig om den flyvende Post. For at vise, hvor meget det er Redactionens Ønske at tilfredsstille det størst mulige Antal Læsere, og hvor lidet den besidder den falske Undseelse at skjule de Indvendinger, som have fundet Sted imod den, vil den give sig selv til Priis, ved at forelægge Læserne nogle af de skriftlige Anmodninger, som den lidt efter lidt har modtaget. Den kunde forøge Antallet af disse, naar den ikke frygtede for ogsaa derved at gjøre adskillige Læsere imod: den har derfor foretrukket at gjøre et Udvalg af sex Breve, hvoraf ethvert er at betragte som Repræsentant for et betydeligt Fleertal, hvis enkelte Fordringer slutte sig til den udvalgte Repræsentants, og følgelig, uden Skade for Sagen, kunne tilbageholdes.

№ 1.
Til Kjøbenhavns flyvende Post.

Den 14de Januar.

Min Herre! De har forskrækket mig i høi Grad med Deres Brev fra Lieutenanten i Nr. 4. Hvorledes er det muligt, at De kan indrykke saadant noget? Jeg kan nok see, at det er noget, De selv har gjort, men jeg veed dog, at det slette Menneske har opirret Dem dertil, for han er vred paa mig. Forresten maa jeg sige Dem, at Historien er slet ikke saaledes; den hænger sammen paa en anden Maade.

Thi vel kom Lieutenanten meget i vort Huus, men det var ikke ved Nytaarstid, og min Mand er ikke Kapitalist. Han selv eier heller ikke noget Gods, men er i Borg og Gjæld. De kan deraf see, den hele Historie, som jeg for ingen Priis vilde, maatte skulle blive bekjendt, er ganske usand, paa det nær, at han førte sig slet op. Men min Datter hedder ikke Lydia, og skal ikke confirmeres førend hun er meget gammel, at sige af et Barn at være. Men jeg maa bede Dem at De herefter holder Dem til det Offentlige, og ikke bekjendtgjør det for Læserne, som er privat, da man ellers maa være bange for alt det man foretager sig, gjør, siger og tænker paa hver Time paa Dagen, hvorimod jeg og min Mand skal tage vore Forholdsregler, ifald De vedbliver at fremture deri. Vi udbede os med det første en lille Historie, oversat af Tydsk.

Esperance v. ***, Majorinde.

№ 2.
Til Samme.

Den 25de Januar.

I Betragtning af de mange Vers, hvormed De paa nogen Tid fylder Deres Blad, maa jeg tage mig den Frihed at bemærke Dem, at jeg aldrig læser Vers, og at mange Læsere gjøre ligesaa. Hvad jeg og næsten alle de som have tegnet sig for Deres Blad, i egentligste Forstand have gjort Regning paa,

er Polemik. De kan let indsee, hvor behageligt det er for en stille og indgetogen Mand, der har endt sine fredelige Sysler, at vende hjem om Aftenen, gjøre sig magelig, stoppe sin Pibe, og tage et nyt Blad i Haanden, hvori han kan more sig over to literaire Fægteres Kamp paa Liv og Død. De giver os alt for lidt Polemik, og selv i denne disputerer De om lærde Materier, som Ingen bryder sig om, og med Personer som Ingen veed, hvem er, istedenfor at tage fat paa bekjendte Personer her i Byen, og rive dem ned for en latterlig eller utilladelig Gjerning, som de have begaaet. Da jeg selv er meget lidt bekjendt, og følgelig ikke hører meget Nyt, saa beder jeg Dem sørge for, at der snart maa skee et Angreb paa een eller anden bekjendt Mands borgerlige eller huuslige Stilling. Hvis ikke, saa frasiger jeg mig Deres Blad, og subskriberer paa eet af de andre.

Ærbødigst

K....., Copiist.

№ 3.

Til Samme.

Den 6te Februar.

Jeg og min Kone og mine Børen og alle de Mensker vi om gaas ingen af os forstaar Pillosopi. Vær saa god og lad det være og skriv om Histaarier og Waade-viller ellers vil jeg ikke holde det meer.

N...., Spekhøker.

№ 4.
Til Samme.

Den 17de Februar.

De vil finde det besynderligt, min Herre, at en ung Pige, som ei engang har den Fornøielse at kjende Dem, vover at skrive Dem til i al Hemmelighed. Men jeg og mine Veninder have fundet saa stort Behag i de tre første Stykker af Claras Skriftemaal, at vi ikke uden Urolighed have læst i Deres sidste Nummer om de Vanskeligheder, der finde Sted ved Fortsættelsen deraf. Uagtet De nu lover, at Fortællingen skal blive fortsat og sluttet, tiltrods for disse, saa har jeg dog ikke kunnet nægte mig den Fornøielse at styrke Dem deri, ved at forsikkre Dem, at det vil skade Deres Blad overordentligt, ifald De afbryder denne Artikel; i det mindste vil det skade Dem hos alle unge Piger, da disse med Længsel vente paa Udfaldet af det Begyndte, og De kan troe at de unge Pigers Dom angaaende et Ugeblad har megen Indflydelse paa om deres Fader vil vedblive at holde det.

Deres
Emilie ****.

Det er sandt, lad os dog endelig blive frie for de fæle kjedsommelige Stridsskrifter, og lad os faae desto mere af Claras Skriftemaal.

№ 5.
Anmodning til Frøken Clara.

Den 20de Februar.

Undertegnede, der fra Begyndelsen af har læst Deres for Dem sikkert meget interessante, men han maa tilstaae det for ham temmelig kjedsommelige Skriftemaal, og med hvert Nummer af den flyvende Post længselfuld seet dets Ende imøde, kan nu, da det synes at ville paa den Maade det nu aflægges vare evigt, ikke tilbageholde det sikkert billige Ønske: at De, om mueligt vilde affatte en Extract af Resten, og tilsende Redactionen for Flyveposten samme til Indrykkelse i Bladet, istedetfor den langtrukne Historie den nu maa være i Besiddelse af. Da han af Yttringer af flere af Abonenterne maa antage, at Pluraliteten af disse deele dette Ønske, saa har han det Haab til Frøkenen, at de vil opfylde denne formeentlig billige Anmodning.

Ærbødigst
S., Fuldmægtig.

№ 6.
Til den flyvende Posts Redacteur.

Den 8de Marts.

Som Redacteur maa De uden al Tvivl have gjort Dem bekjendt med Deres Subskribentliste. De

maa altsaa vide, at jeg staaer med paa Listen. Ikke desmindre synes det som om De aldeles ikke har tænkt paa mig siden Nr. 1 udkom, thi mellem Nytaarsverseme fandt jeg adskillige som behagede mig, og dette var min Bevæggrund til at subskribere paa Bladet. Men siden den Tid har De aldeles ikke havt mig for Øie. De har opvartet med lange Stridsskrifter, lange Historier, rørende Vers, Theatercritiker og lignende Ting som jeg slet ikke bryder mig om. Da jeg tegnede mig, ventede jeg at alle Deres Nummere skulde indeholde Nytaarsvers, eller andre smaa og moersomme Vers, eller i det mindste smaa vittige Indfald og Anekdoter, som man kan læse af og til i, og lee af, medens man gaaer til og fra de løbende Forretninger. Lange og alvorlige Stykker har jeg hverken Leilighed eller Lyst til at begynde paa. Hvis det bliver saaledes ved, saa har jeg, ved Qvartalets Ende, betalt 8 Mk. for et eneste Ark Nytaarsvers, og det maa De dog selv tilstaae, er vel dyrt. Jeg griber altsaa Leiligheden, for at forsikkre Dem om min uforanderlige Høiagtelse, men at jeg maa fratræde Subskriptionen til 1ste April.

Ærbødigst
M....., Toldbetjent.

Circulaire

til

de sex anførte Personer og alle dem, hvis Domme de repræsentere.

At have et stort Antal Abonnenter er unægtelig baade til Ære og til Fordeel for et periodisk Skrift. Imidlertid opstaae der dog ogsaa derved Vanskeligheder, som ikke kunne ryddes tilside, førend enhver enkelt Abonnent nedstemmer nogle af sine individuelle Fordringer, tilbedste for det Hele. Da der mellem et stort Antal Læsere maae findes Personer af ganske forskjellig Dannelse og Tilbøieligheder, saa er det umuligt, at ethvert Nummer kan i lige Grad tilfredsstille Alle. Et Ugeblad af en omfattende Tendens bør ikke bedømmes efter nogle faa Nummere, men først efter at en Periode af nogenlunde Omfang er forløbet. Undersøger man da, efter at have bladet f. Ex. en Aargang igjennem, om det under dette Tidsrum har forskaffet de Dannede en behagelig Underholdning; om det tillige har tiltalt de mindre Dannede, og søgt at opdrage dem til at finde Smag i Det, som de paa et tidligere Standpunct ikke kunde have Sands for; fremdeles, om det ikke har været uden Indflydelse paa Fædrelandets Sprog og Litteratur; endelig, om det i Kunst og Videnskab, istedenfor at være et Pulterkammer for de forskjelligste og vilkaarligste Meninger, har havt en klar og bestemt Anskuelse, og hverken sparet Mod eller Kraft til at

gjøre den gjældende, — saa har man den rette Maalestok til dets Bedømmelse; men den er for stor til at kunne anlægges paa et kort Tidsrums Frembringelser. At de Læsere, hvem denne Maalestok ikke synes at være den rette, træde fra, kan ikke være Redactionen ubehageligt; men kjært vil det være den, om derimod de, som dele dens Overbeviisning i denne Sag, engang maatte finde, at den i alle sine Bestræbelser i det mindste har havt det rigtige Maal for Øie.

Redacteuren.

3.

Forslag
til
et dramatisk Thermometer.

(Flyvende Post, 1827, Nr. 36.)

Jeg boer paa Kongens Nytorv. Naar jeg om Morgenen gaaer til mit Vindue, og seer Folk opstillede udenfor Comediehuusdøren, for at tage Billetter, saa beslutter jeg mig til enten at gaae paa Comedie om Aftenen, eller at lade være, og det uden at bekymre mig om, hvilket Stykke der gives, en

Ting, jeg sjelden veed, eftersom jeg hverken holder Adresse-Avisen eller Placaten. Men disse tvende Tidsskrifter vilde ogsaa være ganske overflødige for mig, som hverken lader mig lokke af Stykkernes Titler eller Forfatternes Navne, men blot gaaer paa Comedie for at more mig, thi dertil tjener Antallet af de billet-søgende Mennesker som et sikkrere Kjendetegn. Jeg har nemlig lagt Mærke til, at de Stykker som der er meest Rift om, virkelig ere de moersomste, i det mindste for mig og mange Andre; hvortil kommer, at jeg, især om Vinteren, ikke gaaer paa Comedie, uden jeg veed at Huset er fuldt, eftersom jeg ved mange ellers fortræffelige og af poetisk Ild glødende Stykker har hentet mig en ganske artig Forkjølelse. Da nu de Stykker, som lettest give fuldt Huus, unægtelig baade ere de fordeelagtigste for Kassen, og tillige dem som meest ere i Publicums Yndest, saa har jeg tænkt, at det vilde være godt, om man havde et nøiagtigt Kjendetegn paa den Grad, hvori ethvert Stykke trækker, og følgelig paa dets Værd i visse Henseender. Jeg har udtænkt en Plan hertil, og vover i al Underdanighed at foreslaae den høie Theater-Direction samme til Udførelse.

Man lægger ligefra Comediehuusdøren indtil Hesten paa Torvet en Række af 80 brede Marmorfliser, og numererer dem fra 0 til 80, saaledes at

Nul- eller Frysepunctet er Comediehuusdørens Gjennemsnit af Jorden, ligesom den 80de Grad eller Kogepunctet er Hestens Gjennemsnit af Jorden. At det er Vandets Varmegrader, som lægges til Grund for dette Thermometer, ligesom for ethvert andet, bør ikke kunne fornærme nogen Theaterdigter, naar han lægger Mærke til, hvor stor en Analogie der finder Sted mellem Vandets og det kjøbenhavnske Theaters Varme-Capacitet. Vandet kan nemlig, som bekjendt, ved ingen nok saa stor Hede drives høiere end til Kogepunctet. Paa samme Maade vilde det være overflødigt, om den dramatiske Scala forlængedes bag ved Hesten, f. Ex. til Hovedvagten, thi alle de Mennesker, som stode paa denne Plads, vilde dog ingen Billetter faae, eftersom Huset ikke kan rumme saa mange. Ligesaalidt kan Vandets Varme synke under Frysepunctet, og paa samme Maade kan der heller ikke være mindre end Ingen for at tage Billetter.

Men ligesom man paa et Thermometer, endskjøndt det er indrettet efter Vandets Temperatur, dog tillige kan maale Luftens og alle andre Gjenstandes, saa at man altsaa forlænger Scalen baade under 0 og over 80, saa kunde det samme dog ogsaa have sin Nytte ved det dramatiske Thermometer. I denne Henseende er mit Forslag endnu ikke ganske modent. Men een vigtig Consequens deraf

seer jeg dog allerede: Naar Scalen forlænges under Frysepunctet, det vil sige, indenfor Comediehuusdøren, gjennem Parterre, Parquet, og over hele Theatrets Længde, saa kan man derpaa maale de Stykker, som ere saa kjedsommelige, at Kassereren, Controlleurerne og de andre Betjente, som ere tilstede om Morgenen, tilligemed Vagten eller Politiet, trække sig tilbage fra deres Post, medens Skuespillerne ei engang ere istand til at udholde Prøven, men retirere længer og længer tilbage, indtil de endelig gaae ud af Bagporten. Vel veed jeg ikke, om vi have Stykker af saa stor en Kuldegrad, men ved et Project som dette bør man tænke ud i Tiden, og forudsee det Mulige.

Frembeles, ligesom man har Thermometre med dobbelt Scala, een efter Réaumur, en anden efter Fahrenheit, saa kunde man ogsaa til end ydermere Beqvemmelighed ved det dramatiske Thermometer, som jeg har grundet paa Réaumurs Scala, tilføie paa den modsatte Side en Scala, just ikke à la Fahrenheit, men ligeledes à la Réaumur, kun i omvendt Forhold af den første, saaledes nemlig at Hesten blev Frysepunctet, og Døren Kogepunctet, eller, hvad som maaskee var bedre, Døren Nulpunctet, Hesten 80 Grader under Nul, og Bagporten Kogepunctet, eller 80 Grader over Nul. Hensigten hermed skulde være at lette Beregningen for dem, som antage, at de Styk-

ker, der behage Publicum meest, nødvendig maae være de sletteste, og modsat.

Endelig maa jeg endnu bede den høie Direction om, at der, hvis denne Indretning kommer istand, da maa blive ansat en dramatisk Meteorolog ved Theatret, som mod fast Gage og fri Entree tilholdes at gjøre daglige Varme-Observationer, som da maatte indføres i offentlige Blade ved Siden af dem, der anstilles paa Runde Taarn og i den botaniske Have. Til denne Post vover jeg at foreslaae Theater-Recensenten i Østs Archiv, da denne fortrinlige Skribent allerede længe har skjænket det Udvendige i Kunsten sin ufortrødne Opmærksomhed, og man af hans egne Forsikkringer seer, at baade Directionen og Forfatterne ofte tage hans Bemærkninger ad notam, og at dette endog er Aarsagen i den Lykke, som Flugten af Klosteret har gjort.

Thermophilos.

4.

Om Inddelinger.

(Flyvende Post, 1827, Nr. 40.)

Enhver, selv Den som aldrig har lært Logik, veed dog, hvor meget det ved en Inddeling kommer an paa

at vælge et enkelt og frugtbringende Inddelings-Princip. Saaledes indseer Enhver, at den bekjendte Inddeling af Menneskene i Soldater, Barnepiger, og Skorsteensfeiere, ikke følger nogen af disse Regler. Sikkrere gaaer man i ethvert Tilfælde ved at inddele efter Contradictionsprincipet, thi saa er man vis nok paa, at man tager alle Dele med, men ogsaa her er det kun Geniet som finder den heldigste Basis for Inddelingen. Uagtet jeg er langt fra at tiltroe mig Genie, vilde jeg dog, ifald jeg skulde inddele Menneskene, dele dem i dem som laane Bøger, og dem som kjøbe Bøger. De af første Klasse gjøre undertiden den ene Dag et Selskab, der koster flere hundrede Rigsdaler, og sende næste Dag deres Tjener hele Byen rundt, for at laane en nylig udkommen Piece til to Mark. At kjøbe den, kan aldrig falde dem ind, om ogsaa Tjeneren beviisligen slider for over to Mark paa sine Støvler, ved at løbe fra Huus til Huus efter Piecen. Imidlertid bør man ikke troe, at disse Folk ere saa slette Regnemestere. Heller ikke er det for at spare til deres Fornøielser, at de saa haardnakket vægre dem ved at kjøbe nogen Bog, thi hvis Bogen ikke gjorde dem Fornøielse, vilde de ikke gjøre dem saa megen Uleilighed for at faae fat paa den. Ligesaalidt er det fordi man sædvanlig benytter Bøger ligesom man i Frankrig benytter Tandstikkere, nemlig kun een Gang, hvorpaa

man kaster dem bort, thi de samme Mennesker give dog Penge ud til mange lige saa flygtige Glæder, som dem, Bøger kunne forskaffe. Nei, det er fordi de af en Slags Respekt for Penge og Ringeagt for Bøger ansee det for syndigt at tage hine forfængelig, ved at sætte dem i disse, ligesom mange føler et Slags religiøs Skrupel ved at lege med Brød, gjøre Kugler deraf, o. s. v.

Apropos af Bøger, da afgive disse tillige en ypperlig Basis for Inddelingen af Fruentimmer. Disse kunne nemlig inddeles i dem som smøre Bøger til under Læsningen, og dem som behandle dem propert. Een af mine Venner anseer dette Criterium for saa vigtigt, at han endog har grundet sit ægteskabelige Valg derpaa. Hvergang han følte Godhed for en Pige, laante han hende, for hemmelig at sætte hende paa Prøve, en moersom Bog, som han var vis paa at hun vilde læse. Han kjøbte dertil et eget Exemplar, som maatte være løst indhæftet i et hvidt eller rosenrødt Omslag. Naar han nu fik Bogen tilbage, fandt han den altid tilsmurt, snart med simpelt sort Snavs, snart med Farver, hvis Oprindelse var vanskelig at forklare, snart med Fidtepletter. De sidste ansaae han for det værste Kjendetegn paa Pigens Dannelse, ja for et umiskjendeligt Beviis paa, at hun selv ikke kunde være uden Pletter. Han gjemmer endnu en Mængde

saadanne Bøger i et eget dertil indrettet Skab, som han to Gange om Aaret lader vaske indvendig med Eau de Cologne; og han forsikkrer, at disse maculerede Sager ere ham ligesaa nyttige som en Stambog, da han ved enhver af dem strax erindrer Navnet og hele Characteren af den Person, som har havt den i sine Hænder. Endelig lod Himlen ham finde en Pige, som leverede ham den laante Bog tilbage, ligesaa proper som hun havde modtaget den. Han friede til hende, erholdt hendes Haand, og lever siden den Tid i det lykkeligste Ægteskab med hende.

Forresten kunne Fruentimmer ogsaa deles i dem som gaae med høie Hatte paa Comedien, og dem som ikke gjøre det. De Første, især naar de ere i Parquettet, ere ufeilbarligen noget coquette; thi de vide ret vel, at de, der sidde bag ved dem, ikke kunne see det Mindste af Theatret, og følgelig ere nødte til at fæste deres Blik paa Hatten, hvorfra det let synker ned til Personen som bærer den. En anden Sag er det, naar Den som bærer en saadan Hat, er Modehandlerinde, thi da har hun sjelden til Hensigt at faae Blikket til at synke, men stræber tvertimod efter at holde det i dets oprindelige Høide. Det er nemlig ikke her som i Paris og i London, hvor Theatrenes Façader ere optagne af alleslags Boutiker. I vort Theater har en Modehandlerinde

ingen anden Udvei end at tage sine Varer paa sig, for saaledes at bringe dem tilskue.

Fruentimmer kan ogsaa inddeles i dem som faae Forstand, saasnart de faae en Kjærligheds-Historie, og dem som faae en Kjærligheds-Historie, saasnart de faae Forstand. Denne Inddeling er forresten ikke meget værd, thi begge Dele løbe omtrent ud paa Eet. De kan ogsaa inddeles i dem, som ere masculini, og dem som ere feminini generis. Men en væsenligere Inddeling er følgende: Fruentimmer som have Veninder, og Fruentimmer som ikke have Veninder. Naar jeg skulde vælge mig en Kone, da maatte det være af den sidste Klasse, thi disse have langt mere Forstand end de første; det er nemlig bekjendt, at forstandige Fruentimmer sjelden finde Behag i andre Fruentimmers Selskab; og den som har meer end een Veninde idethøieste, er ufeilbarlig en Gaas. Især maa den Mand, som er øm over sin Kones Rygte, vælge sig et Fruentimmer, som ikke har intime Veninder, og følgelig ikke er udsat for Bagtalelse.

Forfattere inddeles bedst i de producerende og de consumerende. De første frembringe en forhøiet Værdi af Papiret, nemlig ved de Figurer, som de paatrykke det; de sidste derimod forringe dets Værdi ved samme Operation, og fortære desuden deres Penne ved at trage dem op under Arbeidet. Viden-

skabsmænd kan inddeles i Lærde og Fornuftige; Digtere i dem som have Genie, og dem som have lært Noget. Men jeg er endnu ikke kommen til de bedste af mine Inddelinger; maaskee vil den flyvende Post tillade mig at rykke ud med dem en anden Gang.

B. O.

5.

Til Redacteuren.

(Flyvende Post, 1827, Nr. 83.)

Kjøbenhavn den 13de October 1827.

Af et Avertissement i Adresse-Avisen for igaar seer jeg, at Hr. Stockfleth angiver Summen af sine Samlinger til Grækerne med 97 Rbdlr. Sølv, 136½ Rbdlr. Sedler, og 12 Tinskeer.

Da jeg om faa Dage agter at opvarte med virkelig Skildpadde, saa ønsker jeg at vide, om det maaskee er værdt at indsende 12 Portioner Skildpadde til Grækerne. Siden de nu have faaet Skeer, og disse ikke ere gode at bide, saa synes mig, det var passende, om de ogsaa fik Noget at bruge dem til.

Ved samme Leilighed tager jeg mig den Frihed at bemærke, at da jeg for Øieblikket har to Støvle-

knægte, saa vil jeg med Fornøielse overlade Grækerne den ene *).

Men inden jeg gjør noget Skridt af Vigtighed, vilde det være mig kjært at erfare, om Vedkommende finde det passeligt. Derfor beder jeg Deres Velædelhed at give nærværende Linier Offentlighed i Deres Blad. Jeg skulde ikke have besværet Dem, ifald det nye Ugeblad, „som har til Hensigt at skildre den usigelige Jammer, hvorunder det ulykkelige Grækenland vaander sig," allerede var begyndt.

Ærbødigst
* *, Restaurateur.

6.

Til Efterretning for alle nysgjerrige Lediggjængere.

(Kjøbenhavns flyvende Post, 1828, Nr. 5.)

Uagtet det danske Sprog ikke har noget enkelt Ord til at betegne denne Klasse af Mennesker, som Pari-

---

*) Dette Tilbud er vist ikke at foragte. Man betænke, at allerede Homer kalder Grækerne ἐϋκνήμιδας d. e. de velbestøvlede. Red. Anm.

serne udmærke ved Ordet ·Badauds, saa bør man dog ikke deraf slutte, at deres Antal forholdsviis er ringere i Kjøbenhavn end i Paris. Hvo har ikke bemærket, hvorledes det urimeligste Rygte kan sætte den simplere Klasse af de Lettroende, og det ubetydeligste Rygte den finere Classe af de Vantroe i den største Bevægelse? Det er ikke mange Aar siden, at en stor Skare Mennesker forsamlede sig paa Valby Bakke, for fra eet af de høieste Puncter at see det bebudede Skuespil af Verdens Undergang. Den finere Portion lader sig vel ikke lokke af et saa usandsynligt Haab som dette, men til Erstatning kan ogsaa det Allerubetydeligste bringe den paa Benene. Lad en fremmed Prinds drage igjennem Byen, et Ægtepar blive viet i en Kirke, en Synder blive ført til Retterstedet, og man kan være vis paa, at de nysgjerrige Lediggjængere af alle Stænder, Kjøn og Aldre ville indfinde sig. I en vis Henseende er denne Art af Mennesker, hvortil jeg endogsaa henregner mig selv, virkelig at misunde. Det er ikke uden Grund, at Italieneren taler om il divino far niente (den guddommelige Lediggang), thi Lediggang har Mennesket tilfælleds med Guderne. Den, som har travlt, maa ofte forsømme en behagelig Leilighed, Lediggjængeren derimod gaaer omkring i den Hensigt at gribe Alt hvad som tilbyder sig. Ligesom de omvankende Riddere lode deres Hest gaae for slap

Tøile, og bringe dem hvorhen den lystede, saaledes gaaer ogsaa Lediggjængeren, hvorhen Tilfældet bringer ham, og han er kun at beklage, naar han maa vende hjem uden at have gjort noget Bytte, eller oplevet noget Eventyr.

Hvad som i den senere Tid især har afgivet et rigt Stof for Kjøbenhavns nysgjerrige Lediggjængere, er Madame Catalanis Nærværelse her i Staden. Jeg taler ikke om dem, som blot have været nysgjerrige efter at høre hende synge, thi denne Nysgjerrighed er saa naturlig for Alle, at den vel ikke blot har sat Lediggjængerne, men selv den meest Beskjæftigede i Bevægelse. Men der gives Visse, som ere mindre begjærlige paa at høre end paa at see hende. Der gives Dem som ofte give sig et Ærinde forbi det Hotel, hvor hun boer, eller endog op paa Gangen udenfor hendes Værelse, i det Haab at see, om ikke hende, saa dog een af hendes Domestiker. Der gives Dem, som prale af at have en Broder eller Fætter, der har seet Mad. Catalanis Secretair i en Boutik paa Østergade. Har Nogen været saa lykkelig at træffe den berømte Sangerinde i et Selskab, maaskee endog at gjøre hendes personlige Bekjendtskab, at tale med hende, og kunne berette Eet eller Andet, som hun har sagt, da kan man være vis paa, at en saadan ikke sætter sit Lys under en Skjeppe,

men at han i enhver Conversation vil vide at gjøre sit Fortrin gjeldende.

Men eftersom det Ønske at gjøre Sangerindens personlige Bekjendtskab, hos de Allerfleste ikke kan blive andet end et Ønske, saa kan alle de nysgjerrige Lediggjængere, som leve med uopfyldt Haab, ikke være Hr. Dr. Otto taknemmelige nok, forbi han i det sidste Hefte af sit Tidsskrift for Phrenologien har givet dem en udførlig Fortegnelse paa alle Mad. Catalanis Tilbøieligheder, Følelser og Forstandsevner, fremsat af en engelsk Aandsphilosoph (Phrenologie og Aandsphilosophie erklærer Hr. Dr. Otto for synonyme), som har været saa lykkelig at beføle den store Sangerindes Hjerneskal. Hvilken uhyre Gjenvei for Enhver, som ønsker at lære hende at kjende! Ikke ved flere Aars daglige Omgang, end sige ved den flygtige Samtale, som een eller anden lykkelig Lediggjænger kunde vente sig, vilde man saaledes komme til Kundskab om hendes Characteer, som af følgende Liste:

Tilbøieligheder.

1.
2. Børnekjærlighed middelmaadig.
3.
4. Hengivenhed meget stor.
5. Selvforsvarsdrift (Mod) middelmaadig.

6. Ødelæggelsesdrift middelmaadig.
7. Mechanisk Kunstsands stor.
8. Erhvervelyst stor.
9. Dølgeattraa stor.

Følelser.

10. Selvkjærlighed middelmaadig.
11. Behagelyst stor.
12. Forsigtighed middelmaadig.
13. Godmodighed stor.
14. Ærefrygt middelmaadig.
15. Fasthed stor.
16. Retsfølelse meget stor.
17. Haab stort.
18. Sands for det Vidunderlige stor.

Forstandsevner.

19. Vittighed middelmaadig.
20. Idealitet stor.
21. Efterlignelsesevne stor.
22 og 30. Almindelig Opfatningsevne middelmaadig.
23. Formsands stor.
24. Udstrækningssands middelmaadig.
25. Tyngdesands.
26. Farvesands middelmaadig.
27. Stedsands middelmaadig.
28. Talsands stor.

29. Sands for Orden middelmaadig.
31. Tidsands stor.
32. Tonesands meget stor.
33. Ord- og Sprogsands middelmaadig.
34. Sammenligningsevne middelmaadig.
35. Causalitet stor*).

Medrette beder den engelske Forfatter, og igjennem ham Dr. Otto sine Læsere om at bemærke, hvor nøiagtigen denne Hjerne-Udvikling svarer til Sangerindens store Talent. Thi er det ikke mærkeligt, at just Tonesands (32) er meget stor, Erhvervelyst (8) stor, og Behagelyst (11) stor? — Imidlertid kunde man ogsaa, uden at være Aandsphilosoph, ved Hjelp af andre Videnskaber, have sluttet sig til disse

*) Ikke blot for Cranioscopiens aandsphilosophiske Domstol maa Mad. Catalani indstille sig. I Kjøbenhavnsposten Nr. 5 er hun bleven indstævnet af en poetisk Splanchnolog (ɔ: Indvolds-Anatom), som paastaaer, at hun har et „Ligament“ i sin „Under-Barm“. Dette er dog virkelig noget nærgaaende. Men man seer heraf, hvorledes Philosophie og Poesie ere hinanden modsatte; thi medens (Aands-) Philosophien kun undersøger den øverste Overflade, saa gaaer Poeten lige ned til Under-Barmen; med eet Ord: Poesien er i vore Tider ligesaa penetrant, som Philosophien er overfladisk.

tre Evners Beskaffenhed; men i Henseende til de øvrige Evner og Anlæg, hvor meget Nyt lære vi da ikke af hiin Liste! Jeg for min Part bryder mig nu ikke længer om at gjøre Mad. Catalanis Bekjendtskab, thi jeg veed jo allerede Alt hvad jeg vil vide, paa Tilbøielighederne Nr. 1 og 3 nær, som da ere det Eneste der endnu kunde friste een eller anden Lediggjænger til egen Undersøgelse. Men paa disse nær er nu virkelig Alt saaledes bragt paa det Rene, og have vi faaet en saa nøiagtig Kundskab om Sangerindens Characteer, at jeg — hvad mig angaaer — allerede veed Alt hvad hun tænker, siger og foretager sig, hvad Svar hun vil give paa ethvert Spørgsmaal, hvorledes hun vil optage enhver Anmodning, o. s. v. Jeg kan nu spare mig den Uleilighed at udfinde et Paaskud, hvorunder jeg kunde besøge hende, thi jeg kan jo a priori construere den hele Modtagelse, jeg vil faae. Ved at indtræde i hendes Værelse, vil jeg finde nogle af hendes Klæder liggende paa en Stol, og Noder kastede paa Gulvet, thi hendes Sands for Orden (29) er kun middelmaadig. Derimod vil hendes Uhr gaae særdeles accurat, eftersom hendes Tidsands (31) er stor. Hun vil formodentlig være klædt i en lysegrøn Morgenkjole og en himmelblaa Spenser (det saakaldte Fandens Liberi), thi hendes Farvesands (26) er kun middelmaadig. Hendes Søn vil jeg neppe faae at see, eftersom hendes Børne-

kjærlighed (2) ogsaa kun er middelmaadig; men da hendes Hengivenhed derimod er meget stor, saa vil formodentlig Secretairen eller Kammerjomfruen være tilstede, og hun vil tale meget om sin fraværende Mand. Den bedste Maade, hvorpaa jeg kan præsentere mig, er at udgive mig for en gammel Bekjendt af hende, thi da hendes Sammenligningsevne (34) kun er middelmaadig, saa vil hun ikke være sikker paa Forskjellen; men jeg bør ikke tiltale hende paa Dansk, thi eftersom hendes Ord- og Sprogsands (33) ogsaa kun er middelmaadig, saa har hun vist nok endnu ikke lært det danske Sprog, og jeg vil derfor udtrykke mig paa Fransk saa godt jeg kan. Jeg vil gjøre Begyndelsen med at sige hende noget Smukt, thi da hendes Behagelyst (11) er stor, saa vil Dette smigre hende, og derpaa vil hun, eftersom ogsaa hendes Godmodighed (13) er stor, upaatvivlelig bede mig om at sidde ned. Naar jeg har taget Plads, begynder jeg at fortælle hende et Eventyr; og hertil vil hun lytte med den yderste Opmærksomhed, fordi hendes Sands for det Vidunderlige (18) er stor. Behager min Samtale hende, saa vil hun maaskee synge en Arie for mig, og denne vil hun synge udmærket smukt, eftersom hendes Tonesands (32) er meget stor. Finder hun derimod ikke Behag i mig, saa vil hun dog ikke gjøre Nar ad mig, thi hendes Vittighed (19) er kun middelmaadig; og i

ethvert Tilfælde er Risicoen ringe, eftersom hendes Ødelæggelsesdrift (6) ogsaa kun er middelmaadig.

Takket være den Aandsphilosophie der saaledes forekommer alle Lediggjængeres Ønsker? Men ikke blot Lediggjængerne, nei een af de allervirksomste Klasser i Staten kan hente vigtige Oplysninger af den meddeelte Liste. En Tyv, som havde foresat sig at stjæle fra Mad. Catalani enten hendes Diamanter eller hendes Penge, kunde for det Første bygge derpaa, at hendes Selvforsvarsdrift (5) kun er middelmaadig. Kunde han under eet eller andet Paaskud faae een eller anden af hendes Kostbarheder i Hænderne, f. Ex. en Rulle Louisd'ors, og havde Behændighed nok til at ombytte den med en Rulle Kobberpenge, saa vilde hun ikke lettelig mærke det, eftersom Tyngdesandsen (25) aldeles mangler hende. Kun maatte Tyven, da hendes Formsands (23) og hendes Talsands (28) begge ere store, sørge for at Kobberpengenes Rulle var af samme Størrelse og indeholdt ligesaa mange Pengestykker som Guldrullen; hvorfor han, efter min Mening, vilde gjøre bedst i at vælge Fiir-Skillinger til Experimentet, ifald det var enkelte Louisd'ors, men Sex-Skillinger, ifald det var dobbelte. Imidlertid kunde Tyven være vis paa, at dersom hun ved Hjelp af Andre, som besad de dertil nødvendige Organer, kom under Veir med Bedrageriet, vilde hun, formedelst sin store Erhvervelyst (8) gjøre Alt for at

faae Tyven opdaget, og at hun, ifald han virkelig blev greben, vilde, paa Grund af sin meget store Retsfølelse (16), paastaae indtil det Yderste, at han burde hænges.

At Sangerinden agter at opholde sig længe her i Byen, og endnu give mange Concerter, seer man deraf, at hendes Haab (17) er stort.

Ovenstaaende Efterretning vil, som jeg formoder, være kjærkommen for alle Dem, som den angaaer.

7.

Epistel til Brevduen.

(Kjøbenhavns flyvende Post, 1830, Nr. 124.)

Høistærede Jomfrue!

Jeg gratulerer til Nedkomsten — nemlig i dette fornyede Liv. — Takket være Sjælevandringen! Uden den vilde jeg ikke havt den Lykke at gjøre høistærede Jomfrues personlige Bekjendtskab; thi min første Fødsel indtraf efter Deres første Død; De havde allerede længe været borte fra Verdens Lys, dengang jeg første Gang saae det. Min efter Døden paa-

fulgte Sjælesøvn varede med alt det meget kortere end Deres, thi skjøndt jeg var død længe efter Dem, saa gjenfødtes jeg dog en god Stund inden De. Hvad Aarsagen hertil kan være, vil jeg ikke paatage mig at undersøge. Maaskee havde Deres Anstrengelser under Livets Trængseler været større end mine, saa at deres Sjæl følte sig trættere, og trængte til en længere Søvn; maaskee havde dette samme Liv vakt min Bevidsthed i en høiere Grad end Deres, saa at den ikke saa længe kunde neddysses. I denne sidste Mulighed maa De for Alting ikke see nogen hovmodig Selvroes, ligesom jeg i det Hele venter, at De ikke vil tage Parti med Hr. Professor Hauch i Sorø; — jeg veed ikke, om De allerede kjender denne Mand; i Deres Tid var han endnu ikke født, saavidt jeg erindrer. Men som sagt, jeg har ikke isinde at rose mig selv paa Deres Bekostning; dertil er jeg meget for galant opdraget. Ifald min sidst anførte Hypothese virkelig er grundet, saa maa det ene og alene tilskrives den Omstændighed, at jeg er en Mand, og De et Fruentimmer. Selvbevidstheden er i det Hele stærkere hos Manden end hos Qvinden, mellem hvis skjønne Egenskaber den allerskjønneste er den større Tilbøielighed til kjærlig Hengivelse, til Opoffrelse af den egne Individualitet, til Sammensmeltning med en stærkere tiltrækkende Kraft. Allerede i dette Liv trænger Qvinden til længere Søvn end

Manden, og Dette har vist sin Grund i den bevægeligere Selvbevidsthed, medens denne hos Manden er ligesom chrystalliseret, og derfor urokkeligere. Hvorfor skulde da ikke ogsaa Sjælesøvnen efter Døden vare længere hos det qvindelige Kjøn, end hos det mandlige? Jeg troer derfor ogsaa, at Mand og Kone ikke gjenfinde hinanden i det fornyede Liv, men at hver paa sin Side maa indgaae nye Forbindelser, forudsat, at de ikke, til endnu større Afvexling, foretrække den eenlige Stand.

Tro ikke, høistærede Jomfrue, at dette skal være en forblommet Indledning til at byde Dem min Haand og mit Hjerte. Nei, spar Deres undseelige Rødmen, vær rolig, og læs videre, thi dette Brev skal ingenlunde være et Frierbrev. Jeg vil endog, til Deres Beroligelse, forsikkre Dem, at det aldeles ikke kunde falde mig ind, at gjøre Dem et saadant Tilbud, thi jeg veed ikke, om jeg kunde ernære Dem, og jeg selv er meget for stolt til at ville leve af Deres Midler. Desuden er jeg for gammel til Dem: De er i Livets meest blomstrende Alder; jeg derimod er allerede tilaars, ja jeg har en Anelse om, at jeg ikke lever længer end til Nytaar. Ifald jeg var en rig Mand, da kunde jeg gjøre som Hr. v. S. i min sidste Fortælling, „Den lille Karen", og lade mig vie til Dem paa Dødsfengen, for at De kunde arve mine Midler; men uden at tale om, at

dette Experiment er farligt, som jo Historien udviser, (thi det kunde gaae mig som ham, at jeg af lutter Lyksalighed over denne Forbindelse levede op igjen), saa er desuden mine Omstændigheder ikke saaledes, at jeg...... Dog det er ikke værdt at tale derom. Det Høieste, vi kunde gjøre, var, som man siger, at slaae vore Pjalter sammen, men med Pjalter kan man ikke sætte Bo. Desuden bør jeg ikke staae Deres Lykke iveien; jeg er engang slaaet til en Skilling og bliver aldrig en Daler; for Dem derimod staaer Verden aaben, og De vil nok gjøre Deres Lykke, idetmindste, hvis mine fromme Ønsker for Deres Vel kunde bidrage til at fremme det.

Dette være kun sagt i Forbigaaende, for at berolige Deres jomfruelige Sind i Henseende til mine Hensigter med nærværende Skrivelse. Jeg vender altsaa tilbage til min Text, som var at ønske Dem til Lykke til Deres Gjenfødelse, i hvilken Anledning jeg tillige gratulerer mig selv, forbi jeg nu er saa heldig at være Deres Samtidige, omendskjøndt jeg vilde ønske, at denne Lykke var hændet mig dengang jeg var paa samme Alder som De, og ikke nu, i min høie Alderdom, da mine tilkommende Dages Antal maaskee kun er ringe, og jeg ofte synes at spore den sig nærmende pallida Mors, som med sin æqvale Pes pulserer saavel paa Regenternes Taarne, som paa de Fattiges Taberner. (Saaledes siger

Horatius; jeg kan for Øieblikket ikke oversætte det bedre, og vover ikke at citere Jakob Badens Oversættelse, thi forrige Gang bekom det mig ilde). Men Dette bliver nu ikke anderledes; jeg er allerede meget glad over, at Skjæbnen har undt mig et, om end kort og flygtigt, saa dog altid behageligt Samliv med høistærede Jomfrue. Thi, som De selv, betjenende Dem af den figurlige Tale, behager at sige: „Hr. Trop og Hr. Ledermann staae hinanden aldeles ikke i Veien"; det vil sige: De og jeg staae hinanden ikke i Veien; og hvorfor? fordi, som jeg allerede har givet mig den Frihed at berøre, De hører til det qvindelige, jeg til det mandlige Kjøn; og det er bekjendt, at et Fruentimmer ikke lettelig kan staae et Mandfolk i Veien; thi hvad Vei end Manden gaaer, saa seer han gjerne, at den fører ham til et elskværdigt qvindeligt Væsen, og er han først kommen saa vidt, saa bryder han sig gemeenlig ikke om at gaae videre. Man bebreider ofte mig, at jeg er for streng og alvorlig; nu vel, det hører til den mandlige Characteer. Dem bebreider man allerede, at De er for letbevægelig, at De overgiver Dem til ethvert Indtryk, at de lader Tungen løbe, mangen Gang, uden selv at vide, hvorom De taler; nu vel, det er lutter Kjendetegn paa den qvindelige Characteer, og det er vistnok ingen Feil, saafremt De kun iagttager den for et qvindeligt Væsen nød-

vendige Gratie og Anstand. Skulde det endog falde Dem ind, at støde Kolbøtter, vende Mølle, og sætte Dem selv og hele Verden paa Hovedet, saa vilde man vel sige, at De tilsidesatte den ægte Qvindelighed, ja maaskee tiltale Dem som Göthe tiltalte den unge equilibristiske Kunstnerinde i Venedig:

Kehre nicht, liebliches Kind, die Beinchen hinauf
zu dem Himmel;
Jupiter sieht dich, der Schalk, und Ganymed
ist besorgt.

Hvorimod jeg, selv i dette Tilfælde, vilde tage Deres Forsvar, og sige, at for den Rene er Alting reent, at slige Bevægelser ere i Deres Alder endnu uskyldige; og jeg vilde komme saameget lettere til mit Forsvar, som jeg ligeledes med Göthe kunde svare:

Wende die Füßchen zum Himmel nur ohne Sorge! Wir strecken
Arme betend empor; aber nicht schuldlos, wie du.

De prosaiske Philistre vilde maaskee sige, at De endnu er i Tøseaarene; men det er et hæsligt Udtryk, som jeg aldrig har brugt om nogen ung Pige, og aldrig skal bruge, allermindst om Dem, høistærede Jomfrue. Man kan jo sige det Samme med andre Ord.

Hvad mig angaaer, da undrer det mig ikke, ifald man siger om mig, at jeg, som allerede er tilaars, plager den unge, letsindige Verden med kjedsommelig Snak om alvorlige Materier. Værre vilde

det være for Dem, høistærede Jomfrue, ifald man sagde om Dem, ikke at De sladdrer om Løst og Fast, lig en yndig ung Pige i Opvæxten, men at De vrøvler som en gammel Kone, der gaaer i Barndom. Vel kan jeg ikke troe, at Nogen skulde være saa slet at føre saadan Tale, men De maa dog være beredt paa Dette, som paa Mere, thi hvad kan ikke Folk falde paa at sige? Hvad har jeg ikke selv maattet høre, og hvad vil jeg ikke endnu faae at høre, inden Ørene gaae af mig?

Dog, Klokken er mange; jeg nødes til at holde op, da jeg nu skal flyve omkring til mine Abonnenter, og bringe dem mine Blade; thi omendskjøndt denne Forretning ikke tager mig mere Tid op, end at jeg ret godt kan slaae en lille Passiar af, saa bør jeg dog iagttage Klokkeslettet. Maaskee kan jeg engang imellem om Mandagen være saa heldig at møde Dem, høistærede Jomfrue, i samme Forretning. Indtil da beder jeg Dem leve vel. Ifald Deres Arbeide ikke er strengere end mit, da vil De maaskee finde Tid og Leilighed til at underrette mig om Modtagelsen af Dette, hvilket meget vil smigre mig, og give mig Anledning til at fortsætte Correspondancen.

Jeg forbliver høistærede Jomfrues
allerærbødigste
Flyvende Post.

8.

Erklæring.

(Dagen, 1832, Nr. 32.)

I „Schützes Taschenbuch für das Jahr 1832, der Liebe und Freundschaft gewidmet," har Hr. Professor Kruse givet en næsten ordret Oversættelse af den under Titelen „En Hverdagshistorie" bekjendte, anonyme Novelle, som stod i den Flyvende Post for 1828; men han har tillige, ved at sætte „Mitgetheilt von L. Kruse" paa Titelen, uden at nævne Originalen, mildest talt, gjort det tvivlsomt for tydske Læsere, hvorvidt hans Product er originalt eller oversat. Men da selv mellem danske Læsere ikke Enhver er saa meget Kjender, at han af Originalens hele locale Fremstilling, Tone og Sprog kan fatte, at den virkelig maa være original, saa skylder jeg Sandheden og den anonyme Forfatter, der prydede mit Blad med denne ypperlige Fortælling, som har vundet Publicums næsten eenstemmige Bifald, og har erholdt en ikke saa ringe Celebritet i vor Litteratur, at erklære: at Hverdagshistorien er en original dansk Novelle, og ingenlunde af Hr. Professor Kruse.

Hvad der imidlertid nærmest fremkalder denne Erklæring, er ikke saa meget Hr. Professor Kruses saakaldte „Meddelelse," som den Omstændighed, at

nogle af vore litteraire Dagleiere og Haandlangere have taget hans Fremgangsmaade for gode Vare, og rask væk tilbage-oversat den oversatte Fortælling i et Sprog, som udentvivl gjør Fordring paa at være dansk. Denne Cirkelgang af Oversættelse findes i et Hæfteskrift, kaldet „Maanedsroser," hvis Titel, uden at nævne nogen enkelt Forfatter eller Redacteur, angiver, at det baade er „samlet, udgivet, trykt og forlagt" altsammen „i det Poppske Officin," et Udsagn, der staaer saa meget mere til Troende, som nærværende Tilfælde gjør det meer end rimeligt, at Sammenskriverne af Skriftet ikke komme udenfor Officinet, og derfor ikke kjende Andet i Litteraturen, end hvad som udgaaer fra benævnte Sted. Hvorom Alting er, maa det være harmeligt for en Forfatter, hvis Værk bærer Præget af saa megen Kunst i Fremstillingen, af saa stor en Sprogdannelse, og af saa national en Tone, at see dette berøvet alle disse Fortrin, og fremstillet i en Skikkelse, hvori det udviser alle Kjendetegn af plumpe Hænders Berøring, og nøder hans egne Øine til at vende sig bort derfra med Væmmelse. Selv en øvet Forfatter vilde have Vanskelighed ved at lade en saa dansk Fortælling vende gjennem det tydske Ild og Vand tilbage til sit Udspring. Hvad der altsaa har maattet blive deraf i det „Poppske Officin," kan Enhver let begribe. Næsten enhver Sætning røber det tydske

Sprogs Constructioner og Talemaader; og grove Misforstaaelser, grundede i Oversætterens Ukyndighed baade i det tydske og det danske Sprog, forekomme i tusindeviis. Kun til en Prøve paa begge Dele fremsættes følgende Overgange fra det danske gjennem det tydske til det poppske Sprog:

Paa Dansk.	Paa Tydsk	Paa Poppsk.
En gammel Fuldmægtig.	Ein alter Geschäftsführer.	En gammel Charges d'affaires (saaledes bogstaveret).
Om Maja siges der at hun syntes opkaldt efter Nymphen af samme Navn og efter den „smilende Foraarsmaaned," som er hende helliget.	Der lächelnde Wonnemond.	Den smilende Fuldmaane.
Gjøre Honneurs ved et Bord.	An einem Tische die Honneurs machen.	Gjøre Honneurerne ved et Bord.
Hun beholdt kun hvad Morbroderen havde foræret hende, og det var ikke nogen Herregaard.	Und das ist gewiß kein Rittergut.	Og det er vist intet Riddergods.

Ogsaa Oehlenschlägers „Ludlams Hule" maa være ubekjendt i det poppske Officin. I Fortællingens Original vare nogle Vers af Claras Romance i dette Stykke citerede. Ved en Trykfeil kom der i den tydske Oversættelse til at staae: „Clover" istedetfor „Clara"; og hiint Navn har den arme Clara maattet beholde paa Poppsk. De citerede Vers vare i Originalen naturligviis anførte saaledes som de lyde:

„Dog vil ei Hjertet slippe
„Med Ankeret sit Haab;"

hvilket Prof. Kruse har efterlignet saaledes:

„Das Herz nicht mit dem Anker
„Die Hoffnung fahren läßt:"

hvorimod det er blevet saaledes paa Poppsk: „Hjertet lader ikke Haabet fare med Ankeret."

I et Land, hvor en Forfatters Fordeel ikke bestaaer i meget Andet end i Bevidstheden om at have frembragt noget Godt, og i den muligen deraf flydende Ære, bør han saa meget mindre lade sig denne Fordeel berøve, som den er næsten den eneste. Hvor ofte imidlertid selv denne gjøres ham stridig ved feilfulde Eftertryk i vore Blade, ved plumpe Chicaner, hvilke selv vor Rettergang, fremmed for de litterære Forhold, stempler som tilladelige, og ved raae Menneskers Indtrængen i Litteraturen, herpaa frembyder den litterære Erfaring saa mange og idelig fornyede

Exempler, at det er overflødigt, at nævne flere, end det, som har fremkaldt nærværende Erklæring.

9.

Ny Erklæring.

(Dagen 1832, Nr. 40.)

For at fremme det samme Øiemed, som Hr. Jørgensen Jomtou har havt med sit Avertissement i Dagen for igaar, erklærer jeg:

At hvor der i min forrige Erklæring, (i Dagen Nr. 32) maatte forefindes de Udtryk: „det poppske Sprog," eller i Korthed „Poppsk," skulle de rettes til følgende: „det Jørgensen-Jomtouske Sprog," eller i Korthed „Jørgensen-Jomtousk."

10.

Den driftige Papiirhandler.

(Kjøbenhavns flyvende Post, 1834, Interimsblad Nr. 28.)

I Kjøbenhavn lever en Mand, som er Papiirhandler; og da det ikke er et Eventyr, som her skal fortælles,

vil man ligefrem nævne hans Navn: Man kalder ham Hr. Steen; hans Adresse kan erfares af Veiviseren; selv er han desuden ikke sparsom med at meddele den.

Denne driftige Mand er i vore Dage ligesaa fortrolig med Holberg, som i sin Tid den „velmeriterede Sieur Phønixberg", der skjænkede Verden det første feilfulde Eftertryk af vor store Comikers Værker, og som blev udødelig ved den smigrende Epistel, som han i den Anledning modtog fra Forfatteren. Det er da intet Under, at Sieur Phønixbergs nuværende aandelige Arving, ved sit ligesaa fortrolige Bekjendtskab med Holberg, har indpræget sig Dennes berømte Ord:

„at leve christeligt, og nære sig af Brag."

Hans christelige Levnet bestaaer nemlig i at sælge Papiir; men sin Næring har han ikke ved Papiiret alene, men ogsaa ved visse Characterer, som han lader male derpaa, efter at have laant (?) disse af danske Forfatteres Værker, hvilke under hans Hænder lide Skibbrud, og gjøre et Havarie, hvis Omkostninger Publicums Assurance-Compagnie betaler. Det er i denne Betydning, man kan sige, at han nærer sig af Brag.

At sælge Papiir, er vist nok i sig selv en uskyldig Handel, som ikke kan fornærme Nogen; men hvis Papiret ikke er reent, da kommer det saa overmaade

meget an paa, hvormed man har sværtet det. Allerede Lichtenberg, i sit berømte Brev til Eftertrykkeren Tobias Gøbhard i Bamberg, giør opmærksom paa, at ikke alle Eftertrykkere ere lige gode eller slemme. Distinguendum est. De bedste, siger han ere Philologerne, som eftertrykke de gamle Classikere; de værste derimod ere dem, som besørge nye og — hvad der hos en Eftertrykker er sjeldent — correcte Udgaver af Bancosedler; ja hvad det Sidste angaaer, anfører han endog det afskrækkende Exempel af en saadan Papiirhandler, som blev hængt i London, blot fordi den driftige Mand paa denne Maade havde søgt at give sit Papiir et forhøiet Værd. Mellem begge disse Yderpuncter af de bedste og de værste Eftertrykkere stiller han nu paa forskjellige Trin den store Masse af andre Folk af samme Fag, og deriblandt ogsaa Styverfængerne, hvilke dog, ifølge hans Mening, staae meget nærmere ved de værste, end ved de bedste Eftertrykkere.

Men man maatte da ogsaa være besat af en ubetvingelig Virksomheds-Instinct, for at gaae til den Yderlighed, som den londonske Papiirhandler. Banken er en altfor mægtig Forfatter, som neppe taaler Plagiat, end sige formeligt Eftertryk. Derimod gives der andre Forfattere, hvis Indflydelse er ringere, og som derfor maae lade sig det gefalle, f. Ex. de „danske Classikere."

Med Adresse-Avisen fulgte for ikke længe siden en saakaldet „Udsigt over Gallerie for danske Classikere.“ Dette Gallerie, hvoraf allerede nogle Bind have seet Lyset, og flere ere ivente, besørges udgivet af „et Selskab“, og paa Hr. Steens Forlag. O hvilke ominøse Navne: Et Selskab og Hr. Steen! — „Et Selskab“ er jo, som bekjendt, Fuxernes Firma, og „Hr. Steen“ er jo, som bekjendt, Eftertrykkernes Dux. Selskabet er Eet, Hr. Steen er noget Andet. Hr. Steen hører ikke med til Selskabet, men om Selskabet hører Hr. Steen til, er en anden Sag. O hvilket respectabelt Selskab, som udelukker Hr. Steen! O hvilken blød Steen, som ikke duer til at kastes i Hovedet paa Selskabet!

I Sandhed, den „Udsigt“, som skjænkes os, er langt fra at være indskrænket. Vi see her i Perspectiv Digterværker af en Mængde, tildeels berømte Forfattere, af hvilke En kaldes „Sanders“ (maaskee en ny Reminiscens fra det fortrolige Bekjendtskab med Holberg, i hvis politiske Kandestøber en Raadsherre hedder Sanderus), og en Anden bebudes under det besynderlige Navn af „Fleres fortrinligste Arbeider.“ At vi virkelig have en Classiker, hvis Navn er: „Fleres fortrinligste Arbeider“, er ikke videre paafaldende, men tvertimod i god Harmonie med det Løfte i samme „Udsigt“: at de nærmest paafølgende „Forfattere“ i Galleriet skulle

blive Bruuns, Baggesens, Thaarups, Troilernes og Heibergs „Skrifter."

Men det er jo heller ikke nødvendigt, at et Selskab, som udgiver danske Classikere, selv skal kunne skrive Dansk. Denne ringe, formelle Fortjeneste, som kaster saa Lidt af sig, er det endogsaa honnet at overlade de Forfattere, som det udgiver, og hvilke eller hvis Forlæggere det derved berøver den materielle Gevinst. Det er desuden ganske andre Finesser, end grammaticalske, paa hvilke det kommer an ved et Foretagende som dette. Vi kunne strax faae et Exempel derpaa, ad vocem „Heiberg." Om man foran dette Navn skal tænke sig P. A. eller J. L., er uafgjort. At antage det Sidste, forbyder Beskedenheden mig, da jeg ikke tør henregne mig til vore Classikere. Paa den anden Side at antage, at Hr. Steen skulde være uvidende om min litterære Existens, vilde igjen være at drive Beskedenheden for vidt, efterat han flere Gange har viist mig den Opmærksomhed at eftertrykke Sangene i mine Vaudeviller og andre Skuespil, saasnart som disse vare udkomne, og det endog med en saa forbedret Text, at min egen Mening ofte er bleven mig ganske fremmed og uforstaaelig. Men ihvor god hans Villie i denne Henseende end maatte være, vilde han dog neppe vove at paadrage sig alvorlig Straf, ved at udgive en heel Samling af mine, om end „udvalgte"

Skrifter. Mig kan det altsaa ikke være, som han har meent. Men hvorfor staaer der da ikke P. A. foran „Heiberg"? Her kommer Finessen: Det Publicum, paa hvis Pung Hr. Steens hele Entreprise er beregnet, og som maaskee ei engang kjender Forskjel mellem P. A. og J. L., kan jo maaskee indbilde sig, at ogsaa mine Skrifter vilde optages i Galleriet, og at man saaledes, naar man giver lidt Tid, kan for nogle faa Mark og Skilling erholde hos Hr. Steen, hvad der i den nye Udgave af mine samlede Skrifter, som udkommer paa Schubothes Boghandlings Forlag, allerede er løbet op til en Udgift af flere Dalere. Thi om ogsaa Hr. Steens Publicum, ligesaalidt som jeg selv, henregner mig til vore Classikere, kan det dog ikke vide, hvad Hr. Steens Mening er herom; ja det er jo endogsaa at vente med al Rimelighed, at hvis han formaaede at eftertrykke mine Skrifter, og tillige kunde have nogen Fordeel deraf, vilde han ansee mig for en meget classisk Forfatter.

Men hvad han ikke kan gjøre ved mig, kan han jo gjøre ved Andre, ja har tildeels allerede gjort det. Er det da nu ikke et fortjenstfuldt Foretagende (d. e. et Foretagende, hvorved man ikke blot fortjener Penge, men ogsaa gjør sig fortjent) at skaffe det læsende Publicum Bøger til ringere Priis end den gangbare? Bidrager man ikke derved til at udbrede Læsning, og

dermed Oplysning? Og bør ikke Læseverdenen være taknemmelig derfor? Upaatvivlelig! Allerede den føromtalte bambergske Eftertrykker, Tobias Göbhard, beraabte sig paa det samme Argument, og Lichtenberg sammenlignede ham derfor ogsaa med en dengang bekjendt Mestertyv, ved Navn Käsebier, som solgte sine Tyvekoster til billig Priis, og derved skaffede en Mængde nyttige Vare Afsætning; thi, som Lichtenberg siger, hvad man ligefrem tager hvor man finder det, kan man altid sælge til billigere Priis, end hvad man iforveien selv har maattet betale. Det bliver derfor et Spørgsmaal, om ikke een Eftertrykker gjør Oplysningen mere Gavn, end ti honnette Boghandlere, thi da Disse maae kjøbe deres Manuscripter, og ofte betale dem dyrt; da de frembeles maae sørge for en correct Text, og i det Hele ikke spare paa alleslags Bekostninger, som kunne tjene til at forbedre og forskjønne Værket: saa maa alt Dette, hvilket Eftertrykkeren kan sætte sig ud over, gjøre Bøgerne dyrere, og derved forhindre deres almindeligere Udbredelse.

Jo mere man imidlertid er taknemmelig for den gode Villie til paa hvilkensomhelst Maade at udbrede danske Digteres Popularitet, desmere maa man beklage, at Hr. Steen formodenlig kun i et saare lidet Omfang vil være istand til at opfylde de menneskekjærlige Løfter, som paradere i hans „Udsigt." Hverken

min Faders Comedier, eller hans Læsning for Publicum, eller hans fleste andre Skrifter; heller ikke Baggesens, T. C. Bruuns, Evalds, Prams, Rahbeks, Reins, Samsøes, Thaarups Værker vil Hr. Steen kunne tilegne sig, thi deels ere de forlagte af Schultz, deels af Brummer, deels af Forfatterne selv eller disses Arvinger; og af de fleste ere der endnu Exemplarer i Forraad. Hvad der bliver tilovers af de i „Udsigten“ bebudede „danske Classikere“, naar hine Navne og endnu et Par, ved hvilke lignende Vanskeligheder finde Sted, stryges ud, er desværre utilstrækkeligt til Opfyldelsen af Hr. Steens patriotiske Øiemed.

Maaskee vil man mene, at de Værker, hvis Forfattere ere døde, og som allerede ere udgivne af Andre end Forfatternes Arvinger, saasom Prams, Samsøes og Thaarups, der ere udgivne af Rahbek, ere en fælleds Eiendom — en Betragtning, som vel ogsaa har ligget til Grund for Eftertrykket af Holberg og Wessel. Hvad forresten Eftertrykket af Holberg angaaer, saa har det jo givet Anledning til en Retssag, hvis Udfald maa vise os, hvad Lovgivningen i denne Henseende bestemmer. Med Baggesen, Pram og Thaarup er det dog under alle Omstændigheder en anden Sag, eftersom Disses Værker først for faa Aar siden ere udkomne i den første, samlede Udgave, og deres Forlæggere dog vel maae have nogen Garantie for at

høste den første retmæssige Fordeel af de gjorte Opoffrelser. Men lad os ogsaa antage, at hine Skrifter ere fælleds Eiendom; hvo som har Tilbøielighed til Scepticisme, vil altid kunne opkaste det ubehagelige Spørgsmaal, om der da ved fælleds Eiendom skal forstaaes Det, som enhver Røver tør bemægtige sig, eller om det ikke snarere er en national Eiendom, som ingen Enkelt er berettiget til at tage. Naar — kunde en saadan Sceptiker vedblive — en Videnskabsmand besørger en ny, critisk Udgave af en Classiker, eller f. Ex. i en Anthologie optager et Udvalg af vore Digteres Arbeider, for derved at give en Fremstilling af vor Poesies Udvikling, da anvendes den nationale Eiendom paa en national Maade, thi saaledes bliver den til Gavn for Litteraturen, for Publicum, for Digternes Eftermæle; men dette er et i alle Henseender forskjelligt Foretagende fra umyndige Drenges og uvidende Papiirhandleres samvittighedsløse Forhutlen af vore Classikere. Her — det er ikke mig, som taler, men Sceptikerne — gjør den lichtenbergske Distinction sig gjældende: Hiint Foretagende bærer nemlig Litteraturens og Critikens dette derimod Uvidenhedens og Styverfængeriets Præg; ved dette Kjendemærke vil selv Retten altid kunne skjelne det ene fra det andet.

Skulde imidlertid vor Lovgivning ikke ville eller ikke kunne gjøre denne Distinction, da vil der snart

komme saa mange Stene i vor Boghandel, at den vil vorde et steenrigt Arabien, men hverken Forfattere eller Boghandlere ville blive steenrige derved, og det vil kun lidet hjelpe, at de raabe: „Herre! lad dog disse Stene vorde Brød!" — Men paa den anden Side bør man heller ikke oversee, hvormeget Eftertryk — som allerede bemærket — bidrager til Oplysningens Fremme og Smagens Udbredelse paa samme Tid som det ruinerer baade Litteratur og Boghandel. Enhver sand Patriot vil derfor sikkert tilraabe Hr. Steen sin Velsignelse, især ifald det er grundet, hvad der stod i en for et Par Aar siden udkommen Samling af saakaldte Kjældermænd: „Hvad er det for en Steen, som nyser, naar den faaer en Priis Tobak? — Svar: Hr. Papiirhandler Steen."

11.

Æsthetisk Arithmetik.

(Intelligensblade, 1842, Nr. 16—17.)

Lichtenberg gjør et Sted i sine Skrifter følgende Bemærkning. De æsthetiske Domme ere maaskee ikke

saa forskjellige eller saa afvigende fra hinanden, som det synes, naar f. Ex. den Ene roser, den Anden dadler det samme Værk. Uovereensstemmelsen kan ofte blot være tilsyneladende, idet man nemlig betjener sig af absolute Udtryk, som man tager i en relativ Betydning. Ord som godt og slet, fortræffeligt og usselt betegne en absolut, qualitativ Forskjel, men i Almindelighed forstaaer man derved: saa godt, saa fortræffeligt som A, saa slet, saa usselt som B. Man henfører saaledes i sine Tanker, og uden at vide det, de absolute Betegnelser til dette eller hiint bestemte æsthetiske Standpunct, og gjør dem derved til relative, uden at mærke det. To Personer, som begge meget vel vide, at Bloksbjerget hæver sig omtrent 4000 Fod over Havets Overflade, kunne alligevel geraade i Dispute om, hvorvidt man skal kalde det lavt eller høit, eftersom den Ene maaskee i sine Tanker sammenligner det med Alperne, den Anden med die Gleichen ved Göttingen. Paa samme Maade gaaer det ofte i det Æsthetiske. Kunde man angive sin Dom i Talstørrelser, som betegnede et eensartet Forhold til den forskjellige Maalestok, saa vilde det ofte vise sig, at de forskjelligst Dømmende vare fuldkommen enige. Naar En siger, at Kunstværket C er udmærket, en Anden, at det er miserabelt, saa kan den Førstes Dom være motiveret derved, at det staaer høit over Standpunctet B, den Andens

derved, at det staaer dybt under Standpunctet A. Kunde nu den Første bevise, at C stod 30 Alen over B, og den Anden, at det stod 25 Alen under A, saa kom det blot an paa at kjende Afstanden mellem A og B. Beløb denne sig accurat til 55 Alen, saa vare de Stridende jo enige. Forresten maa det tilføies, at Lichtenberg aldrig har gjort denne Bemærkning, men han kunde meget godt have gjort den.

12.

I Anledning af Hr. Levins Angreb i Nr. 39 af Nordisk Litteraturtidende.

(Nordisk Litteratur-Tidende, Nr. 41, 1846.)

Mellem Kjøbenhavns typiske Figurer kjender man en Mand, som, ellers lidet fremtrædende, dukker pludselig op, hver Gang Talen er om det danske Sprog og især dets historiske Mindesmærker. Ligesom Sire i „Barselstuen" bliver desperat over Latin, saa faaer denne Mand Berserkegang over Dansk, slaaer om sig til alle Sider, og raaber: Vil I lade være at befatte Jer hermed! Det er Noget, hvorpaa jeg har

udelukkende Privilegium, og falde I mig ind i min Næring, saa skal jeg anklage Jer for Overtrædelse af Laugsretten.

Denne Mand er Hr. Cand. phil. I. Levin, forresten bekjendt som Forfatter til mange Skrifter, der ere begyndte, men ikke endte, naar undtages hans Hovedværk: Samlingen af de berømte danske Mænds og Qvinders Haandskrifter.

I den ugrundede Formodning, at ogsaa jeg kunde faae Lyst til at gjøre Indgreb i hans formeentlige Monopol, har han ført Klage over den uhørte Dristighed, hvormed jeg, en Uvedkommende, en Dilettant, har turdet lade aftrykke paany et allerede aftrykt dansk Brev fra Begyndelsen af det 17de Aarhundrede, ligesom jeg ikke vidste, at Sligt maa ingen Anden gjøre, end han; og ved denne Leilighed har han endydermere, til Skræk og Advarsel for Fremtiden, belyst den mageløse Ukyndighed i det danske Sprog, som jeg skal have lagt for Dagen i hint Aftryk, saa at Enhver, som læser hans Paastande, maa udbryde: Gud! dersom Levin havde besørget det, var det vist blevet anderledes, — at sige, dersom det var blevet færdigt.

Det er let at indsee, at jeg meddeelte Sophie Brahes Brev, for at skjænke Læseren et interessant Bidrag til hendes Characteristik og Biographie, men visselig ikke for at levere en Prøve af det danske

Skriftsprog paa hendes Tid. Hertil vilde hendes Brev i alt Fald være meget uskikket, da hun, ved Siden af sin Grundighed i Latinen, neppe havde gjort noget Studium af Modersmaalet, men skrev det uden Fordring paa Correcthed og Consequens, og med individuelle Sædvaner, hvad man jo ogsaa nuomstunder hyppigt finder hos Dem, der have tilegnet sig Sproget af den daglige Omgang, uden at besidde et Støttepunct i Grammatik og Litteratur. Da min Hensigt følgelig ikke var og fornuftigviis ikke kunde være anden end den nys anførte, saa kunde det ikke ligge i min Plan at give en i lærd Forstand kritisk Udgave af Brevet, selv om jeg havde anseet mig for competent dertil, thi ved denne Leilighed og til mit Formaal vilde det have været meget unyttigt og mal à propos. Det var mig Nok at behandle dette danske Brev paa samme Maade som den foregaaende latinske Epistel: rette aabenbare Trykfeil deri og forklare de Ord og Udtryk, som Læserne kunde have Vanskelighed ved at forstaae. At jeg kunde feile i en eller anden Conjectur eller Forklaring, var Noget, som jeg let forudsaae, men jeg kunde ogsaa vide, at det vilde blive Ubetydeligheder, som ikke kunde have Indflydelse paa det Hele eller være til Hinder for det Øiemed, jeg vilde opnaae, og at jeg vilde gjøre Sammenhængen anskuelig paa Steder, hvor den syntes at mangle. Men efter Hr. Levins Paastand skal det nu være

kommet saavidt med mig, at jeg ikke længere kan see, om der er Sammenhæng og fornuftig Mening i en Sætning. Jeg tvivler ikke paa, at Hr. Levin er mere belæst i gamle danske Bøger, end jeg. Hvorledes han har læst dem, er imidlertid et andet Spørgsmaal. Men selv om han besad en virkelig Lærdom i dette Fag, saa blev han dog ikke derved Repræsentant for den „Sprogvidenskab", som han idelig fører i Munden, thi Glosekundskab er endnu ikke Sprogvidenskab. Mangen, som forstaaer at afhaspe Ordenes fine Spind og trække det paa Vindsel, har ikke Øie for den i Spindet drømmende Psyche. Til Sprog-Videnskab hører Sprog-Philosophie, og til at være Dommer i sproglige Sager hører et sprogligt Øre og en sproglig Tact, som vel snarest maa søges hos Litteraturens Digtere og Stilister, men som der vel neppe er Grund til at tiltroe Hr. Levin. Naar han da, selv om han skulde være i Besiddelse af et af Sprogvidenskabens Momenter, troer at kunne sætte sig paa selve Videnskaben's Dommersæde, at kunne tage danske Digtere og Skribenter i Skole, og lære dem, hvad der er Dansk og Ikke-Dansk, hvilke Sætninger der er Mening i, og hvilke ikke, da maa denne Arrogance tilbagevises, og Hr. Levin stilles paa sin rette Plads, for at han ikke ved saa ugrundede Prætensioner skal selv hjemfalde til den Dilettantisme, som han er saa vred paa, at han ikke alene

betegner den med det selvgjorte haanlige Ord „Dilletanteri“, men endog skriver dette med dobbelt l og enkelt t, baade i Titlen og i Slutningen af sin Artikel, ligesom paa et tredie Sted „Dillettant“ med dobbelt l, saaledes som man ikke sjelden seer det hos de Samme, som skrive „en Deligence“ og meget Andet af samme Art, men saadan Skrivemaade passer dobbelt ilde for den, som har sin Videnskab i Gloser.

Uagtet ingen Polemik er mindre underholdende for Publicum, end den, som dreier sig om Ord- og Bogstav-Formaliteter, saa maa jeg dog, for een Gang for alle at være færdig med Hr. Levin, følge ham paa hans Vei igjennem denne Detail. Sagen selv er vistnok af meget liden Betydenhed. Om jeg har feilet i en eller anden af mine Conjecturer eller Ordforklaringer, er det langt fra at overraske mig, og jeg skulde i saa Fald med Fornøielse modtage Hr. Levins Belæring. Men deels ere nogle af hans Indvendinger selv ikke Andet end Conjecturer, der blot kunne have større eller mindre Sandsynlighed end mine, deels — og det er Hovedsagen — bruger han en Argumentation, som for en Text-Criticus er under al Critik, og søger at indbilde Læseren, at jeg har bragt Meningsløshed ind i den Original, jeg har ladet aftrykke. Det er ene denne Omstændighed, som har bevæget mig til at tage til Gjenmæle. Der-

som det herved kan blive tydeligt — for Dem, som endnu kunne behøve en saadan Tydeliggjørelse — hvad Competence Hr. Levin har til at føre det store Ord, og hvilke de Vaaben ere, som han fægter med, da har jeg i det mindste givet min Skjærv til at standse de Gade-Optøier, som han nu i altfor lang Tid har forestaaet i Litteraturen, de indtil Forargelse gjentagne raae og arrige Overfald, rettede fornemmelig mod en Mand, som dog selv af sine Fjender maa erkjendes for at have præsteret Noget og ikke ladet det beroe ved den magelige Gjerning at rive ned, hvad som var gjort, snakke om, hvorledes det nu burde gjøres, og endelig ikke gjøre det.

Hr. Levin forsikkrer, at jeg heelt igjennem har forvansket Actstykkets Form og gjort den uægte og uefterrettelig. Blot som det første bedste Exempel derpaa — og hvor skulde det passeligere kunne vælges end strax i Begyndelsen — anfører han af „de første halvsjette Linier“ tre smaa Partikler, som jeg har forandret. Men disse forandrede jeg med velberaad Hu, forbi de just forekom i de allerførste Linier, da dog et stort Parti i det umiddelbart Paafølgende var frit for saadanne Afvigelser fra den nuværende Talebrug, thi jeg vilde ikke, at Læseren ved det første Blik skulde afskrækkes ved uforstaaelige Smaa-Ord, der fordrede Forklaring i Noterne. Kun for denne uvæsenlige Forandrings Skyld bemærkede

jeg iforveien, at jeg lod Brevet aftrykke „saa godt som ordret". Thi det er ene og alene i de omtalte første halvsjette Linier, at nogen saadan forsætlig Forandring eller Ombytning af gamle Former med nye finder Sted; i hele det lange, vidtløftige Brev forekommer ellers Intet af denne Art. Naar da Hr. Levin ikke desmindre siger, at saaledes er det „heelt igjennem", og det Anførte kun et Exempel derpaa, da maa jeg, for at forklare dette Udsagn, antage Eet af Tre: enten at han ikke har undersøgt Resten, men brugt en mageløs dristig Inductions-Slutning fra Beskaffenheden af halvsjette Linie til Beskaffenheden af 25 Sider; eller at han har forvexlet den forandrede Orthographie med en Forandring af grammatikalske Former; eller endelig at han har sagt vitterlig Usandhed. Jeg vil ikke afgjøre Noget heri; det er bedst, at han selv vælger. Og naar han fremdeles, paa Grund af et saadant paaberaabt Factum, som slet ikke er til, siger, at Sprogvidenskabens Genius hævner sig, saa kan jeg i alt Fald rolig lægge Hænderne i Skjødet, thi Hr. Levin er nok Mand for at tage Hævn igjen over Sprogvidenskabens Genius.

For ret at komme i Modsigelse med sig selv, siger han længere hen, at jeg „heelt igjennem" (Alting skal være heelt igjennem) overseer de gamle Former, og f. Ex. skriver Handske for Handsker, Knip-

pel for Knippeler. Men disse (forudsat, at Knippel ikke er meent i Singularis) ere jo netop de gamle Former, og findes i Originalen; naar jeg nu netop har beholdt dem, hvad skal det da sige, at jeg har overseet dem? Nylig skulde det være galt, at jeg har forandret de gamle Former; nu skal det være galt, at jeg ikke har forandret dem. Dog, jeg forstaaer, hvorfor det er galt. Hr. Levin har jo paastaaet, at jeg heelt igjennem har forandret de gamle Former til nye; her er nu et Exempel paa, at jeg ikke har gjort det; det er unægtelig galt, — at sige for ham og hans Paastand.

At jeg ikke skulde være berettiget til at forstaae Udtrykket „hjertekjære" saaledes, som jeg har tilkjendegivet ved at skrive det i eet Ord, kan Hr. Levin naturligviis ikke bevise.

Ordet „fertist" har jeg anseet for en Trykfeil og rettet til forreist. Hr. Levin mener, at det skal være færdes, og det er meget muligt, at han har Ret heri. Men i min Rettelse, selv om den ikke er rigtig, er der intet Absurd, thi der findes baade Trykfeil og Germanismer i Brevet. Men Hr. Levin siger, at det giver ingen Mening, naar Sophie Brahe, der for længe siden er reist bort, siger, at hun giver nødig „forreist", d. e. være paa Reiser. Hvorledes bringer han da selv Mening deri ved sit „færdes"? Her følge hans egne Ord: „Der kan

Ingen nødigere end jeg gide færdes eller være paa Reiser". Men begge Dele ere jo ganske det Samme. Over at stirre paa Gloserne glemmer Hr. Levin Meningen, for lutter Træer seer han ikke Skoven.

At der S. 218*) staaer „haver" istedetfor „havde", er en Skriv- eller Trykfeil, der saa meget lettere kunde oversees, som begge Ord her give den samme Mening, notabene naar man seer paa den hele Context, og ikke plirer paa det ene Ord. Naar nu alligevel Hr. Levin siger, at derved hele Beretningen forvirres for den Læser, som ikke har „Danske Magazin" ved Haanden, da kjender man heri hans sædvanlige Skryderi.

Naar der S. 219**) er indløbet en anden Skriv- eller Trykfeil af selvsamme Beskaffenhed, nemlig Udeladelsen af den Sætning: „han vilde ikke tale med mig", hvilken Udeladelse ikke gjør det Mindste til Sagen, da Sætningens Indhold gjentages i det umiddelbart paafølgende: „jeg maatte ikke komme ham til Ords", saa skal Grunden dertil være, at jeg ikke har kjendt denne Constructionsmaade. Jeg forsikkrer paa det Helligste, at jeg kjender meget godt den Construction: „Han vilde ikke tale med mig".

Iøvrigt har jeg selv opdaget nogle andre Ste-

*) Pros. Skrifter IX Bd., S. 334.

**) Sammesteds S. 335.

der, hvor enkelte Ord ere udeladte af Uagtsomhed, men det har aldrig mindste Indflydelse paa Sammenhængen, og netop derfor er det ikke blevet bemærket og rettet i Correcturen. Endskjøndt nu vistnok Uagtsomhed aldrig kan roses, saa er dog denne af meget ringe Betydenhed, og vilde først fortjene alvorlig Dadel, dersom Aftrykket af Brevet skulde gjælde for en critisk Textbehandling. Men hvorledes kan ogsaa Nogen falde paa at see det fra den Side, medmindre han ikke har Øie for Planen i et Skrift?

Atter skal et Sted blive meningsløst, forbi jeg har forstaaet Ordet „nape" som *neppe*, istedetfor *knappe, indskrænkede*. Det skal altsaa give god Mening, at „Erik havde knappe Stunder at komme", men være meningsløst, at „Erik havde knap eller neppe Stunder at komme". Det maatte kaldes en fiin Distinction, dersom „fiin" og „Levin" kunde meer end rime paa hinanden.

Naar jeg til min Forklaring over Talemaaden „paa det Hægte" har føiet et Spørgsmaalstegn, saa kalder Hr. Levin det naivt, og antager, at Spørgsmaalstegnet er kommet til, fordi Forklaringen ingen Mening giver. Det er altid *Meningen*, som Hr. Levin urgerer paa samme Tid, som han selv aldrig kan see den. Dersom Forklaringen ingen Mening gav, da havde jeg vist ikke brugt den, men jeg brugte den, fordi den giver god Mening. Da dette imid-

lertid ikke er noget Beviis for dens Rigtighed, saa betegnede jeg min Tvivl med et tilføiet Spørgsmaalstegn. Hr. Levin kalder det nu naivt at tilstaae sin Tvivl i en Sag, som man ikke er vis paa. Jeg derimod finder det mere naivt at give sig Mine af en Viden, som Enhver kan tage og føle paa, at man ikke har.

Ønsket om „mange gode Nætter" skal, siger Hr. Levin, være en almindelig Hilsnings-Formular i gamle danske Breve, og han er meget vred over, at jeg ikke har vidst det. Jeg indseer dog virkelig ikke, at der i denne Henseende paahviler mig nogen Forpligtelse, eller at min Uvidenhed her kan have afstedkommet mindste Ulempe. Thi at Udtrykket er en Hilsen, er tydeligt nok, og jeg har jo gjengivet det aldeles uforandret. Naar jeg i en Anmærkning har sagt, at dette samme Ønske findes ogsaa i Breve fra andre Personer af denne Familie, saa er der jo ikke noget Ondt deri; og naar jeg tilføier, at det har vel været en almindelig Formular, saa har jeg jo gjættet det Rigtige. Endelig, naar jeg siger, at dette Udtryk kunde i Sophie Brahes Mund gjælde for en astronomisk Hilsen, saa er dette ikke Andet, end hvad jeg alligevel vilde sagt, om jeg end havde været overbeviist om, at det var en almindelig Formular; thi almindelige Formularer kunne i bestemte Personers Mund og under særegne Omstændigheder erholde en eiendommelig Nuance i Betydningen, og man maa

have meget grove Sandser for ikke at vide og forstaae dette.

Det Ord „plaserid" skal, ifølge Hr. Levin, betyde „spøget". Kan gjerne være. Min egen Mening om, at det var en Trykfeil, har jeg udtrykkelig yttret som et „Maaskee", og følgelig ikke foregrebet Nogen i at forklare det bedre. I sin Stolthed over her at have fundet en plausiblere Forklaring, giver Hr. Levin mig ved samme Leilighed en Lection i Fransk, og lærer mig, at „paa Fransk betyder déplacer ikke at skrive feil". Maa jeg til Gjengjæld give Hr. Levin en Lection i sund Menneskeforstand? Naar nogle Ord eller Linier ere skrevne paa urette Sted, saa ere de deplacerede, og dette kan ikke skee uden ved at skrive feil. Jeg troer forresten gjerne, at Hr. Levins Forklaring her er den rigtige, men jeg skal af hans egne Argumenter bevise ham, at den er gal. Thi i Anledning af de nys omtalte „gode Nætter" og min Yttring, at dette Ønske kunde her gjælde for en astronomisk Hilsen, udbryder han: „Den af Sygdom, Mangel, Miskjendelse dybt nedbøiede Frue skulde slutte sit alvorsfulde Forsvarsskrift til Familien (der ogsaa er hende gram for hendes Studier) med astronomiske Hilsener til unge Piger!" Disse Ord, anvendte paa Hr. Levins Forklaring af „plaserid", komme til at lyde saaledes: „Den af Sygdom, Mangel, Miskjendelse dybt nedbøiede Frue skulde

slutte sit alvorsfulde Forsvarsskrift til Familien med at plasere, d. e. spøge eller spase"! Og endmere: Dersom hun havde sluttet sit alvorsfulde Forsvarsskrift med en Spøg, som hun selv fandt saa ilde anbragt, at hun af den Grund lod det hele lange, vidtløftige Brev skrive om, saa skulde hun i den nye Afskrift have føiet til, at hun i den casserede havde skrevet Noget, som hun ikke vilde være bekjendt! — Man seer, af hvad Kaliber den Text-Critik er, som støtter sig paa saa trivielle Argumenter, der kunne bevise det Ene ligesaa godt som det Andet.

Ved denne Leilighed maa jeg dog forelægge Hr. Levin et lille Stof til nærmere Eftertanke. Hvoraf veed han, at Sophie Brahe lod Brevet skrive om „af sin Søn"? Hun selv siger, at hun lod det skrive om af „sin lille Dreng". Jeg tvivler nu meget paa, at man i de Tiders Sprog har kaldet sin Søn sin „Dreng", da dette sidste Ord vel snarere har betydet Tjener eller Oppvarter. Dette var nu for det Første en Glose, hentet fra den Levinske Sprogvidenskabs inderste Midtpunct. Men dernæst vilde det ogsaa være meget besynderligt, om Sophie Brahe skulde have kaldet sin dengang 22aarige Søn sin „lille Dreng". Endelig bliver det endnu vanskeligere at forklare, hvorledes denne Søn, som dengang befandt sig paa en Udenlandsreise, efter hvad hun selv omtaler paa mange Steder i Brevet, og

som for Øieblikket var i England (see Urania S. 223)*), kunde komme til at skrive dette Brev om, medens Budet i Eckernförde ventede paa Afskriften. Denne Gaade vil jeg meget lægge Hr. Levin paa Hjerte, og bede ham løse den paa en Maade, der kan bekræfte hans bekjendte Afsky for det Meningsløse og give et nyt Beviis paa hans ualmindelige Talent til at finde Sammenhængen i det, som han læser og commenterer.

Jeg har nu omtalt enhver af de Petitesser, som Hr. Levin har stirret saa længe paa, at han har stirret sig blind. Hvad der endnu kan være tilbage, er mindre end Smaat, og kan ikke sees uden Forstørrelsesglas, og hermed vil jeg ikke trætte Læseren. Ligesom der i den naturlige Verden gives et microscopisk og et telescopisk Syn, og ethvert Øie ifølge sin særegne Organisation er mere disponeret for det ene af disse, end for det andet, saa forholder det sig paa samme Maade med det aandelige Syn. Men kun hvor begge Dispositioner ere forenede, er Synet, som det bør være. Dog er det telescopiske Syn i sig selv mere menneskeligt end det microscopiske, fordi det er mere aandigt. Et lille Insect, som sidder paa et Blad, seer vistnok den lille Prik, hvorpaa det befinder sig, langt skarpere og bedre, end Mennesket

*) Pros Skrifter IX. Bd. S. 340.

seer den, men seer ikke Sammenhængen af sit lille Blad med den omgivende Natur, seer ikke denne i dens pittoreske Totalitet. Det microscopiske Syn er fortræffeligt, men kun naar det erkjender sig selv som et saadant, og ikke bilder sig ind at være telescopisk, thi saa tager det en Myretue for Universet. Hr. Levins saa meget paaberaabte Sprogvidenskab er et microscopisk Syn, hvori alt Det mangler, som skulde give Sammenhæng, Form, Totalitet. Derfor bekymrer han sig ikke om Meningen, naar han blot har Bogstaverne, og troer, at Andre have ligesaa lidt Sands for Meningen, som han. Derfor kan han heller ikke opfatte Total-Betydningen af et literairt Arbeide, kan ikke see Planen deri, eller den væsenlige Hensigt dermed, men troer, at det maa dreie sig om hans eget stærblinde Øiemed, og skjænder nu, fordi dette ikke er opnaaet. Fra dette falske Synspunct er han udgaaet i sit sidste umotiverede Angreb, som han maaskee havde ladet fare, dersom den Tanke kunde opstaaet hos ham, at min Afhandling om Sophie Brahe hverken var eller skulde være et grammaticalsk Bidrag, og at jeg selv aldrig har gjort Fordring paa at besidde meer end ganske almindelig Kundskab i det danske Sprogs Historie i ældre Tider, saa at han, som en ubehændig Fægter, angriber mig, hvor jeg ikke kan saares. Det er nu rimeligt, at han vil expectorere sig i Anledning af de Sandheder, som

han har tvunget mig til at sige ham; men man vil ikke finde det mindre rimeligt, om jeg fra nu af henlægger Hr. Levin ad acta, betragter mit Mellemværende med ham som afgjort, og mig selv som fritagen for at honorere hans fremtidige Fordringer.

13.

En Collision.

(Flyve-Posten, 1859, Nr. 57.)

Intet i Verden faaer Lov til at være eneſtaaende. Der ſtiller ſig ſtrax Noget ved Siden af det, og gjør Fordring paa ſamme Gyldighed. Neppe har Hr. Eduard Meyer begyndt ſit Tidsſkrift „Folket", før Hr. Frederik Barfod ſætter ſig, ſom ſalig Reiſer udtrykker ſig, ved Laaret af ham og begynder et Tidsſkrift, der med Udeladelſe af det ſidſte Bogſtav har ſamme Navn og kalder ſig „Folke". Heraf kan opſtaae ſtore Forvexlinger. Det kan let hænde ſig, at man vil tillægge Hr. Eduard Meyer, hvad Hr. Frederik Barfod ſkriver. Den modſatte Forvexling er mindre ſandſynlig, thi Alle kjende Folket, men Faa kjende Folke. Det er derfor henſigtsmæsſigt, at den nye Udgiver aabner ſit Tidsſkrift med en

Artikel om Folke, for at man kan lære ham at kjende, og denne Artikel er undertegnet „Sakse Sagemand", som skal betyde Saxo Grammaticus, der efter nu i lang Tid at have været kaldet „Sakse Runemester" saaledes har faaet et nyt Øgenavn. Anders Sørensen Vedel forandrede dog ikke Navnet i sin Oversættelse. Og Oehlenschläger skrev i sit „Sanct-Hans-Aften-Spil":

„Tak være den gamle Canonicus!
Han hedder Saxo Grammaticus."

Men det forstaaer sig, dengang Poesien existerede i Danmark, behøvede Nationalfølelsen ikke de kunstige Vækkemidler, som den nu kan trænge til.

At saaledes Saxo er bleven den første Medarbeider i det nye Tidsskrift, kunde kaldes en heldig Acquisition, dersom den var bleven bedre benyttet. Men Udgiveren byder Saxo, hvad man ellers ikke pleier at byde sine Medarbeidere: han har foretaget mange vilkaarlige Forandringer i Stiil og Fremstilling. Vil man sammenligne Hr. Barfods Redaction med det tilsvarende Sted hos Vedel, vil man see, at Vedels vistnok simple og jevne, men i al sin Simpelhed og Jevnhed ædle og kjernefulde Sprog er blevet oversat i det affecteerte Pøbelsprog, som Grundtvig nu i en Række af Aar har søgt at gjøre gjældende som det eneste ægte Danske.

Vil man nu vide, hvorfor Tidsskriftet hedder „Folke", maa man i hiin Travestering af Saxos Beretning læse, hvad denne Mand har gjort, og deraf slutte sig til Symbolets Betydning. Men jeg frygter for, at man isaafald endnu mindre vil forstaae denne. Thi Folke, hvem Kongen gav et Guldbæger (ligesom i sin Tid Conferentsraad Ussing fik et af Folket), lovede, at før han vendte Ryggen til i Slaget, skulde han drikke saa meget af sit eget Blod, som dette Bæger kunde rumme, og da han nu, efter at have slaaet Svenskerne og jaget dem paa Flugt, selv var dødeligt saaret og led af Tørst, drak han virkelig af sit eget Blod. Men hvor ligger nu Anvendelsen? Troer Frederik Barfod, at han vil komme til at drikke sit eget Blod? Det er vist ingen velsmagende Drik, og der vil forhaabentlig altid være andre Sager at læske Tørsten paa. I sin Fortale nævner han vel visse Anskuelser, som ubetinget maae være udelukkede af hans Tidsskrift, og man seer nok, at han idetmindste har foresat sig ikke at vende Ryg mod adskillige fiendtlige Magter, men om Blod er der ikke Spørgsmaal; hele Fortalen er saa blodløs som Alt, hvad Frederik Barfod skriver. Og selv om han ikke skulde kunne holde sit Løfte at betale Medarbeiderne 16 Rd. for Arket, vil det dog sikkert ikke gaae ham som Kjøbmanden af Venedig, at Nogen skulde faae Lyst til hans Kjød og Blod.

Hr. Barfod hører til de Skribenter, som ville rette Orthographien efter Udtalen, men det er uklogt af ham, thi nu røber han, i hvor mange Puncter hans Udtale er slet, hvorimod han kunde dække denne Mangel under den sædvanlige Retskrivnings Kaabe. Principet er i sig selv forkasteligt, forbi Enhver da kunde bidrage til at faae sin mangelfulde Udtale indført og skaffe den Fasthed ved Hjælp af det skrevne Ord. Der er desuden en større organisk Sammenhæng mellem et Sprog og dets Retskrivning, end Mangen veed, og vor danske Retskrivning, naar man abstraherer fra dens Forqvakling i de sidste Decennier, er ikke saa usikker og langt fra saa utydelig, som det synes, naar man har glemt dens oprindelige Regler. Selv en stor Autoritet i Litteraturen vilde ikke formaae at sætte en ny Orthographie igjennem — om end Forudsætningen ikke var en Umulighed, thi Den, som bliver en Autoritet i Litteraturen, vilde ikke være bleven det, ifald han havde arbeidet for saa minutiøse og bornerede Bestræbelser. Men er det ovenikjøbet en Frø, som vil puste sig op til Reformator, saa revner den.

At vurdere de enkelte Bidrag i det udkomne første Hefte vil jeg overlade til Andre, og saaledes ogsaa henstille til disse, hvorvidt Meddelelsen af en gammel norsk Leilighedstale, Referatet af Taler ved Ramløsa-Mødet i Sommer, en engelsk Oversættelse

af Begyndelsen til et obscurt svensk Digt o. s. v. kunne antages at fremme Deeltagelsen for et nyt Tidsskrift. Kun Saameget troer jeg afgjort, at Maalet ikke fremmes ved at indrømme Hr. Svend Grundtvig et nyt Locale til sine microscopiske Undersøgelser, hvilke Holberg, om han levede nu, ikke vilde have glemt i sin berømte Epistel om Pedanterie. Slige Bestræbelser ere meget charakteristiske for en Tidsalder: de ere et Tegn paa, at det er forbi med dens Productivitet, og at man nu maa søge sin Næring i Suppe paa opgravede Been. Visselig er det værdigt for en Nation at tye til sine historiske Kilder; det understøtter og fremkalder de Spirer, Nutiden bærer i sit Skjød; men naar dette Skjød er blevet goldt, er ogsaa Fortiden gold for Slægten; Fortidens levende Kilde bliver til en død Sump, hvoraf man da lægger en og anden Draabe under Microscopet, for at fremvise, hvad et naturligt, sundt Øie ikke kan see, og ikke bryder sig om at see.

Quintus.

14.

Nullernes Talværdi.

(Flyve-Posten, 1859, Nr. 64.)

At Nuller kunne opnaae en Talværdi, naar et Tal stiller sig i Spidsen for dem, ja at denne Værdi kan voxe til hvilkensomhelst Majoritet, alt eftersom Nullernes Antal forøges, er saa bekjendt en Sag, og den daglige Erfaring stadfæster den saa ofte, at det vilde være overflødigt at tale herom.

Derimod er det disse Liniers Hensigt at vise, hvad Nullerne blot ved dem selv og uden Bistand af noget Tal kunne drive det til. Sagen er vel ikke ny, især ikke for en Mathematiker, men den synes at være glemt i det daglige Raisonnement over Begivenhederne og trænger derfor til at opfriskes. Man slaaer sig til Ro i den gamle Sætning, at af Intet kommer Intet, og at Nul kun bliver Nul, men det forholder sig ikke saa. Mellem Regnebogens saakaldte fire Species ere de tre første rigtignok ikke capable til at give Nullerne Værdi, thi enten man adderer, subtraherer eller multiplicerer dem, faaer man ikke

Andet ud end Nul. Men med Divisionen er det en anden Sag, som nu skal vises.

Naar et Tal gaaer op i et andet, saa kommer strax et tredie Tal tilsyne, som man ikke havde iforveien. Naar f. Ex. 2 gaaer op i 10, er det nye Tal 5 strax tilstede, som faldet ned fra Himlen, uden at man har paakaldt det. Ere de to første Tal lige store, bliver det nye Tal stedse 1, fordi ethvert Tal er indeholdt 1 Gang i sig selv. Paa samme Maade kan man sige, at Nul er indeholdt 1 Gang i sig selv, ja man behøver ikke her at indskrænke sig til 1 Gang, man kan nævne saa mange Gange, man vil, thi det ene Nul divideret med det andet kan give ethvert Tal. Her seer man da for det Første, hvorledes to Nuller kunne frembringe et Tal, og det saa stort, som man ønsker det, en hvilkensomhelst Majoritet. Men dermed er det endnu ikke gjort. Naar dette nye Tal nu selv divideres med et tredie Nul, faaer man det Uendelige; divideres dette igjen med et fjerde Nul, faaer man det Uendelige i anden Potens; det femte Nul giver det Uendelige i tredie Potens, og saa fremdeles, saa længe man har Lyst og saa længe man har Nuller at disponere over. Det voxer stærkere end Kaninernes Frugtbarhed, af hvilke — ifølge Prof. Nilsson — et eneste Par kan i Løbet af fire Aar formere sig til 1,274,840 Individer. Naar vi,

for at sammenfatte det Hele i een Formel, kalde Nullernes Antal n, saa faaer deres Værdi, at sige, naar de anvendes paa den beskrevne Maade, det Udtryk:

$$\infty^{n-2},$$

hvor de to første Nuller, der opoffrede sig for at skaffe en endelig Størrelse tilveie, ere trukne fra.

Betænker man det her Udviklede, vil man ikke længer undres over, at Nullerne kunne udøve en stor, ja uendelig Magt, selv om der ikke findes en eneste Talstørrelse imellem dem. Det kommer kun an paa, at der er to iblandt dem, af hvilke det ene kan og vil gaae op i det andet, saaledes som Barfod i Grundtvig, Geert Winther i Tscherning, Justitsministeren i Orla Lehmann, thi da fødes strax et endeligt Tal, der kan være saa stort, man vil, og blive Basis for den følgende Udvikelse. Lad mig dog strax forebygge den Misforstaaelse, at jeg skulde betegne de nævnte Personer som Nuller. Absolut taget er vist intet Menneske et Nul, og Ingen berettiget til at betegne ham saaledes, men relativt er Enhver et Nul i en eller anden Henseende. Mangen, der ellers ikke er et Nul, kan være det f. Ex. som Statsmand, men selv Dette er jeg langtfra at prædicere om Nogen af de Nysnævnte; de ere kun valgte for ved tydelige, almeenfattelige og almeenbekjendte

Exempler at forklare, hvad der skal forstaaes ved, at en Person gaaer op i en anden.

Man vil indsee, at jo større en Forsamling af Nuller er, desto lettere kan det første Udgangspunct naaes, og desto videre kan Potenseringen af den uendelige Magt drives, fordi der her er saa meget desto større Sandsynlighed for at finde et Nul, som kan og vil gaae op i et andet, fremdeles et tredie, som kan og vil gaae op i den første Qvotient, og saa fremdeles. Jo mindre derimod Nullernes Antal er, desto usikkrere bliver Udfaldet, thi visse Nuller have Antipathie imod hinanden og bringe det derfor ikke til Fødselen af et Tal. Intet er ugunstigere end en Direction eller Commission eller hvad det kan være, bestaaende kun af to Nuller, thi disse ere næsten altid i fjendtlig Modsætning, og man faaer ikke det ene til at gaae op i det andet. Men selv her har den venlige Natur sørget for en Udvei. Man drager nemlig et udenfor Duumviratet staaende Nul ind i samme, ikke formelt, thi dertil har man ingen Ret, men i Realiteten; og da dette Nul ikke vilde være blevet inddraget, hvis der ikke idetmindste fra den ene Side var Sympathie med det, saa er her nu den første Betingelse for Dannelsen af et Tal tilstede. I dette nye Tal vil den anden af Duumvirerne snart gaae op, og ved Inddragelsen af andre udenfor

staaende Nuller har man da Betingelsen for den hele uendelige Magt.

Det skal høre med til Viisdommen ikke at forundre sig over Noget. Ovenstaaende Fremstilling tør da maaskee smigre sig med at have udbredt Viisdom i flere Tilfælde, hvor man før kun forundrede sig.

Quintus.

Fortale

til

Prosaiske Skrifter,

første Udgave.

(1841.)

De hidtil udkomne 8 Bind af mine samlede Skrifter, nemlig 6 Bind Skuespil og 2 Bind Digte og Fortællinger, indbefatte kun de poetiske Skrifter, hvilke endog siden ere blevne forøgede med særskilt udkomne Arbeider, som endnu ikke ere optagne i Samlingen, men med Tiden ville blive det.

Efter en Mellemtid af omtrent fem Aar, som er forløbet, siden det sidste Bind af ovennævnte Samling udkom, er nu Touren til de prosaiske Skrifter, hvis første Bind herved meddeles, og det andet er allerede under Pressen. Med disse to Bind vil dog Rækken af de prosaiske Skrifter endnu ikke være sluttet, men der vil endnu kunne ventes idetmindste et Par Bind, inden det for Samlingen bestemte Stof er udtømt.

For at man imidlertid ikke skal troe, at det er min Hensigt at gjøre Samlingen større end nødvendigt, ved at optage enhver nok saa ubetydelig Artikel, som jeg leilighedsviis kan have skrevet, maa jeg bemærke, at det er mit Princip kun at optage saadanne

Arbeider, som enten have et — ifølge min egen Mening — nogenlunde blivende Værd, eller have vakt en saadan Opsigt, at de maae betragtes som litterærhistoriske Actstykker. Hvad som ikke opfylder een af disse Betingelser, eller, endnu bedre, dem begge, bliver forkastet, med mindre det paa en eller anden Maade slutter sig til et Stykke af den nævnte Beskaffenhed, ligesom Supplement. Ikke desmindre tør jeg dog ikke smigre mig med at kunne gjøre alle Læsere tilpas, ei engang alle dem, som bifalde det omtalte Princip for Udvalget; thi om Principets Anvendelse vil der ofte kunne være forskjellig Mening, og jeg vil let komme til at optage eller udelade Et og Andet, hvorom Mangen kan mene, at det havde fortjent den modsatte Skjæbne.

Mange af mine Smaaskrifter ere polemiske; ja de, som aldeles ikke indeholde Noget af dette Element, udgjøre endog den meget ringere Deel. Denne Omstændighed er kun en ny Forøgelse i Vanskeligheden af at træffe et tilfredsstillende Udvalg, thi endnu synes Mange at betragte al, især energisk og ivrig, Polemik som et privat Skjænderi, der maa være glemt, naar det er overstaaet, fordi det, om end undskyldeligt paa Grund af den menneskelige Svaghed, dog i sig selv fortjener Dadel, er Skribenten uværdigt og forringer den Anstand, i hvis Nimbus Mangen troer sin litterære Hæder at være bedst garderet. I det

fornyede Aftryk af polemiske Artikler er man da tilbøielig til at see Fornyelsen af en gammel Scandal, ja man tillægger endog Forfatteren eller Udgiveren den onde Hensigt, at ville pine Modstanderen med en gjentagen Dosis af den samme ubehagelige Drik, hvis Virkninger han nu har overstaaet. Saaledes har man hørt mange Beklagelser over, at der i den nye Udgave af Baggesens Værker var optaget altfor Meget af hans ofte nærgaaende og skaanselløse Polemik, hvilket blot kunde tjene til at forny Erindringen om en Periode i vor Litteratur, der hellere maatte overgives til den evige Forglemmelse. Jeg derimod beklager, at Udgiverne ikke have optaget Mere af de Baggesenske Stridsskrifter. Saa rigtig nemlig, som hiin Synsmaade kan være med Hensyn paa de Polemiker, der virkelig ikke ere Andet end private Skjænderier, saa lidet kan den finde Anvendelse paa dem, der have en universellere Characteer. Naar en Polemik er enten et videnskabeligt Arbeide, eller et Vittighedsværk, saa er den, tiltrods for det Private, eller idetmindste Particulære, som kan have blandet sig i den, optagen i det Universelle, og har derved erhvervet sig Adkomst til en blivende Plads i Litteraturen. Paa en saadan Polemik har jo desuden Forfatteren anvendt en Deel af sine bedste Kræfter, men det er da for Meget forlangt, at han skal betragte den som en af de Forvildelser, man selv stræber at bringe i

Forglemmelse; i en saadan Polemik har han nedlagt en Deel af sin Aand, men just derfor kan han ikke opgive den uden at begaae et partielt Selvmord, thi den er en Deel af hans aandelige Portrait. Og selv om han erkjendte, at et eller andet Træk i samme ikke bidrog til at forskjønne det, saa var det dog endnu ingen Grund til at udelade det, thi han maa give sig, som han er. Jeg har allerede i Fortalen til det første Bind af Skuespillene*) bemærket, at naar en Forfatter samler sine Skrifter, da skriver han paa en Maade sit Liv og Levnet; men i en Biographie maa man ikke forbigaae sine Feil, at sige, forsaavidt de staae i Forbindelse med det sande Væsen, og ere uadskillilige derfra; dem derimod, som staae isolerede, og derfor ere uinteressante, gjør man vistnok bedst i ikke at drage frem, især hvis de have vakt saa liden Omtale, at de allerede kunne antages for at være udslettede af Traditionen. Ogsaa vil man let indsee, at dersom en Forfatter vilde i en ny Udgave af sine polemiske Skrifter borttage enhver altfor nærgaaende Yttring, ethvert hyperbolisk Udtryk, ethvert blot particulært Vidnesbyrd om den Iverighed, hvormed han skrev, saa vilde han aldeles forandre Stilen i sit Arbeide, og derved gjøre det til et nyt istedenfor det gamle; men dertil er han neppe beret-

*) Poetiske Skrifter, 3die Udg., I Bd. 1862.

tiget, selv om en saadan Omformning var ham mulig. Derimod er det den forstandige Læser, til hvem denne Crisis er overladt; det er ham, som skal sondre Guldet fra de mindre rene Stoffer, hvormed det hist og her er omgivet; og enhver Læser, som erindrer, at det er Forfatteren selv, som paalægger ham denne Opgave, vil ogsaa derved indsee, hvor lidet Forfatteren er hildet i sine egne Fordomme, hvor langt han er fra at betragte Alt, hvad han har skrevet, som den absolute Sandhed. Hvis derfor Nogen endnu skulde tage Forargelse af mine Polemikers Gjenindførelse i Litteraturen, da siger jeg blot: Vee Den, fra hvem Forargelsen kommer! Men den kommer fra det Publicum, som bedømmer Sagen fra et skjævt Synspunct.

I de Smaaskrifter, som udgjøre Indholdet af nærværende første Bind*), og navnlig i den bekjendte Polemik med Oehlenschläger, finder jeg nu vísselig Intet, som jeg, selv under den Forudsætning, at jeg kunde eller vilde foretage en Purification, kunde være tilbøielig til at udelade eller forandre, thi jeg indseer ikke Andet, end at det Hele er skrevet med største Rolighed og Sindighed, og at der ei engang er Skygge af nogen ved Striden fremkaldt Particula-

*) Om den menneskelige Frihed. Om Vaudevillen. Polemik med Oehlenschläger. Ny Anm.

risme. Men i det følgende Bind*) vil Polemiken med Hauch, der fra begge Sider blev ført med stor Hæftighed, afgive Exempel paa et Stridsskrift, hvori ikke just ethvert Ord skal veies paa den bogstavelige Fortolknings Vægtskaal, og som derfor vel kan behøve at gjennemgaae sin Skærsild i Læserens Tanke.

Man vil maaskee fremdeles indvende mod Optagelsen af de polemiske Artikler, at da jeg ikke tillige har kunnet meddele mine Contraparters Indlæg — Noget, som naturligviis ikke lod sig gjøre, selv om jeg var berettiget dertil — saa skorter det paa det fornødne: Audiatur et altera pars. Jeg indrømmer gjerne, at for Den, som med litterærhistorisk Nøiagtighed og Fuldstændighed vil kjende Striden, er Bekjendtskabet med den ene Part ikke Nok; men Den, som blot vil kjende Udviklingen af mine egne Anskuelser — og Mere kan ikke søges i en Samling af mine egne Skrifter — vil ikke forgjæves lede efter dette positive Udbytte, ligesom han heller ikke behøver at frygte for, at Noget vil være ham uforstaaeligt paa Grund af dets Relation til Contrapartens Bemærkninger, thi jeg har altid skrevet mine polemiske Artikler saaledes, at de i denne Henseende kunde læses selvstændigt, idet jeg stedse har optaget saa Meget af Modstanderens Angreb eller Indvendinger, at Rela-

*) Første Udg. II Bd. 1841, nærv. Udg. X Bd.

tionen til disse blev fuldkommen klar, idetmindste i alt Væsenligt.

Hvad jeg her har yttret om den polemiske Retning i mine Skrifter, gjælder ikke mindre om den dogmatiske. Man vilde gjøre mig stor Uret ved at troe, at jeg selv acquiescerer i enhver af mine Udviklinger og i ethvert af mine Resultater, og at deres Reproduction i en ny Udgave skulde være Beviis paa en saadan aandelig Stilleſtaaen. Ogsaa heri henholder jeg mig til hvad jeg har sagt i Fortalen til Skuespillene. Hist og her har jeg umærkelig modificeret en og anden Bestemmelse, hvor en saadan Forandring ikke havde nogen væsenlig Indflydelse paa det Hele. Saaledes vil man f. Ex. i Polemiken med Oehlenschläger finde den universelle Comedie noget anderledes fremstillet og ordnet end i den oprindelige Artikel. Paa andre Steder har jeg i tilføiede Anmærkninger, der udtrykkelig ere betegnede som „nye", meddeelt en eller anden Rettelse eller Forklaring eller Tillægsbemærkning.

Ihvor meget jeg end har bestræbt mig for at lade de forskjellige Artikler følge paa hinanden, om just ikke i en streng chronologisk Orden, saa dog i en saadan Forbindelse, at de, som omtales eller citeres i andre, ogsaa leveres inden disse, saa vil denne Plan, om den end gaaer synlig igjennem Samlingen, dog ikke blive fri for alle Undtagelser, eftersom saa mange

andre, baade ydre og indre Hensyn komme i Betragtning, saasom at Bindene blive nogenlunde af samme Størrelse, og Indholdet i ethvert af dem, saavidt muligt, paa eengang overeensstemmende og afvexlende.

Men da man ikke begynder med Undtagelser, saa er det ikke uden Betydning, at Samlingen aabnes med min over sexten Aar gamle Afhandling om den menneskelige Frihed, thi dette Skrift betragter jeg medrette som det første Skridt paa min prosaiske Skribent-Virksomheds Bane. Hvad jeg nemlig tidligere har produceret udenfor Poesien, er ikke Meget, og fordetmeste saa ubetydeligt, at det neppe vil finde Plads i nærværende Samling. Men ogsaa derved viser denne Afhandling sig som den rette Begyndelse, at den — uden at tale om den historiske Mærkelighed at være det første danske Skrift, hvori hegelske Philosophemer meddeeltes Publicum — var den første Afhandling, hvori jeg fremsatte en bestemt Anskuelse, til hvilken jeg siden knyttede alle mine følgende Arbeider, og det ikke blot direct, nemlig i andre egenlig philosophiske Afhandlinger, men ogsaa indirect, idet alle mine øvrige betydeligere Smaaskrifter, og fornemmelig de æsthetiske og critiske, explicerede den samme Anskuelse, hvert i sin særegne Retning, eller idetmindste ved et usynligt Slægtskabsbaand nøie sluttede sig til den. Det er et lykkeligt Øieblik, hvori man betragter den frodige Fremspiren af en Udsæd,

hvis Misvæxt alle Ulykkes-Propheter havde spaaet. Tænker jeg tilbage paa den haardnakkede Modstand, som i saa lang en Række af Aar mødte min Bestræbelse for at udbrede Kundskab om den Philosophie, som de kaldede Lærere, efter først at have forsømt den, nu, da den nærmede sig vore Havne, søgte at holde under en vedvarende, streng Quarantaine; erindrer jeg, hvorledes jeg næsten gjorde mig forhadt, fordi jeg vilde anspore mine magelige Landsmænd til at „staae op og philosophere," — et Udtryk af Dr. Ruge i Tilegnelsen af hans Afhandling om det Comiske; og betænker jeg dernæst, hvorledes Det, som man dengang udskreg for en Modesag og et tomt Formelvæsen, nu ved en yngre Arbeiders kraftige, geniale Virken er blevet Causa victrix: da vil man ikke fortænke mig i, at jeg betragter saavel det Skrift, hvorved jeg gav den første Impuls i denne Retning, som og mine fortsatte Bestræbelser ad samme Vei — vistnok ikke med Stolthed, thi dertil qualificere de sig ikke, og selv uden dem vilde Tingenes Magt have ført til samme Maal, — men med Glæde over, at jeg omsider seer mig saa rigelig lønnet for det utaknemmelige Arbeide, i saa mange Aar at have prædiket for døve Øren.

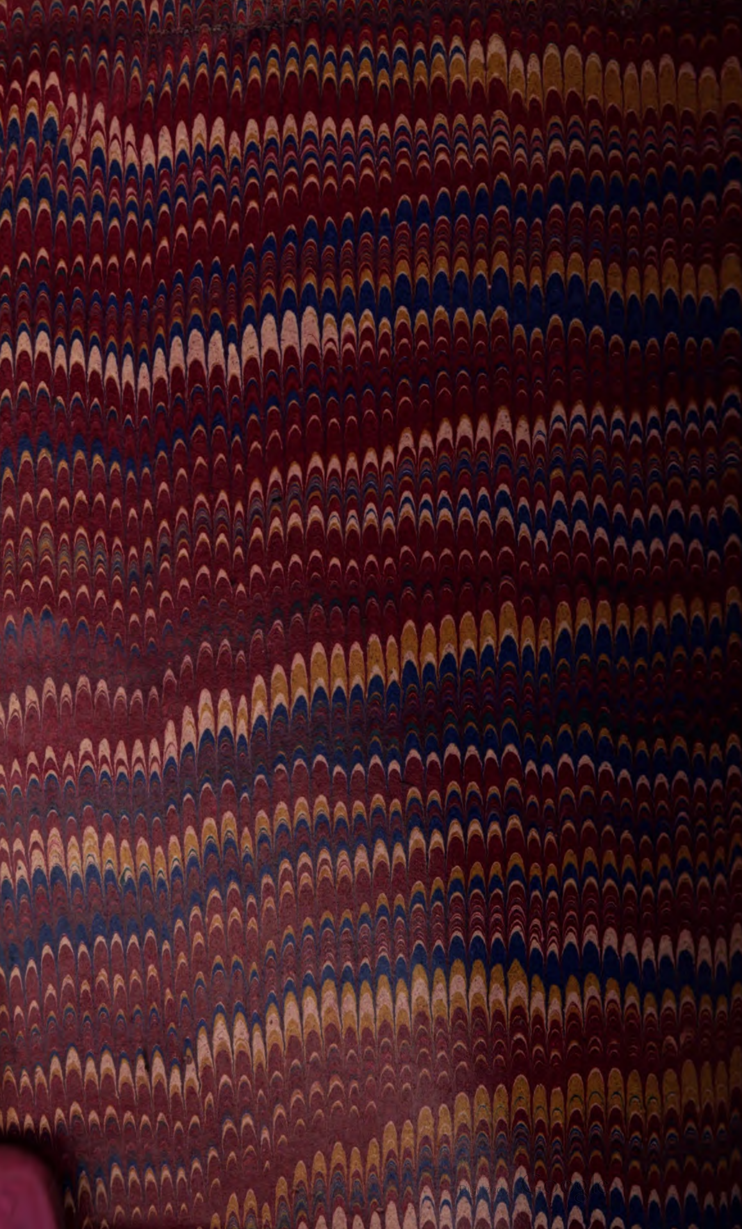
Men saa heldig er man ikke i alle sine Bestræbelser, ei engang i alle dem, som man endnu maa erkjende for gyldige, efter at de have gjennemgaaet

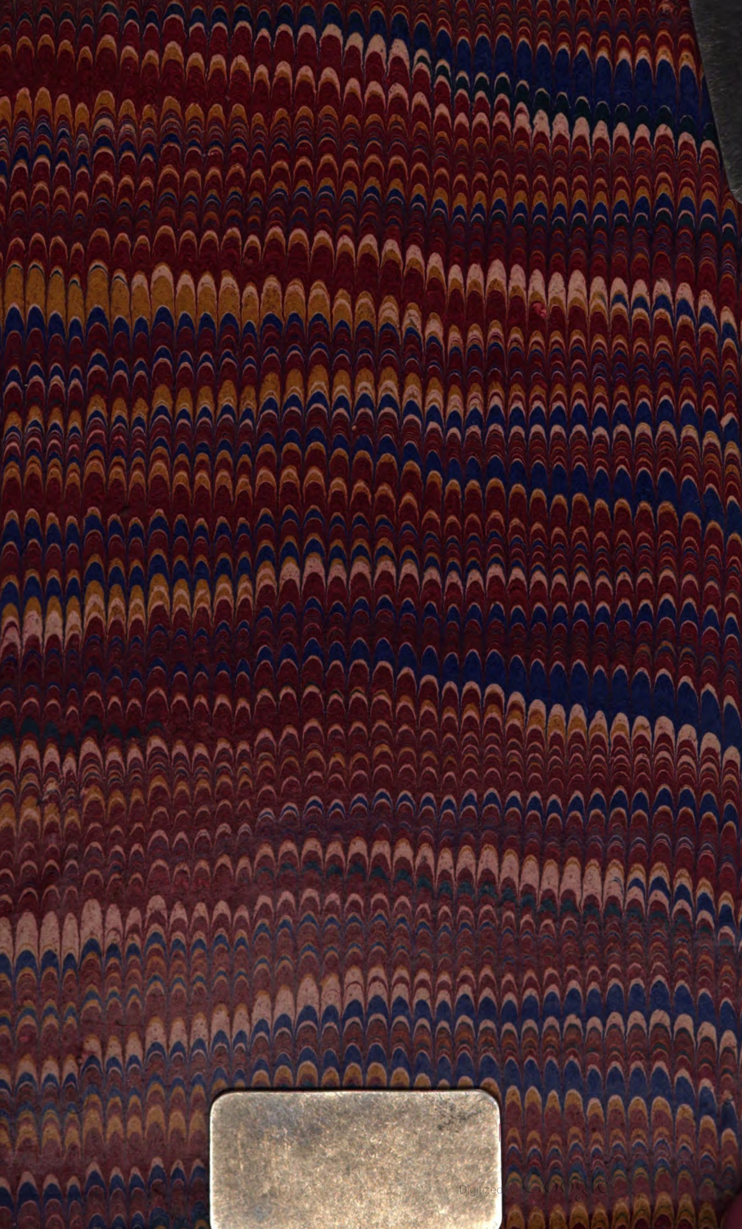
Tidens Prøve. Med min Afhandling om Vaudevillen, som er optagen i dette Bind, begyndte for femten Aar siden den Række af større og mindre dramaturgiske Artikler, som jeg jevnlig fortsatte igjennem dette lange Tidsrum lige indtil for faa Maaneder siden, da min Afhandling „om Theatret" meddeeltes i Dagbladet „Fædrelandet." Den Hensigt, som tydelig udtaler sig gjennem alle disse Arbeider, er at bidrage til at vogte og hæve det danske Theater, til hvis Tjeneste jeg allerede tidlig havde indviet mig, og som jeg, meer end de Fleste, havde havt Leilighed til at lære at kjende saa nøie, som man kjender en nær Slægtning, med hvem man er forbunden baade ved Blodets og ved Kjærlighedens Baand. Men i denne saa længe fortsatte Bestræbelse har jeg, idetmindste hidindtil, ikke kunnet see nogen Causa victrix; tvertimod vilde, næsten uden Anachronisme, min sidste Artikel kunne gjælde for den første. Men her er det ogsaa en anden Sag. Hvor Skribenten staaer ganske alene ligeoverfor det store Publicum, er han sikkrere paa sin Indflydelse og i det Hele bedre faren, end hvor hans Virkning skal gaae igjennem en administrerende Autoritet, der ofte, istedenfor at være medierende, staaer som det incarnerede Principium exclusi medii.

Dog ligemeget! Litteraturens Virkninger strække sig ud over den menneskelige Levetids; og ere Dom-

merne, hvad som ofte hænder, desorienterede i det Nye, saa fatte de det derimod godt, naar det først er blevet gammelt. Men da alt Nyt omsider bliver gammelt, at sige, hvis der er Rod i det, saa ligger heri en god Trøst for Skribenten, hvergang hans Bestræbelse mislykkes, uagtet han selv er overbeviist om dens Gyldighed. Kun Skade, at det Nye, for at vinde Anerkjendelse, ofte maa blive ikke blot gammelt, men saa meget gammelt. Maaskee er denne Mislighed dog kun en af de Gjenvordigheder, som Skribenternes Forsyn sender for at revse Skribenternes Egoisme; for at belave dem paa, at de ikke altid skulle selv plukke Frugten af de Træer, de have plantet; for at erindre dem om, at de vilde gjøre Regning uden Vert, ifald de i ethvert Tilfælde efterlignede den Mand, som fangede en ung Ravn, for at erfare, om det virkelig var sandt, at denne Fugl kunde blive to hundrede Aar gammel.

Digitized by Google